

SIR ARTHUR CONAN DOYLE

Before JURASSIC PARK there was

THE
LOST WORLD

fb.com/groups/El.Biblioteka

დაკარგული ქვეყანა

თავი პირველი

„ადამიანი თავად მოიხვეჭს დიდებას“

მისტერ ჰანგერტონი, გლედისის მამა, ძალზე უტაქტო ქმნილება იყო და აბურძგნილ, უსიამო თუთიყუშს მოგაგონებდათ. საკმაოდ გულკეთილი, მხოლოდ საკუთარ თავზე ფიქრობდა. თუკი რამეს შეეძლო გლედისთან განვეშორებინე, მხოლოდ იმის შიშს, რომ ჰანგერტონი ჩემი სიმამრი გახდებოდა. დარწმუნებული ვარ, ჩემს ხშირ სტუმრობას „ნაბლნარში“, სადაც მე კვირაში სამჯერ დავდიოდი, იგი ხსნიდა თავისი დამსახურებით, განსაკუთრებით კი ბიშეტალიზმზე საუბრით. ამ დარგში იგი დიდ ავტორიტეტობასაც იჩემებდა.

იმ საღამოს თითქმის საათზე მეტხანს ვისმენდი მის ყბედობას - ვერცხლისა და რუპიის ღირებულების დაცემაზე, ფასის დაკლებასა და ფულის წესიერი სისტემის დადგენის აუცილებლობაზე.

- წარმოიდგინეთ, რა მოხდება ქვეყანად, ყველა ვალის დაუყოვნებლივ გასტუმრება რომ მოითხოვონ თანამედროვე პირობებში! - წამოიძახა მან ძაბუნი და შემფოთებული ხმით.

რა თქმა უნდა, გავკოტრდებოდი-მეთქი, - ვუპასუხე, მაგრამ მისტერ ჰანგერტონი ამ პასუხით უკმაყოფილო დარჩა, - იგი თოფნაკრავივით წამოხტა ზეზე და საყვედურებით ამავესო ჩემი გამოუსწორებელი ქარაფშუტობის გამო; თანაც დასძინა, რომ ჩემთან შეუძლებელია სერიოზული საუბარი, და სწრაფად გავარდა ოთახიდან, რათა

მასონთა სხდომაზე წასასვლელად გადაცმულიყო.

ძლივს მარტო დავრჩით მე და გლედისი! დადგა საბედისწერო ნუთი. ჩემი ბედ-იღბალი უნდა გადანყვეტილიყო. მთელი საღამო იმ ჯარისკაცივით ვგრძნობდი თავს, რომელიც შეტევაზე გადასვლის ნიშანს ელის, ხოლო მის გულში გამარჯვების იმედი ებრძვის შიშს, ვაითუ უკუმაქციონო.

გლედისი ფანჯარასთან იჯდა, მისი გამოკვეთილი და ამაყი პროფილი განსაკუთრებით გამოკრთოდა ჟოლოსფერი პორტრეტის ფონზე.

რა მშვენიერი იყო! ჩვენ დიდი ხნის გულითადი მეგობრობა გვაკავშირებდა, მაგრამ ვერ მოვახერხე გადამელახა ნმინდა ამხანაგური დამოკიდებულების საზღვარი, ასეთი მეგობრობა ყველა ჩემს კოლეგასთან - გაზეთის რეპორტიორთან შემეძლო მეჩონოდა.

გლედისი დაჯილდოებული იყო ყველა იმ თვისებით, რაც ქალს ესოდენ მიმზიდველს ხდის. ზოგიერთი მას უხემ ქალად თვლიდა, მე კი ამგვარი მსჯელობა მკრეხელობად მიმაჩნდა. ნაზი კანი, ყორნის ფრთასავით შავი თმა, დიდი, წყლიანი თვალები, სქელი, ლამაზად მოხაზული ტუჩები - ყველაფერი ეს ნიშანი იყო მისი მგზნებარე ბუნებისა. მე კი ნაღვლიანად ვუსაყვედურებდი თავს, რომ აქამდე ვერ მოვახერხე მისი გულის დაპყრობა.

მოხდეს, რაც მოხდება! სადამდე უნდა ვმალო! ამაღამვე მივიღებ მისგან პასუხს. იქნებ უარი მითხრას, მაგრამ ჯობს უარყოფილი მიჯნური ვიყო, ვიდრე უბრალო მეგობარი.

მივიღე ასეთი გადანყვეტილება და, ის იყო უნდა დამერღვია

უხერხული სიჩუმე, რომ უეცრად ჩემკენ მომართული შავი თვალების მზერა ვიგრძენი, მათში საყვედური გამოსჭვივოდა. გლედისმა ღიმილით გაიქნია ამაყი თავი.

- ვგრძნობ, ხელი გინდათ მთხოვოთ, ნედ. რა საჭიროა, ჯობს ძველებურად დავრჩეთ. ასე ბევრად უკეთესია.

ახლოს მივიწიე და გულწრფელად გაოცებული შევეკითხე:

- როგორ მიმიხვდით?

- ამას წინასწარ ვგრძნობთ ქალები! ნუთუ მართლა გგონიათ, რომ ეს ქალისთვის შეიძლება მოულოდნელი იყოს? ო, ნედ! ჩვენი მეგობრობა ისეთი ტკბილია, რად უნდა შევრყვნათ? განა თვითონვე ვერ გრძნობთ, რა კარგია, როდესაც ახალგაზრდა ქალ-ვაჟს შეუძლია ასე გულდიად და პირდაპირ საუბარი?

- თავად არ ვიცი, რა გითხრათ, გლედის... მაგრამ იცით რა, მე შემეძლია, ასეთი გულახდილი და პირდაპირი ვიყო... რკინიგზის სადგურის უფროსთან, - ახლაც არ ვიცი, რამ მომაგონა მაინცდამაინც სადგურის უფროსი, მაგრამ ფაქტი ფაქტად რჩება: ჩვენ შორის სწორედ ეს თანამდებობის პირი აღიმართება და ჩვენ ორივეს გულიანად გაგვეცინა, - არა, გლედის, ასეთი დამოკიდებულება მე სრულებით არ მაკმაყოფილებს. მე მსურს, მკერდში ჩაგიკრაოთ, თქვენი თავი გულზე მივიხუტო. მე მინდა, გლედის...

იგი წამოხტა, რადგან შემატყო, რომ ვაპირებდი სინამდვილედ მექცია ჩემი ნათქვამი.

- ნედ, ამით ხომ ყველაფერს ხაზი გადაუსვით თქვენ! - თქვა მან. - რა კარგი და სასიამოვნოა ყველაფერი, ვიდრე ეს მოხდებოდეს. ნუთუ არ

მეგიძლიათ თავის შეკავება?!

- მე ხომ არ მომიგონია ეს პირველად?! - მივუგე რბილად. - ასეთია ადამიანის ბუნება, ასეთია სიყვარული.

- რა თქმა უნდა, თუკი ორივეს უყვარს ერთმანეთი, მაშინ ალბათ სხვაგვარად ხდება. მე კი არასოდეს მიგრძნია სიყვარული.

- თქვენ არ გიგრძნიათ? თქვენი სილამაზის, თქვენი გულის ადამიანს! ოჰ, გლედის, თქვენ სიყვარულისათვის ხართ გაჩენილი! თქვენ უნდა გიყვარდეთ ვინმე!

- ხომ უნდა ვიცადო, სანამ სიყვარული მოვიდოდეს?!

- გლედის, გლედის! რატომ არ გიყვარვართ, რა გიშლით ხელს? არ მოგწონვართ? თუ...

მის სახეს ლმობიერება დაეტყო, ხელი გამომიწოდა, თავი უკან გადამიწია და სევდიანი ღიმილით ჩამაშტერდა.

- არა, სრულებითაც არა, - თქვა მან, - თქვენ პატივმოყვარე ყმანვილი არ ხართ და თამამად შემეძლია გითხრათ, რომ აქ უფრო სერიოზული მიზეზია.

- ჩემი ხასიათიგაშინებთ?

მან მტკიცედ დააქნია თავი.

- გამოვსწორდები, ოღონდ მითხარით, რა გინდათ! მითხარით, როგორ მოვიქცე? დაჭექით, მოვილაპარაკოთ. არაფერს გეტყვით, ოღონდ დაჭექით.

თითქოს არ სჭერაო ჩემი გულწრფელობის, მან ეჭვნულად შემომხედა, მაგრამ ეს ეჭვი ნდობაზე უფრო ძვირფასიც იყო. ჩემთვის. რა სულელური და უბრალო ჩანს ახლა ეს ყველაფერი ქალაქდზე! ან

იქნებ მე მეჩვენება ასე?

ასეა თუ ისე, გლედისი ჩაჭდა სავარძელში.

- ახლა მითხარით, რა არ მოგწონთ ჩემში?

- სხვა მიყვარს...

ახლა ჩემი რიგი მოვიდა - მეც ნამოვიჭერი სავარძლიდან. გლედისმა დაინახა ჩემი სახის გამომეტყველება და სიცილით განმიმარტა:

- ნუ შეგეშინდებათ, მე გეუბნებით ჩემს იდეალზე. ჯერჯერობით ისეთი არავინ შემხვედრია.

- მაშინ მითხარით, როგორია თქვენი იდეალი? როგორი სახე აქვს?

- იქნებ სწორედ თქვენ გგავდეთ.

- რა კეთილი ხართ! მითხარით, რას აკეთებს იგი ისეთს, რასაც მე ვერ შევძლებდი? თქვენ ოღონდ თქვით! ვინ არის იგი - ვეგეტარიანელი, ჰაერნაოსანი, ზეკაცი? მხოლოდ ერთი სიტყვა, გლედის! და მე თანახმა ვარ, ისეთი გავხდე. ოღონდაც ვიცოდე თქვენი სურვილი!

ჩემს ასეთ დამყოლობაზე მას გაეცინა.

- უპირველეს ყოვლისა, ჩემი იდეალი არ დაინყებდა ასეთ საუბარს. ის მტკიცე, პირქუში მამაკაცია და ასე უცებ არ აჰყვება თავქარიანი ქალების ახირებას. ყველაზე მნიშვნელოვანი კი ისაა, რომ იგი საქმიანი კაცია, უშიშრად გაუსწორებს სიკვდილს თვალს, შეუძლია გააკეთოს დიადი საქმეები. მდიდარია არაჩვეულებრივი გამოცდილებით.

მე შევიყვარებდი არა თვითონ მას, არამედ მის დიდებას და მისი

ათინათი მეც მომფენდა შუქს. მოიგონეთ რიჩარდ ბერტონი. როდესაც მე ამ ადამიანის ბიოგრაფია წავიკითხე (მისი მეუღლის მიერ შედგენილი), ჩემთვის სრულიად გასაგები გახდა, რატომ უყვარდა იმ ქალს იგი. ლედი სტენლი კი! გახსოვთ თქვენ მისი შესანიშნავი წიგნის უკანასკნელი თავი ქმრის შესახებ? აი, ასეთი მამაკაცების წინაშე უნდა მოიხარონ ქედი ქალებმა. ასეთი სიყვარული კი არ ამცირებს ქალს, არამედ ხალხის თვალში ამაღლებს კიდეც, როგორც დიად საქმეთა შთამაგონებელს!

ამნუთას იმდენად მშვენიერი იყო გლედისი, რომ ძლივს მოვერიე ჩემს თავს, რათა ჩვენი საუბრის ამაღლებული ტონი არ დამერღვია. მაინც მოვახერხე თავის შეკავება და განვაგრძე კამათი.

- ყველანი ხომ სტენლები და ბერტონები ვერ იქნებიან! - ვთქვი მე. - შემთხვევაც არ მქონია ამისა, თორემ მეც ვისარგებლებდი...

- ასეთი შემთხვევა ყოველ ნაბიჯზე გვხვდება. ჩემი იდეალიც სწორედ ისეთია, რომელიც თვითონვე ქმნის ასეთ შემთხვევებს. ამას ვერავითარი დაბრკოლება ვერ შეაფერხებს. ჯერ არ შემხვედრია ასეთი გმირი, მაგრამ თითქოს ცოცხლად თვალწინ მიდგასო იგი.

დიახ, ადამიანი თვითონ მოიხვეჭს დიდებას. მამაკაცებმა უნდა ჩაიდინონ საგმირო საქმეები, ქალებმა კი - სიყვარულით დააჭილდონ ისინი. მოიგონეთ ახალგაზრდა ფრანგი, საჰაერო ბურთით რომ აფრინდა ცაში გასულ კვირას ...

იმ დილით საშინელი გრიგალი მძვინვარებდა, მაგრამ რადგან გაფრენა წინასწარ იყო გამოცხადებული, მან არავითარ შემთხვევაში არ მოისურვა გადადება.

ერთი დღე-ღამის განმავლობაში ქარმა იგი ათას ხუთასი მილის მანძილზე გაიტაცა, სადღაც რუსეთისაკენ. აი, ასეთ ადამიანზე ვლავარაკობ. ახლა წარმოიდგინეთ ქალი, რომელსაც იგი უყვარს. მისი ბედი, ალბათ, ყოველ ქალს შეშურდებოდა! დე, ჩემიც შეშურდეთ.

- თქვენი გულისთვის მეც იმასვე გავაკეთებდი.

- მხოლოდ ჩემი გულისთვის? ეგ არ ვარგა! ეგ თვისებები თქვენს ბუნებას უნდა ახასიათებდეს, რადგან ნამდვილ მამაკაცს თავისთავად უნდა სწყუროდეს გმირობის გამოჩენა. აი, მაგალითად, თქვენ აღწერეთ ვიგანში ქვანახშირის მალაროების აფეთქების ამბავი; განა არ შეგეძლოთ, თვითონვე ჩასულიყავით და დახმარებოდით საცოდავ ხალხს, რომელსაც მახრჩობელა აირი უხუთავდა სულს?

- აკი ჩავედი...

- თქვენ ეს არ გითქვამთ!

- მერე რა მოხდა, რა დიდი საქმე იყო ეგ?

- არ ვიცი, - მან დაკვირვებით შემომხედა, - ეგ მამაცობაა სწორედ.

- როგორ შემეძლო, სხვაგვარად მოვქცეულიყავი?! თუ გინდა, კარგი ნარკვევი დანერო, თვითონვე უნდა განიცადო ყოველივე.

- როგორი პროზაული მიზეზია! თქვენს გმირობას ეს რომანტიკულ იერს უკარგავს, მაგრამ სულერთია, მე თქვენი მალაროში ჩასვლით დიდად გახარებული ვარ.

მან ხელი გამომიწოდა. ამ მოძრაობაში იმდენი მომხიბვლელობა და ღირსება ვიგრძენი, რომ თავი ვეღარ შევიკავე და ხელზე ვაკოცე.

- ეტყობა, თავქარიანად მთვლით, რომელსაც ქალწულისებრი ოცნებებისათვის ჭერ კიდევ თავი ვერ დაუღწევია. მაგრამ ეს ყოველივე

ჩემთვის ძალზე რეალურია! ჩემი ოცნებანი ჩემგან განუყრელნი არიან და მათ გარეშე არსებობა ვერ წარმომიდგენია. თუ ოდესმე გავთხოვდი, მხოლოდ სახელგანთქმულ ადამიანს გავყვები ცოლად.

- სხვაგვარად არც შეიძლება მოხდეს! აბა ვინ უნდა შთაბეროს მამაკაცებს გმირული სული, თუ არა თქვენისთანა ქალმა! აბა ერთი, მომეცეს მეც შესაძლებლობა და მაშინ ვნახოთ, მოვახერხებთუ არა ამ შემთხვევით სარგებლობას... თუმცა თქვენ ამბობთ, ადამიანმა თავათ უნდა მოიხვეჭოს დიდება და არ უნდა უცადოს იმას, თუ როდის მიეცემა ამის შესაძლებლობა. აი, თუნდაც კლავის მაგალითი - უბრალო კლერკმა ინდოეთი დაიპყრო! არა, გეფიცებით, მე დავუმტკიცებ ქვეყანას, თუ რა შესაძლებლობის პატრონი ვარ!

გლედისს გაეცინა ჩემს ირლანდიურ გულფიცხობაზე.

- ასე იყოს, იმოქმედეთ. თქვენ შემკული ხართ ყველა საჭირო თვისებით: ახალგაზრდა ხართ, ჯანმრთელი, განათლებული, ენერგიული... პირველად მენყინა, როდესაც ამ თემაზე საუბარი დაიწყო, ახლა კი დიდად გახარებული ვარ, რომ ასეთი შესანიშნავი აზრები გაგელვითათ.

- ხოლო თუკი...

ჩემს ტუჩებს მისი ხავერდით რბილი ხელი შეეხო.

- სხვა არაფერი, სერ! ისედაც დაგაგვიანდათ ნახევარი საათით რედაქციაში. ვერ შევძელი, რომ დროზე მომეგონებინა ეს. ოდესმე თუკი მართლა მოიხვეჭთ სახელს ამქვეყნად, შესაძლოა კვლავ განვაგრძოთ ეს საუბარი.

აი რატომ მივდევდი რამდენიმე წუთის შემდეგ კემბერუელის

ტრამვაის ბედნიერებით აღსავსე, მტკიცე გადანყვეტილებით, რომ არც ერთი დღე არ გამეცდინა და მეძებნა ჩემი სატროფოს შესაფერი საგმირო საქმე. ვინ წარმოიდგენდა, თუ რა საოცარი გზებით მივაღწევდი მე ამას!

მკითხველი ალბათ იტყვის, ამ შესავალს არავითარი კავშირი არა აქვს თვითონ ამბავთანო, მაგრამ უამისოდ თვით ამბავიც არ იქნებოდა.

მხოლოდ დიდების მოხვეჭით შთგონებულ ადამიანს შეუძლია ყოველგვარი გმირობა ჩაიდინოს, უყოყმანოდ მოსწყდეს ყოველდღიურ საქმიანობას და მიაშუროს უცხო იდუმალების ბურუსით მოცულ მხარეს, სადაც მას ელის დიდი თავგადასავალი და ამ თავგადასავლისთვის დიდი ჭილდოც.

თვითონვე განსაჯეთ, მე, უბრალო მოხელე, როგორ გავატარებდი იმ საღამოს „დეილი-გაზეთის“ რედაქციაში, აღგზნებული სურვილით: რაც შეიძლება მალე, თუგინდ იმ საღამოსვე ჩამედინა გმირობა, რომელიც ჩემი გლედისის საკადრისი იქნებოდა. ნეტა რა მოსაზრება ჰქონდა ამ ქალიშვილს, რომლის დიდების გულისთვის ადვილად შესაძლებელი იყო სიცოცხლესაც კი გამოვსალმებოდი? უგულობა, ეგოიზმი? ასეთი კითხვა დაებადება მონიფულ მამაკაცს; ხოლო ოცდასამი წლის ჭაბუკს, რომელიც პირველ მგზნებარე სიყვარულს განიცდის - არავითარ შემთხვევაში.

„ პროფესორ ჩელენჯერთან სცადეთ ბედი “

წელში მოხრილი, წითური მოხუცი მაკ-არდლი მუდამ მიყვარდა. ეს ბუზღუნა კაცი „ უკანასკნელ ცნობათა “ განყოფილების რედაქტორი გახლდათ. ვგონებ, არც ის იყო ჩემ მიმართ ცუდად განწყობილი.

ჩვენი ნამდვილი მბრძანებელი, რა თქმა უნდა, ბომონტი იყო, მაგრამ მისი ჩვეულებრივი სავანე ოლიმპიური მწვერვალების მსუბუქ ატმოსფეროში იმყოფებოდა, - საიდანაც საერთაშორისო კრიზისისა და მინისტრთა კაბინეტის კრახის გარდა, ვეღარას ამჩნევდა. ხანდახან ვხედავდით მას თავის საკურთხეველში, მარტოდმარტო მედიდურად ბოლთას სცემდა, მისი ფიქრები კი უთუოდ შორს - ბალკანეთზე ან სპარსეთის ყურესთან დაქროდა. ბომონტი ჩვენთვის მიუწვდომელი იყო, მისი მარჯვენა ხელი მაკ-არდლი კი ჩვენი საქმიანობის განუყრელი მეთვალყურე და მრჩეველი გახლდათ.

რედაქციაში შესვლისთანავე მოხუცმა თავი დამიქნია და სათვალე შუბლზე აიწია.

- ოო, მისტერ მელოუნ, თქვენზე ხმები დადის, წარმატებები ხვდაო! - ალერსიანად მითხრა მან.

მე მადლობა გადავუხადე.

- თქვენი ნარკვევი მაღაროს აფეთქების შესახებ საუცხოოა. იგივე შემთხვევა ვთქვა საუთუორკში ხანძარზე კორესპოდენციის გამო. თქვენ უდავოდ კარგი ჟურნალისტური მონაცემები გაქვთ... საქმე ხომ არ გქონდათ ჩემთან?

- დიახ, ერთი რამ უნდა გკითხოთ.

მაკ-არდლმა შემინებული თვალებით გადმოიხედა.

- ჰმ... რა მოხდა?

- არ შეგიძლიათ, სერ, რაიმე დავალებით სადმე გამგზავნოთ? ძალღონეს არ დავზოგავ და საინტერესო მასალას ჩამოგიტანთ.

- როგორი სახის დავალებას გულისხმობთ, მისტერ მელოუნ?

- სულერთია, სერ, ოღონდაც დიდ სიძნელებებსა და თავგადასავლებთან იყოს დაკავშირებული. შეცდომაში არ შეგიყვანთ, სერ, ერთს კი გეტყვით: რაც უფრო სახიფათო იქნება, მით უკეთესი ჩემთვის.

- თქვენ, მგონი, სიცოცხლეს გინდათ გამოესალმოთ?

- სრულიადაც არა! მე მსურს გავამართლო ჩემი არსებობა.

- ძვირფასო მისტერ მელოუნ, მაოცებს თქვენი აღმაფრენა, მაგრამ დრო შეიცვალა, ახლა სპეციალურ კორესპოდენტებზე იმდენი იხარჯება, რომ ვეღარ ანაზღაურებს საერთო ხარჯებს. გარდა ამისა, უნდა მოგახსენოთ, რომ ამგვარ დავალებებს მხოლოდ ისეთ სახელმოხვეჭილ ადამიანებს აკისრებენ, რომელნიც საზოგადოებრივი ნდობით სარგებლობენ. თეთრი ადგილები რუკებზე უკვე შევსებულია და რომანტიკული თავგადასავლებისათვის ადგილი აღარსადაა დარჩენილი!

- თუმცა მოითმინეთ, - დასძინა მან და გამიღიმა, - რუკაზე აღნუსხული თეთრი ადგილები რომ ვახსენე, უეცრად საინტერესო ამბი დამებადა: მოდი, ნილაბი ავხადოთ ერთ შარლატანს, - თანამედროვე მიუნჰაუზენს, და სასაცილოდ ავიგდოთ იგი. რატომ არ უნდა გავაცამტვეროთ მისი ცრუპენტელობა?! ეს საუცხოო იქნება... ჰა,

როს იტყვით?

- როგორც მიბრძანებთ! მზად ვარ, ყველაფერი გავაკეთო.

მაკ-არდლი რამდენიმე წუთს ღრმად ჩაფიქრებული იჯდა.

- არის ერთი კაცი, - დასძინა მან ბოლოს, - მაგრამ არ ვიცი, თუ მოახერხებთ თქვენ მის გაცნობას, ან მასთან ინტერვიუს. თუმცა, როგორც ვატყობ, თქვენ გაქვთ ნიჭი ადამიანთა გულის მონადირებისა. არ ვიცი, როგორ ახერხებთ ამას, მაგრამ ამაში თვითონვე დავრწმუნდი.

- მეტად დავალებული ვარ თქვენგან, სერ.

- მაშ ასე, პროფესორ ჩელენჯერთან სცადეთ ბედი. იგი ენმორ-პარკში ცხოვრობს.

უნდა გამოვტყდე, რომ დამაფიქრა ამ წინადადებაში.

- ჩელენჯერი? პროფესორი ჩელენჯერი, ცნობილი ზოოლოგი? მან ხომ „ტელეგრაფის“ თანამშრომელ ბლანდელს თავი გაუტეხა?

„ უკანასკნელ ცნობათა “ განყოფილების რედაქტორმა უკმაყოფილოდ ჩაიცინა:

- არ მოგწონთ განა? აკი თქვენვე მთხოვდით, სახიფათო თავგადასავალს ვეძებო?

- როგორ არა! ჩვენი საქმე ისეთია, ყველაფრისათვის მზად უნდა ვიყოთ, სერ.

- მართალი ბრძანებაა. თანაც შეუძლებელია, მუდამ ასეთი მძვინვარე იყოს იგი. ალბათ ბლანდელი უდროოდ დროს მოხვდა მასთან, ანდა კარგად ვერ მოექცა... ვიმედოვნებ, ბედი გაგიღიმებთ და მოახერხებთ სიფრთხილით მიუდგეთ ამ საკვირველ ადამიანს. ეს

სწორედ თქვენი საქმეა, გაზეთი კი ასეთ მასალას სიამოვნებით დაბეჭდავს.

- მე მას სრულებით არ ვიცნობ, მისი სახელი კი ბლანდელის საქმის გარჩევის შემდეგ დამამახსოვრდა.

- ზოგიერთ ცნობას მე მოგანვდით, მისტერ მელოუნ. ერთ დროს მეც დაინტერესებული ვიყავი ამ კაცით, - მან უჭრიდან ამოღებული ფურცელი გამომიწოდა, - აი, მისი მოკლე ბიოგრაფიული ცნობები: „ჩელენჯერი ჯორჯ ედუარდ. დაბადებულია ლარგსში, 1863 წელს. განათლება: ლარგსის სკოლა, ედინბურგის უნივერსიტეტი. 1892 წელს ბრიტანეთის მუზეუმის ასისტენტად იყო, 1893 წელს - შედარებითი ანტროპოლოგიის მუზეუმის განყოფილების მცველის თანაშემწედ. იმავე წელს მუზეუმს თავს ანებებს, მუზეუმის დირექტორთან გესლიან მიწერ-მოწერას ეწევა. დაჯილდოებულია მედლით - ზოოლოგიის დარგში მეცნიერული გამოკვლევებისათვის. საზღვარგარეთული საზოგადოებების წევრია...“ ამას მოჰყვება გრძელი სია: „ბელგიის საზოგადოება, ამერიკის აკადემია, ლა-პლატა და სხვა. პალეონტოლოგიური საზოგადოების ექსპრეზიდენტი, ბრიტანეთის ასოციაცია, პალეონტოლოგიური საზოგადოების სექცია და სხვა ასეთი. ნაბეჭდი შრომები: „ყალმუხელთა თავის ქალის მოყვანილობის საკითხისათვის“, „ხერხემლის ევოლუციაზე ნარკვევები“. აგრეთვე მთელი რიგი სტატია, მათ შორის სტატია - „ვაისმანის ცრუ თეორია“, რომელმაც ვენის ზოოლოგიურ კონგრესზე გაცხარებული კამათი გამოიწვია. მისი საყვარელი გასართობებია: ფეხით სეირნობა, ალპინიზმი. მისამართი: ენმორ-პარკი, კენსინგტონი, - აი, ეს თან

ნაიღეთ. დღეს მეტს ვერაფერს გიშველით.

გამონვდილი ქაღალდის ფურცელი ჭიბეში ჩავიდე. როცა ჩემკენ მომართული წითური სახის ნაცვლად ვარდისფერი მელოტი თავი დავინახე, ჩავილაპარაკე:

- კიდევ ერთი წუთი, სერ, - ჩემთვის ცოტა არ იყოს ბუნდოვანია, თუ რა საკითხზე უნდა ვთხოვო ინტერვიუ ამ ჯენტლმენს. რა გააკეთა მან ასეთი?

წითური სახე კვლავ თვალწინ დამიდგა.

- რა გააკეთა? ორი წლის წინ პროფესორი სამხრეთ ამერიკაში სამოგზაუროდ მარტოდმარტო გაემგზავრა. შარშან კი უკან დაბრუნდა. ეჭვგარეშეა, რომ იგი სამხრეთ ამერიკაში იყო, თუმცა ადგილის ზუსტად დასახელებაზე უარს ამბობს. მან ძლიერ ბუნდოვნად დაიწყო თავისი თავგადასავლის გადმოცემა, მაგრამ როგორც კი შეიტყო, რომ კეთილად არ იყვნენ განწყობილნი მის მიმართ, მაშინვე ხმა ჩაიკმინდა.

იქნებ მართლაც ნახა მან საკვირველი სანახაობანი, თუ არა და, იგი აშკარად არამზადა და მატყუარაა. ვფიქრობ, ეს უკანასკნელი აზრი უფრო სწორი უნდა იყოს. როგორც ამბობენ, მეტად საეჭვო, გაფუჭებულ ფოტოსურათებსაც აჩვენებდა.

ბოლოს ისე გაფხუკიანდა, რომ შეკითხვას ვეღარ იტანს, მაშინვე გააფთრებული შეუტევს ხოლმე; რეპორტიორებს ხომ კიბიდან თავდაყირა აგორებს. ჩემი აზრით, იგი მეცნიერულ ნიადაგზე შეშლილი მანიაკია, მკვლელობის აკვიატებული იდეით შეპყრობილი. აი, ვისთან გექნებათ საქმე, მისტერ მელოუნ. ახლა შეუდექით საქმეს; ეცადეთ, რაც კი შესაძლებელი იქნება, დასცინცლოთ. ყოველ შემთხვევაში, თქვენ

უკვე სრულწლოვანი ბრძანდებით და თავის დაცვას მოახერხებთ როგორმე. ბოლოს და ბოლოს, არც ისე სარისკოა.

მოლიმარი წითური სახე ისევ ვარდისფერი მელოტიტ შეიცვალა, რომელიც გარშემო წითური თმით იყო მოცული. ჩვენი საუბარი დამთავრდა.

გავუდექი გზას კლუბი „ველურისკენ“. გზად ადელფიტერასის მოაჯირთან შევჩერდი და ჩაფიქრებული დიდხანს გავცქეროდი მდინარეს, რომელსაც თითქოს ბნელი, პრიალა გარსი გადაჰკვროდა.

სუფთა ჰაერზე ბევრად უკეთ ვაზროვნებ ხოლმე. ჭიბიდან ამოვიღე პროფესორ ჩელენჯერის საგმირო საქმეთა სია და ელექტრონის შუქზე ხელმეორედ გადავიკითხე. და აი, აქ გამიელვა ზემთაგონებამ - სხვა რამ ვერ შემირქმევია ამისათვის. ჩემთვის სრულიად ნათელი გახდა ერთი რამ: ეტყობა, ამ ჭირვეულ პროფესორთან შეუძლებელია რეპორტიორის შესვლა. ამ მოკლე ბიოგრაფიული ცნობიდან ჩანდა, რომ იგი ფანატიკოსი მეცნიერი იყო. მაშ ასე, რატომ არ შეიძლება სწორედ აქედან დავიწყო და მისი სისუსტე გამოვიყენო? ვცადოთ ბედი!

მეთორმეტე საათი დაიწყო, როდესაც მე კლუბში შევედი. ხალხი უკვე საკმაოდ მოგროვილიყო, თუმცა კიდევ ბევრი იყო მოსასვლელი.

მე თვალმივაპყარი მაღალ, გამხდარ კაცს. იგი ბუხართან სავარძელში იჯდა. სკამი ცეცხლის მახლობლად მივიდგი, მოხუცი ჩემკენ შემოტრიალდა. ბედნიერი შეხვედრაა! ეს იყო ტარპ ჰენრი - ჟურნალ „ბუნების“ თანამშრომელი - ჩამომხმარი არსება. იგი დიდი გულკეთილობით იყო ცნობილი. დრო რომ არ დამეკარგა, პირდაპირ საქმეზე გადავედი:

- რა იცით თქვენ პროფესორ ჩელენჯერზე?

- ჩელენჯერი? - მან უკმაყოფილოდ შეიჭმუნა ნარბები. - ჩელენჯერი! ეს ადამიანი გაუგონარ ზღაპრებს ჩმახავს სამხრეთ ამერიკაში მოგზაურობის ირგვლივ.

- მაინც?

- დაუჭერებელ ამბებს, თითქოს რაღაც უცნაური ველური ცხოველები აღმოეჩინოს. მგონი შემდეგში აიძულეს, თავისი ნათქვამი სისულელედ ეღიარებინა. ყოველ შემთხვევაში, მან ხმა ჩაიკმინდა. ბოლოს რეიტერის კორესპოდენტს ინტერვიუ მისცა, მაგრამ ამან ისეთი აყალმაყალი გამოიწვია, რომ იგი უცბად მიხვდა, რომ საქმე ცუდად იყო. ადრე რამდენიმე კაცს თითქოს სჯეროდა მისი ნაამბობის, ახლა კი ისინიც ჩამოიშორა.

- როგორ?

- აუტანელი უხეშობითა და უცნაური საქციელით. აი, მაგალითად, საბრალო უელდიმ ზოოლოგიურ ინსტიტუტიდან წერილი გაუგზავნა: „ზოოლოგიური ინსტიტუტის პრეზიდენტი გამოთქვამს დიდ პატივისცემას პროფესორ ჩელენჯერისადმი და სთხოვს მას პატივი დასდოს და დაესწროს ჩვენს მორიგ სხდომას“. პასუხად კი სრულიად შეუწყნარებელი ბარათი მიიღო.

- რას მეუბნებით!

- ძალიან რომ შევარბილოთ ეს პასუხი, ასეთი სახის იქნება: „პროფესორი ჩელენჯერი გამოთქვამს დიდ პატივისცემას ზოოლოგიური ინსტიტუტის პრეზიდენტისადმი - და დიდ პატივად ჩათვლის, თუ ეს პრეზიდენტი ჯანდაბას გაემგზავრება“.

- ღმერთო ჩემო.

- დიახ, აბა ნარმოიდგინეთ, მოხუც უედლიზე როგორ იმოქმედებდა ეს წერილი! მახსოვს მისი გოდება სხდომაზე. მან ასე დაიწყო: „ ჩემი მეცნიერული მუშაობის ორმოცდაათი წლის მანძილზე “ ... და მოხუცს თითქოს ფეხქვეშ ნიადაგი გამოეცალა.

- კიდევ რა იცით ჩელენჯერზე?

- მოგეხსენებათ, მე ბაქტერიოლოგი გახლავართ და ისეთ სამყაროში ვცხოვრობ, რომელიც მიკროსკოპით დაინახება. ასე მინდა ვიმსჯელო ისეთ საგნებზე, რომელთაც უიარაღო თვალით ვხედავ. მე დარაჯი ვარ ყოველი შეცნობილისა და წონასწორობას ვკარგავ, როდესაც ლაბორატორიას ვტოვებ და თქვენთან მიხდება ურთიერთობა, - ვებერთელა, უხემ ქმნილებებთან. ყოველგვარ ჭორს ვერიდები, თუმცა მეცნიერული გაბაასების დროს ცოტა რამ გამიგონია ჩელენჯერზე. იგი ადამიანთა იმ ჯგუფს ეკუთვნის, რომელიც შეუმჩნეველი არ რჩება. ჩელენჯერი ძალიან ჯკვიანია, ნიჭიც ხელს უწყობს. იგი ადამიანთა ძალ-ღონისა და ცხოველმოსილობის აკუმულატორია და ამასთანავე დამთხვეული ფანატიკოსი. იგი არავითარ საშუალებას არ ერიდება თავისი მიზნების მისაღწევად. ეს ადამიანი იქამდე მივიდა, რომ ყალბი ფოტოებიც შექმნა, - და ამტკიცებს, სამხრეთ ამერიკიდან ჩამოვიტანეო.

- თქვენ მას ფანატიკოსი უწოდეთ. რაში გამოამჟღავნა მან ეს ფანტაზია?

- ათასი შემთხვევა შემიძლია დაგისახელოთ! ამ უკანასკნელად კი აკვიატებული აქვს ვაისმანის ევოლუციის თეორია. ამბობენ, ვენაში ამ

საკითხის გამო დიდი აურზაური ატეხაო.

- ვერ მიაშობთ დანვრილებით, რაში იყო საქმე?

- არა, ახლა არ შემოიძლია, მაგრამ რედაქციაში გვაქვს ვენის კონგრესის ოქმები, თუ გნებავთ წამობრძანდით, მე თქვენ გაჩვენებთ.

- კარგი იქნებოდა. მე დავალეებული მაქვს ინტერვიუ გავუმართო მას და ამისათვის მჭირდება რაიმე საბაბი. მადლობას მოგახსენებთ დახმარებისათვის. თუ გვიან არაა, ახლავე წავიდეთ.

ნახევარი საათის შემდეგ მე ჟურნალის რედაქციაში ვიჭექი და წინ მედო კარგა მოზრდილი ტომი - „ ვაისმანი დარვინის წინააღმდეგ “ , - ქვესათაურით: „ მხურვალე პროტესტები ვენაში. გაცხოველებული კამათი “ .

ჩემი მეცნიერული ცოდნის მარაგი ზერელე აღმოჩნდა და მე ვერ გავერკვიე კამათის არსში. თუმცა ჩემთვის ნათელი გახდა, რომ ინგლისელმა პროფესორმა საკითხი მეტად მძაფრად დასვა და ამით მეტად გააღიზიანა თავისი კონტინენტელი კოლეგები. „ საპროტესტო წამოძახილები ადგილებიდან “ , „ ხმაური დარბაზში “ , „ საერთო აღშფოთება “ - უპირველეს ყოვლისა ჩემი ყურადღება ამ სიტყვებმა მიიპყრო. სხვა ყველაფერი კი ჩემთვის ჩინურ ანბანს წარმოადგენდა, იმდენად სუსტად ვერკვეოდი ზოოლოგიის საკითხში.

- იქნებ ადამიანურ ენაზე გადმომითარგმნოთ! - საცოდავად შევევედრე ჩემს კოლეგას.

- ეს ხომ თარგმანი გახლავთ!

- მაშასადამე, მერჩინა ორიგინალი წამეკითხა.

- რასაკვირველია, უცოდინარისთვის ძნელი გასაგებია ეს.

- ეს აზრიანი ფრაზა რომ მაინც ამომერჩია მთელი ამ აბდაუბდიდან, ბედნიერად ჩავთვლიდი თავს. ოჰო, აი ვგონებ, მივაგენი კიდევ. თითქოს ეს ჩემთვის გასაგებიცაა. ახლავე გადავინერ. დეე, ეს ფრაზა დამაკავშირებელი რგოლი გახდეს ჩემსა და თქვენს საშინელ პროფესორ შორის.

- კიდევ რით შემიძლია გემსახუროთ?

- იცით რა, მე მინდა პროფესორს მივწერო. მომეცით ნება, აქ დავწერო და თქვენი მისამართით ვისარგებლო, რადგან ეს უფრო მნიშვნელოვანს გახდის ჩემს წერილს.

- მაშინ ეგ კაცი მოვარდება, აგვიკლებს, მთელავეჯს უთუოდ თავზე გადაგვამტვრევს.

- არა, რას ბრძანებთ! მე თქვენ გარწმუნებთ, რომ წერილი შეურაცხმყოფელი არ იქნება. მე თქვენ ნაგიკითხავთ.

- რა გაეწყობა, დაბრძანდით ჩემს მაგიდასთან. ქალაღდიც მანდვე იქნება. ვიდრე წერილს გაგზავნით, მე მინდა ცენზურაში გავატარო.

კარგა ხანს ვენვალეზოდი, მაგრამ ტრაბახად ნუ ჩამომართმევთ და, ცუდად არ შემიდგენია. საკუთარი შემოქმედებით გაგულისებულმა, ხმამაღლა ნაფუკითხე წერილი სასტიკ ბაქტერიოლოგს:

„ ღრმად პატივცემულო პროფესორო ჩელენჯერ! მე, უბრალო ბუნებისმეტყველი, დიდი ინტერესით ვადევნებ თვალს თქვენს გამოსვლებს დარვინისა და ვაისმანის თეორიებს შორის არსებული წინააღმდეგობის შესახებ. ამას წინათ მომეცა შემთხვევა, კიდევ ერთხელ გადამეკითხა თქვენი “ ...

- უსირცხვილო მატყუარა! - ნაიბუტბუტა ტარპ ჰენრიმ.

„ ...შესანიშნავი გამოსვლა ვენის კონგრესზე. ეს მძფრი და დამაჯერებელი მოხსენება უნდა განვიხილოთ, როგორც მეცნიერების უკანასკნელი სიტყვა. თუმცა აქ ერთი ფრაზაა, სახელდობრ: „ მე სასტიკად ვენინალმდეგები მიუღებელსა და უთუოდ ზედოგმატურ მტკიცებას, თითქოს ყოველი განკერძოებული ინდივიდი მიკროკოსმოსს წარმოადგენდეს, რომელიც ფლობს ისტორიულად ჩამოყალიბებულ ორგანიზმის ნყობილებას, რომელსაც მთელი რიგი თაობები ნელ-ნელა იმუშავებდა “ . განა თქვენ არ მიგაჩნიათ საჭიროდ - ოდნავ შეცვალოთ თქვენი შეხედულება, თუ თქვენს უკანასკნელ გამოკვლევებს მიიღებთ მხედველობაში?! იქნებ ოდნავ საეჭვოდ მიიჩნიოთ? გთხოვთ, ნება დამართოთ და მიმიღოთ, - ვინაიდან მხოლოდ პირად საუბარში შევძლებ გადმოგცეთ ჩემი მოსაზრება ამ საკითხზე: თქვენი სურვილის თანახმად, ვიმედოვნებ, გეახლოთ ზეგ, ოთხშაბათს, დილის თერთმეტ საათზე. თქვენი მონა-მორჩილი და ღრმა პატივისმცემელი ედუარდ

დ.მელოუნ “ .

- აბა, რას იტყვით? - რიხიანად მივმართე ჰენრის.

- არა უშავს, თუკი სინდისი ნებას გაძლევთ...

- ჯერ არასოდეს უღალატია ჩემთვის სინდისს.

- ახლა რას აპირებთ?

- ჩემთვის მთავარია, როგორმე მას შევხვდე. მერე კი როგორმე დავაღწევ თავს. გულახდილად გამოვუტყდები, თუ სხვა გამოსავალ გზას ვერ მივაგენი. იქნებ ამან მაინც გაართოს.

- წარმომიდგენია! უფრთხილდით, მან თვითონ არ გაგართოთ.

გირჩევთ, აბჯარი ან ამერიკელ ფეხბურთელთა კოსტიუმი ჩაიცვათ. მაშ ასე, მშვიდობით. პასუხს ორშაბათს დილით მიიღებთ, - თუ გაღირსათ. იგი თავხედი, ჭირვეული და საშიში ადამიანია. ყველას ემტერება, ვისაც კი რაიმე საქმე ჰქონდა მასთან. სტუდენტების ფარული დაცინვის საგანია. ვინ იცის, თქვენთვის უფრო კარგი იქნებოდა, სულაც არ გაგეგონათ მისი სახელი.

თავი მესამე

„ იგი აუტანელი ადამიანია “

ჩემი მეგობრის იმედები თუ შიში არ გამართლდა. ოთხშაბათს რედაქციაში მისვლისთანავე წერილი დამხვდა კენსინგტონის შტემპელით. მისამართი კი ეკლიანი მავთულის მსგავსად იყო დაჭდაბნილი. წერილი შემდეგი შინაარსის იყო:

„ ენმორ-პარკი, კენსინგტონი.

სერ! თქვენი წერილი მივიღე. მარწმუნებთ, თქვენს შეხედულებებს ვიზიარებო. შემიძლია გაუწყოთ, რომ მათ არავის მხარდაჭერა არ ესაჭიროება. დარვინიზმის შესახებ ჩემი თეორიის ხსენებაზე, თქვენ გაკადნიერდით გეხმარათ სიტყვა „ მოსაზრება “ . უნდა მიგიითითოთ, რომ ამ შემთხვევაში ეგ გამოთქმა ოდნავ შეურაცხყოფელია. საერთო

კონტექსტის მიხედვით ჩანს, იგი თქვენი უვიცობითა და უტაქტობითაა გამოწვეული და არა რაიმე ცუდი განზრახვით, ამიტომ ეს თქვენ გეპატიებათ. ჩემი მოხსენებიდან მოყვანილი ციტატებისა, ცხადია, თქვენ ბევრი რამ არ გესმით. ამ აზრებს მხოლოდ სავსებით უვიცი კაცი ვერ გაიგებს, მაგრამ თუ თქვენ მართლაც გესაჭიროებათ განმარტებანი, მზად ვარ მიგიღოთ დანიშნულ დროს, - თუმცა ვერ ვიტან ვერავითარ შეხვედრებსა და მნახველებს. რაც შეეხება „ზოგიერთ შესწორებას“ ჩემ თეორიაში, - უნდა მოგახსენოთ, რომ ერთხელ გამოთქმული აზრების შეცვლა არ მჩვევია.

როცა მობრძანდებით, კეთილი ინებეთ და ჩემს მსახურ ოსტინს ამ წერილის კონვერტი წარმოუდგინეთ, რადგან მას ეკისრება დამიცვას აბეზარი არამზადებისაგან, რომელნიც თავს რეპორტიორებს უწოდებენ.

პატივისცემით, ჯორჯ ედუარდ ჩელენჯერი“ .

ასეთი გახლდათ ის საპასუხო წერილი, რომელიც მე ტარპ ჰენრის ნავუკითხე ხმამაღლა. იგი განგებ ადრე მოსულიყო რედაქციაში, რათა გაეგო ჩემი გაბედული ცდის შედეგი.

- ამბობენ, არსებობს რომელიღაცა ახალი საშუალება სისხლის დენის წინააღმდეგ - კუტიკურა თუ რაღაც ამდაგვარი, არნიკის სალბუნზე უკეთესიაო.

თერთმეტის ნახევარი იქნებოდა, როდესაც მე პროფესორ ჩელენჯერის წერილი მივიღე, მაგრამ მაინც მეეტლემ დანიშნულ ადგილას ზუსტად დანიშნული დროისათვის მიმიყვანა. ეტლი გაჩერდა

უზარმაზარ სახლთან, რომელსაც რაღაც შთამაგონებელი შესახედაობა ჰქონდა. ფანჯარაზე დაკიდებული მძიმე პორტიერები მრისხანე პროფესორის კეთილდღეობას მონშობდა. უცნაური გარეგნობის შავგვრემანმა, გამხდარმა და გაურკვეველი ხნის კაცმა გამიღო კარი. მას შავი ჯუბა და ყავისფერი ჩექმები ეცვა. უფრო გვიან გავიგე, რომ ეს კაცი შოფერი იყო, რომელიც რამდენიმე პროფესიას ითავსებდა, ვინაიდან მსახურნი ამ სახლიდან უკანმოუხედავად გარბოდნენ. მან თავისი ცისფერი თვალებით თავიდან ფეხებამდე ამათვალიერა.

- თქვენ გელოდებიან?- შემეკითხა იგი.

- დიახ, ეს დრო მქონდა დანიშნული.

- წერილი თან გაქვთ?

მე გავუწოდე კონვერტი.

ეს კაცი, როგორც ჩანს, ტყუილუბრალოდ სიტყვებს არ ხარჯავდა. დერეფანში გავყევი მას. უეცრად, მოპირდაპირე კარიდან, ალბათ სასადილო ოთახიდან, სწრაფად გამოვიდა შავგვრემანი ქალი. იგი ფრანგს უფრო წააგავდა, ვიდრე ინგლისელს.

- ერთ წუთს, - თქვა ლედიმ, - ოსტინ, თქვენ აქ მოითმინეთ. აქეთ შემობრძანდით, სერ. ნება მიბოძეთ, გკითხოთ, შეხვედრიხართ თუ არა ჩემს ქმარს უნინ?

- არა, ქალბატონო, არ მქონია ეგ ბედნიერება.

- თქვენ წინაშე წინასწარ ბოდიშს ვიხდი ამ შემთხვევის გამო. უნდა გაგაფრთხილოთ, რომ იგი აუტანელი ადამიანია, ამ სიტყვების სრული მნიშვნელობით! ახლა კი უკვე გვეცოდინებათ და იმედია მიუტევენ.

- გმადლობთ ყურადღებისათვის, ქალბატონო.

- როგორც კი შეამჩნიოთ გაგულისება, საჩქაროდ გამოიქცეით ოთახიდან. ნურც იფიქრებთ მასთან შეკამათებას. ასეთმა მოქცევამ ძალიან ბევრი დააზარალა და შემდეგ, როდესაც საქმე გახმაურდება ხოლმე, ჩემზე ძალიან ცუდად მოქმედებს. რა საკითხებზე გექნებათ მასთან საუბარი? სამხრეთ ამერიკის ირგვლივ ხომ არა?

- მე არ შემიძლია ქალების წინაშე ვიცრუო.

- ღმერთო ჩემო! ეს ხომ ყველაზე საშინელი თემაა! განა საკვირველი იქნება, თუ თქვენ მის ნაამბობს არ დაიჭერებთ?! ოღონდ, თავი ისე დაიჭირეთ, თითქოს ყველაფერი გჭერათ და იქნებ აღარ განრისხდეს. ნუ დაივიწყებთ, მას უსათუოდ სჭერა ყოველივე და დარწმუნებულია თავის სიმართლეში. იგი თვითონ პატიოსნების განსახიერებაა. ახლა კი მიბრძანდით, რომ საეჭვოდ არ მიიჩნიოს თქვენი დაგვიანება. თუკი შეამჩნევთ, რომ იგი საშიში ხდება, მაშინვე დარეკეთ ზარი და ჩემს მოსვლამდე როგორმე დააოკეთ. მე ჩვეულებრივად ვახერხებ მასთან გამკლავებას, როგორც გააფთრებულნიც უნდა იყოს იგი.

ასეთი მანუგეშებელი სიტყვებით დამილოცა გზა ლედიმ და მიმატოვა მდუმარე ოსტინთან, რომელიც ჩვენი ხანმოკლე საუბრის დროს ქანდაკებასავით უძრავად იდგა, უდიდეს მოკრძალებას განასახიერებდა. მე გავყევი მას. კარების დაკაკუნება და გამძვინვარებული ხარის ღრიალის მსგავსი ხმა შემომესმა შიგნიდან - და მე აღმოვჩნდი პროფესორის პირისპირ.

სავარძელში იჯდა იგი, ფართო მაგიდასთან, რომელზეც

აუარებელი წიგნი, რუკა და ნახაზი იყო დალაგებული. შევედი თუ არა, სავარძელი ჩემკენ შემოატრიალა. შევხედე, სუნთქვა შემეკვრა. კარგად ვიცოდი, რომ რაღაც საკვირველებას უნდა შევყროდი, მაგრამ ასეთი თუ იქნებოდა, მაინც არ მოველოდი.

ყველაზე უფრო გამაოცა მისმა ვეებერთელა სხეულმა და საოცარმა გარეგნობამ: უზარმაზარი თავი ჰქონდა. ჩემს სიცოცხლეში არ მენახა ასეთი თავი ადამიანის კისერზე. მის ქუდში ბეჭებამდე დავიმალებოდი, თავზე რომ დამეხურა. პროფესორის სახე და წვერი ასირიულ ბარელიეფებზე გამოხატულ ხარებს მოგაგონებდათ.

ვეებერთელა სახე ჰქონდა; შავი კვადრატული წვერი მკერდზე სცემდა. უცნაურ შთაბეჭდილებას ტოვებდა მისი გრძელი, თითქოს მაღალ შუბლზე დანებებული თმა. მედიდური, ლურჯ-მონაცრისფერო თვალები გაკვირვებით და მრისხანედ მომჩერებოდა გაბურძგნილი შავი წარბების ქვემოდან. მე შევნიშნე აგრეთვე, რომ მას ჰქონდა განიერი ბეჭები, მაღალი გულ-მკერდი და შავი ბალნით გაბანჯგლული ძლიერი ხელები. ყველაფერ ამას თუ მივუმატებთ მის მჭექარე ხმას, რომელიც ხშირად ღრიალად იქცეოდა ხოლმე, ადვილად წარმოსადგენია, როგორი შთაბეჭდილება შემექმნებოდა პროფესორ ჩელენჯერთან პირველი შეხვედრისას.

- აბა, რა ამბავია, რაზე გარჯილხართ? - თქვა მან და თვალები შემომამტერა.

სხვა გზა არ იყო. მოგონილი ვერსია თუ გადამარჩინდა, წინააღმდეგ შემთხვევაში, ჩვენი ინტერვიუ მაშინვე ჩაიშლებოდა.

- დიდად დავალებული ვარ, სერ. რომ დათანხმდით ჩემს მიღებას, -

მორიდებულად ვუთხარი მე და კონვერტი ვაჩვენე.

მან საწერი მაგიდის უჯრიდან ჩემი წერილი ამოიღო და წინ დაიდო.

- აა! თქვენ ის უვიცი ახალგაზრდა ბრძანდებით? თუმცა, როგორც გავიგე, ჩემს დასკვნებს თქვენი ქება ეღირსათ თურმე!

- დიახ, სერ, რა თქმა უნდა! - მე შევეცადე, ეს სიტყვები დიდი დამაჯერებლობით წარმომეთქვა.

- ერთი ეს მიბრძანეთ, ეგ ძალზე აძლიერებს ჩემს პოზიციებს, არა? განა დასაფასებელი არაა, თქვენი ხნის და გარეგნობის ადამიანი, მხარს რომ დაგიჭერს?! თუმცა ჯობს თქვენთან იქონიოს კაცმა საქმე, ვიდრე იმ ღორების კოლტთან, რომელიც ვენაში დამესხა თავს; ახლა მათი ჭყვიტინი ისევე შეურაცხმყოფელია ჩემთვის, როგორც ბრიტანული ტახის განმარტოებული ღრუტუნი.

და იგი ისე ჩამაშტერდა, თითქოს გემოხსენებულ ცხოველთა ერთ-ერთი წარმომადგენელი ყოფილიყოს.

- როგორც ეტყობა, ძალიან აუგდიათ თავი, - შევნიშნე მე.

- თქვენი თანაგრძნობა სრულიად უადგილოა! მერწმუნეთ, შემძლია თვითონვე გავუსწორდე ჩემს მტრებს. აბა, სერ, შევეცდები, რაც შეიძლება შევამოკლოთ ჩვენი საუბარი, რომელიც თქვენთვის მაინცდამაინც სახარბიელო არ იქნება და ჩემთვის ხომ მეტად მომაბეზრებელია. თქვენი წერილიდან ირკვევა, თითქოს რაღაც მოსაზრებები გინდოდათ გამოგეთქვათ იმ თეზისების მიმართ, რომელნიც მე ჩემს მოხსენებაში წამოვაცენე.

იგი ლაპარაკობდა მოურიდებლად და პირდაპირ, ისე რომ, ეშმაკობა თითქმის შეუძლებელი გახდა. მე მაინც გადავწყვიტე,

გამეგრძელებინა ეს თამაში უფრო ხელსაყრელი სვლის მოლოდინში. ოჰ! სადა ხარ ჩემო ირლანდიურო მოხერხებავ. ნუთუ ვერ მიშველი ამ გაჭირვების დროს!

ორმა გამჭოლმა ფოლადის თვალმა ძალა წამართვა.

- დაიწყეთ, რაღას უცდით? - დაიღრიალა პროფესორმა.

- მე ერთი უბრალო მკვლევარი გახლავართ, სერ, არც ისე დიდი ხანია, რაც მეცნიერებას მივეკედლე, - დავიწყე სულელური ღიმილით, - მიუხედავად ამისა, მგონია, რომ ამ საკითხში ვაისმანის მიმართ თქვენ ზედმეტად მკაცრი ბრძანდებით. განა მას შემდეგ დაგროვილი საბუთები, არ... არ ამაგრებენ მის პოზიციებს?

- რომელი საბუთები? - შემეკითხა იგი მქუხარედ.

- ჰო, რასაკვირველია, ვიცი, რომ უცილობელი საბუთი არაა. მე მხედველობაში მქონდა, თუ შეიძლება ასე ითქვას, თანამედროვე მეცნიერული აზრის ზოგადმეცნიერული შეხედულებანი.

პროფესორი წინ გადმოიხარა და სახეში ჩამაშტერდა.

- ეტყობა თქვენთვის უკვე ცნობილია, - დაიწყო მან და მარცხენა ხელზე მორიგეობით მოდრიკა თითები, - უპირველეს ყოვლისა, თავის ქალა უტყუარი ფაქტორია...

- რა თქმა უნდა, - კვერი დავუკარი მე.

- და რომ თელეგონია, ჭერჭერობით ისევ სუბ ჯუდიცე.

- რა თქმა უნდა.

- და რომ ჩანასახითი პლაზმა განსხვავდება პარტენოგენეტიკური კვერცხისაგან.

- დიახ, რა თქმა უნდა! - წამოვიძახე საკუთარი უტიფრობით

კმაყოფილმა.

- მაშ რას ამტკიცებს ყოველივე ეს? - შემეკითხა იგი რბილი, შემპარავი ხმით.

- მართლაც, - ნავილულლულე მე, - რას უნდა ნიშნავდეს ყოველივე ეს?

- მოგახსენოთ? - ისევ შემპარავად ნარმოთქვა პროფესორმა.

- ძალიან გთხოვთ.

- ეს ამტკიცებს, - მოულოდნელად დაიღრიალა მან, - რომ თქვენისთანა გაიძვერასა და არამზადას მეორეს ვერ ნახავთ ლონდონში. საძაგელი, არამზადა, უხამსი რეპორტიორი, რომელიც მეცნიერებისაგანაც შორსაა და უბრალო ადამიანური ნესიერებისაგანაც.

იგი წამოვარდა. სიბრაზისაგან თვალებს ცოფიანივით აბრიალებდა და მიუხედავად ასეთი დაძაბული მდგომარეობისა, მაინც თვალში მეცა მისი საკვირველი გარეგნობა: პროფესორი ჩელენჯერი ტანმორჩილი იყო, ასე ვთქვათ, გაბრტყელებული ჰერკულესი. უცნაურად დიდი თავი და განიერი მხრები ჰქონდა, ბეჭებამდე ძლივს მწვდებოდა.

- მე თქვენ სისულელეებს გეუბნებოდით, სერ! - დაიღრიალა მან და მაგიდაზე დაყრდნობილი მთლიანად წინ გადმოიზნიქა, - აბდაუბდაა სუყველაფერი, რაც მე გითხარით! თქვენ ბედავთ, მე გამიმკლავდეთ? თქვენი ნამცეცა ჭკუით! ამ დანყველილ მჭლაბნელებს ყოვლისშემძლედ მოაქვთ თავი. თქვენ გგონიათ, თქვენი ერთი შექება საკმარისია, რომ ადამიანი ამაღლდეს, ხოლო დაგმობა, - მიწასთან გაასწორებს?! თქვენ წინაშე მუდამ ქედმოხრილი უნდა ვიყოთ ყველანი, რათა თქვენი

ძეგების ღირსნი გავხდეთ, ხომ? ესა და ეს უნდა აილაგმოს, ამას კი გავუწიოთ მფარველობა... საზიზღარო მლიქვნელებო, კარგად გიცნობთ თქვენ, ძალიან იბღინძებით, საცოდავო ცრუპენტელებო! თქვენ ყოველგვარი ზომიერების გრძნობა დაგიკარგავთ. მე თქვენ გაჩვენებთ სეირს! დიახ, სეირს! ჯორჯ ჩელენჯერი არ გამხდარა ჯერ თქვენი საკბილო. იგი არაა მიჩვეული სხვის მბრძანებლობას. მან თქვენ უკვე გაგაფრთხილათ და, რაკი მაინც მიძვრებით მასთან - თავს დააბრალებთ, რაც მოგივათ. ფანტი, ძვირფასო მისტერ მელოუნ! ფანტს მოვითხოვ თქვენგან! სახიფათო თამაში განიზრახეთ და ვფიქრობ, ნააგეთ კიდევ!

- გამიგონეთ, სერ, - ვუთხარი მე, - მლანძღეთ რამდენიც გნებავთ, - თანაც უკან-უკან ვიხევდი და კარს ვაღებდი, - ოღონდ ხელი არ მახლოთ, ყოველივეს საზღვარი აქვს! არ გაძღვეთ ნებას!

- ოჰო, არ მაძღვეთ ნებას? - იგი ნელ-ნელა მუქარით ჩემკენ მოემართებოდა, მერე უცბად შეჩერდა და თავისი დიდი თათები ჩაიყო მოკლე პიჯაკის ჯიბეში, რომელიც ბიჭს უფრო შეეფერებოდა, ვიდრე მამაკაცს. - თქვენისთანა ბევრი გამიპანღურებია აქედან, - თქვენ მეოთხე ან მეხუთე იქნებით. თითოეულისთვის გადახდილია ჯარიმა სამი გირვანქა და თხუთმეტი შილინგი საშუალოდ. მეძვირება, მაგრამ რას იზამ - აუცილებელია! ახლა კი, სერ, ვფიქრობ, თქვენც მათ მიგაყოლოთ. მე პირადად ვფიქრობ, ეს არ აგცდებათ, - მან ხელახლა დაიწყო მეტად არასასიამოვნო შემოტევა ჩემზე, ფეხის ნვერებს ისე მოარხევდა გან-გან, თითქოს ცეკვის მასწავლებელი ყოფილიყო.

მე შემეძლო გარეთ გავვარდნილიყავი, მაგრამ ძალზე

სამარცხვინოდ მიმაჩნდა ასეთი საქციელი; გარდა ამისა, სამართლიანად იღვიძებდა ჩემში აღშფოთება და თუ აქამდე თავს ვიდანაშაულებდი, ახლა მისი მუქარა და აუტანელი საქციელი სრულიად აბათილებდა ჩემს დანაშაულს.

- ხელები შორს, სერ! მაგას არ გაგაბედვინებთ!

- ნუთუ?! რას ბრძანებთ?! - მან შავი ულვაში ზევით აიწვიპა და ბოროტმა ღიმილმა თეთრი, თვალისმომჭრელი ღოჭები გამოუჩინა. - თქვენ არ მომცემთ ნებას, ხომ?

- თავს ნუ ისულელებთ, პროფესორო! - მივაძახე მე, - რისი იმედი გაქვთ, მე ორას გირვანქაზე მეტს ვინონი, რკინასავით მაგარი ვარ და ყოველ შაბათს რაგბის თამაშში ვმონაწილეობ, ირლანდიელთა ნაკრებგუნდში. თქვენ ჩემთან...

სწორედ ამ დროს მეძგერა იგი. ბედად კარის გაღება მოვასწარი, თორემ ნაფოტებიდა დარჩებოდა კარისაგან.

ჩვენ ყირაზე გადავდიოდით დერეფანში, როგორღაც გზაზე სკამი გამოგვეჩხირა. პროფესორის წვერი პირში მეჩრებოდა, ჩვენი ხელები ერთმანეთს გადახლართოდა და დაწყევლილი სკამის ფეხები გვებლანდებოდა. ფხიზელ ოსტინს დროზე გაეღო გასასვლელი კარი. ორივენი ყირამალა გადავკოტრიადით და კიბეზე ჩავგორდით. ერთხელ მიუზიკჰოლში ვნახე, ვიღაცებმა როგორ შეასრულეს ასეთი ნომრები. ჩანს, პრაქტიკა ამ ატრაქციონისათვის აუცილებელია, თორემ დაიმტვრევა კაცი.

უკანასკნელ საფეხურზე რომ დავეცით, სკამი ნაფოტებად იქცა, ჩვენ კი ცალ-ცალკე თხრილებში ჩავცვივდით. პროფესორი

მუშტებმოღერებული ფეხზე წამოხტა, თითქოს ასთმა სჭირსო, ისე ხროტინებდა.

- გეყოთ თუ არა? - დაიღრიალა მან. ძლივს ითქვამდა სულს.

- ხულიგანო! - ვუპასუხე მე და ძლივს წამოვდექი ფეხზე.

ვინ იცის, კიდევ რამდენ ხანს გასტანდა ჩვენი ჩხუბი, რადგან პროფესორს ჩხუბის წყურვილი ახრჩობდა, მაგრამ ბედმა გამომიყვანა ამ სულელური მდგომარეობიდან. საიდანღაც პოლიციელმა ამოყო თავი და უბის წიგნაკით ხელში გაჩერდა ჩვენ წინ.

- გრცხვენოდეთ! რას ნიშნავს ეს ყოველივე?! - იკითხა პოლიციელმა; ეს ყველაზე უფრო ჭკვიანური სიტყვები იყო, რაც კი მე ენმორ-პარკში გავიგონე. - ჰო, - გაიმეორა მან და ჩემკენ მობრუნდა, - რას ნიშნავს ეს?

- ეგ კაცი თავს დამესხა, - ვუთხარი მე.

- მართალია? თქვენ პირველი დაესხით თავს? - ჰკითხა პოლიციელმა.

პროფესორი დუმდა და მძიმედ სუნთქავდა.

- განა ეს პირველი შემთხვევაა! - თქვა პოლიციელმა და წყრომით გაიქნია თავი. - გასულ თვეში თქვენ ასეთივე უსიამოვნება შეგემთხვათ. ამ ახალგაზრდასაც ხომ თვალი ჩაუღურჯეთ. გნებავთ დავსაჯოთ, სერ? - მკითხა პოლიციელმა.

მე მოვლბი და სიბრაზე უცბად შებრალებად შევცვალე:

- არა, არ მინდა.

- რატომ? - გაუკვირდა პოლიციელს.

- ნაწილობრივ მეც ვარ დამნაშავე. სახლში შევეჭერი. მან კიდევ

გამაფრთხილა წინასწარ.

პოლიციელმა წიგნაკი დაკეცა.

- ასეთი უმსგავსობა აღარ განმეორდეს, - თქვა მან, - ახლა კი...

დაიშალეთ! დაიშალეთ!

ეს სიტყვები ყასბის ბიჭს, მოახლე ქალსა და ორ-სამ დოცლაპიას ესმოდა, რომლებიც უსაქმურობის გამო შეჭკუფებულიყვნენ. პოლიციელი მძიმედ მიაბიჭებდა ქვაფენილზე და ამ პატარა ჯოგს წინ მიერეკებოდა. პროფესორმა შემომხედა. მის გამოხედვაში დამცინავი ღიმილი კიაფობდა.

- შემოდით, - თქვა მან, - მე ჯერ კიდევ არ დამიმთავრებია თქვენთან საუბარი.

თუმცა ეს სიტყვები ბოროტად ჟღერდა, მაგრამ მე მაინც უკან გავყევი. ოსტინმა, რომელიც ხის ქანდაკებასავით გაოგნებული იდგა, აუღელვებლად მოგვიხურა კარი.

თავი მეოთხე

„ეს უდიდესი აღმოჩენაა!“

კარი ჯერ კიდევ არ იყო მოხურული, რომ სასადილოდან მისის ჩელენჯერი შემოიჭრა. ეს პანანინა ქალი მეტად გააფთრებული იყო. მან მედგრად შეუტია თავის მეუღლეს, მაგრამ მათი შეტაკება კრუხისა და ბულდოგის შებმას უფრო ჰგავდა. ეტყობოდა, რომ მისის ჩელენჯერი მონზე იყო ჩემი გაძევებისა, ჩემი უკან დაბრუნება კი ვეღარ

მეემჩნია.

- ჯორჯ! როგორი მხეცური საქციელია! - ყვიროდა იგი. - შენ დაამახინჯე ეს მშვენიერი ახალგაზრდა!

- აი, სულაც უვნებელი დგას თქვენ წინაშე.

მისის ჩელენჯერი ოდნავ შეკრთა, მაგრამ მალე გონს მოვიდა.

- ბოდიში, მე თქვენ ვერ დაგინახეთ.

- ნუ შენუხდებით, ქალბატონო, ყველაფერი რიგზეა.

- თვალი კი ჩალურჭებული გაქვთ! რა საზიზღრობაა! ოჰ, ჯორჯ, შენ ყველას სძულხარ, ყველა შენ დაგცინის! ერთი კვირა არ გაივლის, რომ სკანდალი არ მოხდეს! კმარა, აღარ შემიძლია მეტი, მოთმინების ფიალა ამევსო.

- ხალხის წინაშე ჭუჭყიან სარცხს ნუ გამოფენთ!.. - დაიღრიალა პროფესორმა.

- განა ეს საიდუმლოებას წარმოადგენს? - განაგრძობდა ქალი ყვირილს. - მთელმა ჩვენმა ქუჩამ იცის უკვე, მთელმა ლონდონმაც... ოსტინ, თქვენ უკვე საჭირო აღარ ხართ, შეგიძლიათ გახვიდეთ... სადღაა შენი საკუთარი ღირსების გრძნობა? იმის მაგივრად, რომ რომელიმე დიდი უნივერსიტეტის დამსახურებული პროფესორი იყო, ასეულ სტუდენტთა სათაყვანებელი პიროვნება! ჯორჯ, სად დაკარგე შენი ღირსება?

- შენ, შენ სადღა დაკარგე, ჩემო ძვირფასო?

- აუტანელ ტანჯვას მაყენებ! ხულიგანი, ნამდვილი ხულიგანი გახდი!

- ჯესი, დამშვიდდი.

- თავხედი, მოჩხუბარი!

- კმარა! ასეთი სიტყვებისათვის სამარცხვინო ბოძი გვეკუთვნის! -
ნარმოთქვა პროფესორმა.

და, ჰოი საკვირველებავ! პროფესორი დაიხარა, ცოლი ხელში
აიყვანა და კუთხეში ამართული მარმარილოს მაღალ სვეტზე დასვა.
სვეტი დაახლოებით შვიდი ფუტი სიმაღლის იქნებოდა და ვინაიდან
იგი ვიწრო და მოძრავი იყო, ქალბატონი ჩელენჯერი ძლივს იკავებდა
წონასწორობას, რადგან შიშისაგან მოკრუნჩხულ ქალს სახე
ემანჭებოდა სიმწრისაგან და ფეხებს აფხარკალებდა.

- ჩამომიყვანე! - შეევედრა ბოლოს მისის ჩელენჯერი.

- თქვი „გეთაყვა“ და...

- ეს თავის აგდებაა, ჯორჯ! ახლავე ჩამომიყვანე.

მისტერ მელოუნ, კაბინეტში მობრძანდით.

- მაგრამ მომიტევეთ, სერ!.. - ნარმოვთქვი და თან მის გაფითრებულ
მეუღლეს შევცქეროდი.

- ჯესი, გესმის? მისტერ მელოუნი შუამდგომლობას გინევს. თქვი „
გეთაყვა“ და ჩამოგიყვან.

- რა საშინელებაა! გეთაყვა, გეთაყვა!...

მაშინ პროფესორმა ისე მსუბუქად ჩამოსვა ძირს ქალი, თითქოს
იადონივით მჩატე ყოფილიყოს იგი.

- თავის დაჭერა უნდა იცოდე, ჩემო კარგო. მისტერ მელოუნი
პრესის წარმომადგენელია და ხვალ ყოველივე ამას გამოაქვეყნებს
თავის „გაზეთუნაში“, ჩვენი მეზობლები კი სიხარულით დაიტაცებენ
ტირაჟის უდიდეს ნაწილს. „უცნაური ახირება ერთი მაღალი
მდგომარეობის მქონე პირისა“. ეს არსება შენ ხარ, ჯესი: მოიგონე,

სად იჯექი ამ რამდენიმე წუთის წინ. ამ სვეტზე ხომ კარგად გრძნობდი თავს, ჯესი? სათაურის ქვეშ კიდევ ასეთ რამეს მოათავსებენ გაზეთში: „ერთი ორიგინალური ცოლ-ქმრის ცხოვრება“. მისტერ მელოუნი ხომ ყოველგვარი ლემით საზრდოობს, თავის თანამოდმეთა მსგავსად. **პორცუს ეს დიაბოლი - ღორი ეშმაკების ხროვიდან. ხომ სწორია, მისტერ მელოუნ?**

- თქვენ მართლაც აუტანელი ხართ! - ნამოვიძახე გამწარებულმა. პროფესორმა გადაიხარხარა.

- თქვენ ორივენი ალბათ შეკავშირდით ჩემ წინააღმდეგ, - თქვა მან, როცა მე და თავის მეუღლეს გადმოგვხედა. ძლიერი ბეჭები შეარხია და სრულიად შეიცვალა ტონი: - მისტერ მელოუნ, გთხოვთ, გვაპატიოთ ჩვენი ოჯახური გართობა-თამაში. მე თქვენ დაგაბრუნეთ უფრო სერიოზული განზრახვით და ფიქრადაც არ მქონია, მონაწილე გამეხადეთ ჩვენი ოჯახური გართობებისა. შენ შენთვის გასწი, პატარა ქალო, და ნუ ღელავ, - თანაც პროფესორმა თავისი ბანჯგვლიანი თათები დაადო მას მხრებზე, - შენი ნათქვამი წმინდა ჭეშმარიტებაა, მაგ დარიგებისათვის რომ დამეჭერებინა, უფრო პატივსაცემი ადამიანი ვიქნებოდი და არა ჯორჯ ჩელენჯერი. ჩემო ძვირფასო! საპატიო ადამიანი ძალიან ბევრია, ხოლო ჯორჯ ჩელენჯერი - ერთადერთი! შეეცადე შეეგუო მის ხასიათს, - და თან მოულოდნელად მტლაშამტლუმით დაუკოცნა მას ლოყები, რითაც მე კიდევ უფრო უხერხულ მდგომარეობაში ჩამაგდო, ვიდრე თავისი წინანდელი უჭიათი საქციელით, - აბა, ახლა, მისტერ მელოუნ, - მომმართა დარბაისლურად, - გთხოვთ, აქეთ მობრძანდეთ...

ჩვენ დავუბრუნდით იმავე ოთახს, რომელიც ამ ათი წუთის წინ აურზაურით დავტოვეთ. პროფესორმა კარი მოიხურა, სავარძელზე მიმითითა და სიგარებით სავსე კოლოფი გამომიწოდა.

- ნამდვილი „სან-ხუან“ კოლორადოა“, - თქვა მან, - თქვენისთანა ადვილად ასაგზნები ადამიანისათვის აუცილებელია ნარკოტიკი. ოჰ, ღმერთო ჩემო! რას შვრებით! ნუ კვნეტო! მოჭერით - სიგარის პატივისცემა უნდა გქონდეთ! აბა, ახლა ჩანეწით სავარძელში და ყურადღებით მომისმინეთ. თუ რამე შევითხვები ან შენიშვნები გექნებათ, გთხოვთ, უფრო მოხერხებული დროისთვის შეინახოთ. უპირველეს ყოვლისა, დავინყოთ თქვენი დაბრუნებით ჩემს სახლში სრულიად სამართლიანი გაძევების შემდეგ, - მან წინ გამოსწია წვერი და ამაყად შემომხედა, თითქოს მე კვლავ ვაპირებდი მასთან შეკამათებას, - დიახ, გიმეორებთ: სრულიად დამსახურებული გახლდათ თქვენი გაძევება. დაბრუნების მიზეზი კი თქვენი პასუხია იმ აბეზარი პოლიციელის მიმართ. ამ პასუხით გადავწყვიტე, რომ თქვენ წესიერების ნატამალი შეგრჩენიათ, რადგან თავს დამნაშავედ მიიჩნევთ - რაც დღემდე თქვენი პროფესიის ადამიანებს ნაკლებად ახასიათებს. ამ ინციდენტის დროს თქვენში გამომჟღავნდა ინტელექტუალური ობიექტურობა და ღრმა აზროვნების უნარი. ყოველივე ეს ჩემი მხრივ დადებითი შეფასების ღირსია. ადამიანთა მოდგმის უმდაბლესი წარმომადგენელი, რომელთაც საუბედუროდ თქვენც ეკუთვნით, არასოდეს გამხდარან ჩემი ყურადღების ღირსნი. თქვენმა სიტყვებმა მოულოდნელად აგამალღათ ამ სიმაღლემდე და ჩემი მიზანია თქვენი ახლოს გაცნობა, ამიტომ დაგაბრუნეთ უკან. თუ

მეძღვება, ფერფლი პატარა იაპონურ საფერფლებზე დაყარეთ ხოლმე. იგი თქვენთან ახლოს, ბამბუკის მაგიდაზე დევს.

მთელი ეს ტირადა პროფესორმა ისეთი ტონით წარმოთქვა, თითქოს სტუდენტებს ლექციას უკითხავსო. მბრუნავი სკამი ჩემკენ ისე შემოატრიალა, რომ პირდაპირ სახეში ეცქირა ჩემთვის, და იჭდა ისე გაბერილი, როგორც ვეებერთელა გომბეშო: თავი ოდნავ უკან ჰქონდა გადანული და მედიდურად ჭუტავდა თვალებს.

შემდეგ სავარძელი უცბად შეატრიალა ისე, რომ მის აბურძგნილ ქერა თმასა და წითელი ყურის გამოშვერილ ბიბილოსლა ვხედავდი.

პროფესორმა მაგიდაზე ქალაღდების გროვას დაუნყო ქექვა და იქიდანაც რაღაც დაფხრენილი წიგნი გამოათრია.

- მინდა ზოგიერთი რამ მოგითხროთ სამხრეთ ამერიკის შესახებ, - დაიწყო მან, - კეთილი ინებეთ და მომისმინეთ ყოველგვარი შენიშვნის გარეშე. წინასწარ გთხოვთ, კარგად დაიმახსოვროთ, რომ ჩემს ნებადაურთველად არც ერთი ჩემი ნათქვამი სიტყვა არ გახმურდეს. ნებართვას კი, წინასწარ შემძღვია გაგაფრთხილოთ, ვერასოდეს ეღირსებით. გასაგებია?

- რისთვის გჭირდებათ ასეთი სისასტიკე? - ვთქვი მე. - მე მგონი პირუთვნელი...

მან წიგნი მაგიდაზე დადო.

- მაშ, ჩვენ სალაპარაკო აღარა გვაქვს რა. ნახვამდის, კარგად ბრძანდებოდეთ.

- არა ბატონო, არა! - წამოვიძახე მე. - თქვენს ყოველნაირ პირობას ვეთანხმები. მე ხომ არჩევნის საშუალება არა მაქვს!

- არჩევანზე ლაპარაკიც კი ზედმეტია, - დამიდასტურა მან.

- მაშასადამე, პირობას გაძლევთ, რომ გავჩუმდები.

- პატიოსანი სიტყვაა?

- პატიოსან სიტყვას გაძლევთ.

მან ეჭვით გადმომავლო თავისი უტიფარი, დაეჭვებული თვალები.

- მე რომ არ ვიცი, როგორი შეხედულებისა ბრძანდებით თქვენ პატიოსნებაზე...

- იცით რა, სერ, - ბრაზმორეულმა წამოვიძახე მე, - ძალიან აჭარბებთ! ჩემს სიცოცხლეში არავის გაუბედავს ჩემთვის ეგზომ დიდი შეურაცხყოფის მოყენება!

ჩემმა განცხრომამ სრულიად არ გააბრაზა იგი, პირიქით, თითქოს უფრო დაინტერესდაო.

- მოკლეთავიანი ტიპი, - წაიბურტყუნა მან, - ბრაზიცეფალი. ნაცრისფერთვალებიანი და შავთმიანი, - ყველა ნიშანი აქვს ნეგროიდის. თქვენ კელტი ხართ, ალბათ.

- ირლანდიელი გახლავართ, სერ.

- ნამდვილი ირლანდიელი?

- დიახ, სერ.

- მაშინ გასაგებია ყოველივე. გავიმეოროთ: თქვენ მაძლევთ პირობას, რომ ჩემს ნაამბობს საიდუმლოდ შეინახავთ. თუმცა ამომწურავი ცნობები მე არ მომეპოვება, მაგრამ ცოტა რამ საინტერესოს მაინც გაცნობებთ. ალბათ გეცოდინებათ, მე ამ ორი წლის წინათ ვიმოგზაურე სამხრეთ ამერიკაში. ეს მოგზაურობა მსოფლიო მეცნიერების ოქროს ფონდში იქნება შეტანილი.

ჩემი მოგზაურობის მიზანი გახლდათ, შემემონებინა უოლესისა და ბეიტსის ზოგიერთი დასკვნა. ამის გაკეთება კი ადგილზე იქნებოდა შესაძლებელი, იმავე პირობებში, სადაც მათ მოახდინეს ეს დაკვირვებები. ჩემი ექსპედიციის შედეგები მარტო ეს რომ ყოფილიყო, მაშინაც საყურადღებო იქნებოდა. მაგრამ საქმე ისაა, რომ მოგზაურობის დროს უცნაური რამ შემემთხვა და ამ შემთხვევამ გამოკვლევანი სულ სხვა გზით წარმართა. თქვენ იქნებ გაგიგონიათ - თუმცა ჩვენს საუკუნეში უვიცობა რა გასაკვირია - რომ მდინარე ამაზონი ზოგან ისეთ ადგილებში მიედინება, რომ მისი მდებარეობა სრულიად გამოურკვეველია. მას აუარებელი შენაკადი აქვს და ზოგიერთი მათგანი რუკაზე არც კია აღნიშნული.

მე მიზნად დავისახე გამომერკვია ეს ნაკლებად ცნობილი მხარე და შემესწავლა მისი ფაუნა. აქედან აუარებელი მასალა ჩამივარდა ხელში, რომლითაც ჩემს მონუმენტურ შრომას ბიოლოგიის დარგში რამდენიმე თავით გავამდიდრებ; ეს ნაშრომი კი ჩემი არსებობის გამართლება იქნება.

ექსპედიციის დამთავრებისას, როცა შინ ვბრუნდებოდი, ერთ ინდურ სოფელთან შემომალამდა, სწორედ იქ, სადაც ამაზონს ერთი მისი შენაკადი უერთდება. გეოგრაფიული მდებარეობა და სახელი ამ ადგილისა მინდა ჭერჭერობით საიდუმლოდ დარჩეს.

ადგილობრივი მცხოვრებნი კუკამთა ტომისანი იყვნენ - მშვიდი, ერთ-ერთი გადაგვარებული შტოსი ინდური ტომისა. ჩემი მოგზაურობის დროს, იქითობისას, რამდენიმე ავადმყოფი მოვარჩინე და ამით ძლიერი შთაბეჭდილება მოვახდინე მათზე. ამის შემდეგ რაღა

გასაკვირია, რომ ჩემს დაბრუნებას თურმე მოუთმენლად ელოდნენ. დაბრუნებისას მათ უმაღლ ნიშნებით დამინყეს საუბარი და მე მაშინვე მივხვდი: დაბაში რომელიღაცა ავადმყოფს საჩქაროდ ესაჭიროებოდა ჩემი შველა. იმნამსვე წავყევი მათ ბელადს, მან კი ერთ-ერთ ქოხში შემიყვანა.

ქოხში შესვლისთანავე დავრწმუნდი, რომ უბედური ავადმყოფი, ვისთვისაც მე დახმარება უნდა გამეწია, უკვე გარდაცვლილიყო.

დიდად განცვიფრებული დავრჩი, როდესაც იგი ნაცვლად ინდიელისა, თეთრკანიანი აღმოჩნდა და მე ვიტყოდი „ ძალიან თეთრიც “ , რადგან მას სრულიად ღია ფერის თმა ჰქონდა და ყველა დამახასიათებელი ნიშანი ალბინოსისა. მისი ტანსაცმლისაგან მხოლოდ ძონძებიღა დარჩენილიყო, საშინლად გამხდარი სხეული ხანგრძლივ შიმშილზე მეტყველებდა. ინდიელების ნაამბობიდან მივხვდი, რომ მიცვალებული მათთვის სრულიად უცნობი უნდა ყოფილიყო; ტყიდან მოსული სოფლად, სისუსტისაგან თურმე ფეხზე ძლივს იდგა. უცნობის საგზაო ჩანთა იქვე იდო და მე გავჩხრიკე ის. ჩანთაზე მიკერებული იარლიყი პატრონის ვინაობას გვაუწყებდა: „ მეჰლ-უაიტი, ლეიკ-ავენიუ, დეტროიტი, შტატი მიჩიგანი “. მე მუდამ მზად ვარ, ქედი მოვიხარო ამ სახელის წინაშე, ყოველგვარი გაზვიადების გარეშე გეუბნებით, რომ როდესაც ეს განსაცვიფრებელი აღმოჩენა საერთო აღიარებას მიაღწევს, მისი სახელი ჩემთან ერთად მოიხსენიება.

ჩანთაში მოთავსებული ნივთები ამტკიცებდა, რომ მეჰლ-უაიტი მხატვარი ან პოეტი უნდა ყოფილიყო, მოგზაურობის მიზნად კი ალბათ

ახალი შთაბეჭდილებების შეძენა დაესახა. იქ იყო ჯერ კიდევ დაუმუშავებელი ლექსები. მე არ მივცემდი ჩემს თავს უფლებას, რომ დიდ მცოდნედ ჩამეთვალა თავი ამ საქმეში, მაგრამ ის ლექსები ალბათ ვერ იყო მაინცდამაინც კარგი. იქვე იყო კიდევ მდინარის პეიზაჟის ნახატები, აგრეთვე საშუალო დონისა, ფერადებით სავსე კოლოფი, მეორე კოლოფი ფერადი ფანქრებით, რამდენიმე ფუნჯი, მოღუნული ძვალი - აი აგერ, ჩემს სამელნებზე რომ დევს; ბექსტერის ერთი ტომი: „ პეპლები და ფარავნები “ ; იაფფასიანი რევოლვერი და რამდენიმე ვაზნა.

ასეთი გახლდათ მოძრავი ქონება ამერიკელი ბოჰემის ამ უცნაური წარმომადგენელისა. პირადი ყოველდღიური სახმარი საგნები მას ეტყობა არ ჰქონდა, ან თუ ჰქონდა, უთუოდ გზაში დაკარგავდა.

დაბრუნება დავაპირე, მაგრამამ დროს ჩემი ყურადღება მიიპყრო ნივთმა, რომელიც მიცვალებულის დახეული ქურთუკის ჯიბეში იდო. ეს ეტიუდების ალბომი აღმოჩნდა... აი, მანდ დევს, თქვენთან... მაშინაც ასეთივე დაფლეთილი იყო. შემიძლია დაგარწმუნოთ, რომ შექსპირის ძველისძველი მანუსკრიპტიც ვერ ეღირსებოდა უფრო მონინებით შენახვას და მოპყრობას. აბა აიღეთ ეს ალბომი და გადასინჯეთ თითოეული გვერდი, ჩაუკვირდით ნახატების შინაარსს.

პროფესორი სავარძელში გადანვა, კოლოფიდან სიგარა ამოიღო და მომაპყრო თავისი მრისხანე, გამომცდელი თვალები. იგი მოუთმენლად ელოდა, თუ რა შთაბეჭდილებას დატოვებდა ჩემზე ეს ჩანასახები.

გადავშალე ალბომი იმ განცდებით შეპყრობილმა, რომ უდიდესი

აღმოჩენების ზღუბობზე ვიმყოფებოდი, ოღონდ ვერ წარმომედგინა, რა სახის უნდა ყოფილიყო ისინი. პირველმა გვერდმა გული გამიტეხა, მხოლოდ ერთი ნახატი იყო და ისიც გამოსახავდა მატროსისქურთუკიან ჩამრგვალებულ კაცს. ნახატის წარწერა შემდეგს გვაუწყებდა: „ ჭიმი კოლვერი საფოსტო გემზე “ . შემდეგ მოსდევდა რამდენიმე ფურცელი პატარა ჩანახატებისა, ინდიელებისა და მათი ყოფა-ცხოვრების სხვადასხვა სურათის შემცველი; შემდეგ - ორი ადამიანის სურათი: ისინი ერთიმეორის პირდაპირ მაგიდას შემოსხდომოდნენ - ჩასუქებული, ხალისიანი ხუცესი განიერფარფლებიანი ქუდით და მეტად გამხდარი ევროპელი. სურათს წარწერა ჰქონდა: „ ძმა ქრისტეფორეს საუბმე როსარიოში “ . რამდენიმე გვერდი ბავშვებისა და ქალების ესკიზებს ეკავა. ამის შემდეგ კი იწყებოდა ცხოველთა ჩანახატების გაუთავებელი სერია შემდეგი განმარტებით: „ ზღვის ძროხა მეჩეჩზე “ , „ კუ და მისი კვერცხები “ , „ შავი მღრღნელები პალმის ქვეშ “ . ეს უკანასკნელი სურათი ღორისმაგვარ ცხოველს გამოხატავდა. შემდეგი ორი გვერდი შევსებული იყო საზიზღარი, ხვლიკის მსგავსი ცხოველებით, რომელთაც გრძელი და ბრტყელი თავები ჰქონდათ.

- ეს ალბათ ჩვეულებრივი ნიანგებია...

- ალიგატორები! ალიგატორები! ნამდვილი ნიანგები არ მოიპოვება სამხრეთ ამერიკაში. მათ შორის განსხვავებაა...

- მე მინდოდა მომეხსენებინა, რომ ვერაფერს ვხედავ ისეთ არაჩვეულებრივს, რომ თქვენი სიტყვები გაამართლოს.

პროფესორმა აუღელვებლად გაიღიმა.

- გადაფურცლეთ შემდეგი გვერდი.

შემდეგმა გვერდმაც ვერ მოახდინა ჩემზე განსაკუთრებული შთაბეჭდილება. ეს იყო ფერებით დაუდევრად შეხამებული პეიზაჟის ეტიუდი; ერთი იმ მონახაზთაგანი, რომელსაც მხატვრები ხშირად აკეთებენ ნატურიდან, იმ ვარაუდით, რომ თემის დამუშავებისას ამით ისარგებლონ.

წინა პლანზე დახატული იყო ბუმბულისებური ფოთლებით შემოსილი ღია მწვანე მცენარეები, რომლებიც ზევით მიჰყვებოდა ფართო კლდეებს. მათი უცნაური მოხაზულობა მაგონებდა ოდესღაც ნახულ, ფილაქანის ფორმაციას. ციცაბო კლდეების მთაგრეხილი მთლიანად კედელივით შედიოდა პეიზაჟში. მარჯვნივ განმარტოებული კონუსისმაგვარი კლდე იყო ამართული, რომელზედაც ვეებერთელა ხე იდგა. მთავარი ქედიდან ის ნაპირით იყო დაშორებული. მცენარეების ღია მწვანე არშია შემოხვევოდა მთაგრეხილს. შემდეგ გვერდზე ამავე პეიზაჟის ეტიუდი იყო აკვარელით შესრულებული, უფრო ახლო მანძილიდან ჩახატული. ამიტომ დეტალები აქ უფრო გამოკვეთილი იყო.

- რას იტყვით? - შემეხშიანა პროფესორი.

- ეჭვგარეშეა, რომ უცნაურია, - დავინყე მე, - მაგრამ ისე კარგად ვერ ვერკვევი გეოლოგიაში, რომ ეს მოვლენა განსაკუთრებულ რამედ მივიჩნიო.

- განსაკუთრებულად? - გაიმეორა მან. - ეს ლანდშაფტი ხომ ერთადერთია! თავისებურია! არნახულია! არც დასიზმრებია ვინმეს დედამიწის ზურგზე მსგავსი რამ. გადაშალეთ.

გადავფურცლე და ჩემდა უნებურად წამოვიყვირე: სრულიად საოცარი არსება იყო გამოხატული მთელ გვერდზე. ასეთი რამ მხოლოდ ბოდვის დროს მოელანდება სიცხიან ადამიანს ან ოპიუმით გაბრუებულ კაცს. ჩიტის თავი ჰქონდა და ტანი უზომოდ გაბერილი ხვლიკისა, გრძელი ეკლებით აღჭურვილი კუდი მიწაზე დასთრევდა, ამობურცულ ზურგზე ორ რიგად მიჰყვებოდა დაკბილული მამლის ბიბილოს მსგავსი რამ. ამ საოცრებას მისჩერებოდა საოცარი ქონდრისკაცი.

- აბა, რას მეტყვი? - წამოიძახა პროფესორმა და გამარჯვებული, ხელების ფშვნეტას მოჰყვა.

- საოცრებაა! ფანტასტიკურია!

- და როგორ გგონიათ, რად მოუვიდა მას აზრად ასეთი ცხოველის დახატვა? რამ აიძულა იგი?

- ალბათ მთელი ჭიქა ჭინი ჰქონდა გადაკრული.

- უკეთესი განმარტება ვერ მოახერხეთ?

- თქვენ როგორ ფიქრობთ, სერ?..

- სრულიად უბრალო რამაა: ეს ცხოველი მართლაც არსებობს და იმ კაცმა გადახატა.

უცებ ჩვენი ყირაზე გადასვლა მომაგონდა და ამან მიშველა, თორემ უთუოდ გადავიხარხარებდი.

- დიახ, რა თქმა უნდა, ცხადია, - საჩქაროდ დავუკარი კვერი, როგორც მცირე ჭკუის ადამიანებს დაუმონშებენ ხოლმე, - მაგრამ უნდა გამოგიტყდეთ, - დავძინე მე, - ჩემთვის გაუგებარია, რას ნიშნავს ეს ერთი ციციქნა ადამიანი. თუ ინდიელია, მაშინ უნდა ვიფიქროთ, რომ

ამერიკაში არსებობს ჯუჯა რასა. მე კი ვგონებ, რომ ეგ ევროპელი უნდა იყოს, რადგანაც ფარფლებიანი ქუდი ახურავს.

პროფესორმა დაიფრუტუნა გამძვინვარებული კამეჩივით.

- სწორედ, ყოველგვარ საზღვრებს გადააჭარბეთ! - წამოიყვირა მან.

- რა არის ეს? ტვინის გათხელება? თუ აზროვნების დაკარგვა სრულიად? საკვირველებაა!

აფეთქება ისეთიუხერხული და უცნაური იყო, რომ არც კი მწყენია. ღირდა კი ნერვების მოშლა? მის ყოველ სიტყვას რომ გამოვუდგე, ხომ სულ მოვიშალე! ამიტომ ნაძალადევად გავიღიმე:

- არა, მე მხოლოდ იმან გამაკვირვა, რომ ერთი ციცქნაა ეს კაცი.

- აქეთ გამოიხედეთ! - დამიყვირა მან და მაგიდაზე გადმოზნექილმა, გატიკნილი ბანჯგვლიანი თითით ნახატზე მიმითითა, - ამ მცენარეს ხედავთ ცხოველის უკან? რა უნდა იყოს? ალბათ, ბაბუანვერა გგონიათ, ანდა ბრუსელის კომბოსტოს ნერგი, არა? არა, სერ, ეგ პალმაა, ჰქვია „სპილოს ძვალი“ და მისი სიმაღლე ორმოცდაათ-სამოც ფუტამდე აღწევს. ნუთუ ვერ მიხვდით, რომ ადამიანიც განგებაა დახატული? მხატვარი ვერ შეძლებდა ძალიან ახლოს დადგომას ასეთ ვეებერთელა ცხოველთან. მერწმუნეთ, ორჯერაც ვერ მოასწრებდა ფანქრის მოსმას, რომ მისი ნატამალიც კი გაქრებოდა. ამიტომ მხატვარმა თავისი თავი იმ მოსაზრებით გამოხატა, რომ ჩვენ წარმოდგენა გვქონოდა მასშტაბზე, თუკი იგი ზომით ერთი მეტრი და სამი მეოთხედი იქნებოდა. ეს ხე კი ერთი-ათჯერ მეტია, როგორც წესი.

- ღმერთო ჩემო! - წამოვიძახე მე. - მაშ თქვენ ფიქრობთ, მართლაც არსებობს ასეთი მხეცი... მაშინ ხომ მაგ ცხოველს გალიად სადგური

ჩარინგ-კროსიც არ ეყოფოდა...

- ეგ ცოტა გადაჭარბებულია, მაგრამ მართლაც ახოვანი ეგზემპლარია, - ამაყად დასძინა პროფესორმა.

- მაგრამ არ შეიძლება, - აღშფოთებულმა წარმოვთქვი მე, - არ შეიძლება ერთი ნახატის მიხედვით მთელი მეცნიერული დასკვნების გაბიაბრუება! - მე ბოლომდე დავათვალიერე ალბომი და დავრწმუნდი, რომ მეტი აღარაფერი იყო იქ საინტერესო. - დიახ, ერთი ნახატით, რომელიც ვიღაც მოხეტიალე მხატვარმა შეასრულა, ვინ იცის, იქნებ იგი ოპიუმითაც იყო გაბრუებული ანდა ცხელების დროს დახატა?! ან იქნებ უბრალოდ, დაიკმაყოფილა თავისი ჭირვეული ფანტაზია! თქვენ, მეცნიერს, არ შეგფერით დაიცვათ მსგავსი დებულება.

ამის პასუხად პროფესორმა თაროდან წიგნი გადმოიღო.

- აი, შესანიშნავი მონოგრაფია, იგი ჩემს ნიჭიერ მეგობარს როი ლანკასტერს ეკუთვნის, - თქვა მან, - აქ არის ერთი ილუსტრაცია, იგი თქვენ, ალბათ, დაგაინტერესებთ. აჰა! წარწერა ასეთი აქვს: „შესაძლებელი გარეგნობა იურიული ხანის ცოცხალი დინოზავრ-სტეგოზავრისა. უკანა წვივის ძვალი ორჯერ აღემატება ადამიანის სიმაღლეს“. აბა, რას მეტყვით?

მან გადაშლილი წიგნი გამომიწოდა. შევხედე თუ არა სურათს, გოცებისაგან წამოვიყვირე. უეჭველად უდიდესი მსგავსება იყო ამ წინაისტორიულ აღდგენილ ცხოველსა და უცნობი მხატვრის მიერ ალბომში ჩახატულ საკვირველ ცხოველს შორის.

- მართლაც გასაოცარია, - ჩავილაპარაკე მე.

- თქვენ მაინც ვერ დაგარწმუნეთ საბოლოოდ?

- იქნებ ეს შემთხვევით დაემთხვა ერთმანეთს. იქნებ თქვენმა ამერიკელმაც ნახა ამგვარი სურათი და დაიმახსოვრა იგი. ან კიდევაც მოელანდა ეს საკვირველება...

- ძალიან კარგი, - შენიშნა პროფესორმა შეწყნარებით, - ვთქვათ, აგრეა. ახლა კეთილი ინებეთ და გასინჯეთ ეს ძვალი, ამის შესახებ მე თქვენ უკვე მოგახსენეთ, იგი მიცვალებულის ნივთებში ვიპოვე-მეთქი. სიგრძე ამ ძვლისა თხუთმეტ სანტიმეტრზე მეტი იყო და სიგანით ცერის სისხო იქნებოდა. ერთ ბოლოზე გამხმარი ხრტილის ნარჩენები ჰქონდა. რომელ ცხოველს ეკუთვნის ეს ძვალი? - შემეკითხა პროფესორი.

მე ყურადღებით გავსინჯე იგი და გავიხსენე ნახევრად მივინყებული ცნობები ჯერ კიდევ სკოლის ასაკიდან.

- იქნებ ეგ ძალიან ახოვანი ადამიანის ლავინია, - ჩავილულლულე მე.

ჩემმა მოსაუბრემ ზიზღით ჩაიქნია ხელი.

- ადამიანის ლავინს მოღუნული ფორმა აქვს. ეს კი სულ სწორია. მას ზედაპირზე ღარი აქვს, - ნიშნად იმისა, რომ აქ მას მყესი გადაკვეთდა, - ლავინს კი ეს არ მოუვა.

- ამ შემთხვევაში უნდა გამოვტყდე, რომ არ ვიცი.

- შეგიძლიათ, შეიცნოთ თქვენი უვიცობა, ნუ წითლდებით; რადგან სამხრეთ-ვენსინგტონის ზოოლოგთა მთელი შტატიც ვერ შეძლებდა ამის სწორად განსაზღვრას, - მან პატარა კოლოფიდან ამოიღო ლობიოსოდენა ძვალი, - რამდენადაც ვიცი, ეგ ძვალი, რომელიც თქვენ გიჭირავთ, შეესაბამება ადამიანის ამ ძვალს. ამის საშუალებით

თქვენ შეგეძლებათ იქონიოთ წარმოდგენა, თუ რა ზომის უნდა იყოს ეს ცხოველი. ხრტილის წარჩენი ამტკიცებს, რომ ეს მინაში ნაპოვნი კი არ არის, არამედ ახალია. აბა, ამაზე რაღას მეტყვიო?

- ალბათ, სპილოსია...

იგი დაიღმიჭა, თითქოს რაღაც ეტკინაო.

- აბა რას მეუბნებით! სპილოები სამხრეთ ამერიკაში? სად გაგონილა... მე ვფიქრობ, რომ თანამედროვე სკოლაც კი...

- კარგი, თავი დავანებოთ სპილოს, - გავანწყვეტინე სიტყვა, - იქნებ ეგ ძვალი სამხრეთ ამერიკის რომელიმე დიდი ცხოველის იყოს, მაგალითად ტაპირისა.

- დარწმუნებული ბრძანდებოდეთ, ახალგაზრდავ, რომ მე ჩემი საქმე ჩინებულად ვიცი. ეს ძვალი ეკუთვნის არა ტაპირს ანდა ზოოლოგიისათვის რომელიმე ცნობილ ცხოველს, არამედ იგი ძლიერი და საოცრად მძვინვარე მეცნიერებისათვის ჯერკიდევ უცნობი ცხოველისაა, როგორც კი შეიძლება არსებობდეს დედამიწის ზურგზე; ხოლო თქვენ მაინც არ გჯერათ?

- ყოველ შემთხვევაში, ძლიერ დაინტერესებული გახლავართ.

- მაშასადამე, თქვენ არც ისე წყალწალეული ხართ. მე ვამჩნევ თქვენში გონების ნაპერწკალს, - ვეცადოთ განვაფიქროთ იგი; გარდაცვლილ ამერიკელს კი ჯერჯერობით თავი დავანებოთ, - მე ვაგრძელებ ჩემს თხრობას. ალბათ, მიხვდებით, მე ისე არ დავბრუნდებოდი ამერიკიდან, რომ არ მეცადა ჩავწვდომოდი მის საიდუმლოებას. ძალიან კარგად ვიცოდი, თუ საიდან მოვიდა ამერიკელი. გარდა ამისა, ლეგენდები წითელკანიანებისა კარგ

მითითებებს მაძლევდა, რადგანაც, რამდენადაც მე მოვახერხე გამოკვლევა, ხმები არაჩვეულებრივი მხარის შესახებ ძლიერ გავრცელებული იყო იმ ტომებში, რომელნიც მდინარის პირზე ცხოვრობდნენ. თქვენ ალბათ გაგიგონიათ კურუპური?

- არა, არასოდეს გამიგია.

- კურუპური ინდიელების გაგებით ტყის სულია, საშინელი და ბოროტი, მასთან შეხვედრას ყოველნაირად უნდა ერიდოთ. არავის შეუძლია მისი აღწერა, ხოლო მისი სახელის გაგონება ყველას შიშის ბარს სცემს - ყველა იქაურ მკვიდრს. ყველაზე საინტერესო კი ის არის, რომ ეს ტომები ყველა ერთნაირად ასახელებს კურუპურის სამყოფელ ადგილს. იგი იმყოფება იმ მიმართულებით, საიდანაც ამერიკელი მოვიდა. იქ საშინელი ამბები ხდებოდა, ამბობდნენ ისინი, და აი მე დავისახე მიზნად ამ ამბების გამორკვევა.

- თქვენ როგორღა მოიქეცით?

მე მართლაც გამიტაცა ამ ამბავმა. ეს ვეებერთელა კაცი დიდ პატივისცემას იწვევდა ჩემში და ძალაუნებურად იძულებული ვხდებოდი, დიდი ყურადღებით დამეგდო ყური.

- მე შევძელი ცრუმორწმუნე წითელკანიანთა შიშის გადალახვა, რომელნიც ამ საგანზე ლაპარაკსაც კი ერიდებოდნენ. ზოგიერთი დაპირებისა და საჩუქრის საშუალებით, აგრეთვე, უნდა გამოგიტყდეთ, ცოტაოდენი დაშინებითაც, დავითანხმე ორი ადგილობრივი მცხოვრები, გამომყოლოდნენ.

მრავალ თავგადასავალთა შემდეგ, რომლებზეც არ ღირს ლაპარაკი, ხანგრძლივი მოგზაურობის დასასრულს - ნება მიბოძეთ,

არც მანძილი და არც მარშრუტი არ გაგაგებინოთ - ჩვენ საბოლოოდ მივალნიეთ იმ მხარეს, რომელსაც მანამდე არავინ იცნობდა იქ ჩემს მისვლამდე, ჩემი უბედური წინამორბედის გარდა. ახლა აქეთ გამოიხედეთ.

მან საშუალო ფორმატის ფოტოსურათი გამომიწოდა.

- სავალალო მდგომარეობა ამ ფოტოსი იმით აიხსნება, რომ უკან დაბრუნებისას ჩვენი ნავი მდინარეში გადაბრუნდა და ის ყუთი, სადაც გაუმჟღავნებელი ნეგატივი ეწყო, დაიმსხვრა. ამას კატასტროფული შედეგი მოჰყვა - თითქმის ყველა ფირფიტა დაიღვნა, აუნაზღაურებელი ზარალი მოგვივიდა. ეს ერთი მათგანია, რომელიც ნაწილობრივ გადაგვირჩა. იმედია, ენდობით ჩემს განმარტებას. ხმები გაავრცელეს რაღაცა ფალსიფიკაციაზე, მაგრამ მე მათ ყურსაც არ ვათხოვებ.

ფოტოსურათი მართლაც ძალიან ბუნდოვანი იყო. იგი, რა თქმა უნდა, ეჭვს შთააგონებდა წინასწარ შეგონებულ კრიტიკოსს. გამოხატული იყო მკრთალი ლანდშაფტი. კარგად რომ დავაკვირდი, გავარჩიე რამდენიმე დეტალი: რაღაც გაყინული გიგანტური ჩანჩქერი, აქა-იქ მოფენილი ხეებით შემდგარი დაბლობი, რომელიც ამ მთაგრეხილიდან წინა მხარეს ეშვებოდა.

- თუ არ ვცდები, ეს ის ადგილია, ალბომში რომ იყო ჩახატული, - შევნიშნე მე.

- დიახ, სწორედ ისაა, - მიპასუხა პროფესორმა, - მე იქ ვიპოვე უბედური ამერიკელის ნაკვალევი. აი კიდევ ერთი ფოტოსურათი.

ეს ფოტოსურათი იმავე ლანდშაფტს გამოხატავდა, მაგრამ უფრო

ახლო მანძილიდან იყო გადაღებული. ეს სურათი პირველზე უფრო გაფუჭებული აღმოჩნდა, მიუხედავად ამისა, მე კარგად გავარჩიე, რომ განმარტოებული კლდე, რომელზეც ხე იდგა, ქედიდან ნაპრალით დაშორებული.

- ახლა კი ყოველგვარი ეჭვი გამეფანტა, - გამოვტყდი მე.

- მაშ, ტყუილუბრალოდ არ ვკარგავთ დროს, - გაიღიმა პროფესორმა, - ჩვენ ნარმატებებს მივალწევთ, არა? ახლა ამ კლდოვან მწვერვალს შეხედეთ, ვერაფერს ამჩნევთ იქ?

- ვეებერთელა ხეს ვხედავ.

- იმ ხეზე კი ვერაფერს ამჩნევთ?

- როგორ არა, ძალიან დიდ ფრინველს, - ვუპასუხე მე.

პროფესორმა ლუპა გამომიწოდა.

- დიახ, - დავუდასტურე მე. თან ლუპაში ვიმზირებოდი, - ხეზე დიდი ფრინველი ზის, მას თითქოს ძალიან გრძელი ნისკარტი აქვს. ვფიქრობ, ვარხვი უნდა იყოს იგი...

- თქვენ ვერ დაიკვებნით მახვილ მხედველობას, - მითხრა პროფესორმა, - ეგ არც ვარხვია და არც რომელიმე ფრინველი. უნდა მოგახსენოთ, რომ მე მოვახერხე მომეკლა არაჩვეულებრივი არსება, და თან ნამოვიღე კიდევ აუცილებელი საბუთი ჩემი აღმოჩენისა.

- მაშასადამე, აქა გაქვთ იგი? - გამიხარდა, რომ ერთ ხელშესახებ რამეს მაინც ვნახავდი, რომელიც ნათელს მოჰფენდა ამ უცნაურ ამბავს.

- თან მექონდა, მაგრამ საუბედუროდ, ისიც დაიღუპა იმავე კატასტროფის დროს, სადაც ჩემი ფოტოსურათები გაფუჭდა. მორევში

მოხვედრისას მე მაგრად ჩავჭიდე მას ხელი, ხოლო საბოლოოდ მხოლოდ მარცხენა ფრთა შემრჩა ხელში; ნაპირზე გრძნობადაკარგული გამომათრიეს, ეს საცოდავი ნარჩენები კი ჩემი შესანიშნავი ნანადირევისა და აგრეთვე უდავო საბუთი - მაგრად ჩამებლუჭა თურმე ხელში. აი ისინი.

მან გამოსწია მაგიდის უჭრადა ამოიღო ვეებერთელა ღამურის ფრთის ზედა ნაწილის მსგავსი რამ; მისი სიგრძე სამოცი სანტიმეტრი იქნებოდა, ქვეშ ეკიდა გალუნული ძვალი და აპკისმაგვარი კანის ნაფლეთი.

- საოცარი სიდიდის ღამურაა! - გამოვთქვი მე ჩემი აზრი.

- სრულიადაც არა! - მკაცრად გამანყვეტინა სიტყვა პროფესორმა. - მე მუდამ ვცხოვრობდი დიდად განათლებულ და ნამდვილ მეცნიერულ გარემოში და ნარმოდგენა არ მქონდა იმაზე, თუ ზოოლოგის სანყისები ვინმეს ცუდად ესმოდა. ნუთუ თქვენ ვერ შეგიგნიათ ელემენტარული ცნებები შედარებითი ანატომიისა იმის შესახებ, რომ ფრინველის ფრთა სინამდვილეში წინამხარს ნარმოადგენს, მაშინ როდესაც ღამურის ფრთა შემდგარია სამი დაგრძელებული თითის ურთიერთშეერთებული აპკებით? ამ შემთხვევაში კი, როგორც ხედავთ, ეს ძვალი სრულიად არ წააგავს წინამხრის ძვალს და აპკიც მხოლოდ ერთი აქვს. აქედან გამომდინარე, ეს ფრთა შეუძლებელია ღამურის ყოფილიყო. ხოლო რადგან ეს არც ღამურაა, იბადება კითხვა: მაშ რაღაა იგი?

ჩემი მცირე მარაგი მეცნიერული ცოდნისა დიდი ხანია რაც დაიშრიტა.

— მართალი უნდა გითხრათ, არ ვიცი, - დინჯად ვუპასუხე მე.

მან კვლავ გადამიშალა მეცნიერული მონოგრაფია, რომლითაც ერთხელ უკვე ისარგებლა.

- აი, - წარმოთქვა მან და მიმითითა ნახატზე, რომელიც არაჩვეულებრივ მფრინავ საოცრებას გამოხატავდა, - აი, მშვენიერი გამოხატულება დიმორფოდონისა, ანდა პტეროდაქტილისა, - იურიული ხანის მფრინავი ჯოჯოსი. შემდეგ გვერდზე თქვენ იპოვით მისი ფრთის სქემას. ნუ დაგეზარებათ, ეგ, რაც ხელში გაქვთ, იმ ნიმუშს შეადარეთ.

შევხედე თუ არა სქემას, განცვიფრებაში მოვედი. მან ყოველგვარი ეჭვი გამიფანტა.

აღარაფერი იყო სადავო და საკამათო, დამაკმაყოფილებელმა საბუთებმა თავისი გააკეთა. ალბომში იყო ჩანახატები, ფოტოსურათები, პროფესორის ნაამბობი და ბოლოს - ნივთიერი საბუთი! მეტი რაღა იყო საჭირო? მე გამოვთქვი ჩემი აზრი და დიდი გატაცებით ვლაპარაკობდი, ვინაიდან ჩემთვის ნათელი გახდა, რომ სრულიად დაუმსახურებლად დევნიდნენ პროფესორს.

ჩელენჯერი სავარძელში მიესვენა, თვალები მოჭუტა და მონყალედ ილიმებოდა - გახარებული, რომ საბოლოოდ აღიარეს მისი სიმართლე.

- ეს უდიდესი აღმოჩენაა! - წამოვიძახე მე, თუმცა უნდა გამოგიტყდეთ, რომ ჩემში უფრო ჟურნალისტის ენთუზიაზმი იბრძოდა, ვიდრე მეცნიერული აღფრთოვანება. - უდიდესი აღმოჩენაა! თქვენ მეცნიერების კოლუმბი ბრძანდებით! თქვენ აღმოაჩინეთ დაკარგული

ქვეყანა! მე გულახდილად ვნანობ ჩემს დანაშაულს, რომ თავიდან ეჭვი მეპარებოდა. ყოველივე ეს დაუჭერებელი მეჩვენებოდა, მაგრამ თქვენ უკვე იმდენი დამამტკიცებელი საბუთი წარმომიდგინეთ, რომ როგორღა შემიძლია, არ ვადიარო ისინი. ამ ფაქტების უნდა სჯეროდეს ყველას.

ნასიამოვნები პროფესორი რაღაცას დუდუნებდა.

- ამის შემდეგ რა მოხდა, სერ?

- წვიმები დაიწყო, მისტერ მელიუნ, სურსათიც მითავდებოდა. მე ნანილობრივ გამოვიკვლიე კვარცხლბეკი კლდოვანი მთაგრეხილისა, მაგრამ ზევით ასასვლელი გზა ვერ ვიპოვე. კონუსისმაგვარი კლდე, რომელზეც მე პტეროდაქტილი შევნიშნე და შემდეგში მოვკალი კიდეც, უფრო ადვილად მისადგომი აღმოჩნდა, რადგანაც მე ასე თუ ისე განაფული ვიყავი მთამსვლელობაში. შუამთამდე მივალწიე. იქიდან კი შევეცადე, ქედის ზევით მდებარე ზეგანი უკეთესად დამეთვალაიერებინა. ეს ვრცელი ზეგანი შორს, დასავლეთისა და აღმოსავლეთისაკენ გადაჭიმულიყო. ორივე მიმართულებით ბოლო არ უჩანდა მწვანით შემოსილ კლდეებს. ქედის ძირში ჭაობიანი ადგილი იყო, ჭუნგლში გველები და ქვემძრომები ირეოდნენ: ნამდვილი ციების ბუდეა. ასეთი დაბრკოლებანი ბუნებრივ ზღუდეს წარმოადგენს და მიუვალს ხდის ამ უცნაურ ქვეყანას.

- კიდეც რამე ნიშნები თუ ნახეთ სიცოცხლის?

- არა, სერ მეტი არა მინახავს რა. მხოლოდ იმ ერთი კვირის განმავლობაში, ციცაბო კლდის ძირში დაბანაკებულმა რომ გავატარე, არაერთხელ გვსმენია უცნაური ხმები ზემოდან.

- ამერიკელის მიერ დახატული, საკვირველება კი არ უნდა იყოს? სად ნახავდა იგი ამ ცხოველს?

- ჩემი აზრით, იგი როგორღაც აცოცდა მწვერვალზე, რის შემდეგაც შეძლო ენახა ეს საოცარი ცხოველი. აქედან გამომდინარე კი ნათელია, რომ არსებობს რაღაც გზა ზევით ასასვლელი. გზა უეჭველად ძალიან ძნელი მისადგომია, თორემ საოცარი ცხოველები ადვილად ჩამოვიდოდნენ ძირს და კლდის ახლომახლო ადგილებში დასახლდებოდნენ. ამაში ეჭვიც არ შეიძლება შეგვეპაროს.

- მაგრამ საიდან გაჩნდნენ ისინი ზევით?

- მე მგონი, აქ არავითარი საიდუმლოება არაა, - თქვა პროფესორმა, - ორი აზრი არც შეიძლება იყოს. თქვენ უკვე იცით ალბათ, სამხრეთ ამერიკა გრანიტის მატერიკს წარმოადგენს. დიდი ხნის წინათ აქ მოხვდა უეცარი ვულკანური ამოხეთქვა. ეს კლდეები კი, უნდა გითხრათ, ფილაქნისანი არიან - მაშასადამე, ვულკანური წარმოშობისა. მიწის ფართობი დაახლოებით ჩვენი სესექსის ოდენაა. როგორც ჩანს, ეს ადგილი ვულკანმა ზევით აისროლა მთლიანად, მთელი თავისი მოსახლეობით და მატერიკს დაამორა მიუვალი უფსკრულებით და გადმოკიდებული კლდეებით. ეს ქანები ისეთი მაგარი ჭიშისაა, რომ მათ არც წალეკვის ეშინიათ და არც გაქარვის და, აბა, ამის შემდეგ რაუნდა მომხდარიყო? სრულიად ბუნებრივია, რომ ბუნების კანონმა აქ შეწყვიტა ზემოქმედება. ყოველგვარი დაბრკოლებანი, რომლებიც მთელ მსოფლიოში არსებობისათვის ბრძოლით განისაზღვრება, აქ ან შეიცვალა, ან სრულიად მოიხპო და ამიტომ ამოწყდნენ ეს ცხოველებიც. უნდა იცოდეთ, რომ

პტეროდაქტილი და სტეგოზავრი იურიული პერიოდისაა, ყველაზე უძველესია დედამიწის ისტორიაში და ისინი ცხოვრობენ შემთხვევით შექმნილი განსაკუთრებული პირობების შემწეობით.

- თქვენი სიტყვების სიმართლე სრულიად ნათელია. საჭიროა მხოლოდ ეს ამბავი მივიდეს, სადაც ჯერ არს...

- მეც ასეთივე გულწრფელი ფიქრები მქონდა, - მწარედ ჩაიცინა პროფესორმა, - მაგრამ საქმე სულ სხვაგვარად დატრიალდა. ყველა ჩემს ნაბიჯს უნდობლობით ხვდებოდნენ, რაც ნაწილობრივად გონების სიჩლუნგით და შურითაც იყო გამოწვეული. მე არ მჩვევია, სერ, ფეხქვეშ გაგება ადამიანების წინაშე, ანდა ფაქტებით დამტკიცება ჩემი სიმართლისა მაშინ, როდესაც ჩემს სიტყვებს არ ენდობიან. ვიგრძენი რა უნდობლობა ჩემ მიმართ, საჭიროდ აღარ მივიჩნიე, ხელშესახები დამამტკიცებელი საბუთი წარმედგინა მათთვის. თვით ეს თემაც შემჯავრდა, ამ საგნებს აღარ ვეხებოდი და მათზე საუბარსაც გავუბოდი. როდესაც თქვენი მსგავსი ადამიანები - უსაქმო, ცნობისმოყვარე ბრბო - მყუდროებას დამირღვევდა, მე თავის შეკავებას ვეღარ ვახერხებდი. უნდა გამოგიტყდეთ, ძალიან ფიცხი ვარ თუ შეურაცხყოფას მომაცენებენ, თვითონვე აღარ ვიცი, რას ჩავდივარ. ვშიშობ, თქვენ მოგეცით საშუალება, ამაში დარწმუნებულიყავით...

მე ხელი შევახე ჩემს ჩალურჯებულ თვალს, მაგრამ არაფერი მითქვამს.

- ჩემი მეუღლე ხშირად მეჩხუბება ამის გამო, მაგრამ მე მაინც მგონია, რომ ყოველი წესიერი ადამიანი ასე მოიქცეოდა. ამ საღამოს კი მე მინდა გამოვამჟღავნო ნებისყოფის გამარჯვება გრძნობაზე და

თქვენ გეპატიჟებით, რათა დაესწროთ და დატკბეთ ამ სანახაობით.

მან მაგიდიდიან ბარათი აიღო და გამომინოდა.

- როგორც ხედავთ, დღეს საღამოს 8 საათსა და 30 წუთზე მისტერ პერსივალ უოლდრონი, საკმაოდ პოპულარული ბუნებისმეტყველი, ბოლოლოგიურ ინსტიტუტში კითხულობს ლექციას შემდეგ თემაზე: „საუკუნეთა დაფა“. მე მიმიპატიჟეს და მთხოვეს პრეზიდენტში ვიჯდე მხოლოდ იმიტომ, რომ კრების სახელით ლექტორს მადლობა გადავუხადო. გადავწყვიტე, ვისარგებლო ამ შემთხვევით. მაგრამ ეს სრულებითაც არ შემიშლის ხელს, დიდი ტაქტიკა და სიფრთხილით წამოვაცენო ზოგიერთი შენიშვნა, რომელთაც შესაძლებელია დააინტერესოს აუდიტორია. თანდამსწრეთა შორის იქნებ ვინმემ მოისურვოს უფრო დანვრილებითი ცნობების მიღება. შევეცდები, სადავო მომენტს არ შევეხო, ოღონდ ყველა მიხვდება, რომ არსებობს უფრო ღრმა პრობლემები. ვეცდები, თავი კარგად დავიჭირო. ვნახოთ, იქნებ ჩემმა თავდაჭერილობამ მეტად ხელსაყრელ შედეგამდე მიმიყვანოს.

- მაშ, მეც შემეძლება დავესწრო სხდომას? - შევეკითხე მღელვარედ.

- რა თქმა უნდა, უსათუოდ! - ალერსიანად მიპასუხა მან.

მისი თავაზიანობა ახლა იმდენად განსაცვიფრებელი იყო, როგორც ადრინდელი უხეშობა. მარტო გაღიმებაც კი რად ღირდა მისი! მისი თვალები თითქოს სულ გაუჩინარდა, ლოყები კი ორი წითელი ვაშლივით გამოებერა.

- აუცილებლად მობრძანდით! მე ძალიან მესიამოვნება, თუკი

მრავალრიცხოვან შეკრებაში ერთი მოკავშირე მაინც მეყოლება, თუმცა - ამ საკითხში სრულიად უსასური და უვიცი. მე ვფიქრობ, ძალიან ბევრი ხალხი დაესწრება, ვინაიდან რატომღაც უოლდრონი დიდი პოპულარობით სარგებლობს. თუმცა, ჩემი აზრით, იგი აშკარა გაიძვერაა. ჰო, მისტერ მელოუნ, მე ბევრი დრო მოვანდომე თქვენთან საუბარს. ერთეული პიროვნებების ინტერესი უნდა იჩქმალეოდეს მსოფლიო მნიშვნელობის ინტერესებთან. ძალიან მესიამოვნა თქვენი ნახვა ამ საღამოს. ოღონდ გახსოვდეთ, ის ამბავი, რაც თქვენ გაცნობეთ, არანაირად არ უნდა გახმაურდეს.

- ჩვენი რედაქტორი მისტერ მაკ-არდლი კი მოისურვებს ჩვენი საუბრის შედეგების გაგებას...

- რაც გნებავთ, ის უთხარით მაკ-არდლს. სხვათა შორის, ისიც მოახსენეთ, რომ, თუ კიდევ გამიბედავს მოაგზავნოს ვინმე, მე თვით ვეახლები მას კარგი მათრახით შეიარაღებული. მე თქვენ გენდობით; მჯერა, რომ ჩვენი ნაამბობიდან გაზეთის ფურცლებზე არაფერი გამოქვეყნდება! მაშ ასე, ძალიან კარგი! დღეს საღამოს ცხრის ნახევარზე ზოოლოგიურ ინსტიტუტში გელით.

მან გამოთხოვებისას ხელი დამიქნია. ჩემ წინაშე კვლავ გაიღვა ნითელმა ლოყებმა, შავმა წვერმა და უტიფარმა თვალებმა. მე ოთახიდან გამოვედი.

„ ეს ჭერ კიდევ საკითხავია “

ჩემი პირველი სტუმრობა პროფესორ ჩელენჯერთან ფიზიკურ ტრავმასთან იყო დაკავშირებული, მეორე კი - სულიერ ძრწოლასთან, და როდესაც მე კვლავ ქუჩაში მოვხვდი, როგორც რეპორტიორი, უკვე სავსებით განადგურებული ვიყავი. თავი მისკდებოდა ტკივილისაგან და ის აზრი, რომ პროფესორის ნაამბობი ნამდვილი ამბავი იყო, მოსვენებას არ მაძლევდა, თავიდან არ მშორდებოდა; ხოლო, როცა ნება მომეცემა გამოვაქვეყნო ეს, ჩვენს გაზეთს არ მოაკლდება სენსაციური მასალა. ქუჩის გზაჯვარედინზე ეტლი დავინახე, საჩქაროდ შევახტი და გავაქროლე რედაქციაში.

მაკ-არდლი, როგორც ყოველთვის, თავის სადარაჯობე დამხვდა.

- აბა ჩქარა! - შემომძახა მან მოუთმენლად.- რამდენი სტრიქონი გეყოფათ? - ოჰო, ომში ხომ არ ბრძანდებოდით, ყმანვილო?

- დიახ, დასაწყისში პატარა გაუგებრობას ჰქონდა ადგილი.

- ერთი შეხედეთ, რა ადამიანია! მერე?

- მერე დამშვიდდა, გონს მოვიდა და ჩვენ დავინწყეთ საუბარი, მაგრამ მაინც ვერ მოვახერხე, გაზეთისათვის საინტერესო რამ დამეცინცლა, სრულიად ვერაფერი.

- მაგაში კი ეჭვი მეპარება, რადგან თქვენ მან თვალი ჩაგილურჯათ. ეს უკვე დასაბეჭდი მასალაა. კმარა, აღარ მივცემ მას ნებას, დაგვაშინოს. მისტერ მელოუნ, ეს კაცი კალაპოტში უნდა ჩავაყენოთ. მე ხვალისათვის დავამზადებ ისეთ სტატიას, რომელიც მას კარგად შეახურებს. თქვენ მხოლოდ მასალა მომეცით და მე სამარცხვინოდ

დავდაღავ მაგ სუბიექტს ისე, რომ კარგა ხანს არ დაავინყდეს. როგორ მოგწონთ ასეთი სათური - „ პროფესორი მიუნჰაუზენი? “ „ მკვდრებით აღმდგარი კალიოსტრო “ , ყველა ცნობილი შარლატანი და მისტიფიკატორი ისტორიაში... მაშინ ნახოს, თუ როგორ უნდა თაღლითობა.

- არ გირჩევთ, სერ.

- ვითომ რატომ?

- იმიტომ, რომ იგი სრულიად არ გახლავთ შარლატანი და მატყუარა.

- რაო?! - დაიღრიალა მაკ-არდლმა. - ეს რა მესმის?! ნუთუ თქვენ მართლაც დაიჭრეთ მისი ბოდვა მამონტებზე, მასტოდონტებსა და ადამის დროინდელ ზღვის გველებზე?

- ჩემი აზრით, ასეთი რამ მას თავშიც არ მოსვლია; ყოველ შემთხვევაში, ჩემთვის არ უთქვამს. მე კი მჭერა, რომ მან უდიდესი და ახალი აღმოჩენა გააკეთა.

- ამ შემთხვევაში, ჩემო ძვირფასო, ნულარ აყოვნებთ! დამიჭეჭით და დამინერეთ ეგ ახალი ამბები.

- დიდი სიამოვნებით გავაკეთებდი, მაგრამ ყოველივე ეს, რაც მან გამანდო, უდიდეს საიდუმლოებას შეადგენს და პირობა დავდე, არ გავამჟღავნებ-მეთქი.

მაკ-არდლს რამდენიმე სიტყვით გავაცანი პროფესორის ნაამბობი, მაგრამ მისი სახე უნდობლობას გამოხატავდა. ცოტა ხანს ჩაფიქრებული იჯდა იგი.

- აი, რა, მისტერ მელოუნ, - თქვა მან ბოლოს, - იმედი მაქვს, რომ

დღევანდელი მეცნიერული სხდომა არ ეხება თქვენს კერძო ურთიერთობას. არა მგონია, რომ სხვა გაზეთები დაინტერესდნენ ამ ამბით, ვინაიდან უოლდრონის მოხსენებასთან დაკავშირებით მრავალჯერ იყო აღნიშნული, ხოლო ჩელენჯერის გამოსვლის შესახებ არა იციან რა. თუ ბედმა გაგვიღიმა, ჩვენი საქმე კარგად იქნება. თქვენ ხომ მაინც აპირებთ ნასვლას! ამიტომ ძალიან გთხოვთ, დანვრილებით ჩანეროთ კამათის ანგარიში. მე შუადღემდე შემოგინახავთ ადგილს გაზეთში.

ვინაიდან იმ დღეს ბევრი სამუშაო მეონდა, გადავწყვიტე, რედაქციიდან პირდაპირ კლუბში წავსულიყავი სასადილოდ, ტარპ ჰენრისთან ერთად. მას მე მოკლედ გავაცანი ჩემი თავგადასავალი. მის გამხმარ სახეს დამცინავი ღიმილი არ შორდებოდა, ხოლო როდესაც გაიგო, რომ პროფესორმა მოახერხა ჩემი დაჯერება, ხმამაღლა გადაიხარხარა:

- ჩემო ძვირფასო მეგობარო, ასეთი საკვირველებანი ცხოვრებაში არ ხდება. სად გაგონილა, რომ შემთხვევით წააწყდე ასეთ დიდმნიშვნელოვან აღმოჩენებს და შემდეგ უცბად დაკარგო მათი ნივთიერი დამამტკიცებელი საბუთები?! მსგავსი შეთხზული ამბები ჭობს რომანისტებისათვის დავტოვოთ; იცოდეთ, ჩვენს პროფესორს უფრო მეტი ეშმაკობა აქვს, ვიდრე ლონდონის ზოოპარკის ყველა მაიმუნს. მთელი მისი ნაამბობი - მტკნარი სისულელეა.

- ამერიკელ მხატვარზე რაღას იტყვით?
- არც არსებულა.
- მე თვითონ ვნახე მისი ალბომები.

- ის ჩელენჯერის ალბომია.

- მაშ თქვენ გგონიათ, რომ მან თვითონ დახატა საოცარი ცხოველი?

- რა თქმა უნდა! მაშ სხვა ვინ დახატავდა!

- კარგი, ფოტოსურათები ვინდამ გააკეთა?

- თქვენი ნაამბობიდან ირკვევა, რომ ძლივს გაარჩიეთ მასზე რაღაც ჩიტი.

- ჩიტი კი არა, პტეროდაქტილი.

- დიახ, ჩელენჯერის მტკიცებით. თქვენ მან ჩაგაგონათ მისი არსებობა.

- ვთქვათ, რომ ასეა. ძვლები რაღას ნიშნავს?

- პირველი, ირლანდიური ყაურმიდან ამოიღო ალბათ, ხოლო მეორე - ხელოვნურადაა შექმნილი დამამტკიცებელ საბუთად. ცოტა ხერხი და ჭკუა უნდა ჰქონდეს კაცს და ძნელი არაფერია: ყალბ ფოტოსურათებსაც შექმნი და ყალბ ძვალსაც.

ძალიან ცუდად ვიგრძენი თავი. ნუთუ ასეთი გულუბრყვილი ვიყავი? უცრად ბრწყინვალე აზრმა გამიელვა.

- არ შეგიძლიათ ნამობრძანდეთ ჩემთან ერთად სხდომაზე?

შევეკითხე მე ჩემს თანამოსაუბრეს.

ტარპ ჰენრი ნუთით ჩაფიქრდა.

- თქვენი გენიალური ჩელენჯერი სრულიადაც არ სარგებლობს დიდი პოპულარობით, - თქვა მან, - ხალხის უმეტესი ნაწილი სიამოვნებით გაუსწორებდა მას ანგარიშს. ლონდონის მცხოვრებთა უმეტესობა მტრად გადაიკიდა და დარწმუნებული ვარ, მაგაზე უფრო არავინ ეჭავრებათ აქ. თუ მოხსენებაზე სტუდენტებიც დაესწრნენ, ერთი

აუროზაური ატყდება. მე სრულიად არ მესხალისება, ჩხუბში გავფერიო.

- მე მგონი, ურიგო არ იქნება, მის გამოსვლას რომ მოისმენდეთ.

- დიახ, სამართლიანობა ამას მოითხოვს. მაშ კარგი, ამ საღამოს თქვენი თანამგზავრი ვიქნები.

მივედით ზოოლოგიის ინსტიტუტის შენობასთან და ვნახეთ, რომ ხალხი ბევრად მეტი მოგროვილიყო, ვიდრე ჩვენ მოველოდით.

უკვე შეჭალარავებული პროფესორები ელექტროკარეტების გაუთავებელ მწკრის მოჰყავდა შესასვლელთან, ხოლო უფრო უბრალო ხალხის ნაკადი განუწყვეტლივ მიედინებოდა თალიან კარში. მაშასადამე, სხდომას, გარდა მეცნიერული სამყაროსი, ფართო მასების წარმომადგენლებიც ესწრებოდნენ. როდესაც ჩვენ-ჩვენი ადგილები დავიკავეთ, შევნიშნეთ, რომ უკანა რიგებში ხალხს თამამად ეჭირა თავი, ეტყობოდათ სტუდენტები იყვნენ. უკან მიხედვისთანავე დავინახე, რომ რიგები სავსე იყო ექიმებისთვის დამახასიათებელი ტიპური გარეგნობის მქონე ადამიანებით. ეტყობოდა, ლონდონის ყველა საავადმყოფოს გამოეგზავნა აქ თავიანთი სტუდენტ-პრაქტიკოსები. ჯერჯერობით აუდიტორია კეთილგანწყობილი ჩანდა იქნებ ამ საკითხის უკან ფარული რამ იყო მიმაღული?

ერთ ადგილას გატაცებით უსტვენდნენ პოპულარულ ქუჩურ სიმღერებს: საოცარი პრელუდიაა მეცნიერული მოხსენებისათვის! სხვები შეუსვენებლივ ყაყანებდნენ... ერთი სიტყვით, საღამო უთუოდ ყველა დამსწრესთვის მხიარული იქნებოდა, გარდა მთავარი გმირებისა, რომელთათვისაც კარგს არას მოასწავებდა ესოდენ საეჭვო ნიშნები ყურადღებისა.

მაგალითად, როგორც კი ესტრადაზე მოხუცი ექიმი მელდრაში გამოჩნდა, ყველასათვის კარგად ცნობილი გადაკეცილფარფლებიანი ცილინდრით, ირგვლივ შეძახილები გაისმოდა: „სად გამონახეთ თქვენ ეგ ქვაბი?“ საცოდავმა საჩქაროდ მოიძრო ქუდი და ფარულად ამოიღო სავარძლის ქვეშ. როდესაც ნეკრესით დაავადებული პროფესორი უელდი კოჭლობით შემობაჭბაჭდა და თავისი ადგილისაკენ გაემართა, ყოველი მხრიდან გაისმა მზრუნველი შეძახილები: მარჯვენა ფეხის თითი ხომ არ სტკივაო მოხუცს. პროფესორი ძლიერ შეაკრთო ამან.

მაგრამ ყველაზე უფრო გულთბილად ჩემს ახალ ნაცნობს - პროფესორ ჩელენჯერს შეხვდნენ. კარში გამოჩნდა თუ არა მისი შავი ნვერი, მქუხარე მისასალმებელი ყვირილი ატყდა და სანამ თავის ადგილს დაიკავებდა ესტრადაზე, ეს ოვაციები არ შეწყვეტილა.

ტარპ ჰენრი მართალი აღმოჩნდა: ხალხი მოხსენებისათვის კი არ მოგროვილიყო, არამედ იმიტომ, რომ თვალი შეევლო უცნაური პროფესორისათვის. ეტყობოდა, გავრცელებულიყო ხმა - პროფესორი სიტყვით გამოსვლას აპირებსო.

როდესაც პროფესორი წინა რიგებს მიუახლოვდა, სადაც კარგად გამოწყობილი რჩეული საზოგადოება იჯდა, დამცინავი სიცილი გაისმა, რომელიც სტუდენტების ყვირილს უერთდებოდა. საერთოდ, ეს ღრიანცელი იმ გაშმაგებულ ღრიალს მოგაგონებდათ, რომელიც ზოოპარკში ატყდება ხოლმე, როდესაც გალიაში დამწყვდეული მხეცები მათი გამოკვების საათებში მოახლოებული დარაჯის ფეხის ხმას გაიგონებენ. ეს ალიაქოთი, რა თქმა უნდა, პროფესორისადმი

უპარტივცემლობას ამტკიცებდა, მაგრამ ეს არ იყო განზრახ, შეურაცხყოფის მიზნით მოწყობილი, ეს იყო უბრალოდ იმის ნიშანი, რომ ხალხს აინტერესებდა პროფესორის ნახვა. მტრობას და სიძულვილს კი სრულიად არ აღუძრავდა.

ჩელენჯერი მოწყალედ იღიმებოდა, ისე როგორც გულკეთილმა ადამიანებმა იციან გაღიმება, როდესაც წკავნკავა ლეკვები გარს შემოერთყმიან ხოლმე. იგი მძიმედ დაეშვა სავარძელში, ნვერებზე ხელი გადაისვა, თვალები მოჭუტა და გადახედა ხალხით გაჭედილ დარბაზს. ღრიანცელი ჯერ კიდევ არ მიწყნარებულიყო, რომ ესტრადაზე ამოვიდნენ: პროფესორი რონალდ მარეი - კრების თავმჯდომარე და მომხსენებელი მისტერ უოლდრონი. კრება დაიწყო.

დე, მომიტევის პროფესორმა მარეიმ, მაგრამ უნდა გავკიცხო, რომ მასაც აქვს ის ნაკლი, რაც ინგლისელების უმეტეს ნაწილს ახასიათებს - იგი გაუგებრად ლაპარაკობს. რატომაა, რომ ის ადამიანები, რომელთა ნათქვამი სხვისთვისაც მნიშვნელოვანია, არ შეინუხებენ თავს, რათა მკაფიოდ ლაპარაკი ისწავლონ?

პროფესორმა მარეიმ რამდენიმე ღრმააზროვანი შენიშვნით მიმართა თავის თეთრ ყელსახვევს, აგრეთვე მის წინ მდგარ წყლიან სურათს; ვერცხლის შანდალს კი, მის ხელმარჯვნივ რომ იწონებდა თავს, ხუმრობით ჩაუკრა თვალი და სავარძელში ჩაჭდა.

წინ წამოდგა ცნობილი ლექტორი მისტერ უოლდრონი, რომელსაც ხალხი ოვაციით შეხვდა.

მისტერ უოლდრონი პირქუში იყო, მძაფრი ხმა ჰქონდა, ქედმაღლური მანერები, მაგრამ იმ ნიჭით მაინც იყო დაჯილდოებული,

რომ შეეთვისებინა უცხო იდეები და სხვებისათვის მკაფიოდ და გასაგებად მოეთხრო. ამასთან, თავის ლაპარაკს მიმზიდველს ხდიდა ხოლმე მოხსენებაში ჩართული ხუმრობით, რაც ხშირად სრულიად უადგილო იყო. ისე, რომ ისეთი სერიოზული საგნები, როგორცაა მაგალითად: პროფესია ბუნიობისა, ანდა ხერხემლის ევოლუცია, მის მოხსენებაში ფრიად იუმორისტულ ხასიათს იღებდა.

მან უბრალოდ, მხატვრულ ფორმებში - თუმცა მეცნიერულ ტერმინოლოგიასაც ხშირად იშველიებდა - გადაგვიშალა სამყაროს წარმოშობის სურათი. თავდაპირველად დედამინის შესახებ დაიწყო ლაპარაკი და ჩვენი პლანეტა ვეებერთელა მოგიზგიზე ბურთად წარმოგვიდგინა. შემდეგ შეეხო დედამინის ზურგის ფენების წარმოშობას, - გამაგრებას, გაცივებას; იმას, თუ ორთქლი როგორ იქცეოდა წყლად და თუ როგორ თანდათანობით მზადდებოდა ის არენა, რომელზედაც შემდეგ არსებობის მიუწვდომელი დრამა უნდა გათამაშებულიყო. თვით არსებობის ჩასახვაზე კი მეტისმეტად ზერელედ და ძალიან ბუნდოვნად ილაპარაკა. ეჭვგარეშეა, ამტკიცებდა იგი, რომ ვერავითარი სიცოცხლის ჩანასახი ვერ აიტანდა პირველყოფილ მაღალ ტემპერატურას. მაშასადამე, სიცოცხლე უფრო გვიან წარმოიშვა. მაგრამ საიდან წარმოიშვა? გაცივებული არაორგანული ელემენტებისაგან? შესაძლებელია. იქნებ სიცოცხლის ჩანასახი რომელიმე მეტეორმა შემოიტანა გარედან? - საეჭვოა. საერთოდ, ბრძენზე ბრძენიც კი ადამიანთა შორის, გადაჭრით ვერაფერს იტყვის ამის შესახებ. ჩვენ არ შეგვწევს ძალა, არაორგანული ნივთიერება ორგანულად ვაქციოთ; ყოველ

მემთხვევაში, აქამდე ამას ვერ ვახერხებდით ჩვენს ლაბორატორიებში. ქიმიამ ჯერ კიდევ ვერ გადო ხიდი იმ უფსკრულზე, რომელიც ცოცხალსა და არაცოცხალ ბუნებას შორის არსებობს. ბუნება უდიდესი და უნიჭიერესი ქიმიკოსია. მას განუზომელი ძალა შესწევს. იქნებ მან შეძლოს და გააკეთოს ის, რაც ჩვენს ძალ-ღონეს აღემატება. ამ საკითხებზე მეტი არაფრის თქმა არ შეიძლება.

არსებობის ჩასახვის პრინციპებიდან ორატორი ცხოველთა პირვანდელი ჩანასახების განხილვაზე გადავიდა: დაწყებული სულ უმნიშვნელო, პანანინა ზღვის ცხოველებიდან, მან ყველაფერი განიხილა. ერთი საფეხურიდან მეორე საფეხურზე გადადიოდა; ქვენარმავლებიდან - თევზებზე. დაბოლოს კენგურუმდე მიაღწია, რომელიც ცოცხალ შვილებს შობს და ყველა ძუძუმწოვართა უშუალო წინაპარია, - მაშასადამე, ამ კრებაზე დამსწრეთა წინაპარიცო, - განაცხადა პროფესორმა.

- ვითომ? - გაისმა უკანა რიგებიდან ვიღაც სკეპტიკოსის ხმა.

- თუ წითელყელსახვევიანი ახალგაზრდა ჯენტლმენი, რომელმაც ახლა „ ვითომ “ წამოიძახა, მე არ მეთანხმება, - ხმამაღლა განაცხადა პროფესორმა, - და ფიქრობს, რომ იგი კვერცხიდან გამოიჩეკა, ჩანს, მის მოსაზრებებს სათანადო საფუძველიც აქვს და თუ დამაცლის ლექციის დამთავრებას, სიამოვნებით გავეცნობი ცხოველთა სამყაროს ამ იშვიათ ეგზემპლარს. (სიცილი). საკვირველი იქნებოდა გვეფიქრა, რომ საუკუნეების განმავლობაში ბუნებაში მომხდარი პროცესები წითელყელსახვევიანი ახალგაზრდა ჯენტლმენის წარმოშობით დაგვირგვინდა. ნუთუ მართლა დასრულდა ეს პროცესები? განა

მეგვიძლია ვადიაროთ ზემოხსენებული ჯენტლმენი სრულყოფილ არსებად, სამყაროს ომეგად, განვითარების დედააზრად? მომხსენებელს სრულებითაც არ უნდა, შეურაცხყოფა მიაყენოს ნითელყელსახვევიან ჯენტლმენს, მაგრამ იგი ვერ გაიზიარებს იმ აზრს, თითქოს სამყაროში მომხდარი მრავალფეროვანი პროცესი თავის გამართლებას ასეთი ეგზემპლარის გაჩენაში პოულობს; ევოლუციის პროცესების გამომწვევი ძალები არ დაშრეტილა, ისინი განაგრძობს მოქმედებას და გვიმზადებს უფრო დიდ სასწაულს მომავალში.

ამგვარად, გაუსწორდა რა მომხსენებელი თავის მონინააღმდეგეს და ამით საერთო ხითხითი გამოიწვია, იგი კვლავ დაუბრუნდა პირველად თემას - ნარსულის სურათებს: ზღვების თანდათანობით დაშრობის ამბავს, მეჩჩეებისა და ყურეების გაჩენას, რომლებიც თავისი შლამიანი ნიადაგით და საკვების სიუხვის გამო ზღვის ცხოველებს იზიდავდა, რაც ხელს უწყობდა მათ კოლოსალურ განვითარებას.

- და, აჰა, ქალბატონებო და ბატონებო, საიდან მოდიან ის საოცარი ჯოჯოები, რომელთა ჩონჩხის ნახვაც კი ზოლენგოფენის და ველდის ფიქალებში ჩვენ შიშის ჟრუანტელს გვგვრის. საბედნიეროდ, - დაუმატა პროფესორმა, - ყველა ისინი დედამინის ზურგიდან ბევრად უფრო ადრე გაქრნენ, ვიდრე ჩვენს პლანეტაზე პირველი ადამიანი გაჩნდებოდა.

- ეს ჯერ კიდევ საკითხავია! - დაიგუგუნა ვილაცამ ესტრადაზე.

მისტერ უოლდრონი თავდაჭერილი კაცი იყო, ამავე დროს მას ჰქონდა შხამიანი ენა, რომლის გემო უკვე ინვნია ნითელყელსახვევიანმა ჯენტლმენმა. ასე რომ, მასთან შეკამათება არც

ისე უხიფათო საქმე იყო, მაგრამ უკანასკნელი რეპლიკა მას იმდენად უხერხული მოეჩვენა, რომ უცებ დაიბნა კიდევ. ასეთ მდგომარეობაში ჩავარდებოდა შექსპიროლოგი, გააფთრებული ბეკონიანელის მიერ შეურაცხყოფილი, ანდა ასტრონომი, რომელსაც ფანატიკოსი შესძახებს: დედამინა ბრტყელიაო. მისტერ უოლდრონი ცოტა ხანს შეჩერდა, შემდეგ კი ხმამაღლა გაიმეორა თავისი უკანასკნელი სიტყვები:

- საბედნიეროდ, ყველა ისინი დედამინის ზურგიდან ბევრად უფრო ადრე გაქრნენ, ვიდრე პირველი ადამიანი გაჩნდებოდა.

- ეს ჯერ კიდევ საკითხავია! - კვლავ დაიგუგუნა იმავე ხმამ.

გაკვირვებულმა უოლდრონმა გადახედა ესტრადაზე მსხდომ პროფესორებს და მისი თვალები ჩელენჯერზე შეჩერდა, რომელიც სავარძელში მისვენებული და თვალებმინაბული ნეტარად იღიმებოდა, თითქოს სძინავსო.

- აჰ, გასაგებია! - თქვა უოლდრონმა და მხრები აიჩეჩა. - ეს ჩემი მეგობარი, პროფესორი ჩელენჯერი ყოფილა, - და საერთო სიცილში იგი დაუბრუნდა თავის მოხსენებას, თითქოს პროფესორის გვარის ხსენებით ყველაფერი ნათელი გახდა და ზედმეტ განმარტებებს არ საჭიროებდა, მაგრამ საქმე ამით არ დამთავრებულა. მომხსენებელი კვლავ დაუბრუნდა შორეულ წარსულს და, რაზეც უნდა ელაპარაკა, ყოველთვის მოიგონებდა ხოლმე წინაისტორიულ სრულიად გამქრალ ცხოვრების სახეობებს. პროფესორი ჩელენჯერი კვლავ ომახიანი ხმით აძლევდა იმავე რეპლიკას. აუდიტორია დიდი სიხარულით მოელოდა ამას და, როგორც კი მათი მოლოდინი გამართლდებოდა, საერთო

ხარხარი ატყდებოდა ხოლმე. სკამებზე მსხდომი სტუდენტები აღარც კი აცლიდნენ ჩელენჯერს პირის გაღებას. როგორც კი შეამჩნევდნენ, მისი შავი წვერი ცანცარს იწყებდა, ერთხმად დაიღრიალებდნენ - „ ეს ჯერ კიდევ საკითხავია! “ წინა რიგებიდან აღშფოთებულთა ყვირილი მოისმოდა: „ სიჩუმე! სირცხვილია! “ გამოცდილი და ბრძოლებში გამობრძმედილი მომხსენებელი სრულიად დაიბნა. საუბრის ძაფი გაუნყდა, ენა ებმოდა. დაიწყო ერთისა და იმავეს გამეორება, ხოლო საბოლოოდ დაიბნა და გახელებული ეცა დამნაშავეს.

- ეს კი უკვე მეტისმეტია! - დაიყვირა მან და გაცოფებული აცეცებდა თვალებს. - პროფესორო ჩელენჯერ, მე გთხოვთ შეწყვიტოთ თქვენი აღმაშფოთებელი და უნესრიგო ყვირილი!

აუდიტორია მიწყნარდა. სტუდენტები ალტაცებისაგან გაინაბნენ - მიუწვდომელი ოლიმპიელნი ჩხუბობდნენ მათ თვალწინ!

ჩელენჯერმა ნელ-ნელა გამართა სავარძელში თავისი ფაშფაშა ტანი.

- ჩემი მხრივ, მეცგთხოვთ, მისტერ უოლდრონ, შეწყვიტოთ იმის მტკიცება, რაც ეწინააღმდეგება მეცნიერულ მონაცემებს - ანუ ფაქტებს, - წარმოთქვა მან.

ამ სიტყვებზე ნამდვილი გრიგალი ამოვარდა. საერთო სიცილსა და ხმაურობაში ისმოდა ცალკეული აღშფოთებების ხმები: „ საშინელებაა! “ , „ დააცალეთ თქმა! “ , „ აქედან მოაშორეთ! “ , „ ესტრადიდან ჩამოაგდეთ “ , „ სირცხვილია - დააცადეთ, თქვას, რაც უნდა! “

თავმჯდომარე ადგილიდან წამოხტა და ხელების უხერხული ქნევით რაღაც წაილულლულა. ამ გაურკვეველი ქაოსიდან ისმოდა მისი

ნანყვეტ-ნანყვეტი სიტყვები: „ პროფესორო ჩელენჯერ... თუ შეიძლება, თავი შეიკავეთ... თქვენი მოსაზრებანი... ბოლოს... “ წესრიგის დამრღვევმა თავი დაუქნია, გაუღიმა, წვერებზე ხელი გადაუსვა და ხელახლა მიესვენა სავარძელში. გაფაციცებული უოლდრონი კი კვლავ განაგრძობდა... იგი დროგამოშვებით რაღაც დასკვნებს აკეთებდა და გესლიანად გადახედავდა ხოლმე თავის მოქიშპეს, რომელიც სავარძელში ნებივრობდა, თითქოს თვლემსო. ნეტარი ღიმილი ეფინებოდა მის სახეს.

ლექცია უცებ დამთავრდა. მე ვფიქრობ, უფრო ადრე, ვიდრე ეს მომხსენებელს ჰქონდა განზრახული, რადგან დასკვნითი ნაწილი უფრო შეკუმშული და სუსტად დაკავშირებული იყო საერთო მთლიან მოხსენებასთან. აუდიტორია უკმაყოფილო დარჩა.

უოლდრონმა ადგილი დაიკავა. თავმჯდომარემ რაღაც ნაილუღლულა, რის შემდეგაც პროფესორი ჩელენჯერი ადგილიდან წამოდგა და ესტრადის განაპირას გამოვიდა. მე არ დამვიწყნია ჩემი გაზეთის ინტერესები და თითქმის სიტყვასიტყვით ჩავინერე მისი ნათქვამი.

- ქალბატონებო და ბატონებო, - დაიწყო მან; უკანა რიგებში ხმაური ატყდა, - გთხოვთ მომიტევოთ, მე უნდა მეთქვა, - ქალბატონებო, ბატონებო და ბავშვებო... ჩემდა უნებურად მსმენელთა მნიშვნელოვანი ნაწილი მხედველობიდან გამომრჩა. (დარბაზში ხმაური ატყდა. პროფესორი იდგა ხელანეული და მონყალედ აქნევდა ვებერთელა თავს, თითქოს მოძღვარია და თავის მრევლს ლოცავსო). მე დამეკისრა სასიამოვნო მოვალეობა - მისტერ უოლდრონისათვის

მადლობა გადამიხადა შესანიშნავად მოფიქრებული და სურათოვანი მოხსენების გამო, რომელიც ჩვენ ეს-ეს არის, მოვისმინეთ. ზოგიერთ თემისს ამ მოხსენებისას მე არ ვიზიარებ და ჩემს მოვალეობად მიმაჩნია, ეს აქ გამოვთქვა. მიუხედავად ამისა, ფაქტი ფაქტად რჩება. მისტერ უოლდრონმა შეძლო შეესრულებინა დასახული ამოცანა. საინტერესოდ და მკაფიოდ გაეცნო ჩვენთვის ჩვენი პლანეტის ისტორია, რა თქმა უნდა, როგორც მას ესმოდა. პოპულარული ლექციები მუდამ ადვილი გასაგებია, მაგრამ... (აქ ჩელენჯერს ნათელი ღიმილი მოეფინა და მომხსენებელს გადახედა) იმედია, მისტერ უოლდრონი მაპატიებს, თუ ვიტყვი, - ამგვარი ლექციები მეცნიერული თვალსაზრისით ყოველთვის ზერელე და არაზუსტია ხოლმე, რადგანაც ლექტორს შეგუება უხდება უვიც აუდიტორიასთან. (ადგილებიდან ირონიული შეძახილები). ლექტორ-პოპულარიზატორები თავისი ბუნებით მუდამ პარაზიტები არიან. (მისტერ უოლდრონი პროტესტის ნიშნად შეიშმუშნა). სახელის მოსახვეჭად ან ფულის გამორჩენის მიზნით ისინი სარგებლობენ უსახელო და უცნობ თანამოძმეთა ნაოფლარით. ლაბორატორიაში მოპოვებული სრულიად უმნიშვნელო ნარმატებაც კი - ეს ახალი აგურია მეცნიერების ტაძრის ასაგებად. მაშასადამე, იგი გაცილებით უკეთესია, ვიდრე მსგავსი პოპულარიზაცია სხვა პირთა მიერ, რომელთაც შეიძლება ერთი საათით გაგვართონ, ხოლო არავითარ სარგებლობას კი არ იძლევიან. მე ეს უდავო დებულება იმიტომ კი არ წამოვაცენე, თითქოს სურვილი მქონდეს, მისტერ უოლდრონის პირადი დამსახურებანი დავამცირო, არამედ იმისთვის, რომ თქვენ შეგინარჩუნოთ ზომიერების შეგრძნება,

რომ უბრალო მსახური მეცნიერების უმაღლეს ქურუმად არ დასახოთ. (მისტერ უოლდრონმა რაღაც წასჩურჩულა თავმჯდომარეს, რომელიც ოდნავ გამოიწია და წყლიან გრაფინს მწყრალად გაეხმაურა). თუმცა, კმარა ამაზე საუბარი. (ხმამაღალი, წამაქეზებელი შეძახილები). ნება მიბოძეთ, გადავიდე უფრო საინტერესო საკითხზე. რა საკითხებში არ ვეთანხმები მე ჩვენს ლექტორს? იმ საკითხებში, სადაც ლაპარაკი იყო ცხოველთა ზოგიერთი სახეობის გაქრობის შესახებ. მე გელაპარაკებით არა როგორც დილექტანტი ანდა პოპულარიზატორი, არამედ ადამიანი, რომელსაც მეცნიერული სინდისი მოუწოდებს, მტკიცედ დაეყრდნოს ფაქტებს. ამიტომაც მე ვაცხადებ, რომ მისტერ უოლდრონი ძლიერ შემცდარი ბრძანდება, როცა ამტკიცებს, წინაისტორიული ცხოველები დედამიწის ზურგიდან გამქრალნი არიანო. მას არ უნახავს ისინი, მაგრამ ეს ბევრს არაფერს ნიშნავს. ეს ცხოველები, მისი გამოთქმით, ჩვენი წინაპრები არიან. მაგრამ არა მარტო წინაპრები, ვამტკიცებ მე, არამედ თანამედროვენიც, რომელთაც შეიძლება დააკვირდეთ და ნახოთ მთელი მათი თავისებურებები - საშინელი, არასასიამოვნო და საოცარი თავისებურებები. იმისათვის, რომ მიუდგეთ იმ ადგილებს, სადაც ეს ცხოველები იმყოფებიან, საჭიროა მხოლოდ გამბედაობა და გამძლეობა. ცხოველები, რომელთაც ჩვენ იურიულ პერიოდს ვაკუთვნებთ, საოცრებანი, რომელთაც არ გაუჭირდებათ გადაყლაპონ და ნაკუნ-ნაკუნად აეციონ ჩვენი ყველაზე მძვინვარე და დიდრონი ძუძუმწოვარა არსებანი, დღესაც არსებობენ... (ყვირილი: „სისულელეა! დაგვიმტკიცეთ! საიდან იცით? ეს ფაქტი როდია!“).

მეკითხებით, საიდან ვიცი? მე თვითონ ვიყავი იმ ადგილებში, სადაც ისინი ცხოვრობენ. ვიცი, რადგან საკუთრი თვალთ ვნახე ზოგიერთი მათგანი... (ტაში, გამაყრუებელი ხმაური და ვილაცის ხმა: „ ცრუ! “).მაშ მე ცრუ მიწოდეთ. (ერთხმად: „ დიახ, დიახ! “). თუ არ ვცდები, ვილაცამ ცრუ მიწოდა. ახლავე ინებოს და წამოდგეს ადგილიდან, დამენახოს. (ხმა: „ აი, ეს გახლავთ, სერ! “ . სტუდენტების თავზე აისროლეს პატარა, სათვალისანი კაცი, შესახედავად სრულიად უწყინარი, რომელიც მათ სასტიკ წინააღმდეგობას უწევდა). მაშ, თქვენ გამიბედეთ ცრუს დაძახება?

- არა, სერ! - სასონარკვეთით წარმოთქვა მან და იმავე წამს ბრბოში გაუჩინარდა.

- თუკი დარბაზში მოიპოვება ვინმე, რომელსაც ეჭვი ეპარება ჩემს სიმართლეში, მე სიამოვნებით მოველაპარაკები მას სხდომის დამთავრების შემდეგ. („ ცრუ! “) - ეს ვინ იყო? (წყნარი კაცის ფიგურა კვლავ გამოჩნდა ბრბოს თავზე, იგი გაფითრებული ებრძოდა თავის მტანჯველებს). აი, ახლავე ჩამოვალ აქედან და ვნახოთ... (შეძახილები: „ გთხოვთ, მეგობარო, გთხოვთ! “ სხდომა რამდენიმე წუთით შეწყდა. თავმჯდომარე წამოხტა ადგილიდან და ხელების ქნევა დაიწყო, თითქოს ამ კაკაფონიას დირიჟორობსო. პროფესორი სრულიად გააფთრებული დგას, აპილპილებული, ნესტოებგაბერილი და წვერებგაფშეკილი). ყველა დიდი ნოვატორი ასეთივე უნდობლობას იწვევდა ბრბოს თვალში, უნდობლობა კი - სულელების დაღია მხოლოდ! როდესაც თქვენ წინაშე უდიდეს აღმოჩენებს ამჟღავნებენ, თქვენ არ გყოფნით ალღო, არ გყოფნით წარმოსახვის უნარი, რომ

გაიგოთ და ჩასწვდეთ მას. თქვენ შეგიძლიათ მხოლოდ ტალახი
ესროლოთ იმ ადამიანებს, რომელნიც მეცნიერებისათვის ახალი
ჰორიზონტების მოსაპოვებლად საფრთხეში აგდებენ საკუთარ
სიცოცხლეს. თქვენ ლანძღავთ წინასწარმეტყველებს! გალილეი,
დარვინი და მე... (დარბაზში დაუსრულებელი ხმაური და არეულ-
დარეულობა)...

ყოველივე ეს მე ჩემი ნაჩქარევი ჩანაწერებიდან ამოვკრიფე და ეს
თუმცა ისე მოვახერხე ადგილზე, მათ მაინც არ შეუძლიათ მოგვცენ
ნამდვილი წარმოდგენა იმ ქაოსისა, რომელიც იმ დროს დარბაზში
იყო გამეფებული. ისეთი ალიაქოთი ატყდა, რომ ზოგიერთი
მანდილოსანი უკანმოუხედავად გარბოდა დარბაზიდან. ამ საერთო
ღრიანცელს, გარდა სტუდენტებისა, პატივცემული საზოგადოებაც კი
აჰყვა. ჩემი თვალით ვნახე, ჭაღარა წვეროსანი მოხუცები როგორ
ულერებდნენ მუშტებს ჯიუტ პროფესორს. მრავალრიცხოვანი ბრბო
ბობოქრობდა და დუღდა, როგორც წყალი დიდ ქვაბში. პროფესორმა
წინ წარდგა ფეხი და ორივე ხელი ზევით აღმართა. ამ ადამიანში
ისეთი ძალა და სიმამაცე იგრძნობოდა, რომ მისმა მბრძანებლურმა
გამოხედვამ მოყაყანე ხალხი მონუსხა. ხმაური თანდათან მიწყნარდა
და განაბული დარბაზი მოსასმენად მოემზადა.

- თავს აღარ შეგანყენო, - განაგრძობდა ჩელენჯერი: - განა ღირს
დროის ტყუილად დაკარგვა? ჭეშმარიტება - ჭეშმარიტებად დარჩება
და იგი არ შეიცვლება იმ უნესობით, რომელიც აქ ჩაიდინეს
გონებაჩლუნგმა ახალგაზრდებმა და, სამწუხაროდ უნდა მოგახსენოთ,
მათზე არანაკლებ ყვეფჩმა ჯენტლმენებმა. მე ვიმეორებ, რომ

აღმოვაჩინე ახალი ასპარეზი მეცნიერული გამოკვლევებისათვის. თქვენ მედავებით ამაში. (საერთო ხმაური). მაშ მოდით და შევამოწმოთ. ხართ თუ არა თანახმა? ამოირჩიეთ თქვენი მხრივ ერთი ან რამდენიმე წარმომადგენელი, რომლებიც შეამოწმებენ ჩემი სიტყვების სიმართლეს.

შედარებითი ანატომიის პროფესორი მისტერ სამერლი - მაღალი, ღვარძლიანი მოხუცი, რომელსაც სიგამხდრე ღვთისმეტყველის შესახედაობას აძლევდა, ადგილიდან წამოხტა. მან მოისურვა გაგება, ეს აღმოჩენა, რომელზედაც პროფესორი ჩელენჯერი მოგვახსენებდა, დაკავშირებული იყო თუ არა იმ მოგზაურობასთან, რომელიც მან ორი წლის წინათ მდინარე ამაზონის სათავეებთან ჩაატარა.

პროფესორმა ჩელენჯერმა დაუდასტურა.

პროფესორ სამერლის ძლიერ გაუკვირდა, თუ როგორ შეძლო პროფესორმა ჩელენჯერმა აღმოეჩინა რაღაც საოცრებანი იმ ადგილებში, რაც შესწავლილია უოლესის, ბეიტსის და სხვა მეცნიერთა მიერ, რომელთაც სრულიად დამსახურებულად აქვთ სახელი მოპოვებული.

ამაზე პროფესორმა ჩელენჯერმა უპასუხა: მისტერ სამერლი ალბათ ამაზონს ტემზისაგან ვერ ასხვავებსო.

- ამაზონი ტემზაზე ბევრად უფრო დიდია. იქნებ მისტერ სამერლიმ არ იცის, რომ მდინარე ამაზონს მდინარე ორინოკო უერთდება და მათი საერთო სიგრძე ორმოცდაათ ათას კვადრატულ მილს ფარავს. ასეთ ვეებერთელა სივრცეზე არც ისე საკვირველია, თანამედროვე მკვლევარმა შეამჩნიოს ის, რაც ვერ შენიშნა მისმა წინამორბედმა.

მისტერ სამერლიმ მწარე ღიმილით უპასუხა, საუცხოოდ ვასხვავებ ტემზას ამაზონისაგან, რაც იმაში მდგომარეობს, რომ პირველის შემონმება ადვილად შეიძლება, ხოლო მეორეზე, რასაც გინდა, იტყვი - ძნელი შესამონმებელიაო; თან დაუმატა, რომ იგი დიდად დავალებული იქნებოდა, თუკი პროფესორი ჩელენჯერი აცნობებდა მას, რომელი გრადუსის განედსა და გრძედზე მდებარეობს ის ადგილი, სადაც ეს წინაისტორიული ცხოველები იმყოფებიან.

პროფესორმა ჩელენჯერმა მიუგო: აქამდე თავს ვიკავებდი, გამეხმაურებინა ეს ცნობები საფუძვლიანი მოსაზრებების გამო, მაგრამ ახლა, რა თქმა უნდა, ზოგიერთი პირობით, მზად ვარ წარმოვუდგინო კომისიას, რომელსაც აუდიტორია აირჩევს; იქნებ მისტერ სამერლიმაც ისურვოს ამ კომისიაში მუშაობა და პირადად დარწმუნდეს პროფესორი ჩელენჯერის მტკიცებათა სიმართლეშიო?

მისტერ სამერლი: „ დიახ, თანახმა ვარ “ . (მქუხარე ტაში).

პროფესორი ჩელენჯერი: „ მაშინ მე მოვალე ვარ, წარმოგიდგინოთ ყველა აუცილებელი ცნობა, რომელიც დაგეხმარებათ, დანიშნულ ადგილს მიაღწიოთ. მაგრამ ვინაიდან მისტერ სამერლი იმისათვის მიემგზავრება, რომ შეამონმოს ჩვენი ნათქვამი, მე მგონი, სამართლიანი იქნებოდა, თუ მასაც ვინმე შეამონმებდა. ამასთანავე ძნელი დასამალია ის ამბავი, რომ თქვენი მგზავრობა დიდ სიძნელებებსა და განსაცდელთან იქნება დაკავშირებული. ამიტომ, მისტერ სამერლის უფრო ახალგაზრდა თანამგზავრი ესაჭიროება. იქნებ მსურველები აქვე, დარბაზში აღმოჩნდნენ?

ასე მოულოდნელად ხდება ხოლმე გარდატეხა ადამიანის

ცხოვრებაში! რას ვიფიქრებდი, როდესაც ამ დარბაზში შემოვდგი ფეხი, რომ ისეთ არაჩვეულებრივ თვგადასავალთა ზღურბლზე ვიმყოფებოდი, რომელთა მსგავსი მე არასოდეს დამსიზმრებია! ო, გლედის! ისიც ხომ ამას მომიწონებდა! იგი, ალბათ, გზას დამილოცავდა ასეთი გმირობისაკენ. მე ადგილიდან წამოვიჭერი. სიტყვები თავისთავად მოდიოდა.

ჩემი მეზობელი ტარპ ჰენრი მქაჩავდა პიჯაკის კალთებზე და ჩამჩურჩულებდა:

- დაჯექით, მელოუნ! თავს ნუ ისულელებთ ამ პატიოსან საზოგადოებაში.

იმავე წამს წინა რიგებში წამოდგა ვიღაც მაღალი, ქერათმიანი მამაკაცი. მან ბრაზიანად გადმოიხედა, მაგრამ მე მაინც არ დავიხიე უკან.

- ბატონო თავმჯდომარე, მე მსურს წასვლა! - გავიმეორე მე.

- სახელი, სახელი! - მოითხოვდა ხალხი.

- მე მქვია ედუარდ დან მელოუნ. „დეილი - გაზეთის“ რეპორტიორი გახლავართ. პირობას გაძლევთ, რომ სრულიად მიუდგომელი მონმე ვიქნები.

- თქვენი სახელი, სერ? - მიმართა თავმჯდომარემ ჩემს მოქიშპეს.

- ლორდ ჯონ როქსტონი. მე ვყოფილვარ ამაზონზე, კარგად ვიცნობ იმ ადგილებს და ამიტომ საფუძველი მაქვს, ჩემი კანდიდატურა შემოგთავაზოთ.

- დიახ, ლორდ ჯონ როქსტონს მოპოვებული აქვს მსოფლიო სახელი, როგორც მოგზაურსა და მონადირეს, - განაცხადა

თავმჯდომარემ, - მაგრამ ურიგო არ იქნებოდა, პრესის წარმომადგენელი ყოფილიყო ამ ექსპედიციის მონაწილე.

- რაკი ასეა საქმე, - თქვა პროფესორმა ჩელენჯერმა, - მე მოვითხოვ, რომ ორივე დასახელებული ჯენტლმენი ამოირჩიოს კრებამ, მისტერ სამერლის თანამგზავრებად. მოგზაურობის მიზანი კი იქნება გამოკვლევა ჩემი სიმართლისა.

ამრიგად, მთელი დარბაზის ტაშსა და გრიალში გადანყდა ჩვენი ბედ-იღბალი. მე თავბრუდასხმული ვიყავი, - უდიდესი პერსპექტივების წინაშე მდგომი, ხალხის ნაკადს შევუერთდი; იგი კარისაკენ მიმართევდა და ქუჩაში გამოსვლისთანავე ბუნდოვნად ჩამრჩა მესხიერებაში შემდეგი სურათი: მხიარული ბრბო ქვაფენილზე მიეშურებოდა, მათ ცენტრში კი ვიღაცის ხელი მოჩანდა, მძიმე ქოლგით შეიარაღებული, რომელიც თითქოს სტუდენტების თავზე მიდიოდა. შემდეგ დაიძრა პროფესორი ჩელენჯერის ელექტროკარეტა, იგი თავაშვებული სტუდენტების მხიარულმა ღრიანცელმა და დაზარალებულთა კვნესამ გააცილა. მე გავუდექი გზას რიჯენსტრიტისაკენ.

ჩემი ფიქრები გლედისის ირგვლივ ტრიალებდა, ნეტავ რას მიქადდა მომავალი?

უცებ ვიღაცამ მკლავში ხელი წამავლო. შემოვტრიალდი და დავინახე მაღალი, გამხდარი კაცის მბრძანებლური მზერა. იგი დამცინავი ღიმილით მომჩერებოდა. ეს გახლდათ ამ უცნაური ექსპედიციის მოხალისე ნევრი.

- მისტერ მელოუნ, თუ არ ვცდები?! - მომმართა მან. - დღეიდან ჩვენ

ამხანაგები ვართ, ხომ ასეა? მე აქვე ახლოს ვცხოვრობ ოლბენში. იქნებ წამობრძანდეთ ნახევარი საათით? მე დიდი სურვილი მაქვს თქვენთან საუბრის.

თავი მეექვსე

„ მე მათი ღვთის რისხვა ვიყავი “

ლორდ ჯონ როქსტონმა ვიგო-სტრიტისაკენ გაუხვია, ჩვენ გავიარეთ ჩაბნელებული შუკვების მთელი რიგი და შევედით ოლბენში, ამ ცნობილ არისტოკრატიულ ბუდეში. ჩემმა ახალმა ნაცნობმა გრძელ ჩაბნელებულ დერეფანში გამატარა, კარი შეაღო და ელექტრონი გაანათა. რამდენიმე ნათურამ ღია ფერის აბაჟურების ქვეშიდან ღილისფერი სინათლე მოჰფინა ვეებერთელა ოთახს. მე ჯერ კიდევ ზღურბლთან ვიდექი, რომ ვიგრძენი, აქ ყოველივე არაჩვეულებრივად ფაქიზი, კომფორტული და ამავე დროს ვაჟკაცური იყო.

ფუფუნების საგნები ამტკიცებდა, რომ ოთახის მფლობელი მდიდარი და დახვეწილი გემოვნების უნდა ყოფილიყო, მაგრამ უცოლო მამაკაცის დაუდევრობა მაინც იგრძნობოდა...

იატაკი ძვირფასბენჯიანი ტყავებით და უცნაური ხალებით იყო მოფენილი. ცისარტყელასავით მრავალფეროვანი ხალები უთუოდ აღმოსავლური ბაზრიდან იყო ჩამოტანილი.

კედელზე სურათები და გრაფიურები ეკიდა, მათი ღირსება და ფასი

ჩემი გამოუცდელი თვალისათვისაც ვი აშკარა იყო.

ბოქსერების, ბალერინებისა და დოლის ცხენების ფოტოსურათები კარგად ეხმატკბილებოდა ფრაგონარის, ჟირარდესა და მეოცნებე ტერნერის ტილოებს. აქვე, ამ საუცხოო საგნებთან ერთად იყო ისეთი ნივთებიც, რომლებიც მიანიშნებდა, რომ ლორდ ჯონ როქსტონი ჩვენი დროის შესანიშნავი მონადირე და სპორტსმენი იყო. ბუხრის თავზე ორი გადაჭვარედინებული ნიჩაბი იდო - მუქი ლურჯი და წითელი. ოქსფორდში ყოფნისას მენიჩბეობით გატაცებას ამხელდნენ ისინი. აქვე დაკიდებული რაპირა და მოკრივის ხელთათმანები ადასტურებდა, რომ ამ დარგშიც ჰქონდა ამ ნივთების მფლობელს დაფნის გვირგვინები. მთელი ოთახი არქიტექტურული კოზმიდის მსგავსად მორთული იყო ნანადირევით - მსოფლიოს ყველა კუთხეში გავრცელებული დიდი მხეცების თავებით. ამ შესანიშნავი კოლექციის მარგალიტი კი იშვიათი თეთრი მარტორქის თავი იყო, ამპარტავნულად გამოშვერილი ლაფშებით.

შუა ოთახში ბენვის წითელ ნოხზე ლუდოვიკო XV-ს დროინდელი მოოქრული მაგიდა იდგა - შესანიშნავი ანტიკვარული ნივთი, ჭიქებისა და სიგარეტების ნამწვავებისაგან დალაქავებული. მაგიდაზე ვერცხლის ლანგარი და გაპრიალებული ნიამდანი იდგა ბოთლებიანად.

სიტყვაძვირმა სახლის პატრონმა იმნამსვე ნახევრად შეავსო ორი ჭიქა და იქვე მდგომი სიფონიდან სოდიანი წყალი მიუმატა. სავარძელზე მიმითითა, ჭიქა იქვე მაგიდაზე დამიდგა და გრძელი ჰავანური სიგარა გამომიწოდა. თავად ჩემ პირდაპირ დაჯდა და

თავისი უცნაური თვალებით დამაშტერდა. ღია ლურჯი თვალები ცივად გამოიყურებოდა, როგორც მთის ყინულოვანი ტბა.

სიგარის თხელ კვამლში ვუკვირდებოდი მის სახეს, უკვე ნაცნობს მრავალი ფოტოსურათის მიხედვით: კეხიანი ცხვირი, გამხდარი ჩაცვნილი ლოყები, მუქი ქერა თმა, რომელიც საქოჩრებზე უკვე შესთხელებოდა, დაგრეხილი უღვაში... მასში იყო რაღაც ნაპოლეონ III-სა, დონ-კიხოტისა და ტიპური ინგლისელი ჯენტლმენისაც, რომელიც სპორტს მისდევს, ძაღლებისა და ცხენების მოყვარულია და მუდამ ხალისიანი და მოძრავია.

მისი კანი მზისა და ქარისაგან აგურისფრად იყო შეფერილი. დაფანჩული, ჩამოფხატული ნარბები ისედაც ცივ თვალებს მკაცრ გამომეტყველებას აძლევდა. ამ შთაბეჭდილებას აძლიერებდა აგრეთვე ნაოჭებით დაღარული მაღალი შუბლი. იგი გამხდარი იყო, მაგრამ ძლიერი აგებულების. რაც შეეხება ფიზიკურ გამძლეობასა და დაუღლელობას, მას არაერთხელ დაუმტკიცებია, რომ ინგლისში თითქმის ტოლი არ ჰყავდა ამაში. სიმაღლით იგი ექვს ფუტს აღემატებოდა, მაგრამ საშუალო ტანის გეგონებოდათ, ვინაიდან ოდნავ მოხრილი იყო.

ასეთი გახლდათ ცნობილი ლორდი ჯონ როქსტონი. ახლა იგი ჩემ პირდაპირ მჭდარი, ყურადღებით მათვალაიერებდა და თითქოს არ უნდოდა დაერღვია ჩვენ შორის ჩამოვარდნილი უხერხული სიჩუმე, სიგარას ღეჭავდა და დუმდა.

- მაშ ასე, - წარმოთქვა მან ბოლოს, - უკან დახევა შეუძლებელია, ძვირფასო ჭაბუკო, მე და თქვენ თვალებით გადავხტით სადღაც...

დარბაზში რომ შემოხვედით, ალბათ აზრადაც არა გქონდათ ეს ამბავი?

- ასეთი რამ არც მომლანდებია.

- რა თქმა უნდა, არც მე მომლანდებია. ახლა კი ორივენი გავებით ამ საქმეში. ღმერთო ჩემო, მე ხომ სამი კვირაა, რაც უგანდიდან დავბრუნდი; უკვე მოვასწარი შოტლანდიაში კოტეჯის დაქირავება, ხელშეკრულებასაც ხელი მოვანერე... როგორ მოგწონთ! თქვენი გეგმებიც ჩაგეფუშებოდათ, ალბათ?

- სრულიადაც არა, ეს ჩემი ხელობაა: მე ხომ ჟურნალისტი ვარ, „დეილი გაზეთის“ თანამშრომელი.

- დიახ, რა თქმა უნდა. თქვენ უკვე მითხარით წელან. ჰო, რაღაც უნდა გთხოვო, ვერ დამეხმარებოდით?

- სიამოვნებით.

- ოღონდ სარისკო საქმეა... რას იტყვით?

- მაინც რა არის ასეთი სარისკო?

- აი, რა: მე თქვენ წაგიყვანთ ბილინგერთან, იქნებ გაგიგონიათ მისი სახელი!

- არა.

- ერთი მითხარით, ყმანვილო, რომელ ქვეყანაში ცხოვრობთ? სერჯონ ბილინგერი ჩვენი საუკეთესო ცხენოსანია. ვაკეზე კიდევ მოვახერხებდი მასთან შეჭიბრებას, დაბრკოლებიან დოღზე კი რა მოგახსენოთ, იგი მუდამ მისწრებს. მაშ ასე, ყველასათვის ცნობილია, რომ როგორც კი მორჩება ვარჯიშს, ბილინგერი მაშინვე იწყებს სმას. სამშაბათს ისე დამთვრალა, რომ ხურვება დაანწყებინა. მას მერე

ცოფიანი ვითაა. აქვე, ჩემ ზემოთ ცხოვრობს. ექიმი მარწმუნებს, რომ თუ საკვები არ მივაღებინეთ, განწირულიაო. მსახურნი შემოეცალნენ ამ ჭენტლმენს, რადგან იგი ნევს გატენილი რევოლვერით ხელში და იმუქრება, ვინც ჩემთან მობედავს, შუბლში ექვს ტყვიას დავახლიო. უნდა მოგახსენოთ, რომ ჭონი საერთოდ ძალზე ჭიუტია, ამასთან არასოდეს აცილებს მიზანს. მაგრამ განა შეიძლება ასეთი საუცხოო ცხენოსანი, რომელსაც დიდი ნაციონალური ჭილდო აქვს მიღებული, ასეთი სამარცხვინო სიკვდილით დაიღუპოს?! თქვენ რას იტყვით?

- მაინც რა უნდა ვქნათ, როგორ ფიქრობთ? - შევეკითხე მე.

- იქნებ ჩვენ ორნი გავუმკლავდეთ მას. ჩვენდა ბედად, შეიძლება ახლა სძინავს კიდეც. უარეს შემთხვევაში, იგი რომელიმე ჩვენგანს დაჭრის, სამაგიეროდ მეორე შეძლებს მასთან გამკლავებას. ჩვენ რომ მოვახერხებდეთ და ხელებს შევუკრავდეთ, მაშინვე ტელეფონით ექიმს გამოვიძახებდით და კუჭის დამალით ჩინებულ ვახშამს ვაჭმევდით.

მაინცდამაინც სასიხარულო არ არის, კაცი რომ ასეთ დავიდარებას გადაეყრება უცებ. მე ჩემი თავი დიდ ვაჟკაცად არ მიმაჩნია და ყველაფერი ახალი, შეუცნობელი წინასწარ ბევრად უფრო საშიში მგონია, ვიდრე სინამდვილეშია.

ასეთია წმინდა ირლანდიელის მგზნებარე წარმოდგენა. მეორე მხრივ კი, პატარაობიდანვე შთამაგონებდნენ მხდალობის სიძულვილსა და სირცხვილს. ვინმეს რომ შეჰპაროდა ეჭვი ჩემს ვაჟკაცობაში, უფსკრულში გადავარდნას ვარჩევდი და ამას ჩავიდენდი არა გულადობის გამო, არამედ თავმოყვარეობისა და იმის გამო, რომ სირცხვილი მომკლავდა. ასე რომ, თუმცა ყოველი ძარღვი მითრთოდა

იმ უკუნური ლოთის მოგონებაზე, რომელიც ზედა ოთახში მეგულებოდა, მაინც ვცდილობდი, გულგრილი ტონით მელაპარაკა, რათა ჩემს ხმას არ გაემხილა ჩემი შინაგანი მღელვარება. ლორდ როქსტონს თანხმობა გამოვუცხადე. იგი კვლავ შეეცადა საშიშროებაზე ლაპარაკს, რამაც მე მხოლოდ გამაღიზიანა და მოთმინებიდან გამომიყვანა.

- ლაპარაკით საქმეს ვერ ვუშველით, - წარმოვთქვი მე, - ნავიდეთ.

წამოვდექი ადგილიდან. ისიც მაშინვე წამოდგა. შემდეგ ოდნავ გაეღიმა, მხარზე ხელი დამკრა და კვლავ სავარძელზე მიმითითა.

- ძალიან კარგი, ჭაბუკო... გამოდგებით.

მე გაკვირვებულმა შევხედე მას.

- დღეს დილით მე თვითონ ვიყავი ჯონ ბილინგერთან და მხოლოდ კიბანოს ქობაში მომახვედრა ტყვია, - მადლობა ღმერთს, რომ ხელები უკანკალებდა! მაგრამ ჩვენ მაინც მოვახერხეთ მისი დამშვიდება. რამდენიმე დღეში მოხუცი სრულიად გამოჯანმრთელდება. ხომ არ მიჯავრდებით, ჩემო კარგო? ჩვენ შორის დარჩეს და, ეს სამხრეთ ამერიკის ექსპედიცია მეტად სერიოზული საქმეა, ამიტომ მინდა კლდესავით მაგარი და სანდო თანამგზავრი მყავდეს. მაპატიეთ, რომ ეს პატარა გამოცდა მოგიწყვეთ, რომელიც, უნდა მოგახსენოთ, თქვენ ღირსეულად დაიჭირეთ. ალბათ, თქვენც ატყობთ, რომ ჩვენ ჩვენივე თავის იმედი გვექნება მხოლოდ. მოხუც სამერლის პირველი ნაბიჯის გადადგმის შემდეგ უკვე ძიძა დასჭირდება. ჰო, მართალია, თქვენ ის მელოუნი ხომ არ ხართ, რაგბის თამაშის პირველობაში რომ უნდა მიიღოს მონაწილეობა ირლანდიელთა გუნდში?

- დიას, მაგრამ, ალბათ სათადარიგო შემადგენლობაში.

- აკი ვთქვი, მეცნიერება-მეთქი! თქვენი შეხვედრა რიჩონდელებთან საუკეთესო იყო მთელ სეზონში! მე ვცდილობ, რაგბის არც ერთი შეჯიბრება არ გამოვტოვო, - ეს ხომ ყველაზე ვაჟკაცური სახეა სპორტისა. თუმცა მე თქვენ იმისათვის არ მომიწვევიხარ, რომ რაგბის თამაშებზე გესაუბროთ. ისევ საქმეს დავუბრუნდეთ! აი აქ, „ტაიმსის“ პირველ გვერდზე, გემით მიმოსვლის განრიგებია, როგორც ხედავთ. მომავალ ოთხშაბათს გადის გემპარისაკენ. თქვენ და პროფესორი, თუ მოასწრებთ, კარგი იქნებოდა, ამ გემს გავყოლოდით. რას იტყვით? ძალიან კარგი, პროფესორს მე თვითონ მოველაპარაკები. თქვენი მონყობილობის საქმე როგორღაა?

- ამაზე ჩემი გაზეთი იბრუნებს.

- სროლა იცით?

- თითქმის ისე, როგორც ტერიტორიული ჯარების საშუალო მსროლელი მოახერხებს.

- ოჰ, ღმერთო ჩემო, ასე ცუდად? ახლანდელ ახალგაზრდებს ეგ არაფრად მიგაჩნიათ. თქვენ ყველანი უნესტრო ფუტკრები ხართ. ასეთები სკას ვერ დაიცავენ! აი, დაიმახსოვრეთ ჩემი სიტყვები: ერთ მშვენიერ დღეს მთელ თაფლს ნაგართმევენ და ვნახოთ, რა ვაჟკაცები იქნებით! არა, ჩემო კარგო, სამხრეთ ამერიკაში იარაღს ოსტატურად უნდა ხმარობდეთ, იმიტომ, რომ თუ ჩვენი მეგობარი პროფესორი ჩელენჯერი შემლილი და მატყუარა არაა, ჩვენ იქ საინტერესო ამბები მოგველის. როგორი თოფი გაქვთ თქვენ?

ლორდ როქსტონი მუხის კარადასთან მივიდა, კარი გამოაღო და პრიალა თოფის ლულები დავინახე, ორღანოს მიღლებით ერთ რიგზე ჩამწკრივებული.

- აბა, ვნახოთ, რა შემოიძლია დაგითმით ამ ჩემი არსენალიდან, - თქვა ლორდ როქსტონმა.

მან გადმოაღაგა საუკეთესო თოფები, ხსნიდა მათ და ატკაცუნებდა საკეტებს. ალერსიან დედასავით ნაზად უსვამდა ხელს და ფრთხილად დებდა ადგილზე.

- აი, „ ბლენდი “ . ამით მოვკალი ის გიგანტი, - მან თეთრ მარტორქაზე მიმითითა, - ათი ნაბიჯით უფრო ახლოს რომ ვყოფილიყავი, ეს მხეცი უსათუოდ გაადიდებდა თავის მსხვერპლთა კოლექციას.

ბედი ჩემი ტყვიაზე კიდია.

ტყვია კი დაგიცავს ყოველგვარ ბრძოლაში.

ვიმედოვნებ, თქვენ კარგად იცნობთ გორდონის ლექსებს! ეს ის პოეტია, რომელიც უმღერის თოფებს, ცხენებს და იმ ადამიანებს, ვინც იცის ორივეს მოვლა. აი, კიდევ ერთი სასარგებლო ნივთი, ტელესკოპური სამიზნო, ორმაგი ფლექტორი, საუცხოო დასამიზნებელია. სამი წლის წინ მე მომიხდა ამ თოფით პერუელთა მონათმფლობელების წინააღმდეგ გალაშქრება. ამ ადგილებში მე ღვთის რისხვას მიწოდებდნენ. ზოგჯერ ისეთ მდგომარეობაში ჩავარდებოდა კაცი, ჩემო კარგო, რომ ყოველი ჩვენგანი მოვალეა, დაიცვას ისეთი ადამიანური უფლებები და სიმართლე, რათა შემდეგ სინდისის ქენჯნა არ იგრძნოს.

აი, რატომ ვიბრძოდი მე იქ და დიდი რისკიც გავწიე.

მე თვითონ გამოვუცხადე ომი, თვითონვე ვიბრძოდი და თვითონვე მოვუღე მათ ბოლო. ყოველი ჭდე - ეს ჩემ მიერ მოკლული არამზადა გახლავთ. შემდეგ, მთელი კიბეა! ყველაზე დიდი ნიშანი მაშინ გავაკეთე, უდიდესი მონათმფლობელი პედრო ლოპესი რომ მოვკალი მდინარე პეტუმაიოს ერთ-ერთ შესართავთან... აი, ეს თოფი გამოგადგებათ.

მან კარადიდან ვერცხლით მოვარაყებულ შესანიშნავი შაშხანა გამოიღო.

- სამიზნე ზუსტი აქვს, ვაზნების მჭიდვე ხუთპატრონიანია. თავისუფლად შეგიძლიათ ანდოთ მას თქვენი სიცოცხლე.

ლორდ როქსტონმა შაშხანა გამომიწოდა და კარადა დაკეტა.

- ახლა ესეც მითხარით, - თქვა მან და ისევ სავარძელში ჩაჯდა, - რა იცით პროფესორ ჩელენჯერზე?

- დღეს იგი პირველად ვიხილე.

- მეც პირველად ვნახე. საოცარია, რომ სრულიად უცნობი კაცის სიტყვებს ვენდეთ და სამხრეთ ამერიკაში მივემგზავრებით. იგი თითქოს საკმაოდ თავხედი უნდა იყოს და მეცნიერ-თანამოძმეთა სიყვარულით არ უნდა სარგებლობდეს. რატომ დაგაინტერესათ თქვენ მან?

მე მოკლედ ვუამბე მას ჩემი დილანდელი თავგადასავალი. ლორდ როქსტონმა ყურადღებით მომისმინა, შემდეგ სამხრეთ ამერიკის რუკა გადმოიღო და მაგიდაზე გაშალა.

- ჩელენჯერი სიმართლეს ამბობს, -სერიოზულად თქვა მან, - და

დაიმახსოვრეთ, მე ამას მოუფიქრებლად არ ვამტკიცებ. სამხრეთ ამერიკა ჩემი საყვარელი ქვეყანაა და იმ ვებერთელა სივრცეში დარიენის ყურიდან ცეცხლოვან მინამდე მაგაზე უფრო განსაცვიფრებელს თავისი სიდიადითა და სიმშვენიერით მთელ ქვეყანაზე ვერაფერს ნახავთ. ამ ქვეყანას ჯერ არ იცნობენ და ვერც ვერავინ წარმოიდგენს, თუ რა დიდი მომავალი აქვს მას. მე მიმოგზაურია სამხრეთ ამერიკაში სიგრძე-სიგანეზე. გვალვის დროს ორჯერ მოვხვდი იმ ადგილებში, სადაც ვებრძოდი მონებით მოვაჭრეებს. ამის შესახებ უკვე გაიმბეთ... ჰოდა, ხშირად გამიგონია იქ ამგვარი ლეგენდები. ეს ინდური თქმულებებია და მათ მიღმა უთუოდ რაღაც საიდუმლოებაა მიჩქმალული. რაც უფრო ახლო ეცნობი სამხრეთ ამერიკას, ჩემო მეგობარო, მით უფრო რწმუნდები, რომ აქ ყველაფერი შესაძლებელია! მდინარის ორი ვიწრო ხეობაა, რომლებითაც მგზავრები მიემართებიან, ამ ხეობის მიღმა კი ყოველივე საიდუმლოებითაა მოცული. აი აქ, მატოგროსოს ზეგანზე, - მან სიგარით მაჩვენა რუკაზე ეს ადგილი, - ან ამ კუთხეში, სადაც სამი მეზობელი სახელმწიფო საზღვრები ერთდება, - ყველაფერი შესაძლებელია. მე არაფერი გამაკვირვებს. როგორც დღეს ჩელენჯერმა თქვა, ამაზონი ორმოცდაათი ათასი კვადრატული მილის მანძილზე რწყავს ტროპიკული ტყეებით გარემოცულ ქვეყანას. ეს სივრცე თითქმის მთელი ევროპის ფართობს უდრის. ჩვენ შეიძლება ორივენი ბრაზილიის ჯუნგლებში ვიყოთ და ამასთან, ერთმანეთს დაშორებული ისეთივე მანძილით, როგორითაც მაგალითად, მოტლანდია კონსტანტინოპოლისაგან. ადამიანმა იმ ადგილებში

მხოლოდ აქა-იქ მრახერხა ბილიკების გაკვლევა. აბა ნახეთ, რა ხდება წვიმების დროს? ამაზონი წყალდიდობისას მატულობს, არანაკლებ ორმოცი ფუტის სიმაღლემდე ზღვის დონიდან და ირგვლივ გაუვალ ჭაობებს აჩენს. სწორედ ასეთ ქვეყანაშია მოსალოდნელი ყოველგვარი საიდუმლოებანი და საოცრებანი და რატომ არ უნდა გამოვიცნოთ ისინი? გარდა ამისა, - ამ დროს ლორდ როქსტონის უცნაური სახე კმაყოფილმა ღიმილმა გაანათა, - იქ ყოველ ნაბიჯზე საშიშროება მოგველის, რაც მე, როგორც სპორტსმენს, ძალზე მიზიდავს. მე ნამდვილი ძველი გოლფის ბურთი ვარ - თეთრი საღებავი დიდი ხანია მომცილდა და, ახლა ბედმა საითაც უნდა გადამისროლოს, ვერაფერს დამაკლებს. რისკი, ჩემო საყვარელო ჭაბუკო, ჩვენს ცხოვრებას ალამაზებს და ახალისებს. ჩვენ მეტისმეტად გავსათუთდით, მოვდუნდით და მივეჩვიეთ მყუდროებას. მომეცით ხელში შაშხანა, ფართო ჰორიზონტი და განუზომელი სივრცე და მე სიამოვნებით გავემგზავრები იმის საძებრად, რაც საპოვნელია. რა არ გამომიცდია ცხოვრებაში: მიომია, დოლში მიმიღია მონანლიეობა, თვითმფრინავით გავფრენილვარ, მაგრამ ასეთ გასაოცარ ცხოველებზე ნადირობა, რომლებიც კაცს შეიძლება დაესიზმროს მხოლოდ, ჩემთვის სრულიად ახალი რამ არის, - წინასწარი სიამის განცდით მან მხიარულად გადაიხარხარა.

შესაძლებელია, ცოტა არ იყოს, გამიტაცა ჩემი ახალი ნაცნობის აღწერამ, მაგრამ ჩვენ დიდხანს მოგვიხდება ერთად ყოფნა და ამიტომ მინდოდა ამ ადამიანზე ჩემი პირველი შთაბეჭდილებები გამეზიარებინა, მისი ხასიათის, მეტყველებისა და აზროვნების

თავისებურებანი გამეცნო თქვენთვის. მხოლოდ იმ უცილობელმა მიზეზმა, რომ რედაქციაში საჩქაროდ უნდა ჩამებარებინა სხდომის ანგარიში, მაიძულა ლორდ როქსტონის დატოვება.

როცა მოვდიოდი, იგი ლამპის მონითალო შუქით მოფენილ ოთახში იჯდა და გულმოდგინედ უცხებდა ზეთს თავისი საყვარელი შაშხანის საკეტს, თანაც ჩუმ-ჩუმად ეცინებოდა იმ თავგადასავალთა მოგონებაზე, რომელსაც ბედი გვიმზადებდა. და მე გავიმსჯვალე რწმენით, რომ, თუკი ჩვენს ექსპედიციას რაიმე საშიშროება მართლაც მოელოდა, მაშინ ინგლისში ვერ ვიპოვიდი ლორდ როქსტონზე მშვიდსა და გულად თანამგზავრს.

მიუხედავად იმისა, რომ დღევანდელი დღის უჩვეულო ამბებმა საშინლად მომქანცა, მაინც დიდხანს ვიჯექი მაკ-არდლთან, რომელსაც მთლიანად განვუმარტე საქმის ვითარება. მან ეს ამბები იმდენად სერიოზულად მიიჩნია, რომ დააპირა მოეხსენებინა მეორე დღესვე ჩვენს პატრონ სერ ჯორჯ ბომონტისათვის.

ჩვენ შევთანხმდით, რომ მე მთელი ჩვენი თავგადასავლის დანვრილებით ანგარიშს წერილების სახით ვაცნობებდი მაკ-არდლს; ეს წერილები კი პროფესორი ჩელენჯერის სანქციის მიხედვით ან მაშინვე დაიბეჭდებოდა ხოლმე, ან არადა შეინახავდნენ, ვინაიდან ჩვენ კიდევ არ ვიცნობდით იმ პირობებს, რომელზედაც დაგვეთანხმა იგი. ტელეფონით შევეკითხეთ და პროფესორმა საშინელი ყვირილი მორთო, პროტესტი განაცხადა პრესის მიმართ. შემდეგ, მოიჭერა გული რა ლანძღვა-გინებით, დაუმატა, რომ თუ ჩვენ მას ვაცნობებდით გამგზავრების დღესა და საათს, იგი გემზე მოგვანვდიდა იმ

აუცილებელ ინსტრუქციებს, რომლებიც მას საჭიროდ მიაჩნდა.

მეორე შეკითხვაზე კი პასუხი ვეღარ მივიღეთ. მხოლოდ მისის ჩელენჯერი საცოდავად შეგვევედრა, რომ მისი მეუღლე აღარ გაგვეღიზიანებინა მეტად, - ისედაც ცოფიანივით არისო. მესამე ცდა, რომელიც იმავე დღეს ჩავატარეთ, კატასტროფულად დამთავრდა. ჩვენ გავიგონეთ საშინელი ჭახანი და ცოტა ხნის შემდეგ სატელეფონო ბიურომ გვაცნობა, რომ პროფესორი ჩელენჯერის ტელეფონი სრულიად დაიმსხვრა. ამის შემდეგ აღარ გვიცდია მასთან საუბარი.

ახლა კი, ჩემო სულგრძელო მკითხველნო, მე ვწყვეტ თქვენთან საუბარს. ამერიდან (თუკი ამ ამბის გაგრძელება ოდესმე მოაღწევს თქვენამდე)ჩემს შემდგომ თავგადასავალს მხოლოდ გაბეთის საშუალებით გაიგებთ. მე ვაბარებ რედაქტორს მოვლენათა ანგარიშს იმ ამბებისას, რომლებმაც ჩაუყარა საწყისი მეცნიერების ისტორიაში ყველაზე უფრო შესანიშნავ ექსპედიციას და, თუ მე არ მიწერია ინგლისში დაბრუნება, თქვენ მაინც გაიგებთ, თუ როგორ მოხდა ეს ყოველივე.

მე ვამთავრებ ამ სტრიქონებს გემი „ ფრანცისკის “ სალონში ლოცმანი წამოიღებს მისტერ მაკ-არდლისათვის გადასაცემად.

ნება მიბოძეთ, სანამ ამ წიგნს დავხურავდე, მოვხაზო კიდევ ერთი სურათი, - სურათი, რომელიც დარჩება ჩემს მეხსიერებაში, როგორც უკანასკნელი მოგონება სამშობლოზე.

გვიანი გაზაფხულის ნისლიანი დილა, ცივი წვიმა ცრის, სანაპიროზე მოაბიჯებს სამი ფიგურა, პრიალა მაკინტოშებით შემოსილი. ისინი მიემართებიან დიდი გემის ტრაპზე, რომელზეც უკვე აღმართულია

ლურჯი დროშა. მათ წინ მებარგე ჩემოდნებით, პორტპლედებით და შაშხანებით დატვირთულ ტვირთს მოათრევს. ანონილი, დაღონებული პროფესორი სამერლი მიდის, თავჩალუნული ძლივს მიათრევს ფეხებს იმ ადამიანის მსგავსად, რომელიც მწარედ ინანიებს შეცდომას. ლორდ ჯონ როქსტონი, რომელსაც მონადირის კეპი ახურავს, მხნედ მიაბიჯებს და მისი ცოცხალი სახე ბრწყინავს ბედნიერებისაგან. მე კი ეჭვი არ მეპარება იმაში, რომ ჩემი შესახედაობა ბედნიერების გამომხატველია, რადგანაც უკანასკნელი დღეების მოუსვენრობა და გამოთხოვების სიმწარე უკან მოვიტოვე.

ჩვენ უკვე მივუახლოვდით გემს, როდესაც უკან ხმამაღალი ძახილი შემოგვესმა. ეს პროფესორი ჩელენჯერია, რომელიც გაცილებას შეგვპირდა. იგი სულმოუთქმელად მოგვდევდა უკან, სულ მთლად განითლებული და მწარედ განანწყენებული.

- არა, მადლობელი ვარ, - ამბობს პროფესორი, - მე არ მაქვს სურვილი გემზე ამოსვლის. რამდენიმე სიტყვა მაქვს თქვენთვის სათქმელი, რომელსაც აქედანაც კარგად მოისმენთ. უპირველეს ყოვლისა, გთხოვთ, ნუ დამაყვედრით თქვენს წაბრძანებას დარწმუნებული ბრძანდებოდეთ, რომ ჩემთვის ეს სულერთია და არავითარ მოვალეობას არ მაკისრებს თქვენ წინაშე, ჭეშმარიტება მუდამ ჭეშმარიტებად დარჩება და ყველა ის გამოკვლევანი, რომელიც თქვენ უნდა ჩაატაროთ, მას კი არ შეცვლის, არამედ მხოლოდ გააღვაწებს ზოგიერთი უვიცის ცნობისმოყვარეობას. თქვენთვის საჭირო ცნობები და ჩემი ინსტრუქციები აი ამ დალუქულ კონვერტშია მოთავსებული. ამას თქვენ გახსნით მაშინ, როდესაც ჩახვალთ ქალაქ

მანაოსში. იგი მდინარე ამაზონზე მდებარეობს. არაფრით გახსნათ ეს კონვერტი მითითებულ დროზე ადრე. მე ვენდობი თქვენს სინდისს და დარწმუნებული ვარ, რომ ჩემი პირობები ზუსტად იქნება დაცული.

მისტერ მელოუნ, არ მაქვს განზრახული, აგიკრძალოთ თქვენ კორესპონდირება, რადგანაც თქვენი მგზავრობის მიზანია, ფაქტობრივად გააშუქოთ ეს ამბავი. თქვენგან მხოლოდ ერთ რამეს მოვითხოვ: არ აცნობოთ ზუსტად, სად მიდიხართ, და არ მისცეთ ნება ექსპედიციის ცნობების გამოქვეყნებისა თქვენ დაბრუნებამდე.

მშვიდობით, სერ! თქვენ მოახერხეთ, რომ ჩემი შეხედულებანი ოდნავ შეცვლილიყო რეპორტიორების მიმართ.

მშვიდობით, ლორდ ჯონ! როგორც მე მსმენია, მეცნიერება თქვენთვის ბეჭდითა შვიდითა დაბეჭდილი წიგნია, მაგრამ ნადირობით კი ამ ადგილებში უთუოდ კმაყოფილი დარჩებით. ეჭვიც არ მეპარება, რომ ცოტა ხნის შემდეგ „ მონადირეში “ გამოქვეყნდება თქვენი შენიშვნები იმის გამო, თუ როგორ მოკალით დიმორფოდონი. თქვენც გეთხოვებით, პროფესორო სამერლი. თუკი თქვენ კვლავ გაქვთ ნიჭი თვითგაუმჯობესებისა, რისიც გულახდილად მოგახსენებთ, არა მჭერა, მაშინ ლონდონში დატკვიანებული დაბრუნდებით.

იგი შემოტრიალდა ერთი წუთის შემდეგ მე ქიმიდან შევნიშნე ტანმორჩილი ფიგურა, რომელიც მატარებლისაკენ მიეშურებოდა.

ჩვენ უკვე შევედით ლა-მანშში. გაისმა უკანასკნელი ზარი, რომელმაც გვაცნობა, რომ დროა წერილების ჩაბარებისა. ახლა დავემშვიდობებით ლოცმანს.

ახლა კი „ წინ, გემო, გაცურე წინ! “ ღმერთო, გვიშველე ჩვენც,

მათაც, ვინც ნაპიროზე დავტოვეთ, და მათაც, ვინც იმედოვნებს ჩვენს ბედნიერად შინ დაბრუნებას.

თავი მეშვიდე

„ ხვალ ჩვენ უცნობ მხარეში მივდივართ “

თავს არ მოვაბეზრებ ჩემს მკითხველს იმისი აღწერით, თუ როგორ ვიმოგზაურეთ ჩვენ ოკეანის დიდი კომფორტაბელური გემით. არც იმას მოვიხსენებ, თუ როგორ გავატარეთ ერთი კვირა ქ. პარაში (დავჭერდები მხოლოდ მადლობის გადახდას კომპანია „ პეტრა-და პინტასთვის “ , რომელიც საჭურვლის ყიდვაში დიდად დაგვეხმარა). მე მოკლედ შევეხები ჩვენს მოგზაურობას ვრცელსა და მღვრიე ამაზონზე. ამ მდინარის გემი სიდიდით თითქმის არ ჩამოუვარდებოდა ატლანტის ოკეანის გემს.

ხანგრძლივი მგზაურობის შემდეგ გავიარეთ ობიდოსის სრუტე და ქალაქ მანაოსში ჩავედით. იქ ჩვენ ბრიტანეთ-ბრაზილიის სავაჭრო კომპანიის აგენტის, მისტერ შორტმენის თავაზიანობის წყალობით, მოვახერხეთ თავიდან აგვეცდინა ის საეჭვო სიამოვნება, რომელიც ადგილობრივ სასტუმროში მოგველოდა. ჩვენ მის სტუმართმოყვარე მამულში ვიყავით იმ დრომდე, რომელიც პროფესორ ჩელენჯერის კონვერტში იყო აღნიშნული. მაგრამ სანამ გადავიდოდე იმდღევანდელი მოულოდნელი ამბების აღწერაზე, მინდოდა ჩემი

თანამგზავრების უფრო ვრცელი დახასიათება მომეცა; აგრეთვე თქვენთვის გამეცნო ის ხალხი, რომელიც ჩვენ შემოვიკრიბეთ სამხრეთ ამერიკაში ექსპედიციის მომსახურებისათვის.

მე გწერთ მთელი გულწრფელობით და ვენდობი თქვენს ტაქტიანობას, მისტერ მაკ-არდლ, რადგან გამოქვეყნებამდევე მასალა თქვენს ხელში გაივლის.

მეცნიერული ღვანლი პროფესორ სამერლისა ძალიან კარგადაა ცნობილი, რაღა საჭიროა ამაზე ლაპარაკი. იგი ბევრად უფრო შემზადებული აღმოჩნდა ამ მძიმე ექსპედიციისათვის, ვიდრე ჩვენ გვეგონა. მისმა გამხდარმა, ძარღვმაგარმა სხეულმა არ იცის დაღლა. ხოლო მისი მშრალი, გამკილავი და ხანდახან თითქმის მტრული ხასიათი უცვლელია ყოველნაირ პირობებში. მიუხედავად მისი ხანდაზმულობისა (იგი სამოცდახუთი წლისაა), ერთხელაც არ დაუჩივლია იმ სიძნელეებისა და გაჭირვების გამო, რომელთა გადატანა ჩვენ მოგვიხდა. თავდაპირველად ვშიშობდი, პროფესორი სამერლი ექსპედიციის ტვირთი იქნება-მეთქი, მაგრამ ახლა უნდა ვადიარო, რომ იგი ჩემზე ნაკლებამტანი არ ყოფილა. სამერლი ღვარძლიანი ადამიანია და უდიდესი სკეპტიკოსი. იგი ახლაც არ მალავს თავის მტკიცე რწმენას, თითქოს პროფესორი ჩელენჯერი წმინდა წყლის მატყუარა იყოს, ხოლო ჩვენი სულელური და სახიფათო მოგზაურობა საბოლოოდ არაფერს მოგვითანს, იმედგაცრუების გარდა, და რომ ჩვენ საქვეყნოდ გაგვამასხარავებენ ინგლისში. პროფესორი სამერლი სულ ამას ამტკიცებდა საუთჰემპტონიდან დაწყებული მანაოსამდე, ზიზღით იღრიჭებოდა და თხის წვერებს

აცანცარებდა.

ხმელეთზე რომ გადმოვედით, სამერლი ოდნავ ანუგეშა სამხრეთ ამერიკის ფრთოსანათა და მწერთა მრავალფეროვნებამ და სიმდიდრემ, რადგან იგი მეცნიერებისათვის მართლაც თავდადებულია. ახლა პროფესორი სამერლი დილიდანვე დახეტილებს ტყეებში სანადირო თოფითა და პეპლების საჭერი ბადით ხელში, საღამოობით კი შესანახად ამზადებს მოპოვებულ ნიმუშებს. სხვა უცნაურობათა შორის აღსანიშნავია მისი სრული უყურადღებობა და დაუდევრობა გარეგნობის მიმართ, მეტისმეტი დაბნეულობა და ჟინი მოკლე ჩიბუხისა, რომელიც მას მუდამ გაჩრილი აქვს პირში. ახალგაზრდობაში პროფესორს მონანილეობა მიუღია რამდენიმე სამეცნიერო ექსპედიციაში (იყო მაგალითად რობერტსონთან ერთად ავსტრალიაში), და ამიტომ მოხეტიალე ცხოვრება მისთვის ახალი ამბავი არ არის.

ლორდ ჯონ როქსტონი ოდნავ ჩამოჰგავს პროფესორ სამერლის. არსებითად კი ისინი ერთმანეთის სანინააღმდეგო ხასიათისანი არიან. ლორდ ჯონი ოცი წლით უმცროსი იქნება სამერლიზე, მაგრამ ისიც ასეთივე ანონილი და გამხდარია. როგორც მახსოვს, მისი გარეგნობა აგინერეთ კიდევ ჩემი მოთხრობის იმ ნაწილში, რომელიც ლონდონში დარჩა. იგი მუდამ სუფთაა, გულმოდგინედ და კობტად ჩაცმული, მუდამ თეთრ ტანსაცმელში; ატარებს მაღალყელიან ყავისფერ ფეხსაცმელებს და დღეში ერთჯერ მაინც იპარსავს წვერს. როგორც მეტი წილი საქმიანი ადამიანებისა, ლორდ ჯონი სიტყვაძუნნია, უფრო ხშირად ჩაფიქრებული; მაგრამ, მიუხედავად ამისა, შეკითხვაზე მაშინვე

გიპასუხებთ და ხალისით ჩაებმება ხოლმე საერთო საუბარში, რომელსაც ლაბათს მატებს მოკლე, ნახევრად სერიოზული და ნახევრად სახუმარო რეპლიკებით. იგი შესანიშნავად იცნობს მსოფლიოს სხვადასხვა მხარეს, ხოლო სამხრეთ ამერიკას - განსაცვიფრებელი სიღრმითა და სიზუსტით. მას სწამს ჩვენი ექსპედიციის მიზანშეწონილობის და პროფესორ სამერლის დაცინვას აინუნშიაც არ აგდებს. ლორდ როქსტონს რბილი ხმა და მშვიდი მანერები აქვს, მაგრამ მისი მოციმციმე ლურჯი თვალების სიღრმეში მიმალულია რაღაც ისეთი, რომელიც გვაგრძნობინებს, რომ ამ თვალების პატრონს შეუძლია ბრაზისაგან გაცოფდეს და დაუნდობელი გახდეს. ხოლო მისი ჩვეულებრივი თავშეკავებულობა და სიდინჯე კიდევ უფრო აძლიერებს იმ გრძნობას, თუ რაოდენ საშიში იქნება ეს ადამიანი განრისხების ჟამს. მას არ უყვარს საუბარი თავის მოგზაურობაზე ბრაზილიასა და პერუში და ამიტომ მე აზრადაც არ მომსვლია, რომ მისი გამოჩენა ასე ააღელვებდა ამაზონის ნაპირზე მცხოვრებთ. ეს ადამიანები მას შესცქერიან, როგორც მფარველსა და საიმედო ქომავს. ქერათმიანი ბელადის გმირობის ირგვლივ, როგორც მას აქ უნოდებენ, უკვე მთელი ლეგენდები შეუთხზავთ, მაგრამ ჩემთვის საკმარისი იყო ის ფაქტები, რომელთა გაგებაც მოვახერხე და ისინი თავისთავად განსაცვიფრებელნი არიან. მაგალითად, გამოირკვა, რომ ამ რამდენიმე წლის წინათ ლორდ ჯონი მოხვედრილა „უპატრონო მინაზე“, რომლის საზღვრები ჯერ კიდევ დაუზუსტებელი იყო პერუსა, ბრაზილიასა და კოლუმბიას შორის. ამ ვეებერთელა სივრცეზე ბლომად იზრდება კაუჩუკის ხეები, რომელნიც მკვიდრთათვის,

კონგოელთა მსგავსად, უბედურების წყაროდ შეიქმნა და არანაკლები ბოროტება მოაქვს მათთვის, ვიდრე დარიენის ვერცხლის მადნებში იძულებით ჯოჯოხეთურ შრომას ესპანელთა მბრძანებლობის დროს. არამზადა მეტისების ერთმა ჯგუფმა დაიპყრო მთელი ეს მხარე, გადაიბირა ნაწილი ინდიელებისა, შეაიარაღა ისინი და მათი დახმარებით სხვები მონებად აქცია. არაადამიანური წამებით აიძულეს ისინი, მოეჩეხათ კაუჩუკის ხეები და დაეცურებინათ მდინარეზე პარასკენ.

ლორდ ჯონ როქსტონმა სცადა დაჩაგრულთა გამოსარჩლება, მაგრამ შეურაცხყოფისა და მუქარის გარდა ვერაფერი მიიღო. მაშინ მან გამოუცხადა ომი მონათმფლობელების მეთაურს, ვინმე პედრო ლოპესს. თავი მოუყარა მონებს, შეაიარაღა ისინი და დაინყო საომარი მოქმედებანი, თავისივე ტყვიით განგმირა მხეცი მეტისი და მის მიერ შემოღებული სისტემა მონობისა მოსპო.

ამის შემდეგ საკვირველი აღარ არის, რომ ამ ქერათმიანმა ადამიანმა ხავერდოვანი ხმით და თავისუფალი მანერებით, საერთო ყურადღება დაიმსახურა სამხრეთ ამერიკის დიდი მდინარის მთელ სანაპიროზე. თუმცა ყურადღების გრძნობები, როგორც მოსალოდნელია, სხვადასხვანაირია, რადგანაც ადგილობრივი მკვიდრნიმისი მადლიერნი არიან, მათი ყოფილი დამმონებელნი კი - სიძულვილით აღსავსე. იმ რამდენიმე თვეს, რომელიც ლორდ როქსტონმა ბრაზილიაში გაატარა, ფუჭად არ ჩაუვლია: იგი თავისუფლად დაეუფლა ადგილობრივ ენას, რომლის სიტყვების ერთი მესამედი პორტუგალიური იყო, ხოლო ორი მესამედი - ინდური.

ზემოთ უკვე ვახსენე, რომ ლორდ ჯონ როქსტონს თქმის აბოდედა სამხრეთ ამერიკაზე. იგი გატაცებით ლაპარაკობდა მასზე და ეს გატაცება გადამდები იყო, რადგან ჩემისთანა უვიცსაც კი გაუღვიძა ინტერესი ამ ქვეყნის მიმართ. ვნუხვარ, რომ არ ძალმიძს გადმოგცეთ მომხიბვლელობა მისი შესანიშნავი თხრობისა, რომელშიც ზუსტი ცოდნა ისე მჭიდროდ არის შერწყმული მგზნებარე ფანტაზიასთან, რომ თვით პროფესორი სამერლიც კი ყურადღებით უსმენს მას და სკეპტიკური ღიმილი თანდათან ქრება ხოლმე მისი გამხმარი პირისახიდან! ლორ ჯონი გვიყვებოდა ჩვენ ამ მედიდური მდინარის ისტორიას. ეს მდინარე გამოკვლევული იყო ჯერ კიდევ პირველი დამპყრობლებისაგან, რომელთაც ამ მდინარით გაუცურავთ მატერიკის ერთი კიდიდან მეორემდე, მაგრამ მიუხედავად ამისა, მაინც კიდევ ბევრი საიდუმლო იმალება მის ვინრო და ცვალებად სანაპირო ხაზში.

- რა არის იქ, იქითა მხარეში? - ნამოიძახებდა იგი და ჩრდილოეთისაკენ მიგვითითებდა. - ჭაობები და გაუვალი ჯუნგლები. ვინ იცის, იქ რა იფარება? იქით კი, სამხრეთით? ველური შამბნარიანი ჭაობებია, სადაც თეთრს ჯერ ფეხი არ დაუდგამს. შეუცნობელი სამყარო გვარტყია ჩვენ ყოველმხრივ. რა ვიცით ჩვენ, რა ხდება ამ მდინარის სანაპიროების მიღმა? ვის შეუძლია თქვას, რომ მოხუცი ჩელენჯერი მართალს არ ამბობდა?

პროფესორი სამერლი ამ სიტყვებს ისე იღებდა, როგორც პირდაპირ გამოწვევას. ჭიუტი ღიმილი კვლავ გაიშლებოდა მის სახეზე. იგი ირონიულად აქნევდა თავს, ჩიბუხიდან დაუსრულებლად უმვებდა

კვამლს და არც ერთი სიტყვით არ არღვევდა მტრულ სიჩუმეს.

მაგრამ კმარა ამდენი ლაპარაკი ჩემს ორ თეთრ თანამგზავრზე; მათი ხასიათი და ნაკლი, ისევე როგორც ჩემი, მომავალში გაირკვევა. ჯობს მოგიტხროთ იმ ადამიანებზე, რომელთაც შემდეგში იქნებ არც ისე პატარა როლი ითამაშონ.

დავინწყით გოლიათი ზანგით, რომელსაც სახელად სამბო ჰქვია. ეს შავი ჰერკულესი ცხენივით მუშაობს და დაახლოებით ისეთივე ჭკუითაა დაჭილდობებული. ჩვენ იგი ქალაქ პარაში დავიქირავეთ, გემთა კომპანიის რეკომენდაციით, ამ გემებზე მას ჩიქორთული ინგლისური შეუსწავლია.

იქვე, პარაში, ჩვენ გადავიბირეთ ორი მეტისი, რომელნიც ამაზონკის სათავეებიდან წითელ ხეს აცურებდნენ ქალაქისაკენ. მათ ერქვათ: ჰომესი და მანუელი - შავგვრემანები, წვეროსნები და მძვინვარე შესახედავნი, მათი ღონე და სიმარდე ავაზასაც კი შეშურდებოდა. ჰომესსა და მანუელს მთელი თავისი სიცოცხლე ზედა ამაზონის აუზის იმ ნაწილებში გაეტარებინათ, რომელიც ჩვენ უნდა გამოგვეკვლია, და უფრო ამიტომ აიყვანა ლორდ ჯონმა ისინი. ერთ-ერთ მათგანს - ჰომესს - ის უპირატესობაც ჰქონდა, რომ საუცხოოდ ლაპარაკობდა ინგლისურად. ამ ადამიანებმა იკისრეს ჩვენი მომსახურება - საჭმლის კეთება, გათბობა და სხვა სამუშაოების შესრულება. მათი ჯამაგირი სულ თხუთმეტ დოლარს უდრიდა თვეში. ამათ გარდა ჩვენ სამი ბოლივიელი ინდიელი დავიქირავეთ - მათს ტომისა, რომელთა წარმომადგენლებიც განთქმულნი არიან, როგორც საუკეთესო მეთევზეები და მენავეები. ყველაზე უფროსს მათში მაიო

მეყარვეთ, ხოლო ორ დანარჩენს - ჰოსე და ფერდინანდი.

მაშ ასე, სამი თეთრკანიანი, ორი მეტისი, ერთი ზანგი და სამი ინდიელი - ასეთი გახლდათ ჩვენი პატარა ექსპედიციის შემადგენლობა, რომელიც ელოდა მანაოსში შემდეგ ინსტრუქციებს, რათა გამგზავრებულიყო და შეესრულებინა მისთვის დაკისრებული უჩვეულო ამოცანა.

დაბოლოს განვლო მოსაწყენმა კვირამ, დადგა სანატრელი დღე და საათი... თქვენ წარმოიდგინეთ ნახევრად ჩაბნელებული სადარბაზო ოთახი სანტ-იგნასიოში, რომელიც ქალაქ მანაოსიდან ორი მილის მანძილზე მდებარეობს. დაშვებული შტორების იქით მზე თვალისმომჭრელად ბრწყინავდა და პალმის ჩრდილები მზეზე ისე ჩაშავებულიყვნენ, როგორც თავად პალმები. ნიავიც კი არ იძვროდა და ჰაერში მწერების გაუთავებელი ბზუილი იდგა, ამ ტროპიკულ მრავალქტავიან გუნდში მოისმოდა ფუტკრების ბოხი ბზუილი და მოსკიტების გამგშირავი ფალცეტი.

აივნის უკან კაკტუსის მესრით შემორაგული პატარა ბაღი იყო აყვავებული ბუჩქებით, რომელთა თავზე დაქროდნენ მზით გაბრწყინებული დიდი ცისფერი პეპლები და პანანკინა კოლიბრები.

ჩვენ ბამბუკის მაგიდას ვუსხედით, წინ დაბეჭდილი კონვერტი გვედო, რომელზეც პროფესორი ჩელენჯერის გაკრული ხელით შემდეგი რამ იყო ნაჭლაბნილი:

„ ინსტრუქციები ლორდ ჯონ როქსტონისა და მისი თანამგზავრებისათვის. გაიხსნას ქალაქ მანაოსში 15 ივლისს, შუადღის 12 საათზე “ .

ლორდ ჭონმა საათი მაგიდაზე დადო.

- კიდევ შვიდი ნუთი დარჩა, - თქვა მან, - მოხუცი საკმაოდ პუნქტუალურია.

პროფესორმა სამერლიმ გესლიანად ჩაიცინა და თავისი გამხმარი ხელი კონვერტისაკენ გასწია.

- ჩემი აზრით, სულერთია, ამ კონვერტს ახლა გავხსნით თუ შვიდი ნუთის შემდეგ, - თქვა მან, - ესეც იგივე გაიძვერობა და პრანჭვა-გრეხაა, რომლითაცამის დამწერმა, სამწუხაროდ, კარგა ხანია გაითქვა სახელი.

- არა, თუ თამაშია, ბარემ ვითამაშოთ, როგორც წესი და რიგია, - შეესიტყვა ლორდ ჭონი, - ამ თამაშს მოხუცი ჩელენჯერი ხელმძღვანელობს, ჩვენ აქ მისი წყალობით ვართ. ჩვენი მხრიდან უსინდისობა იქნებოდა მისი ბრძანების შეუსრულებლობა.

- კარგი, თუ ღმერთი გნამს! - განრისხდა პროფესორი. - მე ლონდონშიც კი მეთაკილებოდა ყოველივე ეს და, რაც დრო გადის, სულ უარესი და უარესია! მე არ ვიცი, რა არის ამ კონვერტში, მაგრამ თუ იქ არ იქნა სრულიად დაზუსტებული მარშრუტი, ვეღარ მოვითმენ და პირველივე გემით წავალ პარაში. ბოლოს და ბოლოს, მე უფრო მნიშვნელოვან საქმეს მოვკიდებ ხელს, ვიდრე ვიღაც შემლილის აბდაუბდა გამოვამჟღავნო. აბა, როქსტონ, ახლა უკვე დროა.

- დიახ, უკვე შესრულდა დრო, - თქვა ლორდ ჭონმა, - შეგიძლიათ ნიშანი მისცეთ.

მან კონვერტი პატარა დანით გახსნა, იქიდან შუაზე გაკვეცილი ქაღალდის ფურცელი ამოიღო, ფრთხილად გაშალა და მაგიდაზე

დადო. ქაღალდი სრულიად სუფთა იყო. ლორდ ჯონმა გადმოაბრუნა ფურცელი მეორე მხარეს, ისიც დაუნერვლი აღმოჩნდა. გაკვირვებულებმა ერთმანეთს გადავხედეთ, ენა ჩაგვივარდა, მაგრამ ჩამოვარდნილი სიჩუმე პროფესორი სამერლის დამცინავმა სიცილმა დაარღვია.

- ეს ხომ გულახდილი აღიარებაა! - წამოიყვირა მან. - სხვა რაღა გინდათ? ამ ადამიანმა თავად დაგიმტკიცათ თავისი თლლითობა. ისღა დაგვრჩენია, დავბრუნდეთ უკან და საქვეყნოდ ვამხილოთ იგი, როგორც უსირცხვილო მატყუარა.

- იქნებ სიმპათიკური მეღანია! - წამოვიძახე მე.

- არა მგონია, - მიპასუხა ლორდ როქსტონმა და სინათლეზე გახედა ქაღალდს, - არა, ძვირფასო ჭაბუკო, ზედმეტია თავის მოტყუება. სანაძღვოს ჩამოვალ, რომ ამ ფურცელზე არაფერი ყოფილა დაწერილი.

- შეიძლება შემოვიდე? - დაიგრგვინა აივნიდან ვილაცის ხმამ.

ტანმორჩილი ფიგურა გამოჩნდა მზისაგან განათებულ კარში. ეს საოცარი ხმა! ეს უზომოდ განიერი ბეჭები! ჩვენ ერთხმად შევყვირეთ და წამოვცვივდით ადგილებიდან, როდესაც ჩვენ წინაშე უცნაური ჭრელლენტებიანი ბავშვის ქუდითა და ტილოს ფეხსაცმელებით აღიმართა თვით ჩელენჯერი. იგი თვალისმომჭრელ სინათლეში იდგა, ხელები ქურთუკის ჯიბეში ჩაენყო, თავისი საუცხოო ასირიული წვერი წინ გამოებზიკა და სანახევროდ დახრილი ქუთუთოებიდან მოგვშტერებოდა.

- მაინც დავიგვიანე რამდენიმე წუთით, - წარმოთქვა მან და ჯიბიდან

საათი ამოიღო, - მე რომ კონვერტი გადმოგეცით, უნდა გამოგიტყდეთ, მეგონა აღარ მოგიხდებოდათ მისი გახსნა, რადგან მე თავიდანვე გადავწყვიტე, დანიშნულ დროზე ადრე შემოგერთებოდით თქვენ. ამ სამწუხარო დაგვიანების მიზეზი სულელი ლოცმანი და მეჩეჩებია, რომელთაც ჩვენი გემი წააწყდა. ვშიშობ, რომ ჩემს კოლეგას, პროფესორ სამერლის, ძალაუნებურად მივეცი საბაბი ჩემი ლანძღვა-გინებისა.

- უნდა მოგახსენოთ, სერ, - საკმაოდ მკაცრი ტონით შენიშნა ლორდ ჯონმა, - რომ თქვენმა გამოცხადებამ, ცოტა არ იყოს, შეამსუბუქა ის არასასიამოვნო მდგომარეობა, რომელიც აქ შეიქმნა, ვინაიდან ჩვენ უკვე ექსპედიციას ვადამდე დამთავრებულად მივიჩნევდით. მაგრამ მე მაინც ვერაფერი გამიგია, რამ გაიძულათ თქვენ ამ არაჩვეულებრივი ოინებისათვის მიგემართათ?

ნაცვლად პასუხისა, პროფესორი ჩელენჯერი მაგიდასთან მოვიდა, მე და ლორდ ჯონს ხელი ჩამოგვართვა, მძიმედ, შეურაცხმყოფელად თავი დაუკრა პროფესორ სამერლის და დაწნილ სავარძელში ჩაეშვა, რომელმაც სიმძიმისაგან ჭრიალი დაიწყო.

- უკვე მზად ხართ გასამგზავრებლად? - იკითხა მან.

- ხვალ შეგვიძლია გამგზავრება.

- ჩვენც წავიდეთ. ახლა თქვენ აღარ დაგჭირდებათ არავითარი რუკა, არავითარი მითითებანი - მე თვითონ ვიქნები თქვენი გამცილებელი, თუ დააფასებთ ამას! მე თვითონ გადანყვეტილი მქონდა, ექსპედიციის ხელმძღვანელი ვყოფილიყავი. თქვენ მალე დარწმუნდებით იმაში, რომ ვერავითარი ვრცელი რუკა ვერ შეცვლის

ჩემს გამოცდილებას და ხელმძღვანელობას. ხოლო, რაც შეეხება ჩემს პატარა ეშმაკობას კონვერტთან დაკავშირებით, ცხადია, ჩემი განზრახვა მაშინვე რომ გამემხილა თქვენთვის, თავს ველარ დავაღწევდი თქვენს ხვეწნას, რათა მეც თქვენთან ერთად ნამოვსულიყავი.

- ჩემგან ვერასოდეს ეღირსებოდათ მაგას, სერ! - მკვახედ უპასუხა სამერლიმ. - თუგინდ მთელ ოკეანებზე სხვა გემი არ ყოფილიყო!

ჩელენჯერმა მისკენ გაიქნია თავისი ბანჯგვლიანი ხელი...

- ეჭვგარეშეა, თქვენც მიხვდებით თქვენი საღი გონებით, რომ მე სწორი მოსაზრებით ვხელმძღვანელობდი. საჭირო იყო, თავისუფლად მემოქმედა მანამდე, ვიდრე არ დადგებოდა მომენტი, როდესაც ჩემი თქვენთან ყოფნა აუცილებელი იქნებოდა. ეს მომენტიც დადგა. ახლა თქვენი ბედი საიმედო კაცის ხელშია. თქვენ უთუოდ მიაღწევთ დანიშნულ ადგილს. დღეიდან მე გახლავართ ექსპედიციის ხელმძღვანელი. გთხოვთ ყველას, დღესვე დაასრულოთ ყოველნაირი სამზადისი, რათა ხვალ დილაადრიან დავიდრათ ადგილიდან. ჩემთვის დრო ძვირფასია; ალბათ - თქვენთვისაც, თუმცა უფრო ნაკლებად ამიტომ წინადადებას გაძლევთ, რაც შეიძლება სწრაფად გავიაროთ ის გზა, რომლის დასასრულსაც გაჩვენებთ ყოველივე იმას, რისთვისაც თქვენ აქ ჩამობრძანდით.

ლორდ ჯონ როქსტონმა უკვე რამდენიმე დღის წინ დაიქირავა დიდორთქლის კატარღა „ესმერალდა“, რომლითაც ჩვენ უნდა გავმგზავრებულიყავით ამაზონის აღმა. ნელინადის დროს ექსპედიციის გამგზავრებისათვის არავითარი მნიშვნელობა არ

გამგზავრებისათვის არავითარი მნიშვნელობა არ ჰქონდა, ვინაიდან იქაური ტემპერატურა ზამთარ-ზაფხულს სამოცდათხუთმეტ და ოთხმოცდაათ გრადუსს შორის მერყეობს მხოლოდ. სხვა ამბავია წვიმების პერიოდი: იგი დგება დეკემბრიდან მაისის თვემდე და მდინარეში წყალი თანდათან მატულობს, ორმოცი ფუტით იზრდება ჩვეულებრივ დონესთან შედარებით. ამაზონი ნაპირებიდან გადმოდის და ვეებერთელა მდინარეებს იკავებს. უშველებელი სივრცე ჭაობებად იქცევა, სადაც ფეხით გავლა შეუძლებელია - აუცილებლად ჩაეფლობი; ნავით კი ვერ გაცურავ წყლის ნაკლებობის გამო.

ივნისის დამდეგს წყალი თანდათან იწყებს კლებას და ოქტომბერ-ნოემბერში ყველაზე უფრო დაბალ დონეს აღწევს. ჩვენი ექსპედიციის გამგზავრება სწორედ იმ პერიოდს დაემთხვა, როდესაც ეს მდინარე მთელი თავისი შენაკადებით, ასე თუ ისე, თავის კალაპოტში ეტევა.

ამაზონის მდინარეა საკმაოდ ნელია, ვინაიდან მისი კალაპოტის გადახვევა ერთ მილზე რვა დიუმს არ აღემატება. ძნელად თუ მოიპოვება ქვეყანაზე სხვა, უფრო მოსახერხებელი მდინარე ნაოსნობისათვის.

სამხრეთ-აღმოსავლეთის ქარების სიჭარბის გამო იალქნიანი გემები დაუბრკოლებლივ მიადგება ხოლმე პერუს საზღვრებს, უკან დაბრუნებისას კი წყლის მდინარებას მიჰყვება. რაც შეეხება ჩვენს „ესმერალდას“ , მისი სვლა შესანიშნავი მექანიზმის მეოხებით სრულიად არ იყო დამოკიდებული ზანტ მდინარეზე და ჩვენ ისეთი სისწრაფით მივდიოდით წინ, თითქოს ეს ამაზონი კი არა, დამდგარი ტბორიაო.

პირველი სამი დღის განმავლობაში ჩვენს კატარლას ჩრდილო-დასავლეთის მიმართულებით ეჭირა გეზი მდინარეების აღმა. თუმცა, ამაზონის შესართავი იმ ადგილებიდან რამდენიმე ათასეული მილის მანძილზე იმყოფებოდა, იგი ისეთი განუსაზღვრელი სიგანისაა, რომ მდინარის შუა ადგილიდან ორივე ნაპირი ძლივს მოჩანდა კორიზონტთან. მანაოსიდან გამგზავრების მეოთხე დღეს ჩვენ შევეხვიეთ ერთ-ერთ შენაკადში, რომელიც შესართავიდან თითქმის არ ჩამოუვარდებოდა ამაზონს სიგანით, მაგრამ სწრაფად დაიწყო დავინროება. გავიდა კიდევ ორი დღე და ჩვენ მივედით ინდიელთა რომელიღაც დაბასთან. აქ პროფესორმა ჩელენჭერმა გადმოსვლა შემოგვთავაზა, „ესმერალდა“ კი უკან გაბრუნდა მანაოსში.

- მალე დაიწყება ჭორომები, - აგვიხსნა მან, - კატარლა აქ აღარ გამოგვადგება. ჩვენ ვიმყოფებით უცხო მხარის კარიბჭესთან, - დასძინა მან საიდუმლოდ, - და რაც უფრო ნაკლებ ხალხს გავანდობთ ჩვენს საიდუმლოს, მით უკეთესი ჩვენთვის.

ამავე მიზნით მან ჩამოგვართვა პატიოსანი სიტყვა, რომ არც ერთი ჩვენგანი არ გამოაქვეყნებს და არც ზეპირად გაავრცელებს ნამდვილ ცნობებს იმ ადგილის გეოგრაფიული მდებარეობის შესახებ, საითაც მიემგზავრებოდა ჩვენი ექსპედიცია. მსახურებს კი დიდი ამბით დაადებინა ფიცი, საიდუმლოება შეენახათ. ყოველივე ეს მე მაიძულებს, თავი შევიკავო მოვლენათა აღნუსხვისაგან და ვაფრთხილებ ჩემს მკითხველებს, რომ რუკებსა და ნახაზებზე, რომელნიც შეიძლება დავურთო ჩემს მოთხრობას, სისწორით იქნება მოცემული მხოლოდ ურთიერთმდებარეობა ცალკეული ადგილებისა და არა მათი

კოორდინატები. მაშასადამე, ამ მონაცემებით სარგებლობა იმ მიზნით, რომ ჩანვდეთ უცნობ მხარეს, არ შეიძლება. რამდენად მართალი იყო პროფესორი ჩელენჯერი, ასე გულმოდგინედ რომ იცავდა თავის საიდუმლოებას - სხვა საკითხია, მაგრამ ჩვენ არ შეგვეძლო, მას არ დავმორჩილებოდით, რადგან იგი უფრო ადვილად ჩაშლიდა ექსპედიციას, ვიდრე ოდნავ გადაუხვევდა დადგენილ პირობებს.

ორ აგვისტოს ჩვენ გამოვეთხოვეთ „ ესმერალდას “ . განყდა ქვეყანასთან დამაკავშირებელი უკანასკნელი ძაფი. მას შემდეგ გავიდა კიდევ ორი დღე. პროფესორმა ინდიელებისაგან იქირავა ორი დიდი ნავი, იმდენად მჩატე (ისინი ნადირის ტყავისაგან იყვნენ გაკეთებული, ბამბუკის კარკასზე გადაჭიმული), რომ გაჭირვებისას შევძლებდით ხელით გადატანას. ეს ნავები დატვირთული იყო მთელი ჩვენი მონყობილობით. დამატებით მენიჩბეებად კიდევ ორი ინდიელი დავიქირავეთ, სახელად იპეტუ და ატაკა. მგონი, ისინი იყვნენ პროფესორ ჩელენჯერის გამყოლები მისი პირველი მოგზაურობისას. ორივეს, ეტყობა, შიშის ზარს ჰგვრიდა ის ამბავი, რომ ხელმეორედ გამგზავრება შესთავაზეს იმავე მხარეს, მაგრამ ინდიელების ყოფაცხოვრებაში ბელადი დღემდე სარგებლობს პატრიარქალური უფლებებით და თუკი მას რაიმე საქმე ხელსაყრელად მიაჩნია, თავისი ტომის ხალხი როდი გაუბედავს წინააღმდეგობას.

მაშ ასე, ხვალ ჩვენ უცნობ მხარეში მივემგზავრებით. ჩემს პირველ კორესპოდენციას მე შემხვედრი ნავით გამოვგზავნი და, შეიძლება, ეს ცნობები უკანასკნელად მივანოდო მათ, ვისაც ჩვენი ბედ-იღბალი აინტერესებს. თანახმად ჩვენი მოლაპარაკებისა, თქვენი მისამართით

ვგზავნი ამ სტრიქონებს, ჩემო ძვირფასო მისტერ მაკ-არდლ. შემოკლებით, შეასწორეთ ჩემი წერილები; ერთი სიტყვით, როგორც გნებავთ, ისე მოიქეცით. ვენდობი თქვენს ტაქტს.

ჩვენი წინამძღოლის მტკიცე რწმენის მიხედვით, ჩანს იგი მართლაც დაგვიმტკიცებს სიმართლეს საქმით და მეც, წინააღმდეგ პროფესორი სამერლის დაჟინებული სკეპტიციზმისა, მჯერა, რომ ჩვენ უდიდეს და საკვირველ მოვლენათა წინაშე ვიმყოფებით.

თავი მერვე

უცნობი ქვეყნის კარიბჭესთან

დე, ჩვენმა მეგობრებმაც იზეიმონ ჩვენთან ერთად. ჩვენი მოგზაურობის მიზანს მივალწიეთ და თამამად შეგვიძლია ვთქვათ, რომ პროფესორის მტკიცებანი შემოწმდება. მართალია, ზეგანზე ჩვენი ექსპედიცია ჯერ არ ასულა, მაგრამ იგი აქვე ახლოსაა, მის დანახვაზე თვით პროფესორი სამერლიც კი დამშვიდდა სულიერად. მას, რა თქმა უნდა, არც კი სურს გაიფიქროს, რომ მისი მოწინააღმდეგე მართალია, მაგრამ უკვე ნაკლებად დაობს და მეტწილად დუმს სიფრთხილისათვის.

ახლა უკან დავბრუნდები და განვაგრძობ თხოვას იმ ადგილიდან, სადაც შევწყვიტე იგი. ერთი ჩვენი თანმხლები ინდიელი უნდა გავაბრუნოთ უკან, რადგან მან მაგრად დაიშავა ხელი. მე მას წერილს

გამოვატან, თუმცა ძალიან ვეჭვობ, მიაღწევს თუ არა იგი დანიშნულ ადგილს.

უკანასკნელი ჩანანერი იმ დღეს გავაკეთე, როდესაც ჩვენ დავაპირეთ ინდიელთა სოფლის მიტოვება, რომელსაც „ესმერალდათი“ მივადევით. ამ შემთხვევაში უსიამოვნო ამბით მიხდება დანყება, რადგან გუშინ ექსპედიციის ორ მონაწილეთა შორის პირველი სერიოზული შეტაკება მოხდა და კინაღამ ტრაგიკულად დამთავრდა. მუდმივ შეხლა-შემოხლას პროფესორებს შორის, რა თქმა უნდა, არაფრად ვთვლი. მე უკვე გწერდით მეტის ჰომესზე, რომელიც ინგლისურად ლაპარაკობს. იგი საუცხოო მუშა და დაუზარელი ადამიანია, მაგრამ ავადმყოფური ცნობისმოყვარეობით არის შეპყრობილი - იმ სენით, რომელიც ადამიანების მეტ ნაწილს ახასიათებს. სოფლიდან ჩვენი გამგზავრების უკანასკნელ საღამოს, ეტყობა, ჰომესი ჩვენი ქოხის მახლობლად დაიშალა, სადაც ჩვენ გვეგები განვიხილეთ, და მან საუბარს ჩუმად ყური მიუგდო.

გოლიათმა სამბომ, რომელიც ძალღვივით ერთგულია ჩვენი და ამავე დროს მეტისებს ვერ იტანს, შენიშნა იგი და ქოხში შემოათრია ჰომესმა ამოაძრო დანა და უთუოდ დაჰკრავდა ზანგს, ეს უკანასკნელი მართლაც არაჩვეულებრივი ღონის პატრონი რომ არ ყოფილიყო. მან ერთი ხელის მოქნევით განაიარაღა იგი. ჩვენ ორივეს სასტიკი საყვედური გამოვუცხადეთ და ვაიძულეთ, ერთმანეთისათვის ხელი ჩამოერთმიათ. იმედი გვაქვს, ამით გათავდება მათ შორის ყველაფერი. რაც შეეხება ჩვენს მეცნიერთა შორის შუღლს, იგი შენელების ნაცვლად სულ უფრო და უფრო გამწვავდა. უნდა

გამოგიტყდეთ, რომ ჩელენჯერი ძალზე გამომწვევად იქცევა, სამერლის მწარე ენა კი შეუძლებელს ხდის მათ შერიგებას. გუშინ, მაგალითად, ჩელენჯერმა განაცხადა, ტემზის სანაპიროებზე სეირნობა არ მიყვარს, რადგან სევდას მგვრის ჩემი სამუდამო სამყოფლის, ვესტმისტერის ტაძრის დანახვად. პროფესორს ეჭვიც კი არ ეპარება, რომ იგი, როგორც გამოჩენილი პირი, ვესტმისტერის სააბატოში იქნება დაკრძალული. სამერლის მწარედ გაეღიმა და თქვა:

- რამდენადაც მე ვიცი, მილბენკის ციხე დიდი ხანია დაანგრის.

ჩელენჯერს იმდენად დიდი წარმოდგენა აქვს თავის თავზე, რომ სამერლის კბენა არ სწყინს. მას მხოლოდ უღვაშში ეღიმიება და მიმართავს მონყალე ტონით, თითქოს ბავშვს ელაპარაკებაო:

- მაშ, აგრე? კეთილი, კეთილი.

ამ ორ ადამიანს, თავისი ჭკუითა და ცოდნით, გამოჩენილ მეცნიერთა პირველი რიგები შეუძლია დაამშვენოს; სინამდვილეში კი ისინი ნამდვილი ბავშვები არიან. ერთი - გამხდარი, მობუზღუნე, მეორე კი - მსუქანი, მბრძანებელი.

რაც უფრო ეცნობი ცხოვრებას, მით უფრო ნათლად ჩანს, თუ რა ხშირად არ ეთანხმება ჭკუა, ხასიათი და სული ერთმანეთს!

მეორე დღეს გავემგზავრეთ და ეს თარიღი უნდა ჩაითვალოს ჩვენი შესანიშნავი ექსპედიციის საწყისად. მთელი ჩვენი ბარგი საუცხოოდ ჩაეტია ორ ნავში. ჩვენ თვითონ კი ორ ჭკუფად გავიყავით, თითოეულში ექვსი კაცი მოხვდა. თანაც საერთო ინტერესები მოითხოვდა, რომ პროფესორები სხვადასხვა ნავებში მოხვედრილიყვნენ. მე ჩელენჯერთან ჩავჯექი, რომელიც დადუმებული

ექსტაზის მდგომარეობაში იყო და მისი სახე სათნოებას ასხივებდა. თუმცა მე უკვე მქონდა შემთხვევა, იგი სხვა გუნებაზეც მენახა. ამიტომ ყოველ წუთში მოველოდი, რომ მონმენდილ ცაზე უცბად მეხი დაიჭეჭებდა.

ამ ადამიანთან შეუძლებელია, დამშვიდებული იყო. სამაგიეროდ მასთან არც მოგწყინდება ოდესმე, რადგან მუდამ მოელი მისი მგზნებარე ტემპერამენტის მოულოდნელ აფეთქებას.

ორი დღის განმავლობაში ჩვენ მივცურავდით განიერი მდინარის აღმა. მდინარის წყალი მუქი ფერის იყო, მაგრამ იმდენად გამჭვირვალე, რომ ფსკერი მოჩანდა. ასეთივეა ნახევარი იმ შენაკადებისა, რომლებიც ამაზონს ერთვის, სხვებში კი წყალი მღვრიე-მოთეთრო ფერისაა. ეს დამოკიდებულია იმ ადგილებზე, თუ სად მიედინება ისინი: იქ, სადაც ნიადაგი მცენარეული ნეშომპალისაგან შედგება, მდინარეებში წყალი გამჭვირვალეა; თიხნარ ნიადაგში კი იგი ამღვრეულია. ჭორომი ორგან შეგვხვდა და ორჯერვე მოვუარეთ ნახევარი მილის მანძილზე. მთელი ჩვენი ქონება ხელით გადავათრიეთ. ტყე ორივე ნაპირას ასწლოვანი იყო და იქ გავლა უფრო გაგვიადვილდა, ვიდრე გაუვალ ბუჩქნარში, ამიტომ ჩვენი ტვირთი არც ისე გვანუხებდა.

მე ვერასოდეს დავივინყებ საზეიმო საიდუმლოების შეგრძნებას, რაც ამ ტყეებში განვიცადე. ქალაქის მკვიდრი მცხოვრები ვერც კი წარმოიდგენს ასეთ ვეებერთელა ხეებს, თითქოს თვალუნვდნელ სიმაღლეზე აღმართულს, ცად აზიდულს. გოტიური ისრების მსგავსი გადახლართული ტოტები მთლიანი მწვანე კარავივით მოჩანდა, სადაც

აქა-იქ თუ შემოაღწევდა ოქროსფრად მზის სხივი. ამ საზღვიმონწყვდიადს აპობდა იგი. შარშანდელი ფოთლებისრბილი და სქელი ხალიჩა აყრუებდა ჩვენი ფეხის ხმას. ჩვენ მივდიოდით შეპყრობილნი ისეთი მოკრძალებით, რომელიც ვესტმისტერის სააბატოში შეიძლება განიცადოთ მხოლოდ და თვით პროფესორმა ჩელენჯერმაც კი ჩურჩულით დაინყო ლაპარაკი. მე რომ მარტო ვყოფილიყავი, ამ გიგანტური ხეების სახელებს ვერასოდეს გავიგებდი, მაგრამ ჩვენი მეცნიერები მაშინვე გაჩვენებდნენ კედრის, ვეებერთელა ალვის, კონდორისა და სხვა მრავალი ჯიშის ხეს. ცხოველთა სამეფო შედარებით ღარიბია აქ.

ყოველივე, რასაც კი სიცოცხლის ნიშანწყალი აქვს ამ უღრან ტყეებში, ზევით მიილტვის, სინათლისაკენ, რადგან უიმისოდ სიკვდილი ელის. პატარა მცენარეები ეხვევა და ეწებება უფრო ძლიერ და მაღალ თანამოძმეებს. მცოცავი მცენარე აქ საოცრად ბევრია. ის მცენარეები კი, რომლებიც ევროპელის თვალსაზრისით, არ უნდა ეხვეოდეს, თავისდაუნებურად ეუფლებიან ამ ხელოვნებას, ოღონდ კი თავი დააღწიონ წყვდიადს. მაგალითად, მე ვნახე, თუ ჩვეულებრივი ჭინჭარი, ჟასმინი და თვით პალმა იასიტარა როგორ შემოხვეოდა კედრის ღეროებს და მიილტვოდა მაღლა, კენწეროსაკენ.

ქვევით, უშველებელი მწვანე თალის ქვეშ, არ ისმოდა არც ხმაური, არც წრიპინი. მაგრამ სადღაც მაღლა, ჩვენ ზემოთ, განუწყვეტელი მოძრაობა იყო.

იქ მზის სხივებში ნებივრობდა მთელი სამყარო გველებისა, მაიმუნებისა, ფრინველებისა და ნელამავალთა. ისინი, ალბათ,

გაკვირვებულნი მესცქეროდნენ ადამიანთა პანანინა ფიგურებს, რომელნიც დაცოცავდნენ ძირს, ამ იდუმალეებით სავსე ნისლით მოცული უფსკრულის ფსკერზე. გათენებისას და მზის ჩასვლისას ტყის გულში გაისმოდა მყვირალა მაიმუნების ღმუილი და გამაყრუებელი ჭიკჭიკი ბოლოქანქალა თუთიყუშებისა; პაპანაქების დროს კი მხოლოდ მწერების ბზუილი გვესმოდა, შორეული ზვირთებისმაგვარი, და სხვა არაფერი... არაფერი არღვევდა საზეიმო მედიდურებას ამ დიდი სვეტების კოლონადისას, რომელიც მალლა ამართულიყო, ჩვენ ზემოთ გამეფებულ წყვდიადში. მხოლოდ ერთხელ, დაბურული ხეების ქვეშ, რომელიდაც მოუხეშავმა ცხოველმა გაირბინა - არ ვიცი, დათვი იყო თუ ჭიანჭველიჭამია. ეს იყო ერთადერთი მაჩვენებელი იმისა, რომ ამაზონის ტყეებში სიცოცხლე დაბლა, მინაზე არსებობდა.

სხვათა შორის, ზოგიერთი სხვა ნიშანი მონშობდა აგრეთვე ადამიანის არსებობასაც ამ უღრან ტყეში - ადამიანისას, რომელიც ჩვენთან ახლოს იმყოფებოდა. მოგზაურობის მესამე დღეს ჩვენ გავიგონეთ რაღაც უცნაური, რიტმული გუგუნი, ეს ხმა დილის განმავლობაში ხან მიწყნარდებოდა და ხან ისევ შეარხევდა ჰაერს თავისი საზეიმო გრიალით. როდესაც ამ გუგუნმა პირველად მოაღწია ჩვენამდე, ნავები ერთიმეორისაგან რამდენიმე იარდის მანძილზე იყო დაშორებული. ინდიელები გარინდებულნი ისხდნენ, თითქოს ბრინჯაოს ქანდაკებებად ქცეულანო. მათ სახეებზე საშინელება აღბეჭდოდათ.

- რა არის ეს? - შევეკითხე მე.

- დაფდაფი, - დაუდევარი ტონით მიპასუხა ლორდ ჯონმა, - საომარი

დაფდაფებია, მე უკვე მქონია შემთხვევა მათი მოსმენისა.

- დიახ, სერ, ეს საომარი დაფდაფია, - დაადასტურა მეტისმა ჰომესმა, - ინდიელები ბოროტი ხალხია. ისინი გვითვალთვალებენ. მოგვკლავენ კიდევ, თუ მოახერხეს.

- როგორ მოგვაგნეს მათ? - ვკითხე მე და ჩავაშტერდი დაბურულსა და უძრავ ტყეს.

მეტისმა მხრები აიჩეჩა.

- ინდიელებმა ყველაფერი იციან. მათ ასე სჩვევიათ. ისინი გვითვალთვალებენ. დაფდაფით იციან ერთმანეთში გადალაპარაკება. ინდიელები მოგვკლავენ.

შუადღისას (ჩემს უბის ნიგნაკშია აღნიშნული, რომ ეს მოხდა სამშაბათს, 8 აგვისტოს) გუგუნი ყოველი მხრიდან შემოგვერტყა. არანაკლებ ექვსი-შვიდი დოლისა იქნებოდა. ხან აჩქარებდნენ რიტმს, ხან კი ანელებდნენ. აი, სადღაც აღმოსავლეთიდან მოისმა გარკვევით ყრუ გუგუნი... პაუზა... შემდეგ გუგუნი მოისმა ჩრდილოეთიდან. ეს გაუთავებელი გუგუნი გაისმოდა, როგორც კითხვა და პასუხი. მასში იყო რაღაც მუქარის მსგავსი, ძალიან მოქმედი ნერვებზე. იგი უერთდებოდა იმ სიტყვებს, რომლებსაც განუწყვეტლივ გვიმეორებდა ჩვენი მეტისი: „ მოგკლავთ, თუ მოვახერხეთ “ , „ მოგკლავთ, თუ მოვახერხეთ “ , „ მოგკლავთ, თუ მოვახერხეთ “ . არაფერი იძვროდა ამ მდუმარე ტყეში. ნოშოს მუქი ფარდა წყნარი ბუნების სიმშვიდით სუნთქავდა, მაგრამ მის მიღმა გაუთავებლად სულ ერთი და იგივე ხმა მოისმოდა, რომელსაც ჩვენი მოძმე-ადამიანი გვითვლიდა. „ მოგკლავთ, თუ მოვახერხეთ “ , ამბობდნენ აღმოსავლეთიდან. „

მოგვლავთ, თუ მოვახერხებთ “ , უპასუხებდნენ მათ ჩრდილოეთიდან.

მთელ დღეს ბუბუნებდნენ და გუგუნებდნენ დაფდაფები და მათი მუქარა ჩვენს სხვადასხვა ფერის თანამგზავრებს სახეს უცვლიდა. თვით გამბედავი და ტრაბახა მეტისიც კი დაშინებული გამოიყურებოდა. სამაგიეროდ, იმ დღეს მე დავრწმუნდი, რომ ორივე ჩვენი პროფესორი: სამერლი და ჩელენჯერი დაჯილდოებულნი არიან გონებრივი სიმამაცით. ასეთივე შეუდრეკელი იყო არგენტინელ გაუჩოსებთან დარვინი და უოლესი - მაღაელ მონადირეთა შორის. მწყალობელ ბუნებას ასე დაუნესებია, რომ ადამიანს არ შეუძლია იფიქროს ერთსა და იმავე დროს ორ საგანზე, და სადაც მეტყველებს მეცნიერული ცოდნის ნადილი, იქ პირადი ხასიათის მოსაზრებებს ადგილი არ აქვს. არც ერთი პროფესორი, ვითომც აქ არაფერიაო, არც ერთ ბუჩქს და გაფრენილ ჩიტს არ უშვებდნენ შეუმჩნეველს; უცებ ატეხდნენ ხოლმე გაცხარებულ კამათს, თითქოს ვერ ამჩნევნო ირგვლივ არსებულ საიდუმლო მუქარის ხმებს. სამერლი ძველებურად მკვახედ უპასუხებდა ხოლმე ჩელენჯერს, რომელიც ჩვეულებისამებრ მჭექარე ხმით როხროხებდა. არც ერთ მათგანს არ მიაჩნდა საჭიროდ, ერთი სიტყვა მაინც ეთქვა ინდიელთა დაფდაფების გამო. ისინი ისე იქცეოდნენ, თითქოს ყოველივე ეს სამეფო საზოგადოების კლუბის თამბაქოს მოსაწევ დარბაზში ხდებოდა, სენტ-ჯეიმს-სტრიტზე. მხოლოდ ერთხელ გახდნენ ინდიელები მათი ყურადღების ღირსნი.

- კაციჭამიები მირახნას ტომისა, ანდა შეიძლება ამაიუკასი, - წარმოთქვა ჩელენჯერმა და მიუთითა ტყის იმ მხარეს, საიდანაც ეს გუგუნი მოისმოდა.

- სრული ჭეშმარიტებაა, სერ, - უპასუხა სამერლიმ, - ისევე, როგორც ყველა აქტიური ტომი, ეგენიც მონღოლურ რასას ეკუთვნიან; მათი ენა კი ნახევრად სინთეტურია.

- რა თქმა უნდა, ნახევრად სინთეტურია, - დაეთანხმა ჩელენჯერი მონყალედ, - რამდენადაც მე ვიცი, სხვა ენები ამ კონტინენტზე არ არსებობს. მე კი ჩანერილი მაქვს ასეულები სხვადასხვა კილოსი. ხოლო, რაც შეეხება მონღოლურ რასას, მაგაში კი ძლიერ დაეჭვებული ვარ.

- რომ დარწმუნდეთ ამ თეორიის სინამდვილეში, საკმარისია სრულიად ზერელე ცოდნა შედარებითი ანატომიისა, - გესლიანად შენიშნა სამერლიმ.

ჩელენჯერმა მამაცურად გამობზიკა წინ ნიკაპი. ჩალის ქუდის ფარფლები და წვერი - აი, რისი დანახვა შეგვეძლო ჩვენ.

- მართალს ბრძანებთ, სერ, ზერელე ცოდნა სხვას ვერაფერს მოგვცემს. ამომწურავ ცოდნას კი სულ სხვა დასკვნებამდე მივყავართ.

ისინი მტრულად ჩააშტერდნენ ერთმანეთს თვალებში, ამ დროს კი ტყეში ძლივს გასაგონად გაისმოდა ეხო: „ მოგკლავთ... თუ მოვახერხეთ, მოგკლავთ “ .

სალამოს ჩვენი ნავები შუა მდინარეში შევიყვანეთ, ლუბის მაგიერ მძიმე ქვაბი მოვიმარჯვეთ და მოსალოდნელი თავდასხმისათვის მოვემზადეთ. ღამე მშვიდობიანად გავიდა, გათენებისას კი წყნარი დაფდაფის ხმის ქვეშ განვაგრძეთ გზა. დღის სამი საათი იქნებოდა, როდესაც ერთ-ნახევარი მილის მანძილზე მაღალი ჭორომები გადაგვედობა, სწორედ ისინი, რომელნიც პროფესორი ჩელენჯერის

პირველი ექსპედიციისას გახდა მიზეზი მისი მარცხისა.

უნდა გამოგიტყდეთ, ამ ჭორომების დანახვამ გამამხნევა, რადგან ეს იყო პირველი დამამტკიცებელი საბუთი პროფესორი ჩელენჯერის ნაამბობის ჭეშმარიტებისა.

ინდიელებმა გაუვალ ბუჩქნარში გადაიტანეს ჩვენი ნავები და მარაგით სავსე ტომრები. ჩვენ კი - ოთხი თეთრკანიანი, შაშხანებით ხელში მივდევდით მათ, რათა დაგვეფარა ისინი იმ საშიშროებისაგან, რომელიც ტყიდან იყო მოსალოდნელი. ჩვენდა საბედნიეროდ, ჩვენი პარტია დაღამებამდე გასცილდა ჭორომებს, ათი მილის აღმა ავყევით მდინარეს და ღამის გასათევად შევჩერდით.

ჩემი ანგარიშით, ამაზონი ამ დროისათვის დაახლოებით ასი მილის მანძილზე მოვიტოვეთ უკან.

მეორე დღეს დილაადრიან მოხდა მნიშვნელოვანი მოვლენები. შემოფოთებული პროფესორი ჩელენჯერი გათენებისთანავე ათვალეირებდა ორივე ნაპირს და რაღაცას აშტერდებოდა. უცებ მან კმაყოფილებით შესძახა და მიგვითითა მდინარეზე მძიმედ გადმოზნექილ ხეზე.

- როგორ ფიქრობთ, ეს რა არის? - იკითხა მან.

- რა თქმა უნდა, პალმა ასაი, - თქვა სამერლიმ.

- მართალია და სწორედ ეს პალმა მექონდა მე მინიშნებული! კიდევ ნახევარი მილი იმ ნაპირის ზევით და ჩვენ მივადგებით მწვანეში მიმავალ ნაკადულს. ყველაზე საკვირველი ისაა, რომ ხეები აქ მთლიანად კედელივითაა აღმართული.

აი ნახეთ, ბნელი ბუჩქნარი ღია მწვანე ლერწმებით იცვლება. იქ

მაღალ ალვის ხეებზე იმყოფება საიდუმლო ჭიშკარი უცნობი მხარისა. ახლა თქვენ თვითონ დარწმუნდებით ამაში. აბა, წინ გავწიოთ!

და მართლაც, განცვიფრების მეტი აღარაფერი დაგვრჩენოდა. მივცურეთ რა იმ ადგილთან, სადაც ღია მწვანე ლერწმის შამბნარი იწყებოდა, შევიჭერთ მათში. შემდეგ ასი იარდის მანძილზე მიგვეყვებოდა ორი ნავი, კეტებით ვემიჯნებოდით ნაპირებს და, როგორც იქნა, შევიჭერთ წყნარსა და პატარა მდინარეში, რომელსაც ქვიშით მოფენილი ფსკერი ჰქონდა. მისი ვიწრო ნაპირები მწვანით იყო შემოსილი. ის, ვინც ვერ შეამჩნევდა, რომ აქ ხშირი ბუჩქნარის ნაცვლად ლერწამი იზრდებოდა, ვერასოდეს მიხვდებოდა ამ მდინარის არსებობას და მის მიღმა გადაშლილ ჯადოსნურ სამეფოს.

ღიახ, ეს გახლდათ ჭეშმარიტად ჯადოსნური სამეფო! ასეთი სიმშვენიერე შეიძლება დახატოს მხოლოდ მგზნებარე ფანტაზიის მქონე ადამიანმა. ხშირი ტოტები გადახლართულიყო ჩვენს თავზე და ბუნებრივ მწვანე თაღს ქმნიდა. ამ მწვანე გვირაბში კი მიჩუხჩუხებდა გამჭვირვალე მწვანე მდინარე. იგი, თავისთავად შესანიშნავი, კიდევ უფრო ზღაპრული მოჩანდა ამ უცნაურად მოვარვარე შუქის გამო.

ბროლივით წმინდა, სარკესავით უძრავი, კიდევებთან ამწვანებული - როგორც აისბერგი, წყლის ზედაპირი ციმციმებდა ფოთლოვანი თაღის ქვეშ და ჩვენი ნიჩბების მოქნევისას უცნაურად ხუჭუჭდებოდა.

ეს გზა სწორედ საოცნებო ქვეყნის შესაფერისი იყო და იქითკენ მიგვიძღოდა კიდევ.

ახლა ინდიელები აღარ იძლეოდნენ ნიშანს, სამაგიეროდ ცხოველები უფრო ხშირად გვხვდებოდნენ და მათი მიმნდობლობა

ამტკიცებდა, რომ ისინი მონადირეებს ჯერ არ შეხვედროდნენ.

ფუნჩულა, შავი ხავერდისკანიანი მაიმუნები, თვალისმომჭრელი თეთრი კბილებითა და ეშმაკური თვალებით, გამაყრუებელი ლაქლაქით გვაცილებდნენ.

ხანდახანაპირებიდან მძიმე შხაპუნით ეცემოდა წყალში კაიმანი. ერთხელ როგორღაც ვეებერთელა ტაპირმა გამოგვხედა ბუჩქნარიდან და ცოტა ხნის შემდეგ აუჩქარებლივ მიიმალა ტევრში. შემდეგ დიდმა, მოქნილმა ყვითელმა პუმ გაირბინა ხეებში; იგი შემოტრიალდა და ქერა ბეჭებიდან ზიზღით აღსავსე მწვანე თვალები შემოგვანათა. ირგვლივ აუარებელი ფრინველი იყო, განსაკუთრებით ჭაობისა. წყლის პირას გადმოზნექილ ყოველ ღეროზე გუნდებად ისხდნენ: იბისები, ყანჩები, ყარყატები, ცისფერი, ღია წითელი, თეთრი. ბროლივით წმინდა წყალი კი სავსე იყო მრავალნაირი ფერის თევზით.

სამი დღე მივცურავდით ამ მომწვანო-მოოქროსფრო გვირაბში. წინ რომ ვიყურებოდი, ვერ ვარჩევდი, სად მთავრდებოდა მწვანე წყალი და სად იწყებოდა მწვანე თალი.

არაფერი არღვევდა ღრმა სიმშვიდეს ამ მდინარისას, ადამიანის ჭაჭანება გამქრალიყო.

- ინდიელები აღარ ჩანან. კურუპურისა ეშინიათ, - თქვა როგორღაც ჰომესმა.

- კურუპური - ეს ტყის სულია, - განმარტა ლორდ ჯონმა, - აქ ამ სახელს ეძახიან ყველაფერს, რასაც ბოროტი სანყისი აქვს. საცოდავ ადგილობრივ მკვიდრთ ჰგონიათ, რომ ამ ადგილებში რაღაც საშინელება იმალება და ახლოს არ ეკარებიან აქაურობას.

მესამე დღეს ჩვენითვის ნათელი გახდა, რომ ნავებს უნდა გამოვთხოვებოდით, რადგანაც რაც უფრო წინ მივდიოდით, მდინარე თანდათან პატარავდებოდა და ქვიშა გვაბრკოლებდა. ბოლოს ჩვენ გადმოვათრიეთ ნივთები წყლიდან და ლამის გასათევად, ნაპირზე, ბუჩქნარში დავბანაკდით. დილიდან მე და ლორდ ჯონმა ორი მილი გავიარეთ ტყეში მდინარის დინების გასწვრივ და, როცა დავრწმუნდით, რომ მდინარე თანდათან კლებულობდა, ეს ამბავი პროფესორ ჩელენჯერს ვაცნობეთ; ამითვე დავამოწმეთ მისი მოსაზრებანი, რომ ჩვენ უკვე მივალნიეთ საბოლოო პუნქტს, რომლის იქითაც ნავებით აღარ შეიძლებოდა წასვლა. მაშინ ჩვენი ნავები კიდევ უფრო ზევით ნაპირზე, სიღრმეში ნავათრიეთ და ბუჩქნარში დავმალეთ, იქვე ხეზე ცულით ნიშანი ამოვკვეთეთ, რათა უკან დაბრუნებისას ადვილად მოგვეძებნა. ამის შემდეგ ერთმანეთში გავინანილეთ ჩვენი ტვირთი - შაშხანები, ვაზნები, სურსათი, საბნები, კარავი და სხვა, მოვიკიდეთ მხრებზე და კვლავ გავემგზავრეთ. ეს იყო უკანასკნელი ეტაპი და უფრო დიდი სიძნელეების გადალახვა მოგველოდა, ვიდრე დასაწყისში.

გამგზავრება, სამწუხაროდ, ჩვენი ორი ყვინჩილას შეტაკებით აღინიშნა. მას შემდეგ, რაც ჩელენჯერი ჩვენს ექსპედიციას შემოუერთდა, ყველაფერს იგი განაგებდა, ეს კი სამერლის ამკარად არ მოსწონდა. და სწორედ იმ დღეს, როცა ჩელენჯერმა თავის კოლეგას უბრძანა, წაეღო ანეროიდის ბარომეტრი, მოხდა განხეთქილება.

- ნება მიბოძეთ, შეგეკითხოთ, სერ, - მკაცრი სიმშვიდით წარმოთქვა

სამერლიმ, - რა უფლებით აძლევთ თქვენს თავს ნებას, გვიმეთაუროთ?

ჩელენჯერი უცბად აპილპილდა და მთლად აიბურძგნა:

- ექსპედიციის ხელმძღვანელის უფლებით, პროფესორო სამერლი!

- იძულებული გახლავართ მოგახსენოთ, რომ მე თქვენ არ მიგიჩნევთ ხელმძღვანელად, სერ!

- ნუთუ მართლა?! - ჩელენჯერმა მართლაც სპილოსებური გრაციით, დამცინავად დაუკრა მას თავი. - მაშინ კეთილი ინებეთ და მაჩვენეთ ჩემი ადგილი!

- სიამოვნებით, სერ. თქვენ ხართ ის ადამიანი, რომლის სიტყვების სიმართლე ეჭვს ბადებს, ჩვენ კი კომისიის წევრები ვართ და უნდა შევამოწმოთ. თქვენ იმყოფებით თქვენს მსაჯულებთან, სერ.

- ღმერთო დიდებულო! - წამოიძახა ჩელენჯერმა და ჩამოჯდა გადაბრუნებულ ნავზე. - რაკი ასეა, კეთილი ინებეთ და უჩემოდ განაგრძეთ გზა, მე კი ნელ-ნელა გამოგყვებით უკან. თუ მე არა ვარ ამ ექსპედიციის ხელმძღვანელი, რა საჭიროა ჩემი გაძლოლა?!

საბედნიეროდ, ჩვენს პარტიაში ორი კეთილგონიერი ადამიანი აღმოჩნდა - ლორდ ჯონი და მე, თორემ ჩვენი მეცნიერების უგუნურება და აპილპილება იქამდეც მივიდა, რომ ლონდონში ხელცარიელი დავბრუნდებოდით. რამდენი ხვეწნა, შთაგონება და ახსნა-განმარტება დაგვჭირდა, ვიდრე მათ დავანყნარებდით. და ბოლოს, სამერლი დანინაურდა ჩიბუხით პირში და გესლიანი ღიმილით; ჩელენჯერი კი ბურტყუნით უკან მისდევდა. ჩვენდა საბედნიეროდ, ჯერ კიდევ რამდენიმე დღის წინ გამოვარკვიეთ, რომ ეს ორი ბრძენი არაფრად აგდებდა ედინბურგელ დოქტორ ილინგუორთს და ამან გვიხსნა

გაჭირვებისაგან. ამიერიდან ვახსენებდით თუ არა შოტლანდიელ ზოოლოგს, სწრაფად ვაქრობდით მოსალოდნელ ჩხუბს. საერთო სიძულვილის გამო ორივე პროფესორი დროებით ერთდებოდა და გაცხარებული ლანძღავდა მას ერთხმად.

მდინარის სანაპიროების გასწვრივ მწკრივად მიმავალნი ვამჩნევდით, რომ იგი თანდათანობით პატარა ნაკადულად იქცა, ბოლოს კი მწვანე ხავსით მოფენილ ჭანჭრებს შეერია, რომელშიც მუხლებამდე ვეფლობოდით. ამ ადგილას ურიცხვი მოსკიტი და კოლო ირეოდა.

ნავების მიტოვების შემდეგ ერთი დღე გავიდა. ადგილმდებარეობა ძლიერ შეიცვალა. ახლა მთებზე გვიხდებოდა სიარული. უღრანი ტყე საგრძნობლად შეთხელდა და მისი ტროპიკული სიმშვენიერეც თანდათან გაქრა. ამაზონის დაბლობის შლამით განოყიერებული ვეებერთელა ხეები ადგილს უთმობდა ქოქოსისა და ფინიკის პალმებს, რომლებიც ჭგუფ-ჭგუფად იდგა ხშირ ბუჩქნარში. ნოტიო დაბლობებში იზრდებოდა პალმები კოხტად მოხრილი ტოტებით. ჩვენ კომპასის მიხედვით მივდიოდით. ინდიელებსა და ჩელენჯერს შორის გზის ამორჩევის გამო რამდენჯერმეკამათი გაიმართა. ორივეჯერ მთელმა ჩვენმა პარტიამ არჩია, როგორც გახელებულმა პროფესორმა აღნიშნა, „ ევროპის თანამედროვე კულტურის სრულყოფილი პროდუქტის ნაცვლად, მივწოდებდით ველურების მცდარ ინსტინქტებს “. მესამე დღეს გამოირკვა, რომ ინდიელებისათვის უპირატესობის მინიჭება სრულიად საფუძვლიანი იყო. ჩელენჯერმა თვითონვე იცნო ზოგიერთი ადგილი, რომელიც პირველი მოგზაურობიდან

დაამახსოვრდა. ერთ ადგილას კი ჩვენ ნავანყდით ოთხ ამომწვარ ქვას - აქ მას კარავი ჰქონდა ადრე. აღმართი კვლავ გრძელდებოდა. ორი დღე მოვუნდით რიყის ქვით მოფენილი გორაკის გადალახვას, მცენარეულობის სახე ისევ შეიცვალა და წინანდელი ტროპიკული სიმშვენიერიდან აქ დარჩა მხოლოდ „ სპილოს ძვლის “ პალმები და მრავალი ყვავილი: გუგულის კაბები, რომელთა შორის მე ვისწავლე გამოცნობა იშვიათი ნუტონია Vეხილლარია-სი. გორაკის ნაპრალებში პატარა ნაკადულები მოჩუხჩუხებდა, გვიმრის შამბნარით დაჩრდილული. დამდამობით ტბის ნაპირებთან, რიყის ქვებზე გვიხდებოდა შესვენება, სადაც ჭგუფ-ჭგუფად დაცურავდნენ მოლურჯო-მოშავო ზურგიანი პანანა თევზები, ჩვენი ინგლისური კალმახის მსგავსნი. გემრიელ ვახშამს ვიკეთებდით მათგან.

ჩვენი მოგზაურობის მეცხრე დღეს, როდესაც ჩემი ანგარიშით, დაახლოებით ასოცი მილი განვვლეთ ნავების მიტოვების ადგილიდან, ტყე სულ დაპატარავდა და თანდათანობით ბუჩქნარად იქცა. ბუჩქნარი ბამბუკის გაუთავებელი შამბნარით შეიცვალა. იმდენად გაუვალა იყო ეს შამბნარი, რომ დანგებითა და ინდური ნაჯახებით ვიკავავდით გზას მთელ დღეს მოვუნდით ამ ამბავს, დილის შვიდი საათიდან სადამოს რვა საათამდე. მხოლოდ ორჯერ, მცირე ხნით შევისვენეთ.

ძნელი წარმოსადგენია ამაზე უფრო მოსაბეზრებელი და მომქანცველი საქმიანობა! ველზეც ჰორიზონტი ათი-თორმეტი იარდით განისაზღვრებოდა; სხვა დროს კი მე მხოლოდ ლორდ ჯონის ზურგს ვხედავდი ჩემ წინ, თეთრი ტილოს პერანგით შემოსილს. ირგვლივ, ძლიერ ახლოს, ლერწმის ყვითელი კედელი გრძელდებოდა. მზის

სხივები აქა-იქ შემოპარულიყო. ჩვენ ზევით, თხუთმეტი ფუტის მანძილზე, ღია ლურჯი ხის ფონზე ირხეოდა ბამბუკის კენწეროები. მე არ ვიცი, რა ცხოველები ბინადრობდნენ ამ უღრანში, მაგრამ ჩვენ არაერთხელ გავიგონეთ, ჩვენგან სულ ახლოს, ვიდაცის მძიმე ნაბიჯების ხმა. ლორდ ჯონის აზრით, ესენი გუანაკონები ან ლამები იყვნენ. მხოლოდ დაღამებისას დავაღწიეთ თავი ლერწმის ჭალას და განამებულნი ამ გაუთავებელი დღის შრომის შემდეგ, მაშინვე შევუდექით ბანაკის კეთებას.

მეორე დღეს გზაში შემოგვათენდა, ადგილმდებარეობა კვლავ შეიცვალა. უკან, თითქოს მდინარის კალაპოტიაო. გარკვევით მოჩანდა ყვითელი კედელი ლერწმისა, წინ ფართო ველი გადაჭიმულიყო, აქა-იქ ხისებრი გვიმრებით დაფარული, რომელიც თანდათან მალღებოდა გრძელი თხემისკენ და ვეშაპის ზურგის მოხაზულობას გვაგონებდა. დაახლოებით შუადღისას გადავლახეთ ჩვენ იგი და მის გადაღმა დავინახეთ ველი, იქით კი კვლავ დამრეცილი ფერდობი, ნაზად მომრგვალებული ჰორიზონტთან. სწორედ აქ, ამ გორაკზე, მოხდა ერთი ამბავი, რომელსაც ალბათ დიდი მნიშვნელობა აქვს.

წინ მიმავალი პროფესორი ჩელენჯერი, რომელსაც თან ორი ინდიელი ახლდა, უცებ შეჩერდა და აღელვებულმა დაიწყო ხელის ქნევა. სადღაც მარჯვნივ მიგვითითებდა იგი. გავიხედეთ თუ არა იქითკენ, დაახლოებით ერთი მილის დაშორებით, დავინახეთ რაღაც ვეებერთელა ნაცრისფერი ფრინველის მსგავსი რამ, რომელმაც ნელ-ნელა შეიფერთხა ფრთები, წყნარად დაეშვა დედამინაზე და ხეებში მიიმალა.

- დაინახეთ? - აღტაცებული ხმით შესძახა ჩელენჯერმა. - შენიშნეთ, სამერლი?

მისი კოლეგა თვალს არ აშორებდა იმ ადგილს, სადაც ეს საოცარი ფრინველი მიიშალა.

- რა არის, თქვენი აზრით? - იკითხა მან.

- როგორ თუ რა არის? პეტროდაქტილია!

სამერლიმ დამცინავად გადაიხარხარა.

- პტერო-სისულელე! - თქვა მან. - ეს ყარყატი, სრულიად ჩვეულებრივი ყარყატი.

ჩელენჯერი ბრაზისაგან ხმას ვერ იღებდა. ნაცვლად პასუხისა, მან მოიგდო ზურგზე ტომარა და გასწია წინ, მაგრამ ლორდ ჯონს, რომელიც მე წამომენია, ჩვეულებრივზე უფრო სერიოზული გამომეტყველება ჰქონდა. ხელში თავისი ცეისის დურბინდი ეჭირა.

- მე მაინც მოვახერხე მისი შეთვალეერება, - თქვა მან, - ვერ გავბედავ თქმას, თუ რა არის იგი. ეს კია, რომ ამის მსგავსი ფრინველი ჯერ ჩემს ცხოვრებაში არ მინახავს. მთელი ჩემი მონადირის გამოცდილებით ვადასტურებ ამას.

აი, ასე მიდიოდა ჩვენი საქმეები. მივედით თუ არა სინამდვილეში უცნობი ქვეყნის კარიბჭესთან? ვიმყოფებოდით თუ არა იმ დაკარგული ქვეყნის მისადგომებთან, რომელზეც განუწყვეტლივ ჩაგვჩიჩინებდა ჩვენი წინამძღოლი? ყოველივე ისე ჩავინერე, როგორც მოხდა და ახლა თქვენ იმდენივე იცით, რამდენიც მე. სხვა ღირსშესანიშნავი აღარაფერი მომხდარა.

მაშ, ასე, ჩემო ძვირფასო მკითხველო, - თუკი მეყოლება ოდესმე

ძკითხველი, - თქვენც ამოჰყევით აღმა განიერ მდინარეს, ჩემთან ერთდ განვლეთ შამბნარი მწვანე გვირაბში, გამოიარეთ ფერდობზე პალმებს შორის, გაივაკეთ ლერწმებში და დაეშვით ხისებრი გვიმრებით გაბარდნულ ველზე. ახლა მიზანი ჩვენი მოგზაურობისა ჩვენ წინ არის გადაშლილი.

გადავლახეთ რა მეორე მთაგრეხილი, დავინახეთ ხშირი პალმებით მოფენილი ვიწრო ხეობა, მის მიღმა კი გრძელი ხაზი წითელიკლდეებისა, რომელიც ალბომში ჩანახატებიდან დამამახსოვრდა. მე ახლა ვწერ, მაგრამ საკმარისია მივატოვო წერა, რომ დავრწმუნდე მის იგივეობაში ალბომში ჩანახატთან. უმოკლესი მანძილი ციცაბო კლდეებიდან ჩვენს სადგომამდე შვიდ მილს არ აღემატება, შემდეგ კი იგი თვალუწვდენელ სივრცეში მიიკლაკნება.

ჩელენჯერი მამალივით ამაყად დადის ბანაკში. სამერლი დუმს, მაგრამ ძველებურად სვეპტიკურადაა განწყობილი. კიდევ ერთი დღე და ზოგი ჩვენი ეჭვი საბოლოოდ გაიფანტება. ჭერჭერობით კი ამ წერილს ვატან ჰოსეს, რომელმაც ბამბუკებში დაიშავა ხელი და გათავისუფლება მოითხოვა.

ვიმედოვნებ, რომ წერილი მაინც მიაღწევს დანიშნულ ადგილას. პირველი შემთხვევისთანავე კიდევ მოგწერთ. ამ წერილთან ერთად გიგზავნით ჩვენი მოგზაურობის დაახლოებით გეგმას, იმ ანგარიშით, რომ იგი დაგეხმარებათ, ნათლად წარმოიდგინოთ აქ აღწერილი ამბავი.

თავი მეცხრე

„წინასწარ ამას ვინ განჭვრეტდა“

საშინელი უბედურება შეგვემთხვა, წინასწარ ამას ვინ განჭვრეტდა! ახლა უკვე ჩვენს უბედურებას ბოლო აღარ უჩანს. შესაძლებელია სამუდამოდ განწირულნი ვიყოთ, რათა ამ იდუმალსა და მიუვალ ადგილას გავატაროთ მთელი ჩვენი სიცოცხლე. იმდენად თავბარდაცემული ვარ მომხდარი ამბებით, რომ არა გამეგება რა. არ ვიცი, მომავალი რას გვიმზადებს. აწმყო საშინელებად მეჩვენება, მომავალი კი უკუნეთად.

ამაზე საშინელ მდგომარეობაში აღბათ არ ჩავარდნილა ჯერ არც ერთი ადამიანი. ისეთი გამოუვალაია ჩვენი მდგომარეობა, რომ საჭიროც კი არაა მიგითითოთ ზუსტად, რომელი განედისა და გრძედის ქვეშ ვართ მოხვედრილი. მოგიწოდებთ მეგობრებს - დამხმარე ექსპედიცია მოგვაშველოთ. კიდევ რომ წამოვიდეს ასეთი ექსპედიცია, ჩვენი ხვედრი აღბათ ბევრად უფრო ადრე გადანყდება, ვიდრე ისინი სამხრეთ ამერიკას მოაღწევენ.

დიახ, ჩვენ ისე ვართ მოწყვეტილნი ყოველგვარი დახმარების საშუალებას, თითქოს მთვარეზე ვიმყოფებოდეთ. თუ გამარჯვებული დავბრუნდით, მხოლოდ ჩვენსავე თავს უნდა ვუმაღლოდეთ ამ გადარჩენას.

ჩემი სამივე თანამგზავრი შესანიშნავი ადამიანია - განსაკუთრებული გონებისა და უდრეკი გულის მქონენი. მხოლოდ და

მხოლოდ მათ ემყარება მთელი ჩვენი იმედები. მე მაშინვე მიბრუნდება იმედის ნაპერწკალი, როდესაც მათ დამშვიდებულ სახეებს ვუმზერ. გარეგნულად მეც, ალბათ, მშვიდი გამომეტყველება მაქვს, თუმცა საშინლად მტანჯავს თვალბედითი საშიშროებანი.

ნება მიბოძეთ, რაც შეიძლება დანვრილებით მოგითხროთ თანამიმდევრობითი სვლა მოვლენებისა, რომელმაც კატასტროფამდე მიგვიყვანა.

ჩემს წინა წერილში გწერდით, რომ ვიმყოფებით თხუთმეტი კილომეტრის მანძილზე მონითალო ციცაბო კლდეების უღელტეხილიდან, რომელნიც გარს ევლებიან იმ ზეგანს, პროფესორი ჩელენჯერი რომ მოგვითხრობდა.

როცა უფრო ახლოს მივედით იმ ფრიალო კლდეებთან, მომეჩვენა, რომ ისინი ბევრად უფრო მაღალნი იყვნენ, ვიდრე ჩვენ წარმოგვედგინა პროფესორ ჩელენჯერის გადმოცემის მიხედვით. ზოგან მათი სიმაღლე ათასი ფუტი იქნებოდა.

ჩვენ წინ აღმართულიყო მაღალი პირამიდისებური კლდე, რომელიც თავისივე სიმაღლის ზეგანისაგან უფსკრულითაა გამოყოფილი. კლდის მწვერვალზე მაღალი ხე დგას.

- აი, ამ ხეზე, - წარმოთქვა ჩელენჯერმა და ხეზე მიუთითა, - ამ ხეზე ვნახე პირველად პტეროდაქტილი. ვიდრე მოვკლავდი, ბევრი ვეცადე მწვერვალზე ასვლას, მაგრამ კლდის შუამდე ძლივს მივალნიე. მე ვფიქრობ, რომ ისეთი გამოცდილი ალპინისტი, როგორიც მე გახლავართ, მოახერხებდა მწვერვალამდე ასვლას, მაგრამ, სულერთია, იქიდან ტაფობზე გადასვლა მაინც შეუძლებელია.

ჩელენჯერმა რომ თავის პტეროდაქტილზე დაინყო საუბარი, მე პროფესორ სამერლის გადავხედე მალულად და სახტად დავრჩი: მის სახეზე ჩვეულებრივი უნდობელი ღიმილის ნაცვლად, ნდობისა და სინანულის გამომეტყველება შევნიშნე. გესლიანი ღიმილი მოშორდა მის ტუჩებს, იგი გაფითრებული იდგა და არც კი ცდილობდა განცვიფრების დამალვას. ჩელენჯერმაც კი შენიშნა მისი სიტყვებისაგან გამონვეული ეფექტი და გამარჯვების ნეტარებით ტკბებოდა.

- პროფესორი სამერლი, რა თქმა უნდა, ფიქრობს, - თქვა მან უხეში დაცინვით, - რომ პტეროდაქტილის ხსენების დროს მე ჩვეულებრივი ყარყატი მქონდა მხედველობაში. საქმე ისაა, რომ ამ ჩემს ყარყატს ზოგიერთი თავისებურებანი ახასიათებს: ბუმბულის ნაცვლად სქელი კანი და აპკისებური ფრთები აქვს, ხოლო ნისკარტში - ბასრი კბილები, - ამ სიტყვებითა და დამცინავი ხითხითით ჩელენჯერმა თავი დაუკრა თავის კოლეგას, რომელიც საჩქაროდ გაშორდა მას.

დილით მსუბუქად ვისაუზმეთ ყავითა და მანიოკით (უნდა გავფრთხილებოდით სურსათის მარაგს), მერე პატარა სამხედრო საბჭო მოვიწვიეთ და შევუდექით იდუმალებით მოცულ ტაფობზე ასასვლელად გეგმის შემუშავებას. ჩელენჯერი, ვითარცა უზენაესი მოსამართლე, თავმჯდომარეობდა.

წარმოიდგინეთ ასეთი სურათი: კლდეზე წამოჭიმული წვეროსანი, კეფაზე მოგდებული სასაცილო ჭილის ქუდით; იგი ქედმაღლურად შემოგვეყურებს მოჭუტული თვალებით და დინჯად, სვენებ-სვენებით ლაპარაკობს ჩვენი დღევანდელი მდგომარეობისა და მომავლის

მესახებ. მის წინაშე ჩვენ ვზივართ, სამნი: თქვენი მონა-მორჩილი მზისაგან დამწვარი და სუფთა ჰაერით გაჭანსაღებული; მედიდური და ძველებურადვე სკეპტიკურად განწყობილი სამერლი, თავისი განუყრელი ჩიბუხით, და გამხდარი, სამართებელივით ბასრი ლორდ ჯონი, რომელიც თოფს დაჰყრდნობია და არნივის თვალებით ჩელენჯერს შეჰყურებს. ჩვენ უკან ორი შავი მეტისი დაინდიელების ჯგუფი იყო თავმოყრილი, წინ კი - მონითალო ნიბოვანი კლდეები გვიშლიდა ხელს, სასურველი მიზნისათვის რომ მიგვეღწია.

- იქნებ არც კი ღირდეს ამაზე ლაპარაკი, - ასე დაიწყო ჩვენმა წინამძღოლმა, - რომ როცა პირველად ჩამოვედი, ტაფობზე ასასვლელად ყველაფერი ვიღონე და, თუ მე - გამობრძმედილმა ალპინისტმა, ვერა გავანყვე რა, როგორღა მოახერხებს იქ ასვლას სხვა ვინმე? თუმცა მაშინ თან არ მქონდა ალპინისტის სათანადო მოწყობილობანი; ახლა მე ამისთვის ვიზრუნე და, რაც უნდა დამემართოს, მწვერვალს მივაღწევ. ეს კია, რომ მთავარ ქედზე ასვლა ამ მხრიდან ჯერჯერობით ძნელი საფიქრებელია. პირველად ყოფნისას, მე მეჩქარებოდა კიდევ, ვინაიდან წვიმების პერიოდი მოახლოვდა და ამასთანავე ყოველგვარი მარაგი შემომელია. ყველაფერმა ამათ ჩემი დრო ძლიერ შეზღუდა და ქედის შემოვლა მხოლოდ აღმოსავლეთის მიმართულებით შევძელი, დაახლოებით ექვსი მილის მანძილზე, მაგრამ ზევით ასასვლელი მოხერხებული ადგილი მაინც ვერ გამოვნახე. ახლა როგორ უნდა მოვიქცეთ?

- ჩემი აზრით, მხოლოდ ერთი გამოსავალი დაგვრჩენია, - წარმოთქვა პროფესორმა სამერლიმ, - თუ თქვენ ქედი აღმოსავლეთის

მიმართულებით გამოიკვლიეთ, ახლა მისი გამოკვლევა დასავლეთიდანაა საჭირო. ვცადოთ, იქნებ დასავლეთიდან მივუდგეთ.

- სწორია, - დაუკრა კვერი ლორდ ჯონმა, - როგორც ჩანს, ეს ქედი არც ისეთი დიდია, რომ გაგვიძნელდეს მის ირგვლივ შემოვლა. თუ ვერ ვნახეთ მოხერხებული ადგილი, ისევ აქ დავბრუნდებით.

- მე უკვე ავუხსენი ჩვენს ახალგაზრდა მეგობარს, - წარმოთქვა ჩელენჯერმა (იგი მუდამ ისე მომიხსენებდა ხოლმე, თითქოს ათი წლის ბავშვი ვყოფილიყავი), - რომ იოლ მისასვლელზე ფიქრიც ზედმეტია სულ უბრალო მიზნის გამო: ასეთი მისასვლელი რომ ყოფილიყო, ტაფობი გარემო სამყაროს მოწყვეტილი აღარ იქნებოდა და იქ ვერ წარმოიშობოდა ისეთი პირობები, რომლებიც არღვევდა სახეობათა გამძლეობის ყველა ჩვენთვის ცნობილ კანონს. მიუხედავად ამისა, მე მაინც სრულებით შესაძლებლად მიმაჩნდა, რომ მის ფერდობზე იქნებოდა ისეთი ადგილი, რომლის დაძლევასაც გამოცდილი ალპინისტი მოახერხებდა. ძონძროხა და ტლანქი ცხოველებისათვის კი, რა თქმა უნდა, დაუძლეველი იქნება. ასეთი ადგილი ერთი მაინც უნდა იყოს. ამაში მე დარწმუნებული გახლავართ.

- რამ ჩაგინერგათ ასეთი რწმენა, სერ? - მკვახედ შეეკითხა სამერლი.

- იმან, რომ ჩემმა წინამორბედმა, ამერიკელმა მეპლ-უაიტმა შეძლო ტაფობზე ასვლა. ასე რომ არ ყოფილიყო, მაშინ როგორღა დაინახავდა იმ ურჩხულს, რომელიც მას თავის ალბომში ჩაუხატავს?

- თქვენ კვლავ წინ გარბიხართ და აღარ ელოდებით, სანამ ყოველივე ეს გამოირკვეოდეს, - ჭიქურ შეუბრუნა სიტყვა სამერლიმ, -

ტაფობის არსებობა მწამს, ვინაიდან იგი აგერ, ჩემ თვალწინაა, მაგრამ იქ სიცოცხლე იყო თუ არა, ეს ჯერ კიდევ საკითხავია.

- გნამთ თქვენ რაიმე თუ არ გნამთ, ეს სრულებით არაა საყურადღებო. მე ამითაც კმაყოფილი ვარ, რომ ტაფობის არსებობის სინამდვილემ მაინც მიაღწია თქვენს შეგნებამდე, - ჩელენჯერმა ასწია თავი, უცბად წამოიჭრა ფეხზე, სტაცა სამერლის ქეჩოში ხელი და ნიკაპი ზევით აუწია, - ჰოდა, სერ, - წამოიყვირა მან სიბრაზისაგან ჩახრინნული ხმით, - ახლა ხომ დარწმუნდით, რომ ტაფობზე ცხოველთა სამყარო არსებობს?

მე უკვე ვილაპარაკე იმ ხშირი ჯეჯილოვანი მწვანის შესახებ, რომელსაც მოეცვა მთაგრეხილის ქვიანი კიდურები. სწორედ ამ შამბნარიდან უეცრად გამოჩნდა რაღაც შავი, მბზინვარე არსება. იგი ზანტად მიუახლოვდა ხრამს და ზედ გადმოეკიდა. მხოლოდ მაშინ გავარკვიეთ, რომ იგი იყო ვეებერთელა გველი, ნიჩაბივით ბრტყელი თავით. ცოტა ხანს ქანაობდა ის ხრამის ზემოთ, მერე ნელ-ნელა დაიხია უკან და ჩირგვებში შთაინთქა.

ამ სანახაობამ იმდენად გაიტაცა სამერლი, რომ პირველად არც კი უცდია, თავი დაეღწია ჩელენჯერის თათებიდან, მაგრამ შემდეგ მოვიდა გონს, ხელი ჰკრა თავის კოლეგას და კვლავ გაიბღინდა.

- პროფესორო ჩელენჯერ, - წარმოთქვა მან, - მეტად მოხარული ვიქნებოდი, თუ მიაგნებდით რაიმე სხვა ხერხს თქვენი სიტყვებისადმი ყურადღების მისაქცევად, იმის მაგივრად, რომ ნიკაპი აუწიოთ ხოლმე კაცს. ასეთ თავხედობას ვერ გაამართლებს ჩვეულებრივი ბოას გამოჩენაც კი.

- მაგრამ ხომ არის სიცოცხლე ზეგანზე! - გამარჯვებულის ხმით ნამოიძახა მისმა კოლეგამ. - და ახლა, როცა ჩემი მოსაზრება ისეთი თვალსაჩინო საბუთით დადასტურდა, რომ იმის წინააღმდეგ გამოსვლას ვეღარ გაბედავენ თვით წინასწარშეგონებული და დაჩლუნგებული ჭკუის პატრონებიც კი, წინადადებას ვიძლევი, დაუყოვნებლივ დავტოვოთ ჩვენი სადგომი და გავნიოთ დასავლეთის მიმართულებით ისეთი ადგილის აღმოსაჩენად, საიდანაც შეიძლება ტაფობზე ასვლა.

ქედის ძირი ქვიანი იყო, ოღროჩოღრო, რის გამოც წასვლა მეტად გვიძნელდებოდა, მაგრამ მოულოდნელმა აღმოჩენამ გაგვამხნევა: ჩვენ ნავანყდით ვიღაცის სადგომის ძველისძველ კვალს. ქვებს შორის ეყარა რამდენიმე თუნუქი ხორცის კონსერვისა, დამზადებული ჩიკაგოში; გატეხილი დანა, კონიაკის ეტიკეტიანი ბოთლი და მრავალი სხვა, ასეთიშემთხვევისათვის ჩვეულებრივი წვრილმანი. ასევე იყო დაკუმშულ-დახეული გაზეთი - „ჩიკაგოს დემოკრატი“, მაგრამ, რა რიცხვის იყო გაზეთი, ვერ გავარკვიეთ.

- ეს ჩემი არაა, - თქვა ჩელენჯერმა, - ალბათ მეპლ-უაიტისა იქნებოდა.

ლორდ ჯონი დაკვირვებით ათვალიერებდა იმ ხისებრი გვიმრის მაღალ ღეროს, რომლის ჩრდილშიც სადგომი მოეწყობოდა.

- აბა, დახედეთ, - თქვა მან, - ვგონებ, ეს გზის მაჩვენებელი უნდა იყოს.

ხეზე მიჭედილი იყო ნაფოტი, რომელსაც წანვეტილი ბოლო დასავლეთისაკენ ჰქონდა მიმართული.

- სრული ჭეშმარიტებაა! - წამოიძახა ჩელენჯერმა. - არც შეიძლება აქ სხვა რამე იყოს. ჩვენს წინამორბედს ესმოდა, რომ მისი მომავალი გზა მეტად სახიფათოა და დატოვა ეს სარი იმ შემთხვევისთვის, თუ მას ძებნას დაუნწყებდნენ... მოითმინეთ, შესაძლოა, ჩვენ სხვა კვალსაც ნავაწყდეთ.

იგი მართალი აღმოჩნდა, მაგრამ რამდენად მოულოდნელი და საშინელი იყო ის, რაც ჩვენ ვიხილეთ! თვით ქედის ძირში იყო გაყოლებული ბამბუკის მაღალი რაყა, სწორედ იმგვარი, როგორიც ჩვენი მოგზაურობის დასაწყისში შეგხვდა და რომელსაც დიდი ვაივაგლახით დავაღწიეთ თავი. მაღალი ღეროები ზოგან 20 ფუტამდე აღწევდა, მაგარი ნვეტები კი ისე ჰქონდა ზევით აშვერილი, თითქოს ნამდვილი სარი ყოფილიყო. ჩვენ ამ რაყას გასწვრივ მივდიოდით და უცბად შევნიშნეთ, რომ იქ რაღაც თეთრმა იელვა. თავი გავყავი ღეროებში და თავის ქალა დავინახე. მისგან რამდენიმე ნაბიჯის დაშორებით, სანაპიროსაკენ, ეგდო თვით ჩონჩხიც. ინდიელებმა სწრაფად გაკაფეს ეს ადგილი თავიანთი დანებით და იქ დატრიალებული ტრაგედია წარმოგვიდგა ყველა წვრილმანით დაღუპულის ტანისამოსიდან მხოლოდ ძონძებიღა დარჩენილიყო, მაგრამ სრულიად მთელი აღმოჩნდა ფეხსაცმელები, რომლებიც ძვლებზე იყო ნამოცმული და მათი შემწეობით შეიძლებოდა მიხვედრა, რომ მათი პატრონი ევროპელი იყო. ძვლებს შორის ეგდო ოქროს საათი ნიუ-იორკის ფირმის „ჰუდზონისა“ და სტილოგრაფიული კალამი ძენკვით. იქვე ახლოს ეგდო ვერცხლის სათუთუნე, რომელსაც ხუფზე ამოკვეთილი ჰქონდა წარწერა: „ჯ. კ-ს ა.ე. ს-საგან“. სათუთუნეს

ფერი არ შესცვლოდა, მაშასადამე, უბედური შემთხვევა არც ისე დიდი ხნის წინ მომხდარიყო.

- ვინ უნდა იყოს, ნეტავი? - იკითხა ლორდ ჭონმა. - საბრალო! - ყველა ძვალი დაჩეჩქვილი აქვს!

- ბამბუკი კი გვერდებში აქვს გაჩრილი, - თქვა სამერლიმ, - მართალია, ბამბუკი საოცარი სისწრაფით იზრდება, მაგრამ მაინც დაუჭერებელია, რომ ღეროები ოც ფუტზე მეტად გაზრდილიყვნენ იმ ხნის განმავლობაში, რაც ეს ჩონჩხი აქ გდია.

- რაც შეეხება დაღუპულის ვინაობას, - თქვა ჩელენჯერმა, - ამის შესახებ არავითარი ეჭვი არ მებადება. სანამ ასეინდში შეგიერთდებოდით, მე ზუსტი ცნობები შევკრიბე მეპლ-უაიტის შესახებ. პარაში მის შესახებ არაფერი იცოდნენ. ბედად, კვალი მიმაგნებინა ერთმა ნახატმა მისი ალბომიდან. გახსოვთ საუზმე როსარიოში ვიღაც ხუცესთან? აი, სწორედ ამ ხუცესის ნახვა მოვახერხე და, თუმცა დიდი მოკამათე აღმოჩნდა და მეტადაც გამიგულისდა, როცა დავუწყე მტკიცება, რომ რელიგიური რწმუნებანი ვერ გაუმაგრდებიან თანამედროვე მეცნიერებას - ჩვენმა ბაასმა მაინც ამაოდ არ ჩაიარა. მეპლ-უაიტი ყოფილა როსარიოში ოთხი წლის წინათ, ესე იგი ორი წლით ადრე სიკვდილამდე: მას თან ახლდა თურმე მისი მეგობარი, ამერიკელი ჭეიმს კოლვერი, რომელიც ხმელეთზე არ გადმოსულა და ხუცესი არ უნახავს. ამიტომ, ეჭვგარეშეა, რომ ჩვენ წინაშე სწორედ ამ ჭეიმს კოლავერის ნეშტია.

- ჩემთვის ნათელია მისი დაღუპვის სურათიც, - თქვა ლორდ ჭონმა, - იგი გადმოვარდნილია კლდიდან ან გადმოუგდიათ იქიდან და

ბამბუკებზე ჩამოცმულა. სხვა გზით ვერ ავხსნით ძვლების ასე დამტვრევას. ბამბუკიც ვერ გახვრეტდა ასეთი სისწრაფით მის სხეულს.

ჩვენ მდუმარენი ვუმზერდით ჩვენ წინაშე მდებარე ნეშტს და ვუფიქრდებოდით ლორდ ჯონ როქსტონის სიტყვებს. კლდის ქიმი უროსავით გადმოჰკიდებოდა ზემოდან ბამბუკის ტევრს. ამერიკელი იქიდან გადმოვარდნილა! მაგრამ განა თვითონ გადმოვარდა? ნუთუ სინამდვილეში ეს მართლა უბედური შემთხვევა იყო? შეიძლება ასეცაა. და რაღაც ბოროტებამ და საშინელებამ დაგვქროლა, როცა გავიფიქრეთ ამ უცნობ მხარეზე.

მდუმარედ გავწიეთ ამ ქვის კედლის გასწვრივ, რომელიც ისეთივე სწორ ციცაბოს წარმოადგენდა, როგორსაც წარმოადგენს უსაზღვრო ყინულოვანი არეები ანქტარქტიკისა: ისინი ჰორიზონტიდან ჰორიზონტამდეა გადაჭიმული და იმ სიმაღლეზეა აღმართული, რომ ზემოდან დასცქერის მათ შორის დარჩენილ გემთა აფრებს. პირველი ხუთი მილის მანძილზე ჩვენ არ შეგვხვედრია არც ერთი ნაპრალი, არც ერთი ბზარი ამ ქვიან მთაგრეხილში. მაგრამ უცებ ჩვენ წინ გაიფლვა იმედის სხივმა.

მცირე სიღრმეში, სადაც წვიმის ნაკადი ვერ მისწვდებოდა, ცარცით დახატული იყო ისარი, რომელიც ასევე დასავლეთისაკენ მიუთითებდა.

- ისევ მეპლ-უაიტი, - თქვა პროფესორმა ჩელენჯერმა, - მას ეტყობა, - წინათგრძნობა ჰქონდა, რომ მის კვალს მიჰყვებიან ადამიანები, რომელნიც ღირსნი იქნებიან ყოველგვარი მზრუნველობისა.

- მაშასადამე, მას თან ჰქონია ცარცი?

- აბა, როგორ! მის საგზაო ტოპრაკში იყო მთელი ყუთი ფანქრებისა.

მახსოვს, ყურადღება მივაქციე, რომ თეთრი ფანქრისგან მხოლოდ პატარა ნატეხი დარჩენილიყო.

- ფრიად დამაჯერებელი საბუთია, - თქვა სამერლიმ, - მივდიოთ მის ისრებს და გავწიოთ დასავლეთისაკენ.

ჩვენ ხუთი მილი გავიარეთ და კიდევ დავინახეთ თეთრი ისარი კლდეზე. ამ ადგილას ქვის კედელზე გამოჩნდა პირველი ვიწრო ნაპრალი. ნაპრალებში კიდევ იყო ჩახატული ისარი, მაგრამ იგი ამ შემთხვევაში მიუთითებდა სადღაც ზევითკენ.

რა დღესასწაული გაგვითენა ამ ადგილმა! გიგანტური კლდეები, ზედ ფირუზი ცის მცირე ნაგლეჯი და თან საოცარი სიბნელე, რადგან სინათლის შუქი თითქმის ვერ ატანდა მეტად ხშირი მწვანის ორმაგ სისქეში. ჩვენ რამდენიმე საათის უჭმელები ვიყავით, თანაც ქვებზე სიარულმა მოგვქანცა, მაგრამ განა შეიძლებოდა აქ შეჩერება?! ინდიელებს ბრძანება მივეცით, ბანაკი მოეწყობოთ და ჩვენ ოთხმა, ორი მეტისის თანხლებით გავწიეთ წინ, ვიწრო ხეობის სიღრმეში.

შესასვლელში ხეობას ორმოც ფუტზე მეტი სიგანე არ ჰქონდა, მაგრამ შემდეგ დაიწყო ორნოხები და ბოლოს მიადგა ისეთი ფრიალოსა და მოლიპულ ფერდობს, რომ ზევით ასვლაზე ფიქრიც კი ზედმეტი იყო. ჩვენს წინამორბედს, ცხადია, რაღაც სხვა ჰქონდა მხედველობაში.

უკანვე გამოვბრუნდით, - ხეობას სულ მეოთხედი მილი თუ ექნებოდა სიღრმე, - და უცბად ლორდ ჯონის გამჭრიახმა თვალმა დაინახა ის, რასაც ჩვენ ვეძებდით: მაღლა, სწორედ ზედ ჩვენს თავზე, საერთო სიბნელეში მოჩანდა კიდევ უფრო ჩაბნელებული წერტილი. ეს

უეჭველად უნდა ყოფილიყო შესასვლელი რაღაც გამოქვაბულისა.

ხეობის ძირში ქვების გროვა ეყარა და ჩვენ სულ იოლად ავყევით ზევით. ჩვენი ეჭვები მთლიანად გაქარწყლდა. აი, გამოქვაბულის შესასვლელი, მის გვერდით ისევ ცარცით დახატული ისარი! მაშასადამე, აქედან, სწორედ ამ ადგილიდან მეპლ-უაიტმა და მისმა ბედკრულმა თანამგზავრმა იწყეს ტაფობზე ასვლა.

ჩვენ იმდენად ვიყავით აღელვებულნი, რომ აზრადაც არ მოგვსვლია უკან, ბანაკში დაბრუნება. გვინდოდა ახლავე დაგვეთვალიერებინა გამოქვაბული. ლორდ ჯონმა ზურგჩანთიდან ამოიღო ელექტრონის ფარანი, რომელსაც გზა უნდა გაენათებინა ჩვენთვის ამ სიბნელეში. მათ წინ გასნია, თანაც აქეთ-იქით ყვითელ შუქს ჰფენდა. ჩვენ კვალდაკვალ მივდევდით.

გლუ კედლებისა და მრგვალი ქვაბის გროვის მიხედვით, ეს მღვიმე კლდეში წყლით უნდა ყოფილიყო ჩამორეცხილი. შიგ შესვლა სათითაოდ მოვახერხეთ, ისიც მხრებში მოხრილებმა. პირველი ორმოცდაათი იარდის მანძილზე გამოქვაბული სიღრმით მიდიოდა პირდაპირ კლდის სისქეში; შემდეგ კი დაიწყო აღმავლობა ორმოცდახუთგრადუსიანი შეღმართით. მალე ეს შეღმართი ციცაბოდ იქცა და ჩვენ დაგვჭირდა, დაოთხილებს გვევლო ზევით იმ რიყზე, რომელიც ფეხქვეშ გვემლებოდა. გაიარა კიდევ რამდენიმე წუთმა და უცბად ლორდ როქსტონმა წამოიძახა:

- გასასვლელი აღარაა!

მასთან მივიჭერთ და ფანრის ყვითელ სინათლეზე დავინახეთ ბაზალტის ნატეხების გროვა, რომელიც გამოქვაბულის ჭერამდე

აღწევდა.

- მენყერია!

გამოვადვრეთ რამდენიმე ქვა, მაგრამ ამან ვერაფერი გვიშველა; პირიქით, შვირყა უფრო დიდი ლოდები, რომელთაც შეეძლო, ჩვენც გავესრისეთ. ასეთი დაბრკოლების გადალახვა, ცხადია, ჩვენ არ შეგვეძლო. გზა, რომელთაც მეპლ-უაიტს უვლია, აღარ არსებობდა!

ისე დაგვრთგუნა ამან, რომ ერთმანეთს სიტყვაც ვეღარ ვუთხარით, უკან გამოვბრუნდით და ლასლასით გავუყევით ბნელ ხეობას, მაგრამ ამ დროს მოხდა მეტად საინტერესო რამ:

ჩვენ შეჭგუფებული ვიყავით ხეობის ძირში, გამოქვაბულზე ორმოცი ფუტით დაბლა. უცებ სულ ახლოს ჩამოგვიქროლა ვეებერთელა ლოდმა. სწორედ სასწაულებრივად გადავურჩით სიკვდილს. შეუძლებელი იყო გარჩევა, საიდან წამოვიდა ეს უზარმაზარი ლოდი, მაგრამ ორივე მეტისის სიტყვით, რომელნიც გამოქვაბულის შესასვლელთან იდგნენ, ამ ლოდმა მათაც ჩამოუქროლა. მაშასადამე, იგი ვერსაიდან ჩამოვარდებოდა, თუ არა თვით მწვერვალიდან. ავიხედეთ ზევით, მაგრამ მწვანე შამბში, რომელიც კლდის კიდურებს ფარავდა, არავითარი მოძრაობა არ შეიჩნეოდა. მიუხედავად ამისა, არც ერთ ჩვენგანს ეჭვი არ გვეპარებოდა, რომ ლოდი ჩვენ გვესროლეს. მაშასადამე, ტაფობზე არიან ადამიანები, რომელთაგანაც კარგს არაფერს უნდა მოველოდეთ.

ჩვენ დაუყოვნებლივ გამოვედით ხეობიდან და დავინყეთ ფიქრი, თუ რა გავლენის მოხდენა შეეძლო ჩვენს გეგმაზე მოულოდნელ შემთხვევას.

მდგომარეობა ისედაც მძიმე იყო, მაგრამ თუ ბუნებრივ დაბრკოლებას ზედ დაერთო ადამიანთა ბოროტი ზრახვანი, მაშინ ჩვენი საქმე წასულია. მაგრამ მაინც რომელი ჩვენგანი იფიქრებდა შინ დაბრუნებას, ვიდრე არ გაიგებდა, თუ რა იმალება ამ მშვენიერ მცენარეთა უკან, რომელიც გადაშლილია რაღაც ასი ფუტის მანძილზე ჩვენ ზემოთ? ჩვენ გავსინჯეთ ყველაფერი ეს და გადავწყვიტეთ განგვეგრძო ტაფობის ირგვლივ შემოვლა, მოგვეძებნა ისეთი ადგილი, საიდანაც შესაძლო იქნებოდა ტაფობზე ასვლა.

კლდის გრეხილი თანდათან დადაბლდა და ახლა დასავლეთის მაგივრად ჩრდილოეთისაკენ მიემართებოდა. თუ განვლილ მანძილს წრეხაზის სექტორად მივიღებთ, მაშინ მთელი წრეხაზი, ჩანს, არც ისე დიდი იქნებოდა და უარეს შემთხვევაში, რამდენიმე დღის შემდეგ ჩვენ შეგვეძლებოდა დაბრუნება იმ წერტილში, საიდანაც შემოვლა დავიწყეთ.

ოცდაორმა მიღმა, რომელიც ჩვენ იმ დღეს გავიარეთ, ახალი ვერაფერი შეგვძინა. ისიც საყურადღებოა, რომ ანეროიდის ბარომეტრის ჩვენებით იმ ადგილიდან დაწყებული, სადაც ნავები გვექონდა დატოვებული, თანდათანობით ავსულვართ, სულ მცირე, რომ ვიანგარიშოთ, სამი ათასი ფუტის სიმაღლეზე ზღვის დონიდან. ამით აიხსნება თვალსაჩინო ცვლილება როგორც ტემპერატურის, ისე მცენარეულობის. ჩვენ თითქმის მოვიშორეთ წყეული მწერები, რომელნიც ტროპიკთა შორის სიცოცხლეს უმწარებენ მოგზაურებს. პალმის ზოგიერთი სახეობანი კიდევ გვხვდება, ხისებრი გვიმრა კიდევ ბევრია, მაგრამ მაღალი ხეები, რომლებითაც ესოდენ მდიდარია

ამაზონის აუზი, უკვალოდ გაქრნენ; სამაგიეროდ ამ პურადძვირ კლდეთა შორის რა სასიამოვნოა ჩვენი ხვართქლას, ბეგონიას - იმ ყვავილების ხილვა, რომელნიც მშობლიურ მხარეს მოგვაგონებს! აი, სწორედ ასეთი წითელი ბეგონია ყვავის სტრიტებში ერთ ფანჯარაზე... მაგრამ ვგრძნობ, ცოტა არ იყოს, ჩემს პირად მოგონებათა სამყაროსკენ გადავუხვიე.

იმ საღამოს - მე ისევ მთაგრეხილის გარშემო პირველი დღის ლაშქრობას მოგიტხრობთ - ისეთი რამ განვიცადეთ ჩვენ, რომ ეჭვი აღარ იყო, სულ ახლო მომავალში სასწაულები მოგველოდა.

ძვირფასო მისტერ მაკ-არდლ! როცა ამ სტრიქონებს გადაიკითხავთ, იქნებ პირველად იგრძნოთ, რომ რედაქციას აქ ტყუილად არ გამოვუგზავნივარ და ეს მასალა, რომლის დაბეჭდვაც შეიძლება პროფესორის ნებართვით, არაჩვეულებრივ საინტერესოა. დიახ, თვით მე გავბედავ იმის გამოქვეყნებას მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ ინგლისში დავბრუნდები ნივთიერი დამამტკიცებელი საბუთებით, რომლებიც ჩემი სიტყვების ჭეშმარიტებას დაადასტურებენ, თორემ მეც ახალ ბარონ მიუნჰაუზენს შემარქმევინ და ყბას დამადგამენ.

თქვენ, უეჭველია, დამეთანხმებით და არ მოინადინებთ „დეილი-გაზეთის“ რეპუტაცია სარისკოდ გახადოთ მანამდე, ვიდრე ჩვენ შევძლებთ ღირსეულად თავის დაცვას იმ კრიტიკისა და სკეპტიციზმის ტალღისაგან, რომელსაც უეჭველად გამოიწვევს ჩემი წერილები. ამიტომ ანგარიში ამ გასაოცარი შემთხვევის შესახებ ჯერ თქვენს მაგიდაში ეწყოს, ელოდოს თავის დროს.

თითქოს ერთ წამში მოხდა ყველაფერი და კვალი ამ შემთხვევისა

მხოლოდ ჩვენს გონებაში დარჩა.

აი, როგორ იყო საქმე: ლორდ ჯონმა მოკლა აგუტი - ღორის მსგავსი ტანმორჩილი ცხოველი. ნახევარი ინდიელებს გადავეცით, ნახევარი ცეცხლზე შესანავად მოვამზადეთ. შეღამებისას აცივდა და ცეცხლს შემოვუსხედით. ღამე უმთვარო იყო, მაგრამ ვარსკვლავები ოდნავ მაინც აცისკროვნებდა ღამის წყვდიადს, რომელსაც არემარე მოეცვა. უცბად ამ სიბნელიდან, ამ ღამის წყვდიადიდან სტვენით (თვითმფრინავის ხმას მოგაგონებდათ) კოცონს ზევიდან მოაშურა რაღაც სულდგმულმა. მისმა გაფოფრილმა ფრთებმა ერთი ნუთით ყველანი დაგვფარა, მოვასწარი დამენახა მისი გრძელი გველისებური კისერი; მძვინვარე, ნითელი ცეცხლივით მოელვარე თვალები და უშველებელი დაფჩენილი ნისკარტი, რომელიც ჩემდა განსაცვიფრებლად, სავსე იყო თვალისმომჭრელად თეთრი კბილებით. ერთი წამიც და, ეს ცხოველი გაქრა და ჩვენი ვახშამი გაიტაცა; ვეებერთელა შავი ჩრდილი, რომელსაც ოცი ფუტის სიგანის მაინც იყო, ცისკენ გაეშურა. შემზარავი ფრთები, რომელთაც ერთი ნუთით დააბნელა ვარსკვლავები, მიეფარა ჩვენ ზემოთ აღმართულ კლდეებს ამით გაოცებულნი, ჩვენ მდუმარედ ვისხედით ცეცხლთან, როგორც ვირგილიუსის გმირები, რომელთაც ჰარპიები დაესხნენ თავს. სამერლიმ პირველმა დაარღვია სიჩუმე:

- პროფესორო ჩელენჯერ, - საზვიმო, მღელვარებით აკანკალებული ხმით წარმოთქვა მან, - თქვენ წინაშე ბოდიში უნდა მოვიხადო. არ ვიყავი მართალი, სერ, მაგრამ იმედი მაქვს, წარსულს დავინწყებას მისცემთ.

ეს კარგად იყო ნათქვამი და ორმა ჩვენმა მეცნიერმა პირველად ჩამოართვა ერთმანეთს ხელი. აი, რა მოგვიტანა ჩვენ პტეროდაქტილთან შეხვედრამ. რაკი ესენი შერიგდნენ, ვახშმის დათმობა აღარ გვალონებდა.

თუ ზეგანი წინაისტორიულ ცხოველებით არის დასახლებული, მათი რაოდენობა, ჩანს, არც ისე დიდი უნდა იყოს, რადგან მომდევნო სამი დღის განმავლობაში ისეთი აღარაფერი შეგვხვედრია. მთელი ეს დრო ჩვენ მივდიოდით ზეგანის ჩრდილოეთ-აღმოსავლეთით, სრულიად მოშიშვლებულ, დამაღონებლად ველურ ადგილზე. ჯერ ეს იყო ქვიანი უდაბნო, მერე სევდის მომგვრელი ჭაობები, სადაც უამრავი გარეული ფრინველი დაქროდა. ეს ადგილები სრულიად შეუვალია და კლდის ძირს თვითონ რომ არ ჰქონოდა მაგარი გამონაშვერი, ჩვენ უკანვე დაბრუნება მოგვიხდებოდა.

რამდენჯერ წელამდე ჩავეფალით ტროპიკულ ჭაობში, მაგრამ ყველაფერზე უარესი იყო იარაკაკა - ეს სამხრეთ ამერიკის უსაშინელესი გესლიანი და ავი გველი, და ამ გველებით სავსეა ჭაობი. ისინი ათასობით მოძვრებოდნენ აყროლებული ჭანჭროებიდან და უკან მოგვდევდნენ. ჩვენი ხსნა მხოლოდ შაშხანები იყო, რომლებიც მუდამ მზად გვექონდა.

მე, ალბათ, არასოდეს დამავინყდება კომმარული მოგონება ერთ ძაბრისებრ ორმოზე, რომელზედაც გადავლებული იყო მომწვანო ხავსი. იქ ამ უნასების ნამდვილი ბუდე იყო. დაგვინახავდნენ თუ არა, მაშინვე ჩვენკენ მოაშურებდნენ, ვინაიდან იარაკაკა სწორედ იმითაა ცნობილი, რომ როგორც კი თვალს მოჰკრავს კაცს, მაშინვე

გამოუდგება. ყველა გველს ვერ დავხოცავდით და ამიტომ გაქცევა ვამჭობინეთ. იმდენი ვირბინეთ, ვიდრე არაქათი გამოგველეოდა. მერე შევდექით და უკან მივიხედეთ, დავინახეთ, რომ ჩვენი საშინელი მდევრები ლელიანში იკლაკნებოდნენ. ეს სურათი არასოდეს დამავიწყდება. რუკაზე, რომელსაც ჩვენ ვხაზავთ, ეს ადგილი აღნიშნული იქნება „ გველის ჭაობის “ სახელით.

აღმოსავლეთის მხრიდან კლდეები შოკოლადისფერი იყო. მცენარეულობა, რომელიც ფარავდა მათ მწვერვალს, საგრძნობლად გამეჩხერდა. მაგრამ მიუხედავად იმისა, რომ მთაგრეხილის საერთო დონემ სამას-ოთხას ფუტამდე დაიწია, ჩვენ მაინც ვერ მივაკვლიეთ იმ ადგილს, საიდანაც შესაძლო იქნებოდა ზეგანზე ასვლა. კლდეები თითქოს უფრო ფრიალო გახდა.

- მაგრამ წვიმის წყალი ხომ ქვემოთ უნდა მიედინებოდეს?! - ვთქვი მე, როცა ვმსჯელობდით, თუ რა ღონისძიებისათვის მიგვემართა. - მაშასადამე, შეუძლებელია ფერდობზე არ არსებობდეს წყლის ნაღვარევი.

- ჩვენს ახალგაზრდა მეგობარს ხანდახან ფხიზელი აზრის ნაპერწკალი გაუელვებს ხოლმე თავში, - თქვა პროფესორმა ჩელენჯერმა და თანაც ხელი დამკრა ბეჭზე.

- წვიმის წყალი სადმე უნდა მიდიოდეს, - გავიმეორე მე.

- არა, ვერ უყურებთ, რა ფხიზელი ჭკუისაა! უბედურება მხოლოდ ისაა, რომ თვალნათლივ დავრწმუნდით ასეთ ნაღვარევის არარსებობაში.

- მაშ, სადღა მიდის იგი? - ჩავაცვივდი მე.

- ცხადია, ზედვე რჩება, სადღაც შიგნით, რადგან ნაღვარევი არსად ჩანს.

- მაშასადამე, ტაფობის ცენტრში ტბა უნდა იყოს.

- ვგონებ, რომ ასეა.

- და შესაძლებელია, იგი წარმოშობილიყო ძველი კრატერის ადგილას, - თქვა სამერლიმ, - ამ მთაგრეხილის ფორმა ცხადლივ ვულკანური წარმოშობისაა. ყოველ შემთხვევაში, მე უფრო იმ აზრს ვიზიარებ, რომ ტაფობის ზედაპირს დაქანება ცენტრისაკენ აქვს, იქ კი დიდი რეზერვუარი უნდა არსებობდეს, საიდანაც წყალი რომელიღაც მინისტვეშა გზით გველთა ჭაობში უნდა ჩადიოდეს.

- ან ორთქლად იქცევა, რაც ხელს შეუწყობდა შესაფერისი დონის დაცვას, - შენიშნა ჩელენჯერმა, რის შემდეგაც ორივე მეცნიერმა ჩვეულებისამებრ, სამეცნიერო პაექრობა გამართა, რომელიც ჩვენთვის, უმეცართათვის, ნამდვილი ჩინური ანბანი იყო.

მეექვსე დღეს დავამთავრეთ მთაგრეხილის შემოვლა და დავუბრუნდით ადრინდელ სადგომს - პირამიდულ ციცაბოს. დანაღვლიანებულნი დავბრუნდით, რადგან ამ შემოვლამ საბოლოოდ დაგვარწმუნა, რომ თვით ყველაზე მარჯვე და ღონიერიც ვერ შეძლებდა ზეგანზე ასვლას. ხეობა, რომლისკენაც მიმართული იყო მეპლ-უაიტის ისრები და რომლითაც, როგორც ჩანს, თვითონ ისარგებლა, ახლა გაუვალი აღმოჩნდა. რაღა დაგვრჩენოდა? სურსათი და ის, რასაც ჩვენ ნადირობით მოვიპოვებდით, ჯერ სრულიად საკმარისი გვექონდა, მაგრამ დადგებოდა დღე, როცა მარაგის შევსება იქნებოდა საჭირო. ორი თვის შემდეგ წვიმები

დაიწყებოდა და მაშინ ბანაკში ვერავინ გაძლებდა. ეს კლდეები მარმარილოზე უფრო მაგარი იყო. ჩვენ არც დრო გვქონდა და არც ძალა გვეყოფოდა, რომ ამ სიმაღლეზე ბილიკი ამოგვეკვეთა. ამიტომ გასაკვირი არაა, რომ მთელი საღამო მონყენილები შევცქეროდით ერთმანეთს და ბოლოს, სიტყვები რომ უსაზღვროდ არ გვეხარჯა, საბნების ქვეშ მოვექცით. სანამ დავიძინებდით, მე კიდევ შემდეგი სურათით ვტკბებოდი: ჩელენჯერი, როგორც ვეებერთელა გომბემო, ცეცხლთნ ჩაცუცქულიყო. ვეება თავი ხეებზე დაეყრდნო და ისე წასულიყო ფიქრებში, რომ ხმაც კი არ გამცა, როცა „ღამე ნებისა“ ვუსურვე.

მაგრამ დილით ჩვენ წარმოგვიდგა სულ სხვა ჩელენჯერი. ეს ჩელენჯერი, ეტყობოდა, აღტაცებული იყო საკუთარი თავით და მთელი თავისი არსებით თვითკმაყოფილების სხივებს აფრქვევდა. საუბრის დროს გადმოგვხედავდა ხოლმე ცბიერი თავმდაბლობით, თითქოს გვეუბნებოდა: „ყველა თქვენი ქება დამსახურებული მაქვს, ეს ვიცი, მაგრამ გემუდარებით, ნუ მაიძულებთ, რომ დარცხვენილი გავნითლდე!“ წვერი გაბურძგნილი ჰქონდა, მკერდი - წამოჭიმული; ხელი ქურთუკის ჭიბეში ჩაედო. ალბათ, ასე ჰქონდა მას წარმოდგენილი საკუთარი თავი ტრაფალგარ-სკვერის ერთ-ერთ კვარცხლბეკზე, რომელიც ჯერ კიდევ არ იყო დაკავებული ლონდონის მორიგი საფრთხობელათი.

- ევრიკა! წამოიძახა ბოლოს ჩელენჯერმა და წვერებში მისი კბილები გამოკრთა. - ჯენტლმენებო, შეგიძლიათ მომილოცოთ, მეც შემეძლია მოგილოცოთ ყველას. ამოცანა ამოხსნილია.

- თქვენ მიაგენით ზეგნის გზას?

- ვბედავ, ასე ვიფიქრო.

- მერე საიდან?

პასუხის მაგივრად ჩელენჯერმა მიუთითა პირამიდულ ციცაბოზე, რომელიც აღმართული იყო ჩვენი სადგომის მარჯვნივ. ჩვენ სახეები დაგვიგრძელდა. ყოველ შემთხვევაში, მე მაინც. ჩელენჯერისგან ვიცოდით, რომ ამ ციცაბოზე ასვლა შესაძლო იყო, მაგრამ მასა და ზეგანს შორის საშინელი უფსკრული იყო.

- ჩვენ ვერავითარ შემთხვევაში ვერ გადავლახავთ იმ უფსკრულს, - ნავილულლულე მე.

- ციცაბოზე მაინც ავალთ, - თქვა მან, - მერე იქ ვნახოთ, შეიძლება მოვახერხო დამტკიცება იმისა, რომ ჩემი აღმოჩენის უნარი ჯერ კიდევ არაა ბოლომდე ამოწურული.

ნასაუზმევს გავხსენით ჩანთა, რომელშიც ჩვენს ხელმძღვანელს ჩალაგებული ჰქონდა ყველა თავისი ალპინისტური მოწყობილობა. ამოვალაგეთ რკინის წრიაპები, კავები, რკალები და იშვიათი სიმაგრისა და სიმსუბუქის ბაგირი ას ორმოცდაათი ფუტის სიგრძისა. ლორდ ჯონი ნაცადი ალპინისტი იყო, სამერლისაც შეუსრულებია მეტად ძნელი ლაშქრობა. მაშასადამე, აქ, საქმეში გამოუცდელი, ჩვენგან მხოლოდმე აღმოვჩნდი, მაგრამ ძალასა და თავგამოდებას უნდა აენაზღაურებინა ჩემი გამოუცდელობა.

ამოცანა არც ისე ძნელი აღმოჩნდა, თუმცა იყო წუთები, როცა თმა ყველაზე დამიდგა. შედმართის პირველი ნახევარი სულ იოლად გავიარეთ, მაგრამ შემდეგში უფრო და უფრო ფრიალო აღმოჩნდა და უკანასკნელი ორმოცდაათი ფუტის სიმაღლეზე ასასვლელად,

ხელებითა და ფეხებით ვეკონინებოდით ყოველ შვერილს, ყოველ ნაპრალს კლდისას. ვერც მე და ვერც პროფესორი სამერლი ვერ დავძლევდით ამ აღმართს, ჩელენჯერი რომ არ ყოფილიყო: მან პირველმა მიაღწია მწვერვალს (საკვირველი იყო, როგორ გამოიჩინა ასეთი სიმკვირცხლე ამ ზონზროხა კაცმა) და გამოაბა თოკი დიდ ხეზე, რომელიც იქვე იდგა. იმის შემწეობით ჩვენ მალე ავცოცდით ზევით, უსწორმასწორო ქვის კედელზე და გავჩერდით ბალახით მოსილ ველზე, რომელიც ოცდახუთ ფუტამდე სივრცის იქნებოდა. ეს იყო ციცაბო მწვერვალი.

ცოტათი რომ მოვითქვით სული, უკან მივიხედე და ჩემ წინ გადაშლილი სანახაობით განცვიფრებული დავრჩი. მთელი ბრაზილიის ვაკე ჩვენ წინ იყო გადაჭიმული. იგი შორს, ცისფერი ნისლის იქით უერთდებოდა ჰორიზონტს. ჩვენ ფერხთით ამართული იყო აქა-იქ ხისებრი გვიმრით მოსილი, დაქანებული ქვიანი ფერდობი, მოშორებით კი, ბორცვთა შორის, გარკვევით მოჩანდა ყვითელ-მწვანე ტევრი ბამბუკისა, რომელზეც ჩვენ ის-ის იყო, გავიარეთ. შემდეგ ჩირგვები და ხეები უფრო გახშირდა და ბოლოს ერთ მთლიან კედლად იქცა, რომელიც გრძელდებოდა შორს, სადამდეც კი თვალი მიუწვდებოდა და, ალბათ, კიდევ უფრო შორსაც, ორი ათას მილსაც გადააჭარბებდა ამ მხარის შუაგულისაკენ. როგორც მოჭადლოებული, ისე ვტკბებოდი ამ საოცნებო პანორამით, როცა მხრებზე მოულოდნელად ვიგრძენი პროფესორის მძიმე ხელი.

- აქ მოიხედეთ. ჩემო ჭაბუკო მეგობარო, - მითხრა მან, - არც ერთი ნაბიჯი უკან! მიისწრაფოდეთ წინ ჩვენი დიდი მიზნებისაკენ.

ზეგანს გადავაკვლე თვალი. იგი სწორედ ჩვენს დონეზე იყო და ჩირგვნარის მწვანე არშია, აქა-იქ ხეებით დაფარული, ისე ახლოს იყო ციცაბოდან, რომ უნებლიეთ ეჭვი დამებადა: ნუთუ მართლა მიუნვდომელია? თვალდათვალ ეს უფსკრული სიგანით ორმოც ფუტს არ აღემატებოდა, მაგრამ განა სულერთი არაა - ორმოცი ფუტი იქნება თუ ოთხასი? ხეს მოვეჭიდე და ძირს ჩავიხედე, ჭურღმულში. იქ, სულ ძირში, შავად მოჩანდა ნამცეცა ფიგურები ინდიელებისა, რომლებიც ჩვენ შემოგვჩერებოდნენ. ორივე კედელი, როგორც კლდისა, ისე მთაგრეხილისა, სრულიად ციცაბო იყო.

- საყურადღებო რამაა! - მომესმა უცებ პროფესორ სამერლის ხიხინა ხმა.

მივიხედე და დავინახე, რომ იგი უაღრესი ინტერესით ათვალიერებდა იმ ხეს, რომელიც მე მიმაგრებდა უფსკრულის ზემოთ. ამ გლუ ქერქსა და მცირეწიბოებიან ფოთლებში რაღაც საოცრად ნაცნობი იყო.

- ეს ხომ წიფელია! - ნამოვიძახე მე.

- სრული ჭეშმარიტებაა, - დამიდასტურა სამერლიმ, - ჩვენი თანამემამულეც მოხვედრილა უცხოეთში.

- არა მართო თანამემამულე, პატივცემულო სერ, არამედ ერთგული მოკავშირეც, თუ ამაზე მიდგა საქმე, - თქვა ჩელენჯერმა, - ეს წიფელა მხსნელად მოგვევლინება.

- ხიდი! - ნამოიძახა ლორდ ჯონსმა. - ღმერთო მონყალეო, ხიდი!

- სწორია, ჩემო მეგობრებო, ეს ხიდად გამოგვადგება! ტყუილად ხომ არ ვიტყხდი გუშინ თავს მთელი საათი?! სულ იმას ვცდილობდი,

რამე გამოსავალი მენახა. თუ ჩვენს ჭაბუკ მეგობარს მოაგონდება, მისთვის ერთხელ უკვე ნათქვამი მაქვს, რომ ჯორჯ ედუარდ ჩელენჯერი მაშინ უფრო კარგად გრძნობს თავს, როცა ჩიხში მოექცევა, გუმინ კი - თქვენ, რასაკვირველია, არ უარყოფთ ამას - ჩვენ ყველანი ჩიხში ვიყავით მომწყვდეულნი. მაგრამ იქ, სადაც გონება და ნებისყოფა ერთად მოქმედებს, გამოსავალს ყოველთვის მიაგნებ. ამ უფსკრულზე ხიდი უნდა გავდოთ. და აი ხიდიც თქვენ წინაშეა!

მართლაც და, ბრწყინვალე აღმოჩენაა! ხე იყო არანაკლებ სამოცი ფუტის სიმაღლისა და, თუ სასურველ მიმართულებას მივცემდით, უფსკრულს გადასწვდებოდა. ციცაბოზე ასვლის წინ ჩელენჯერმა თან წამოიღო ცული, ახლა იგი მე გადმომანოდა.

- ჩვენს ჭაბუკ მეგობარს სახარბიელო კუნთები აქვს. იგი ყველაზე უკეთ სძლევს ამ დავალებას. მიუხედავად ამისა, გთხოვთ მხოლოდ ის გააკეთოთ, რასაც გეტყვით, და არ ეცადოთ გონების დაძაბვას.

თანახმად მისი მითითებისა, რამდენჯერმე შემოვკარი ხეს ისეთი ანგარიშით, რომ იგი ნაქცეულიყო სასურველი მიმართულებით. დავალება ძნელი არ აღმოჩნდა, რადგან თვით ხის შტამბი ძლიერ გადაზნექილი იყო ზეგნისაკენ. ამის შემდეგ ბეჭითად შევუდექით სამუშაოს, თანაც ლორდ ჯონი მენაცვლებოდა. დაახლოებით ერთი საათის შემდეგ გაისმა ძლიერი ჭახანი. ხე შეტორტმანდა და წაიქცა. თანაც მისი კენწერო ჩაიმალა ჩირგვნარში, რომელიც უფსკრულის მეორე მხარეზე იყო. შტამბი წაგორდა ფართობის კიდურისაკენ და ერთ საშინელ წუთს ჩვენ მოგვეჩვენა, რომ ხე ძირს ვარდებოდა, მაგრამ იგი შედრკა ნაპირიდან რამდენიმე დიუმის დაშორებით და

გაჩერდა. ხიდი უცნობი ქვეყნისაკენ გადებული იყო!

ჩვენ ყველამ ხმის ამოუღებლად ჩამოვართვით ხელიპროფესორ ჩელენჯერს, მან კი მოიხადა თავისი ჩალის ქუდი და ყოველ ჩვენგანს მდაბლად დაგვიკრა თავი.

- მე მეკუთვნის პატივი, პირველმა დავდგა ფეხი უცნობი ქვეყნის მიწაზე, - თქვა მან. - ეჭვი არ მეპარება, რომ მომავალში მხატვრები აღბეჭდავენ ამ ისტორიულ მომენტს თავიანთ ტილოებზე.

ის უკვე მიუახლოვდა უფსკრულის ნაპირს, როცა ლორდ ჯონმა უცბად სტაცა ხელი ქურთუკზე.

- ჩემო ძვირფასო მეგობარო, - უთხრა მან, - არაფრის გულისთვის არ მოგცემთ ამის ნებას.

- ეს რას ნიშნავს, სერ? - ჩელენჯერმა თავი უკან გადმოიქნია, წვერი მაღლა აებზიკა.

- ყველაფერში, რაც მეცნიერებას შეეხება, მე ვცნობ თქვენს უპირატესობას, ვინაიდან თქვენ მეცნიერი ხართ, მაგრამ ეს ჩემი საქმეა. ასე რომ, კეთილი ინებეთ და მე დამიჭერეთ.

- როგორ თუ „თქვენი საქმეა“, სერ?

- ყოველ ჩვენგანს თავისი ხელობა აქვს, ჩემი ხელობა კი ჯარისკაცულია. ვინაიდან ჩვენ ვემზადებით უცნობ ქვეყანაში შესაჭრელად, სადაც, შესაძლოა, უამრავი მტერი დაგვხვდეს, მცირეოდენი სიფრთხილე და თავის დაჭერა გვმართებს. თავალებით მოქმედებას მე არ ვარ ჩვეული.

იმდენად დამაჭერებელი იყო ლორდ ჯონის მოსაზრებანი, რომ დავაც კი აღარ შეიძლებოდა. ჩელენჯერმა თავი ასწია და მხრები

აიჩეხა.

- კეთილი, სერ, მაგრამ თქვენ რა წინადადებას გვთავაზობთ?

- ვინ იცის, შეიძლება ამ ჩირგვნარში მიმალულია მთელი ტომი კანიბალებისა, რომელთაც სწორედ ახლა აქვთ საუზმის დრო, - თქვა ლორდ ჯონმა, იგი ხიდის გასწვრივ გაჰყურებდა კლდეებს, - ჰოდა, თუ ადუღებულ ქვაბში ჩაგვყრიან, მერე გვიანდა იქნება ფიქრი. ამიტომ, თუმცა იმედი უნდა ვიქონიოთ, რომ არაფერი ცუდი ჩვენ არ გველის, მაგრამ მაინც გვმართებს ყოველი შემთხვევისთვის სიფრთხილით და დაკვირვებით მოქმედება. მე მელონთან ერთად ქვევით ჩავალ, წამოვიღებთ ოთხივე შაშხანას და უკან დავბრუნდებით ორივე მეტისს თანხლებით. მერე ერთი ჩვენგანი შაშხანით საფარქვეშ გადავა იქითა მხარეს და, თუ ყოველივე მშვიდობიანად გათავდა, მაშინ სხვებიც მას მიჰყვებიან.

ჩელენჯერი ჩამოჯდა მოჭრილი ხის ძირზე და მოუთმენლად ამოიკვნესა. მე და სამერლიმ ერთსულოვნად დავუჭირეთ მხარი ლორდ ჯონს, რადგან ვივარაუდეთ, რომ როცა მოქმედებაზე მიდგება საქმე, ხელმძღვანელობის უფლება მას უნდა ეკუთვნოდეს. ახლა ციცაბოზე ასვლა გაცილებით უფრო ადვილი იყო, რადგან თოკი გვეხმარებოდა. ერთი საათის შემდეგ ჩვენ დავბრუნდით შაშხანებითა და საფანტის თოფით. მეტისებმა ლორდ ჯონის განკარგულებით, სანოვაგის მარაგით სავსე ტომარა ზევით ამოიტანეს იმ შემთხვევისათვის, თუ ჩვენი პირველი იერიში უცნობ მხარეში გაჭიანურდებოდა. ვაზნები ყველას ჰქონდა.

- აბა, თუ თქვენ უსათუოდ გნებავთ იყოთ პირველი... - თქვა ლორდ

ჯონმა, როცა გადასვლის სამზადისი დამთავრდა.

- მეტად დავალებული ვარ თქვენი ესოდენ მონყალე ნებართვისთვის, - გესლიანად მიუგო პროფესორმა, რომელსაც არ სწამდა არავითარი ავტორიტეტი, გარდა საკუთრისა, - თუ სანინა აღმდგომ არა გექნებათ რა, ვისარგებლებ თქვენი თავაზიანობით და გამოვალ ამ შემთხვევაში პიონერის როლში.

მან ზურგზე მოიგდო ცული, შეჭდა ხეზე და ორივე ხელის ბიძგებით მალე გადავიდა მეორე მხარეს, იქ ხელები მაღლა ასწია და დაიძახა:

— ძლივს! ძლივს!

მე შიშით ვადევნებდი თვალყურს და ველოდებოდი, თუ რა ბედს უმზადებდა მას ეს მწვანე ფარდა. მაგრამ გარშემო სინყნარე იყო, მხოლოდ რაღაც უცნაური ჭრელი ფრინველი აუფრინდა პროფესორს ფეხებთან და ხეებს მიეფარა. შემდეგ სამერლი გავიდა იქითა მხარეს. საოცარია, რამდენი ძალა მოიპოვება ამ სუსტ სხეულში! მან მოისურვა აუცილებლად ორი შაშხანის თან წაღება. ამგვარად, ახლა ორივე პროფესორი შეიარაღებული იყო. მერე ჩემზე მიდგა ჯერი. ვცდილობდი, არ ჩამეხედა ქვემოთ, საშინელ უფსკრულში. სამერლიმ გამომიწოდა შაშხანის კონდახი, მაგრამ ერთი წამის შემდეგ მე უკვე ხელი ვტაცე მის ხელს. რაც შეეხება ლორდ ჯონს, ის სულ თავისუფლად გამოვიდა ხიდზე - გამოვიდა სრულიად დაუხმარებლად! რკინის ნერვების პატრონია ეს კაცი!

აი ჩვენ ჯადოსნურ ქვეყანაში ვართ, დაკარგულ სამყაროში, სადაც აქამდე მხოლოდ მეკლ-უაიტმა მიაღწია! დადგა ზეიმის წუთები. მაგრამ ვინ იფიქრებდა, რომ ეს წამი იქნებოდა ჩვენთვის უსაშინელესი

უბედურების დასაწყისი. ნება მიბოძეთ, რამდენიმე სიტყვით მოგითხროთ, როგორ დაგვატყდა ეს უბედურება.

გავცდით უფსკრულის ნაპირს და მოვასწარიით ორმოცდაათ ფუტამდე გავლა ხშირ ჩირგვნარზე, რომ უეცრად, ზურგიდან მოგვესმა გამაყრუებელი გრიალი. ჩვენ ინსტინქტურად უკანვე დავბრუნდით. ხიდი აღარ დაგვხვდა! ჩავიხედე ძირს და უფსკრულის ძირში დავინახე ერთმანეთში არეული ტოტები და ნაფოტები - აი, ყოველივე, რაც ნიფლის ხისგან დარჩენილიყო. ნუთუ კლდის პირმა ვერ გაუძლო ხის სიმძიმეს და მის ქვეშ ჩაინგრა? ეს იყო პირველი ფიქრი, რომელიც თავში მოგვივიდა. მაგრამ შემდეგ გამოჩნდა პირამიდულ ციცაბოს ქარაფს მოფარებული ვიღაცის მიხაკისფერი სახე. ეს იყო ჩვენი პირველი მეტისი ჰომესი. მაგრამ სად გაქრა მისი თავდაჭერილი ღიმილი? სახე, რომელიც ჩვენ მოგვჩერებოდა, დაღრეჭილი იყო მძულვარებისაგან; დაკმაყოფილებულ შურისძიებას გიჟური აღტაცებით აენტო მისი თვალები.

- ლორდ როქსტონ! - დაიძახა მან. - ლორდ როქსტონ!

- რა გინდა? - უპასუხა ჩვენმა თანამგზავრმა. - მე აქ ვარ! ჩვენამდე შეუკავებელი ხარხარის ხმამ მოაღწია.

- ჰო, შენ მანდ ხარ, ინგლისელო ძაღლო, და მანდედან აღარ გედირსება თავის დაღწევა! მე ველოდი, დიდხანს ველოდი ხელსაყრელ დროს. თქვენ გაგიჭირდათ ზევით ასვლა, ძირს ჩამოსვლა კი უფრო გაგიჭირდებათ. ეჰ, ბრიყვებო! მოხვდით ხაფანგში? ყველანი უკლებლივ მოხვდით!

თავზარდაცემულნი სიტყვებს ვედარ ვპოულობდით და მდუმარენი

მევეწეროდით მეტისს. დიდმა გადატეხილმა რტომ, რომელიც იქვე ეგდო ბალახებში, მიგვახვედრა, თუ რა იარაღი ეხმარა, როცა ჩვენს ხიდს შლიდა. მისი სახე მიიმალა ჩირგვებში, მაგრამ ერთი წამის შემდეგ ისევ გამოჩნდა, კიდევ უფრო დაღრეჭილი მძულვარებით.

- ჩვენ კინალამ ქვით მოგკალით გამოქვაბულთან, - დაიძახა მან, - მაგრამ ასე ჯობია! ნელი სიკვდილი უფრო საშინელია. გათეთრდება თქვენი ძვლები და ვედარავინ გაიგებს, თუ სად ყრიან ისინი, არავინ მოვა, რომ მიწა მოგაყაროს. როდესაც ჩაძაღლების ჟამი მოგიახლოვდება, მოიგონე ლოპესი, რომელიც შენ მოკალი ამ ხუთი წლის წინათ მდინარე პეტუმაიოსთან! მისი ძმა ვარ და, როგორი სიკვდილიც უნდა მენიოს, დამშვიდებული მოგვკვდები, რადგან მისი ჯავრი ამოვიყარე!

მეტისმა გაბრაზებით მოგვიღერა მუშტი და გაქრა. სიჩუმე ჩამოვარდა.

ჰომესს რომ მარტო ჯავრის ამოყრით დაეკმაყოფილებინა თავი, ყველაფერი შერჩებოდა. იგი დაღუპა უგუნურმა გატაცებამ დრამატული ეფექტის მოსახდენად, რაც სჩვევია ლათინთა მოდგმის ხალხს როქსტონი კი, რომელსაც სამხრეთ ამერიკის სამ მხარეში სახელი ჰქონდა გავარდნილი, როგორც „ღვთის რისხვას“, არავის აძლევდა ნებას, მისთვის ხუმრობა შეეხებდა. მეტისი უკვე ჩადიოდა ციცაბოს მეორე ფერდობზე, მაგრამ მიწაზე ფეხის დადგმა მაინც არ ეღირსა. ლორდ ჯონმა შემოურბინა ზეგანის კიდეს, რომ იგი მხედველობიდან არ გამოჰპაროდა. იგრიალა შაშხანამ, გავიგონეთ გამგმირავი ხმა და ნუთის შემდეგ - დაცემული სხეულის ყრუ ტყაპანი. როქსტონი

დაბრუნდა. სახე თითქოს გაჰქვავებოდა.

- ბრმა ვარ, ყვეყნი! - სიმწრით თქვა მან. - ჩემმა სისულელემ დაგლუპათ ყველანი. განა უნდა დამვიწყებოდა, რომ ეს ადამიანები არავის აპატიებენ სასტიკ შეურაცხყოფას?! მათთან მუდამ ფხიზლად უნდა იყო.

- მეორე მეტისი რაღად შეიწყნარეთ? მის დაუხმარებლად ჰომესი ხომ ვერ დაძრავდა ხეს?

- იმასაც მოვუღებდი ბოლოს, მაგრამ შემებრალა. შეიძლება ის არაფერ შუაში იყო, მაგრამ თქვენ თითქოს მართალი ხართ. უკეთესი იქნებოდა, ისიც თან მიმეყოლებინა: უეჭველად ეხმარებოდა ჰომესს.

ახლა, როცა ამ მოღალატეობის ნამდვილი მიზეზი გამოჩვენდა, ჩვენ გვაგონდებოდა, რომ მეტისის საქციელი ბევრჯერ იყო საეჭვო. ყოველივე აშკარა გახდა: მისი ურყევი მისწრაფება, როგორმე გაეგო ექსპედიციის გეგმები; ჩხუბის ატეხა ქოხთან, როცა სამბომ დაუშალა ჩვენი ბაასის მოსმენა; სიძულვილით სავსე გამოხედვა, რომელსაც ჩვენ ხშირად ვამჩნევდით მას. ჩვენ ამაზე ვბაასობდით და ამავე დროს ვცდილობდით შევგუებოდით შემთხვევათა ახალ მიმართულებას. ამ დროს ჩვენი ყურადღება მიიპყრო საინტერესო სცენამ, რომელიც ქვევით ხდებოდა, მთაგრეხილის ძირში, თეთრით მოსილი კაცი, ალბათ, ის მეტისი, რომელიც ცოცხალი გადარჩა, ისეთი სისწრაფით გარბოდა ვაკეზე, თითქოს უკან სიკვდილი დასდევნებიაო. მას უშველებელი ნახტომებით მისდევდა უკან კუპრივით შავი ბუმბერაზი - ჩვენი ერთგული ზანგი სამბო. იგი დაენია გაქცეულს, შეახტა ზურგზე და კისერში ხელები მოუჭირა. მიწაზე გაგორდნენ, ერთი ნუთის შემდეგ

სამბო წამოდგა ფეხზე, დახედა მის წინ გაშხლართულ სხეულს, სიხარულით დაგვიქნია ჩვენ ხელი და გაიქცა ციცაბოსაკენ. უძრავად მდებარე თეთრი ფიგურა ისევ ისე გაუნძრევლად დარჩა შუა მინდორში.

ორივე მოღალატეს მიეზღო სამაგიერო, მაგრამ მათი ნამოქმედარი მაინც გამოუსწორებელი იყო. ჩვენ აღარ შეგვეძლო ციცაბოდ დაბრუნება. ოდესღაც ჩვენი სამყოფელი მთელი სამყარო იყო, ახლა იგი შევიწროვდა ამ ტაფობის ფართობით. ერთიც და მეორეც ცალ-ცალკე არსებობს. აი ვაკე, რომელიც იქით მიემართება, სადაც ჩვენი ნავებია მიმალული. იქ კი, ლილისფერი ნისლით შებურული ჰორიზონტის იქით, მდინარეა - უკან დასაბრუნებელი გზა ცივილიზაციისაკენ. გაქრა ერთადერთი შემაერთებელი რგოლი. არავითარი გამომგონებლობა არ გამოდგება იმისათვის, რომ გავდოთ ხიდი იმ უფსკრულზე, რომელსაც გაუთიშავს ჩვენი აწმყო და წარსული. საკმარისი იყო მხოლოდ ერთი წამი და როგორ შეიცვალა ყოველივე.

აი, ახლა გავიგე, რა მასალისაგან ყოფილა ნაძერწი ჩემი სამი ამხანაგი. შესახედავად ხომ მეტად დინჯი და ჩაფიქრებულნი იყვნენ, მაგრამ ისედაც ამ ხალხის აუღელვებელ და მშვიდ მდგომარეობას ვერაფერი არღვევდა. ჩვენ არაფერი დაგვრჩენოდა, გარდა იმისა, რომ ჩირგვებში ვმსხდარიყავით და მოთმინებით დაგვეცადა სამბოსათვის.

მართლაც მალე გამოჩნდამისი შავი, სათნო სახე და იგი კლდის ქიმზე აღიმართა მთელი თავისი გოლიათური ტანით.

- ახლა მე რა გააკეთე? - დაიძახა სამბომ. - თქვენ მე უთხარი და მე

ყველაფერი გააკეთე.

ასეთი შეკითხვა ადვილი იყო, მაგრამ პასუხის გაცემა კი - ძნელი, ჩვენ მხოლოდ ერთი რამ ვიცოდით: სამბო - ჩვენი ერთადერთი კავშირია გარე სამყაროსთან, ოღონდ კი იმანაც არ მიგვატოვოს.

- არა, არა! - დაიძახა სამბომ. - მე თქვენ არ დაგტოვებ. მე სულ აქ... ინდიელები უნდა წავიდა; სამბო ვერ დაიჭირა ინდიელები. ისინი ამბობენ, აქ კურუპური ცხოვრობს, შინ წავიდეთ, თქვენ აღარა ხარ, მარტო სამბო ვერ დაიჭირა ინდიელები.

მართლაცდა, ინდიელები ბოლო დროს აღარ ფარავდნენ, რომ ჩვენი მიტოვება და შინ წასვლა უნდოდათ. სამბო მართალს ამბობდა: მათი დაკავება არასგზით არ შეიძლებოდა.

- სამბო, დააჭერე ინდიელები, ხვალამდე მოგვიცადონ! მაშინ ბარათს გავატან მათ! - დაუძახე მე.

- კარგი, სერ! ინდიელები ხვალ მოიცადე. სამბომ სიტყვა მოგვცა.

ჩვენი ერთგული ზანგისათვის ბევრი საქმე აღმოჩნდა, მაგრამ ყველაფერი ისე მოაგვარა, რომ უეცრად აღარ შეიძლებოდა. პირველ ყოვლისა დავავალეთ მოეხსნა თოკი, რომელიც ჭირკვზე იყო შემოხვეული, და გადმოეგდო ჩვენთვის მისი ერთი ბოლო. თოკი სარეცხის თოკზე უფრო მსხვილი არ იყო, მაგრამ მეტად მაგარი. მართალია, ხიდად არ გამოდგებოდა, მაგრამ ჩვენს მდგომარეობაში ასეთი რამ ყოველთვის საჭიროა. მერე სამბომ იმ ბოლოზე, რომელიც მისკენ დარჩა, გამოაბა ტომარა სურსათ-სანოვაგით, რომელიც უკვე ჰქონდა ციცაბოზე ატანილი, და ჩვენ გადავითრიეთ იგი ჩვენკენ. ეს ჩვენ ერთ კვირას მაინც გვეყოფოდა, ნადირობიდან რომ არ

მეგვემატებინა რამე. დასასრულ, სამბომ ამოზიდა კიდევ ორი ტომარა, რომლებშიც ვაზნები და მრავალი სხვა რამე იყო მოთავსებული. ეს ყოველივე თოკის შემწეობით ჩვენკენ გადავათრიეთ. უკვე საღამო იყო, როცა ჩვენი ზანგი უკანასკნელად ჩავიდა ძირს და კიდევ ბეჭითად დაგვიდასტურა, რომ ინდიელები დილაამდე მოგვიცდიანო.

აი, ამიტომ თითქმის მთელი ღამე - პირველი ღამე, რომელიც ზეგანზე გავატარე, - მე ვიჭეყი ფარანთან და ვწერდი იმას, რაც თავს გადაგვხდა.

ღამის სათევად ავირჩიეთ ადგილი თითქმის უფსკრულის პირას და იქვე ვივახშმეთ. საჭმელს აპოლინარისიცი დავაყოლეთ; ორი ბოთლი ამ სასმლისა ერთ-ერთ სასურსათო ტომარაში აღმოჩნდა. წლის მიგნება ჩვენთვის სიკვდილ-სიცოცხლის საკითხია, მაგრამ ვგონებ, ლორდ ჯონისათვისაც კი საკმაოა დღევანდელი ფათერაკები, სხვებს ხომ მით უმეტეს, არავითარი სურვილი არ აქვთ გასწიონ უცნობი მხარის დასაზვერად. გადავწყვიტეთ, კოცონი არ გავაჩაღოთ და საზოგადოდ ვცდილობთ, რაც შეიძლება ნაკლებად ვიხმაუროთ.

ხვალ, უფრო სწორი კი იქნება, თუ ვიტყვი - დღეს, რადგან გათენებამდე ვიჭეყი, - ჩვენ მოვახდენთ პირველ ლაშქრობას ამ იდუმალ სამყაროში. როდის შევძლებ ჩემი ჩანაწერების გაგრძელებას - შევძლებ კი? მე არ ვიცი ჯერჯერობით. ინდიელები ისევ აქ არიან - აქედან ვხედავ და დარწმუნებული ვარ, რომ ჩვენი სამბო მალე გაჩნდება წერილებისათვის. ძალიან ვიმედოვნებ, რომ ადგილზე მიაღწევს წერილები. რაც უფრო მეტს ვფიქრობ ჩვენს მდგომარეობაზე, მით უფრო უნუგეშოდ მეჩვენება იგი. დაბრუნების

იმედი მე აღარ მაქვს. ზეგნის კიდებე რომ იყოს მაღალი ხე, ჩვენ ახალ ხიდს გავდებდით უფსკრულზე, მაგრამ ორმოცდაათ ფუტზე უფრო ახლო უფსკრულის ნაპირამდე ხეები არ არის. ასეთი სიმძიმის მითრევა ამსიშორებე ჩვენ ოთხსაც არ შეგვიძლია; თოკი კი მეტად მოკლეა, ისე ვერ დაეშვები. არა, ჩვენი მდგომარეობა უიმედოა, უიმედო!

თავი მეათე

„აი, საოცრებაც“

ჩვენ ნამდვილი საოცრებანი შეგვემთხვა და ახლაც საოცრების წინაშე ვდგავართ. მთელი ჩემი ქალაქის მარაგი ხუთი გაცრეცილი ბლოკნოტისა და დაშლილ ფურცელთა გროვისაგან შედგება. სტილოგრაფიული ფანქარი კი ერთადერთიღა დამრჩა, მაგრამ სანამ ჩემს ხელს შერჩება მოძრაობის უნარი, არ შევწყვეტ ჩვენი თავგადასავლის დაწვრილებით ჩანერას. თანაც არც იმას ვივინყებ, რომ ადამიანთა მოდგმიდან ამ საოცრებათა ერთადერთი მონმენი ჩვენ ვართ, ამიტომაც ვჩქარობთ მათ აღწერას, სანამ ისინი ჯერ კიდევ ახალია ჩვენს მესხიერებაში და, სანამ არ გვეწვევა მწარე ხვედრი, რომელსაც, როგორც ჩანს, ვერ ავცდებით.

შეძლებს თუ არა სამბო ამ ბარათების მიტანას ამაზონის ნაპირამდე? მივიტან თუ არა მე თვითონ მათ ლონდონში, თუ

სასწაულით დავაღწიე თავი აქაურობას? ჩაუვარდება თუ არა ისინი ხელში ვინმე გამბედავს, რომელმაც შეიძლება გაუმჯობესებული მონოპლანით მიაღწიოს ზეგანზე?! - არ ვიცი, მაგრამ მე მტკიცედ მჯერა, რომ ეს ჩანანერები კლასიკურ მოთხრობად გადაიქცევა ნამდვილ თავგადასავალთა გამო; მათი ხვედრი უკვდავებაა.

მეორე დღესვე, მას შემდეგ, რაც საზიზღრმა ჰომესმა ხაფანგი დაგვიგო, ზეგანზე ბევრი გამოცდილება შევიძინეთ. თუმცა პირველმა გამოცდამ, რომელიც მენილად მხვდა იმ დილას, ვერ ჩამინერგა სიმპათიები იმ ადგილისა, სადაც ჩვენ ბედმა გამოგვტყორცნა. მხოლოდ გამთენიისას ჩამეძინა და, გამოვიღვიძე თუ არა, ნვიზზე რაღაც უცნაური შევნიშნე. ძილში შარვლის მარჯვენა ტოტი წამონეულიყო და ახლა მასა და წინდას შორის ფეხზე დამჭდომოდა რაღაც მუქი-წითელი ყურძნის მარცვლისოდენა ცხოველი. მოვინდომე ხელით შევხებოდი, მაგრამ მაშინვე ეს ყურძნის მარცვალი თითებში გამისკდა და სისხლმა ითქრიალა ყოველ მხრივ. საშინელმა ზიზღმა და ძრწოლამ მოიცვა ჩემი არსება. ჩემს ყვირილზე ორივე პროფესორმა მოირბინა.

- მეტად საყურადღებოა! - თქვა სამერლიმ, როცა ჩემკენ დაიხარა. - ვეებერთელა ტკიპაა, რამდენადაც ვიცი, ის არსად არის მოხსენიებული.

- ჩვენ ვიმკით ჩვენი შრომის პირველ ნაყოფს, - დარიგების კილოთი ჩაიდუდღუნა ჩელენჯერმა, - მას უნდა ვუნოდოთ ჟხოდეს მალონი. მხოლოდ, ჩემო ახალგაზრდა მეგობარო, რა მნიშვნელობა აქვს ისეთ უმნიშვნელო რამეს, როგორიც ტკიპის ნაკბენია, როცა თქვენი სახელი

აღბეჭდილი იქნება ზოოლოგიის მატრიანეში. სამწუხაროდ, თქვენ გაგისრესიათ ეს საუცხოო ეგზემპლარი იმ მომენტში, როცა იგი ძღებოდა.

- რა საზიზღრობაა! - წამოვიძახე მე.

პროტესტის ნიშნად პროფესორმა ჩელენჯერმა ასნია თავისი გაბურძენილი წარბები და დასამშვიდებლად მომიტყაპუნა ხელები ბეჭზე.

- შეეჩვიეთ, რომ საგნები განჭვრიტოთ მეცნიერული თვალსაზრისით, განივითაროთ მეცნიერის მიუდგომლობა, - თქვა მან, - კაცისათვის, რომელიც ფილოსოფიურად აზროვნებს, როგორც მაგალითად მე, ეს ტკიპა მისი ლანცეტისებურ ხორთუმიტა და მუცლით, ბუნების ისეთივე მშვენიერი ქმნილებაა, როგორიც, ვთქვათ, ფარშევანგი, ან ჩრდილოეთის ციალი. მე ტკივილსა ვგრძნობ, როცა მესმის, რომ თქვენ ესოდენ საძრახის აზრს გამოთქვამთ მის შესახებ. თუ არ დავიზარებთ, ჩვენ შეგვიძლია მეორე ასეთივე ეგზემპლარი ვიპოვოთ, ამაში ეჭვი არ მეპარება.

- არც მე მეპარება ეჭვი, - პირქუშად წაილულულა სამერლიმ, - ვინაიდან ეს მეორე ეგზემპლარი სწორედ ახლა ჩაგიძვრათ საყელოში.

ჩელენჯერი იქვე შეხტა, ხარივით დაიღრიალა და დაიწყო ქურთუკისა და პერანგის გახდა. მე და სამერლი ისე გავმხიარულდით, რომ ვეღარც კი მოვახერხეთ შველა. ბოლოს, როგორც იყო, გავატიტვლეთ ჩელენჯერის ძლიერი ტანი და დავიჭირეთ ტკიპა, რომელიც შავი ბალნის ტევრში გახლართულიყო. სწორედ ამ ბალნის წყალობით ვერ მოესწრო მისთვის ზიანის მიყენება. აღმოჩნდა, რომ

გარშემო ჩირგვნარი სულ ამ საზიზღარი არსებებითაა სავსე, ამიტომ გადავწყვიტეთ, ჩვენი სადგომი სხვა ადგილას გადაგვეტანა.

მაგრამ ჯერ უნდა შევთანხმებულიყავით ჩვენს ერთგულ ზანგთან, რომელიც მალე გამოჩნდა ციცაბოს მწვერვალზე კაკაოსა და ორცხობილას დასტებით. ეს ყოველივე ჩვენთან გადმოვზიდეთ, ხოლო იმ სანოვაგიდან, რაც ქვევით დარჩა, ვუთხარით, რომ თავისთვის დაეტოვებინა ორი თვის მარაგი, დანარჩენი კი დაენანილებინა და დაერიგებინა ინდიელებისათვის, როგორც ჭილდო მათ მიერ განეული სამსახურისათვის და როგორც სანინდარი ამაზონზე წერილების მიტანისა. რამდენიმე საათის შემდეგ ჩვენ დავინახეთ, მწკრივად, თავზე ბოხჩებით გაჰყვნიენ ისინი ვაკეს იმავე გზით, რომლითაც ჩვენ აქ მოვედით. სამბო მოენყო პატარა კარავში, პირამიდული კლდის ძირში, და იგი იყო ერთადერთი რგოლი, რომელიც ჩვენ გვაკავშირებდა გარე სამყაროსთან.

ახლა უნდა შეგვემუშავებინა მოქმედების გეგმა უახლოესი დროისათვის.

ჩვენი სადგომი ტკიპებით მოცული ჩირგვნარიდან გადავიტანეთ პატარა მინდორზე, რომელიც ხეებით იყო გარემოცული. შუა მინდორში ეგდო რამდენიმე გლუვი რიყის ქვა, იქვე ახლოს საუცხოო წყარო მოჩუხჩუხებდა და ჩვენ, კმაყოფილნი ამ სისუფთავით და კომფორტით, შევუდექით გეგმის შემუშავებას ამ უცხო მხარეში შესაჭრელად. ხშირ ფოთლებში ფრინველები ერთმანეთს ეხმაურებოდნენ - ყველაზე უფრო ხმამაღლა კი ისმოდა გაბმული სტვენა ჩვენთვის სრულიად უცნობი მგალობლისა. არავითარი სხვა

ნიმანწყალი სიცოცხლისა ჩვენ აქ არ შეგვინიშნავს.

პირველად უნდა მოგვეხსენიებინა მთელი ჩვენი ავლა-დიდების აღწერა, რათა ბეჭითად გვცოდნოდნა, რამდენი დღის უზრუნველყოფის იმედი უნდა გვქონოდნა. აღმოჩნდნა, რომ მარაგი სრულიად საკმაო გვაქვს; ამასთან ყველაფერი ვივარაუდეთ, რაც თან ამოვიტანეთ და რაც განგმა მოგვანოდნა თოკით, მაგრამ რაც ყველაზე მნიშვნელოვანი იყო, თუ მხედველობაში მივიღებთ იმ განსაცდელს, რომელსაც ჩვენ ალბათ ვერ ავცდებოდით, თან გვქონდნა ოთხი შაშხანა ათას სამასი ვაზნით, საფანტის თოფი და ას ორმოცდაათამდე საშუალო ყალიბის ტყვია. სანოვაგე რამდენიმე კვირას გვეყოფოდნა, თამბაქო - აუარებელი გვქონდნა, ზოგი სამეცნიერო ინსტრუმენტებიც, ძლიერი ტელესკოპისა და კარგი საველე ბინოკლის ჩათვლით. ყოველივე ეს მინდორზე დავალაგეთ, თან სიფრთხილე ვიხმარეთ - დანებით დავჭერით ეკლიანი ტოტები და თხუთმეტი იარდის დიამეტრის ღობე შემოვავლეთ. პირველ ხანებში ეს მოედანი უნდა ყოფილიყო ჩვენთვის მთავარი შტაბიც, თავშესაფარიც მოულოდნელად თავდასხმის შემთხვევაშიც და მთელი ჩვენი ქონების სანყოფიერც. ამ ბანაკს ეწოდნა სახელად ჩელენჯერის ციხესიმაგრე.

ახალ ადგილზე მოწყობას შუალამემდე მოვუწოდით, მაგრამ სიცხე მაინცდამაინც არ გვანუხებდნა. საზოგადოდ ტემპერატურა და მცენარეულობის ხასიათი ტაფობზე უფრო ზომიერ სარტყელს უახლოვდებოდნა, ვიდრე ტროპიკულს. იმხეებს შორის, რომლებიც გარს გვერტყენ, იყო წიფელი, მუხა და არყიც. ვეებერთელა გინკო, რომელსაც ყველა მეზობლისათვის გაესწრო, თავისი მძლავრი

ტოტებითა და მარაოსებრი ფოთლებით ჩრდილს ჰფენდა ჩვენს სამყოფელს. მის ჩრდილქვეშ განვაგრძობდით ბაასს: სიტყვა ჰქონდა მიცემული ლორდ ჯონს, რომელმაც თავის თავზე მიიღო ექსპედიციის მეთაურობა ასეთ გადამწყვეტ ნუთებში.

- სანამ რომელიმე ცოცხალი არსება ჩვენსას ვერას გაიგებს და ვერ დაგვინახავს - მხეცი იქნება თუ ადამიანი, სულერთია, ჩვენ საფრთხეში არ ვართ, - თქვა მან, - მაგრამ როგორც კი შეგვნიშნავენ პლატოზე, ჩვენი დამშვიდებული ცხოვრება გათავებულია. ჯერჯერობით კი არავითარ ეჭვს არ ვბადებთ, ამიტომ პირველ ხანებში ჩუმად უნდა ვიყოთ და დაზვერვა მეტად ფრთხილად ვანარმოოთ. არაფერს გვავენებს, ჩუმ-ჩუმად თვალყური რომ ვადევნოთ მეზობლებს, სანამ მათთან დარბაზობას გავმართავდეთ.

- მაგრამ ჩვენ ხომ წასვლა გვესაჭიროება, - ყოყმანით ჩავურთე მე.

- ჭაბუკო, თქვენ სავსებით მართალი ხართ, უნდა დავიცვათ გარკვეული საზღვრები, რომელთაც კეთილგონიერება გვიკარნახებს. მეტად შორს წასვლა არ შეიძლება. ისეთი მანძილი უნდა გავიაროთ, რომ ყოველ ნუთში შეგვეძლოს აქ, ჩვენს სიმაგრეში დაბრუნება. რაც მთავარია, არამც და არამც თოფი არ უნდა გავარდეს, თუ, რა თქმა უნდა, ჩვენი სიცოცხლე საფრთხეში არ იქნება.

- მაგრამ ხომ გაისროლეთ თქვენ გუშინ, - თქვა სამერლიმ.

- ეს იმიტომ, რომ მე არჩევანის დრო აღარ მქონდა. გარდა ამისა, არა მგონია მისი ხმა შორს გასულიყო, შუაგულისაკენ: გუშინ მძლავრი ქარი ქროდა პლატოდან. მართლა, რა სახელი ვუნოდოთ პლატოს? ამის გადაწყვეტა ხომ ჩვენი საქმეა!

შემოვიდა რამდენიმე წინადადება, მეტ-ნაკლებად ვარგისი. მაგრამ უკანასკნელი სიტყვა ეკუთვნის ჩელენჯერს.

- რა საჭიროა აქ ბევრი ფიქრი, - თქვა მან, - ტაფობს უნდა ენოდოს მეპლ-უაიტის ქვეყანა იმ პიონერის პატივსაცემად, რომელმაც იგი აღმოაჩინა.

ეს სახელი ვუნოდეთ პლატოს, ამ სახელით იქნება იგი აღნიშნული რუკაზე, რომლის შედგენაც მე მომანდევს; ამავე სახელით, ვიმედოვნებ, იგი შევა მომავალ ატლასებში.

ჩვენ წინაშე გადაუდებელი ამოცანა იყო - მშვიდობიანი გზით შესვლა მეპლ-უაიტის ქვეყანაში. ჩვენ საკუთარი თვალით უკვე ვხედავთ, რომ იქ ბინადრობენ რაღაც უცნაური სულდგმულები. მეპლ-უაიტის ჩანახატები ხომ კიდევ უფრო საშინელ ცხოველთა გამოჩენას გვიქადდა. ბოლოს საკმაო საფუძველი გვქონდა გვეფიქრა, რომ ტაფობზე არიან ადამიანებიც, რომელთა მძვინვარებაზე ლაპარაკობდა ბამბუკით განგმირული ჩონჩხი.

აღარავითარი იმედი აღარ გვქონდა ხსნისა. ვიცოდით, რომ ფათერაკი ყოველ ნაბიჯზე გვიდარაჯებდა, და გადავწყვიტეთ იმ ზომების მიღება, რომელთაც ლორდ ჯონს უკარნახებდა მისი გამოცდილება. მაგრამ განა შეგვეძლო დიდხანს შეჩერება იმ იდუმალი სამყაროს ზღურბლზე, როდესაც გულს გვიღევდა სურვილი, რაც შეიძლება მალე შეგვეღწია თვით მის შუაგულში?

ამგვარად, ჩვენ ჩირგვებით ამოვაგსეთ ბანკის შემოსავალი, მთელი ჩვენი მარაგი დავტოვეთ ეკლიანი ღობის შიგნით და ნელა, დიდი სიფრთხილით გავემართეთ უცნობი ქვეყნისაკენ. გავყევით პატარა

ღელეს, რომელსაც სათავე ვაკეში ჰქონდა და რომელიც დაბრუნებისას გზის მაჩვენებელ ძაფად უნდა ყოფილიყო.

ხეირიანად ვერც კი მოვასწართ, ბანაკს დავშორებოდით, რომ ნავანყდით საოცრებათა პირველ ნიშნებს. ხშირ ტყეში ბევრი ჩემთვის უცხო ხე იყო, მაგრამ ჩვენმა ბოტანიკოსმა სამერლიმ იცნო ციკადეი და წინვიანთა რამდენიმე სახეობა, რომელნიც დიდი ხანია გამქრალან დედამიწის პირიდან. გავიარეთ ტყით რამდენიმე ასეული იარდი და გავედით იმ ადგილზე, სადაც ღელე იშლებოდა, მის ნაპირებზე ამოსულიყო ხშირი და მაღალი ლელი, რომელიც პროფესორმა სამერლიმ შვიტას თანრიგს მიაკუთვნა. ქარი არხევდა გვიმრათა კენწეროებს. ლორდ ჯონმა, რომელიც წინ მიდიოდა, ხელი ასწია.

- დახედეთ, - თქვა მან, - აი, კვალი! ალბათ, აქ დაიარებოდა ყველა ფრთოსანთა წინაპარი!

შედეგებულ ტალახში ცხადად ჩანდა ვეებერთელა სამთითა კვალი. ეს კვალი მიდიოდა ჭაობიდან ტყისაკენ. ჩვენ შევჩერდით ამ საოცარ კვალის წინაშე. თუ აქ მართლა გაიარა ფრინველმა - აბა, სხვა რა პირუტყვს შეეძლო ამგვარი კვალის დაჩნევა - მაშინ მისი ფეხი სირაქლემებზე იმდენად დიდი ყოფილა, რომ წარმოდგენაც კი ძნელია ამ გიგანტისა. ლორდ ჯონმა დაკვირვებით მიმოიხედა აქეთ-იქით და ორი ვაზნა ჩადო თოფის მსხვილყალიბიან შაშხანაში.

- გეფიცებით მონადირის სახელს, - თქვა მან, - კვალი სრულიად ახალია. ამ ცხოველს აქ გაუვლია რაღაც ათიოდე წუთის წინ. ხედავთ, წყალს ვერც კი მოუსწრია ნაფეხურების ამოვსება. ღმერთო ჩემო! აი, მისი ბარტყის კვალიც, იმგვარივე, მხოლოდ უფრო მცირე.

მართლაცდა, კვალი პარალელურად მოჰყვებოდა.

- აბა, ამაზე რაღას იტყვით? - აღტაცებით წამოიძახა პროფესორმა სამერლიმ და მიუთითა კვალზე, რომელიც ძლიერ წააგავდა ადამიანის ხელის ხუთი თითის ანაბეჭდს.

- ველდი! - წამოიძახა ჩელენჯერმა აღტაცებისაგან თავდავიწყებით. - მე მინახავს ამგვარი ნაკვალევი ველდის ფეხებში. ეს სულდგმული აიმართება ხოლმე მთელი ტანით და მოძრაობს უკანა სამთითა კიდურებით, წინა ხუთითა კიდურები კი შველის სიარულის დროს. არა, ძვირფასო როქსტონ, ეს სრულიადაც არ არის ფრინველი!

- მხეცია?

- არა, ქვეწარმავალია - დინოზავრი. სწორედ ისაა და არა სხვა რამე! ოთხმოცდაათი წლის წინათ ამგვარმა კვალმა თავგზა აუბნია ერთ მეტად პატივცემულ სასექსელ მეცნიერს. მაგრამ ვინ იოცნებებდა... ვინ გაბედავდა ოცნებას... რომ ველირსებოდით ამის ნახვას.

უკანასკნელი სიტყვები ჩელენჯერმა ჩურჩულით წარმოთქვა, ჩვენ კი გაოცებისაგან გავშემდით. კვალმა ჭაობიდან ხშირ შამბიან ბუჩქნართან მიგვიყვანა. მას იქით, სხვებს შორის დიდი ქაშანი აღმოჩნდა და ამ ქაშანზე დაიარებოდა ხუთი არაჩვეულებრივად უცნაური ცხოველი - ამგვარი რამ ჩემს დღეში არ მინახავს. ჩვენ ჩირგვებს ამოვფარეთ და მათ დიდხანს ვათვალიერებდით.

როგორც უკვე გითხარით, ისინი ხუთივენი დასეირნობდნენ - ორი დიდი და სამი პატარა. მათმა ახოვანებამ გაგვაოცა. პატარებიც კი ტანით სპილოს აღემატებოდნენ, დიდებზე ხომ ლაპარაკიც ზედმეტი

იყო. მათი ხვლიკისებური ქერეჭიანი ტყავი ელვარებდა მზებზე. ხუთივე უკანა ფეხზე იდგა და ფართო, მსხვილ კუდებზე დაყრდნობით, ხუთთითა ფეხებით თავისკენ ინევდნენ მწვანე ტოტებს და ფოთლებს აცლიდნენ.

რომ უფრო სრული წარმოდგენა იქონიოთ ამ ურჩხულებზე, გეტყვით, რომ ისინი მოგვაგონებდნენ გიგანტურ, სიმაღლით ოც ფუტამდე, შავი ნიანგის ტყავით მოსილ კენგურუს.

არ ვიცი, რამდენი ხანი დავყავით იქ და მოჭადლოებულებმა ვუცქირეთ ამ არაჩვეულებრივ სანახაობას. ძლიერი ქარი ჩვენკენ ქროდა, ჩირგვები საიმედო საფარს წარმოადგენდა. მაშასადამე, შიში არ უნდა გვექონოდა, ურჩხულები ვერ მოგვაგნებდნენ. მათი შვილები დროგამოშვებით უხეშად ინყებდნენ ხოლმე ცელქობას, შეხტებოდნენ და ყრუ ტლაშუნით ეცემოდნენ ძირს. მათი მშობლები, როგორც ეტყობოდა, გამოუთქმელი ღონის პატრონები იყვნენ, ვინაიდან ერთმა მათგანმა, როცა იგი ვეღარ მისწვდა მაღალი ხის კენწეროზე ფოთლებს, მოხვია ხეს წინა თათები და ისეთი ძალით მოსწია თავისკენ, რომ ეს ვეება ხე შუაზე გადატყდა, როგორც სუსტი რტო. ეს საქციელი მონშობდა ორ რამეს: ერთს იმას, რომ კუნთები მათ მეტად ძლიერად ჰქონდათ განვითარებული, მეორეც იმას, რომ ტვინი განუვითარებელი ჰქონდათ, რადგან ამ ურჩხულს ხე პირდაპირ თავში მოხვდა და ბევრიც აღრიალა. უშველებელი აგებულება პირდაპირ არ ეთანაბრებოდა მის გამძლეობას, რომელიც ბუნებისაგან ჰქონდა მინიჭებული. ამ შემთხვევამ, ალბათ, სიფრთხილის გრძნობა გაუმახვილა, ვინაიდან იგი თავისი სამივე გიგანტი შვილითურთ ნელა

გაუდგა ტყისკენ გზას. რამდენიმე ხანს ვხედავდით, როგორ ბზინავდა ტევრში მათი შავი ზურგები, თავები კი ხან ბუჩქებს ზემოთ გამოჩნდებოდა, ხან კი ისევ იმალებოდა ხეებში. შევხედე ჩემს ამხანაგებს. ლორდ ჯონი იდგა და თითი ჩახმახზე ედო, თვალები კი მონადირის გატაცებით ანთებოდა. რას არ გაიმეტებდა იმისათვის, რომ ერთი ასეთი თავი ჩამოეკიდა თავის ოთახში ბუხრის თავზე, ორი გადაჯვარედინებული ნიჩბის გვერდით! მაგრამ მაინც გონიერებამ სძლია, ვინაიდან იცოდა, რომ ჩვენ მხოლოდ იმ შემთხვევაში ჩავნვდებოდით უცნობი ქვეყნის საიდუმლოებას, თუ მის მობინადრებს ეჭვიც კი არ ექნებოდა ჩვენი არსებობის შესახებ.

ორივე პროფესორს თითქო ენა ჩაუვარდაო სიხარულისაგან; ყველაფერი დაავინყდათ. უნებლიეთ ჩაეკიდათ ერთმანეთისათვის ხელი და ისე გაშტერებულიყვნენ, რომ ორ პატარა ბავშვს ჰგავდნენ, რომელთაც რაღაც უჩვეულო საოცრება დაინახეს. ჩელენჯერს პირზე ანგელოზის ღიმილი უთამაშებდა, რის გამოც ლოყები ვაშლებივით გამოჰბეროდა. გესლიანი გამომეტყველება გაქრა სამერლის სახიდან, მოკრძალების აღტაცებამ შეცვალა იგი.

- ან განუტევე მონა შენი! - წამოიძახა ბოლოს. - აბა რაღას იტყვიან ამაზე ინგლისში?

- ჩემო ძვირფასო სამერლი, საიდუმლოდ შემიძლია გაცნობოთ, რასაც იტყვიან ინგლისში, - უპასუხა ჩელენჯერმა, - იქ იტყვიან, რომ თქვენ აშკარა ცრუპენტელა და თვალთმაქცი ხართ და მეცნიერებასთან არავითარი კავშირი არ გაქვთ. იმასვე იტყვიან, რასაც თქვენ და თქვენისთანები ჩემზე ამბობდით.

- თუკი ფოტოსურათებს წარვუდგენთ?

- სიყალბეა, სამერლი! ტლანჭი სიყალბე!

- თუ ნივთიერ საბუთს წარვუდგენთ?

- ოო! მაშინ კი ჩვენგან თავს ვერ დაიძვრენენ! მელოუნი და მისი ფლიტ-სტრიტელი ბრბო ქებასაც კი შეგვასხამენ. დაიმახსოვრეთ! ოცდარვა აგვისტოს ჩვენ ვნახეთ მეპლ-უაიტის ქვეყანაში ხუთი ცოცხალი იგუანოდონი. გააკეთეთ შესაბამისი ჩანაწერი თქვენს ნიგნში, ჩემო ახალგაზრდა მეგობარო, და ამის ცნობა მიაწოდეთ თქვენი უბადრუკი გაზეთის ფურცელს.

- და იმისთვისაც მოემზადეთ, რომ რედაქტორი თქვენ გამოგაპანდურებთ, - დაუმატა ლორდ ჯონსმა, - იმ განედში, რომელზეც ლონდონი იმყოფება, ყოველივე როგორღაც სხვაგვარად გამოიყურება, ჩემო კეთილო ჭაბუკო. განა ცოტაა ხალხი, რომელიც არას ამბობს თავის თავგადასავლებზე იმის შიშით, რომ არ დაუჭერებენ! აბა, ამისათვის მათ ვინ გაკიცხავს? გაივლის ერთი-ორი თვე და ჩვენ თვითონ ეს სიზმრად მოგვეჩვენება. რა უწოდეთ თქვენ ამ ურჩხულებს?

- იგუანოდონი, - თქვა სამერლიმ, -მათი ფეხის ანაბეჭდი აღმოჩენილია ჰასტინგსის ქვიშნარში, კენტში, სასექსში. სამხრეთ ინგლისში აუარებელნი იყვნენ, სანამ მცენარეები შემოელეოდათ; შემდეგ კი პირობები შეიცვალა და ნადირი თანდათან გადაშენდა. აქ, როგორც ჩანს, ყოველივე ისე დარჩენილა, როგორც იყო, რაკი იგუანოდონები დღემდე განაგრძობენ არსებობას.

- თუ აქედან ცოცხალი გავედით, შინ ისე არ დავბრუნდები, მაგისი

თავი რომ არ წავიღო, - თქვა ლორდ ჯონმა, - დამაცათ, აფრიველო მონადირენო, შურისაგან გამწვანდებით! მაგრამ, მეგობრებო, თქვენი არ ვიცი და მე კი ასე მგონია, რომ საცაა რაღაც სერიოზულ უსიამოვნებას გადავეყრებით.

იგივე წინათგრძნობა რაღაც მრისხანე საიდუმლოებისა, მეც მქონდა. ტყის წყვდიადში საშინელებანი იმალებოდნენ და გული უნებლიეთ შიშისაგან იკუმშებოდა, როცა ვაკვირდებოდით ამ ხშირი მწვანით მოსილ უღრან ტყეს. მართალია, ვეებერთელა იგუანოდონები სრულიად უვნებელი დონდლოები იყვნენ, მათ არ შეეძლოთ ჩვენთვის რაიმე განსაკუთრებული ზიანის მიყენება, მაგრამ ვინ იცის, ხომ არ დარჩენილან ამ საოცრებათა სამყაროში სხვა ბუმბერაზები, რომელნიც ახლა მიმალულნი არიან ბუნაგებში, კლდეთა და ჩირგვთა შორის, და მხოლოდ ხელსაყრელ წამს ელოდებიან, რომ გამოცვივდნენ და დაგვეტაკონ? მე მეტად ბუნდოვანი წარმოდგენა მაქვს წინაისტორიული ცხოვრების შესახებ, მაგრამ მახსოვს, როგორღაც ხელში ჩამივარდა ერთი წიგნი, სადაც ლაპარაკი იყო მხეცებზე, რომელთათვისაც ლომები და ვეფხვები ისეთ უბრალო ნანადირევს წარმოადგენდნენ, როგორსაც თავი კატისათვის. ვაითუ ასეთი ურჩხულები ცხოვრობენ მეპლ-უაიტის ქვეყნის უღრანებში!

იმ დილას, ჩვენთვის პირველ დილას უცნობ ქვეყანაში - ჩვენ დავრწმუნდით, რომ აქ ყოველ ნაბიჯზე ფათერაკი მოგველოდა. ეს შემთხვევა პირდაპირ საზიზღარი იყო და ლაპარაკიც კი მეზარება მასზე. თუ დავუჭერებთ ლორდ ჯონს და ქაშანს, სადაც იგუანოდონები ბალახობდნენ, მოვიგონებთ როგორც სიზმარს; მაშინ

პტეროდაქტილებით სავსე ჭაობი ჩვენს მეხსიერებაში ჩარჩება, როგორც საშინელი კოშმარი...

ახლავე მოგიტხრობთ ყოველივეს.

ჩვენ ტყე-ტყე მივდიოდით მეტად ნელი ნაბიჯით, ერთი იმიტომ, რომ ლორდ ჯონი, როგორც მზვერავი, ნებას არ გვაძლევდა, მას დავნეოდით; მეორეც, ორივე პროფესორი ხშირად აღტაცებაში მოჰყავდა ხოლმე რომელიმე მათთვის უცნობი ყვავილის ან მწერის სახეობას. სამი-ოთხი მილის შემდეგ დელის მარჯვენა ნაპირას დაყოლებული ხეები შეთხელდა და ჩვენ წინაშე კიდევ გამოჩნდა ერთი ქაშნი. ჩირგვნარის არშიის იქით მოჩანდა უზარმაზარი რიყის ქვები - ქვები ყველგან გვხვდება ზეგანზე. ჩვენ ნელა მივიწვედით წინ ჩირგვებს შორის, რომლებიც ნელამდე გვწვდებოდა, და უცბად სადღაც ძალიან ახლოს მოგვესმა ხმები - არცთუ ყიყინი, არცთუ სისინი - ერთ გაუგებარ გუგუნად შეერთებული, რომლისგანაც ჰაერი ზანზარებდა. ლორდ ჯონმა ნიშანი მოგვცა - შეჩერდითო, თვითონ მოხრილმა რიყესთან მიირბინა. მან ზევიდან გადაიხედა, შედრკა და, თითქოს ჩვენი არსებობა დაავიწყდაო, დიდხანს იდგა თავის წინ გადაშლილი სანახაობით შეძრწუნებული. ბოლოს ხელი დაგვიქნია, მოდითო, და თან გვანიშნა, ფრთხილად ვყოფილიყავით. ეტყობოდა, რიყის იქით რაღაც საოცრება, იქნებ საშინელი საფრთხეც, იმალებოდა.

მივიპარეთ ლორდ ჯონთან და ძირს ჩავიხედეთ. ჩვენ წინაშე პირი დაეღო ღრმა ქვაბულს, ალბათ, ერთ-ერთ იმ მომცრო კრატერს, რომელთა რიცხვიც ბევრია ზეგანზე. ამ ქვაბულის ძირზე, ჩვენგან ასი იარდის მოშორებით, ლელიანის ნაპირზე ლაპლაპებდა

გადამწვანებული, დაგუბებული წუმპეები. ადგილი თავისთავადაც საშინელი იყო, მაგრამ, როცა მის მოსახლეობას დავაკვირდი, უნებლიეთ მომაგონდა სცენები დანტეს „ ჯოჯოხეთის “ მეშვიდე გარსიდან.

აქ ბუდობდნენ პტეროდაქტილები ასობით და ათასობით! ისინი ფართხალებდნენ ქვაბულში - სინსილები წყალთან დაცოცავდნენ, მათი საზიზღარი დედები კი მეჩეჩზე კვერცხებს ჩეკდნენ. მთელი ეს მასა, უსაზიზღრესი ჯოჯოხეთის ყვირილით, ჰაერს არყევდა და თავის გარშემო ისეთ საშინელ სიმყრალეს ავრცელებდა, რომ ლამის გული აგვერია. ცოტა ზემოთ საკუთარ ქვებზე წამომსხდარიყვნენ ვეებერთელა ნაცარა მამლები. გამომხმარი ფიტულის მსგავსად ისხდნენ ისინი სრულიად უძრავად, მხოლოდ სისხლიან თვალებს ატრიალებდნენ და ხანდახან ნისკარტებსაც აკაკუნებდნენ - როცა ჭრიჭინა გამოუფრენდათ. გიგანტური, მოხრილი, აპკისებური ფრთები გვერდებზე ჰქონდათ მიკრული და ამიტომ გარეგნობით ადამიანს მოგაგონებდნენ. დიდიან-პატარიანად თუ ჩავთვლით, ქვაბულში ამ საზიზღარ არსებათა რაოდენობა არანაკლებ ათასი იქნებოდა.

ორივე ჩვენი პროფესორი ისე გაახარა წინაისტორიული სამყაროს ახლო შესწავლის შესაძლებლობამ, რომ ისინი სიამოვნებით გაატარებდნენ აქ მთელ დღეს. მათ გვიჩვენეს მკვდარი თევზები და ფრინველები, რომელნიც ქვებზე ეყარნენ და, ალბათ, პტეროდაქტილების საკვებს წარმოადგენდნენ. ულოცავდნენ ერთმანეთს, რომ ახლა მაინც გააშუქებდნენ საკითხს, თუ რატომაა, რომ ძვლები ამ მფრინავი ჯოჯოხეთისა ასეთი დიდი რაოდენობით

გვხვდება მთელ რიგ ადგილას, მაგალითად, კემბრიჯის ქვიშნარში. ახლა ეჭვგარეშეა, რომ პტეროდაქტილები, პინგვინების მსგავსად, გუნდ-გუნდად ცხოვრობდნენ.

ბოლოს და ბოლოს, რათა დაემტკიცებინა კოლეგისათვის რაღაც თეზისი, ჩელენჯერმა ქვებიდან ნამოიღო თავი და კინაღამ სუყველა დაგვლუპა. ჩვენთან ყველაზე ახლო მყოფმა მამალმა უცბად საშინელი სისინი დაიწყო, აიქნია აპკისებური ოცფუთიანი ფრთები და ავიდაჰაერში. დედლები პატარებით შეჭგუფდნენ წყლის პირას, გუშაგნი კი ერთმანეთის მიყოლებით სწრაფად აიჭრნენ ცაში. საკვირველ სანახაობას წარმოადგენდნენ ეს უსაზიზღრესი ქმნილებანი. ისინი ასობით დაქროდნენ ცაში ჩვენს თავზე და მერცხლებივით აპობდნენ ჰაერს. მაგრამ ჩვენ მალე დავრწმუნდით, რომ ამ სანახაობის მზერა კარგს არას გადაგვყრიდა. პტეროდაქტილებმა ჯერ მაღლა ცაში დაიწყეს ირგვლივ ფრენა, ცხადია, იმის მოსასინჯად, თუ რამდენად დიდი იყო საფრთხე; მერე კი თანდათან შეავიწროვეს წრე და დაბლა დაემშენენ. ბოლოს მათმა ფრთების შრიალმა ისე ძლიერად დაიწყო ტყლაშუნი, რომ უნებლიეთ მომაგონა ჰენდონის აეროდრომი შეჭიბრების დღეებში.

- მოეცალეთ! - დაიყვირა ლორდ ჯონმა და შაშხანას წაავლო ხელი.
- პირდაპირ ტყისაკენ გაიქეციოთ, ერთმანეთს არ დასცილდეთ.

მაგრამ წრე ჩვენ ზემოთ უკვე შეიკრა, პტეროდაქტილები ფრთებით თითქმის სახეზე გვეხებოდნენ. ჩვენ კონდახებით ვცემდით, მაგრამ რაღაც რბილს ხვდებოდა და არავითარ ზიანს მათ არ აყენებდა. უცბად ამ ასპიდურ შავად მოელვარე წრიდან კისერი ნამოგრძელდა.

მძვინვარე ნისკარტი პირდაპირ ჩვენ გვიმიზნებდა. ერთს მეორე მოჰყვა. სამერლიმ შეყვირა და ხელი მიიფარა გასისხლიანებულ სახეზე. მე ძლიერი ბიძგი ვიგრძენი კეფაში და ტკივილისაგან კინალამ გრძობა დავკარგე. ჩელენჯერი წაიქცა, დავიხარე მისაშველებლად და ზედ კი დავეცი, კიდევ ახალი ჩაკვრა ვიგემე. იმწამსვე ლორდ ჯონმა გაისროლა. თავი ავნიე და დავინახე, რომ ერთი პტეროდაქტილი ძირს ეგდო ფრთამოტეხილი. გაღებული ნისკარტიდან დორბლს ყრიდა და გამძვინვარებით აბრიალებდა სისხლიან თვალებს - ნამდვილი სატანაა, შუა საუკუნეების დროინდელი მხატვრის დახატული! თოფის ხმით შემინებული მისი თანამოძმენი სასწრაფოდ მაღლა აფრინდნენ და ჩვენ ზემოთ ტრიალი დაიწყეს.

- თავს უშველეთ! - დაიძახა ლორდ ჯონმა.

ჩვენ ჭიქურ მივაშურეთ, ჩირგვნარი გადავლახეთ, მაგრამ ტყის პირს რომ მივალნიეთ, ჰარპიები ისევ დაგვენივნენ. სამერლი წააქციეს, ჩვენ ავიყვანეთ და ხეების ქვეშ შევეფარეთ. ტყეში საფრთხე აგვცდა, რადგან პტეროდაქტილებს ტოტებს შორის არ შეეძლოთ თავიანთი ვეებერთელა ფრთების გაშლა.

საცოდავი სანახავი ვიყავით, ბანაკში რომ ვბრუნდებოდით, ისინი კვლავ მოგვდევდნენ, ლაჟვარდ ცაში ლივლივით კრავდნენ წრეს და ისეთ სიმაღლეზე ავიდნენ, რომ ძლივს მტრედის ოდენად მოჩანდნენ. მხოლოდ მაშინ დაგვანებეს თავი, როცა უღრან ტყეს შევეფარეთ. მას შემდეგ კი აღარ გამოჩენილან.

- საოცრად საინტერესო და ჭკუის მასწავლებელი შემთხვევაა, - წარმოთქვა ჩელენჯერმა, როცა შესივებულ მუხლს იბანდა ღელეში, -

ახლა, სამერლი, მე და თქვენ კარგად ვიცით, როგორ უჭირავთ თავი გამძვინვარებულ პტეროდაქტილებს.

სამერლი ამ დროს შუბლიდან მოთქრიალვე სისხლს ინმენდდა. მე საკმაოდ ღრმა ჭრილობას ვიხვევდი კისერზე. ლორდ ჯონი ჩვენზე უფრო იოლად გადარჩა - ურჩხულმა მხოლოდ ბეჭი გაუკანრა და პერანგი გაუხია.

- უნდა აღინიშნოს, - განაგრძო ჩელენჯერმა, - რომ ჩვენმა ახალგაზრდა მეგობარმა ჩხვლევით მიიღო ჭრილობა. ლორდ ჯონის პერანგიდან იმოდენა ნახევის მოგლეჯა მხოლოდ კბილებით შეიძლებოდა, მე კი თავზე ფრთებით მცემეს. ამგვარად, პტეროდაქტილთა თავდასხმის მრავალნაირ მეთოდს გავცვანით.

- კიდევ ცოტაც და ჩვენი აღსასრულიც დადგებოდა, - პირქუშად ჩაილაპარაკა ლორდ ჯონმა, - უფრო საზიზღარი სიკვდილის წარმოდგენაც კი შეუძლებელია - გახდეს ამ ბინძურ ქმნილებათა მსხვერპლი! არ მინდოდა სროლა, მაგრამ სხვა გზა არ იყო.

- რომ არ გესროლათ, ახლა ამ დღეფსთან არ ვისხდებოდით, - გულდაჭერებით წარმოვთქვი მე.

- იმედი ვიქონიოთ, რომ ჩემი ნასროლი საქმეს არ ავნებს, - თქვა ლორდ ჯონმა, - აქაურ ტყეებში ხშირად გაისმის ბგერა არანაკლებ ხმოვანი: ხან ტოტი მოტყდება, ხან მთელი ხეც ტყდება. მაგრამ დღეისათვის კმარა ამდენი ძლიერი შეგრძნება, უმჯობესია, ჩვენს ბანაკს მივმართოთ და ჩვენს პატარა აფთიაქში კარბოლკა მოვძებნოთ. ვინ იცის, იმ საზიზღართა ნაკბენი შეიძლება გესლიანი იყოს.

მაგრამ, რაც ევეყნიერება არსებობს, არა მხოლოდ ერთი დღის განმავლობაში ადამიანს ამდენი ხიფათი შემთხვეოდეს! თურმე ახალი უბედურება გვიცდიდა. ღელეს შევყევით და მინდორზე გავედით. დავინახეთ ეკლის ღობე, რომლითაც ჩვენი ბანაკი იყო შემორაგული და გადავწყვიტეთ, რომ ამჯერად ჩვენი განსაცდელი დასრულებული იყო, მაგრამ შესვენება მაინც არ გვერგო. შესასვლელი წინანდებურად ჩახერგილი იყო, ღობე - მთელი, მაგრამ ჩვენ მაინც მივხვდით, რომ ჩვენი აქ არყოფნის დროს ვიღაცა ყოფილა. დაუპატიჟებელ სტუმარს მინაზე არავითარი კვალი არ დაეჩნია და მხოლოდ ბანაკზე გადმოშვერილი გინგკოს უზარმაზარი ტოტი ცხადყოფდა ამას. რაც შეეხება მის ძალასა და გამბედაობას, ამას ცხადლივ მონშობდა ჩვენი სანყობის მდგომარეობა. ყველა საგანი მიბნეულ-მობნეული იყო მინდორში. ერთი თუნუქის კოლოფი ხორცი დაეჭყლიტა, - ცხადია, ამ ხერხით მას უნდოდა ხორცი ამოეღო. ვაზნების ყუთისაგან მარტოოდენ ნაფოტებიდა დარჩენილიყო და მათ ახლოს ეგდო ლავაშივით შეგრეხილი ვაზნა. გაურკვეველმა ძრწოლამ შეიპყრო ჩვენი გული და შიშით დავუნყეთ ყურებახშირი ჩრდილით დაბურულ ხის ძირებს იმის მოლოდინში, რომ აი, ახლავე გამოჩნდებოდა რაღაც საშინელება.

როგორ მოგვეფონა გულზე, როცა იმავე წუთში მოგვესმა სამბოს ხმა და, როცა ტაფობის კიდურებს მივუახლოვდით, ფრიალოს მწვერვალზე დავინახეთ მისი მოღიმარი სახე.

- ყველაფერი კარგადაა, მისტერ ჩელენჯერ! ყველაფერი კარგად! - დაიძახა მან. - სამბო აქაა, ნუ გეშინია! როცა დაუძახებ სამბოს, ის ყოველთვის აქ იქნება.

ვუცქერთ ამ პატიოსან ზანგს და გავყურებთ თვალუნვდენელ ვაკეს, რომელიც თითქმის ამაზონის შენაკადებამდე აღწევს. ჩვენ გვახსოვს, რომ ეს მაინც მეოცე საუკუნეა, რომ ჩვენ მიწაზე ვცხოვრობთ და არა რაღაც პირველყოფილი ქაოსით მოცულ პლანეტაზე, სადაც ჯადოსნურმა ძალამ გადაგვრტყორცნა. მაგრამ რა ძნელი წარმოსადგენი იყო, რომ ჰორიზონტის იისფერი ხაზიდან დიდ მდინარემდე ერთი ხელის მიწვდენადაა - იმ მდინარემდე, რომელზეც მიმოცურავენ ვეებერთელა გემები; რომ იქ ხალხი, ადამიანები თავიანთ პატარა საოჯახო საქმეებზე მუსაიფობენ, ჩვენ კი გადმოტყორცნილნი პირველყოფილ ქვეყანაში, პირველყოფილ არსებებთან, მხოლოდ გავცქერთ იმ მხარეს და ვნადვლობთ იმ ქვეყანაზე, რომელიც სავსეა ესოდენ სიხარულით!

მე დამრჩა ერთი მოგონება, რომელიც დაკავშირებულია ამ არაჩვეულებრივ დღესთან. ამითვე დავამთავრებ ჩემს წერილსაც. ჭრილობებმა ნამდვილად იმოქმედა ჩვენი პროფესორების ნერვებზე და მათ წამოიწყეს ცხარე პაექრობა იმის შესახებ, თუ წინა ისტორიის ჯოჯოტა რომელ სახეობას ეკუთვნიან ჩვენი მტრები - პტეროდაქტილებს თუ დიმორფოდონებს. საქმე იქამდე მივიდა, რომ გესლიანი სიტყვებიც კი იხმარეს. თავი რომ ამერიდებინა მათი კინკლაობისათვის, იქვე ნაქცეული ხის შტამბზე ჩამოვჭექე და ჩიბუხის წევა დავიწყე. რამდენიმე წუთის შემდეგ ჩემ წინ აიშართა ლორდ ჯონის ფიგურა.

- გესმით, მელოუნ, - თქვა მან, - თქვენ კარგად გახსოვთ ის ადგილი, სადაც ეს პირუტყვები ბუდობენ?

- რა თქმა უნდა, მახსოვს.
- რაღაც ვულკანურ-კრეატერისებურია, არა?
- სრული სიმართლეა, - ვუპასუხე მე.
- როგორია იქ ნიადაგი, მიაქციეთ ყურადღება?
- მარტო რიყეა და ქვები.
- არა, თვით წყლის მახლობლად, სადაც ლელი ხარობს...
- რაღაც მოლურჯო, თიხისმაგვარი.
- აი, სწორედ... ვულკანური კრატერი და ლურჯი თიხა.
- რად გაინტერესებთ? - შევეკითხე მე.
- არა, ეს ისე, - მიპასუხა ლორდ ჯონმა და აუჩქარებლად გაემართა იქით, საიდანაც ჯერ კიდევ მოისმოდა ლაპარაკი ჩვენი მეცნიერი მოკამათეებისა - დაძაბული, მკვახე ტენორი სამერლისა და ომახიანი ბანი ჩელენჯერისა.

მე, ალბათ, დამავინყდებოდა ლორდ ჯონის სიტყვები, მაგრამ იმ დღეს კიდევ გავიგონე ისინი: „ ლურჯი თიხა... ლურჯი თიხა ვულკანურ კრატერში “ . ეს იყო უკანასკნელი სიტყვა, რაც მე გავიგონე და მთელი დღის მოქანცულმა ღრმა ძილს მივეცი თავი.

თავი მეთერთმეტე
მე გმირი ვხდები

ლორდ ჯონის სიფრთხილე გამართლდა: ურჩხულების ნაკბენი

გესლიანი აღმოჩნდა. მეორე დილით მე და სამერლის მძიმე ტკივილები და კანკალი დაგვანყებინა, ჩელენჯერს კი ისე გაუსივდა მუხლი, რომ მტკივანი ფეხის გადადგმა ძალიან უჭირდა. ამიტომაც მთელი დღე ბანაკში გავატარეთ და ვცდილობდით, რაც ძალა შეგვწევდა, დავხმარებოდით ლორდ ჯონს, რომელიც გართული იყო ეკლიანი ღობის გამაგრებით, რაც ერთადერთი თავდასაცავი იყო მტრისაგან. ნათლად მახსოვს, რომ დილიდან დანყებული რაღაც ახირებული შეგრძნება დამჩემდა: სულ მეჩვენებოდა, ვითომ თვალყურს გვადევნებდნენ, მაგრამ ვინ და საიდან, ამას ვერ გეტყოდით.

ველარ მოვითმინე და ჩემი შიში ჩელენჯერსაც გავუზიარე, რომელმაც დაუყოვნებლივ მიანერა იგი ჩემს გონებრივ აშლილობას, ვითომდა ციებცხელებიანი მდგომარეობით გამონვეულს. ასე იყო თუ ისე, მე მაინც განვაგრძობდი აქეთ-იქით თვალების ცეცებას. მოველოდი, რომ რაღაცას დავინახავდი, მაგრამ ჩვენი ეკლიანი ღობისა და ნყვდიადით მოცულ უზარმაზარ ხეთა კენწეროების მწვანე თაღების გარდა ვერაფერს ვხედავდი. მაინც ეს რწმენა, რომ ვიღაც არაკეთილმოსურნე მზვერავი მიმაღულა ჩვენგან რაღაც ორიოდ ნაბიჯის მანძილზე, არამცთუ მტოვებდა, არამედ უფრო და უფრო ძლიერდებოდა. მომაგონდა ცრუმორწმუნე ინდიელების შიში მრისხანე კურუპურის წინაშე, რომელსაც უღრანი ტყე ფარავს და უკვე მზად ვიყავი, სარწმუნოდ მიმედო, რომ ეს ბოროტი სული მოსვენებას არ აძლევს იმ გამბედავ ხალხს, რომელიც მის წმინდა სავანის საიდუმლოთა საიდუმლოში შეჭრილა.

იმ ღამეს - მეკლ-უაიტის ქვეყანაში ჩვენს მესამე ღამეს - ერთმა შემთხვევამ მეტად მძიმე შთაბეჭდილება მოახდინა ჩვენზე და გვაიძულა, კიდევ ერთხელ გვეთქვა მადლობა ლორდ ჯონისათვის, რომელმაც არ დაიზარა შრომა ჩელენჯერის კოშკის გასამაგრებლად. ჩვენ მიფერფლილი ცეცხლის პირას გვეძინა, რომ უცბად გაგვადვიძა, უფრო სწორი იქნება თუ ვიტყვი, ფეხზე წამოგვადო სასტიკმა ღრიალმა და წრიპინმა; არ ვიცი, რას შეიძლება შევადარო ისე ყვირილი, რომელიც გაისმოდა სადღაც სულ ახლოს, ჩვენი ბანაკის გვერდით. ჩემს დღეში არ მსმენია უფრო საშინელი რამ. იგი აპობდაჰაერს, როგორც ორთქლის სასტვენს, თუმცა ამ სასტვენს არც სიფაქიზე ჰქონდა და არც მკაფიოობა. ჩვენ ყურები დავიცეთ, რომ არ მოგვესმინა განუსაზღვრელი საშინელებისა და ტანჯვის მომგვრელი საზიზღარი გრუხუნი. ნერვები ვეღარ უძლებდა ასეთ დაძაბულობას. ცივმა ოფლმა დამასხა, გული შემეკუმშა, თითქოს მთელი მწუხარება ცხოვრებისა, მთელი მისი აურაცხელი ტანჯვა-წამება, ყველაფერი, რაშიც კი მას შეუძლია ბრალი დასდოს ზეცას, შეერთებულიყო ამ უსაშინელეს, მტანჯველ ღრიალში. და თითქოს განზრახ, რომ მეტი სიმძაფრე მიეცა მისთვის, თითქოს ამ საერთო ღრიალს აჰყვაო, იქვე გვრგვინავდა ვიღაცის წყვეტილი, საზიზღარი სიცილი, ვიღაცის საზეიმო როხროხი. ეს კოშმარული დუეტი სამ-ოთხ წუთს გაგრძელდა და მთელი ალიაქოთი ატეხა ფრინველთა შორის, რომელთაც ხეებზე ეძინათ. მერე ყოველივე უცებ მიწყდა. ჩვენ დიდხანს ვიყავით გაჩუმებულნი, თავზარდაცემულნი. ბოლოს ლორდ ჯონმა ფიჩხი შეუკეთა. ცეცხლის მონითალო ანარეკლმა გაანათა ჩემი ამხანაგების

სახეები, რაღაცამ შეითამაშა ჩვენ ზემოთ ფოთლებში.

- რა არის? - ჩურჩულით ვიკითხე.

- დილით გავიგებთ, - თქვა ლორდ ჯონმა, - ეტყობა, აქვეა სადღაც, ამ ბილიკთან ახლოს.

- ჩვენ მომსწრენი გავხდით, შორიდან ყური გვეგდო ნინაისტორიული ტრაგედიისათვის, რომელიც გათამაშდა ლელიანში, იურის პერიოდის ტბასთან, როცა დიდი ჯოჯო ბოლოს უღებდა თავისსავე სუსტ თანამოძმეს ჭინჭრობაში! - წარმოთქვა ჩელენჯერმა, თავისთვისაც კი არაჩვეულებრივად საზეიმოდ. - დიახ, ადამიანი დიდად მოგებული დარჩა, რომ დედამინაზე ცოტა მოგვიანებით გაჩნდა. სამყაროს განთიადზე მას ისეთი ურჩხულები შეხვდებოდნენ, რომელნიც არ შეუშინდებოდნენ არც სიმამაცეს, არც მის გამომგონებლობას. განა მას ისარი, შურდული ან შუბი უშველიდა ისეთ ძალებთან შეხვედრისას, რომლებიც წუხელ თარეშობდნენ? თანამედროვე შაშხანაც კი ვერ მისცემდა უპირატესობას.

- მიუხედავად ამისა, მე მაინც ჩემი საყვარელი მეგობრის იმედი მაქვს, - თქვა ლორდ ჯონმა და თავის „ექსპრესის“ ლულას გადაუსვა ხელი, - მაგრამ არ გედავებით, ამ საშინელებას არა ნაკლები შანსები ექნებოდა გამარჯვებისათვის.

სამერლიმ ხელი ასწია.

- ჩუუ! - წაიჩურჩულა მან. - რაღაც მომესმა.

სამარისებური სიჩუმე დაარღვია ყრუ, მწყობრმა ბრაგუნმა. რაღაც ცხოველი მიილალებოდა ტევრში და სიფრთხილით ადგამდა თავის მძიმე თათებს. მან ნელი ნაბიჯით შემოუარა ჩვენს კარავს და

მემოსასვლელთან შედგა. ჩვენ გავიგონეთ მისი მსტვენავი ქშენა. მხოლოდ სუსტი ღობე გვყოფდა ამ ღამეულ ურჩხულისაგან. შაშხანებს ვტაცეთ ხელი, ლორდ ჯონმა კი გამოაძრო ღობიდან ჩირგვი და რალაც სათოფურისებრი მოაწყო.

- ღმერთო ჩემო! - ნაიჩურჩულა მან. - მგონია კიდევაც ვხედავ.

მე გავიგონე სათოფურში, ლორდ ჯონის მხარის ზემოდან. დიახ, ნამდვილია! ხშირ ჩრდილში, ხის ქვეშ კიდევ უფრო მუქი ჩრდილი მოჩანდა. ველური ძალა და მძვინვარება იგრძნობოდა მინაზე გართხმულ პირველყოფილ მხეცში. სიმაღლით ცხენზე მეტი არ იქნებოდა, მაგრამ ზორბა გარეგნობა მის არაჩვეულებრივ ძალას მონშობდა. მხოლოდ მეტად მძლავრ ორგანიზმს შეეძლებოდა ასეთი სუნთქვა - სავსე, თანაბარი, როგორც საორთქლე ქვაბი. ურჩხული გაინძრა და მე დავინახე მისი საშინელი, მწვანე, ცეცხლივით მოელვარე თვალები. მაშინვე მოისმა შრიალი, - იგი ნელა გვიახლოვდებოდა.

- ახლავე გადმოხტება! - ვთქვი და ჩახმახი შევაყენე.

- არ ესროლოთ! - ნამჩურჩულა ლორდ ჯონმა, - განა შეიძლება სროლა ასეთ წყნარ ღამეში? ხმა ხომ რამდენიმე მილის მანძილზე გავა. ეგ უკანასკნელ შემთხვევაში შეიძლება.

- ამ ღობეზე თუ გადმოვშვა, ხომ დავიღუპეთ! - თქვა სამერლიმ ნერვული სიცილით.

- აქეთ გადმოსვლას არ დავაცლით! - ნამოიძახა ლორდ ჯონმა. - მაგრამ სროლა მხოლოდ უკიდურეს შემთხვევაში შეიძლება. იქნებ მას ისედაც ვძლიო. უნდა ვცადო.

მეტად ძნელი ნარმოსადგენია უფრო გაბედული საქციელი: ლორდ ჯონი კოკონთან დაილუნა, დაავლო ხელი მუგუბალს და თვალის დახამხამებაში გაძვრა ღობეში სათოფურად დატოვებულ საძრომში. ურჩხული მრისხანე გრუხუნით გამოინია წინ. მაგრამ ლორდ ჯონი ერთი წამითაც კი არ შეეყოყმანებულა, ფიცხელ მივარდა მასთან და მუგუბალი პირდაპირ დრუნჩში ატაკა. ჩემ წინ მხოლოდ ერთი წუთით გაიელვა გიგანტური გომბემოს უსაზიზღრესმა ნილაბმა - მეჭეჭიანი, თითქოს კეთრისაგან დაღრღნილი ტყავი და უშველებელი, სისხლით მოსვრილი დრუნჩი. მაშინვე ჩირგვნარში გაისმა ტკაცანი და ჩვენი საზარელი სტუმარიც შთაინთქა უღრან ტყეში.

- აკი ვფიქრობდი, რომ ცეცხლის შეეშინდებოდა, - სიცილით ნარმოთქვა ლორდ ჯონმა, როცა შიგნით შემობრუნდა და მუგუბალი ცეცხლში შეაგდო.

- თქვენ თავი განირეთ! - ერთხმად წამოვიძახეთ ყველამ.

- სხვა გზა არ იყო. ის ურჩხული რომ ჩვენ შორის გაჩენილიყო, ჩვენ ერთმანეთს დავხოცავდით სროლის დროს. ღობეს გარეთ სროლასაც არ ჰქონდა აზრი: მაშინ იგი უეჭველად გადმოგვეჭრებოდა აქეთ და ატეხილი სროლა ხომ ერთბაშად გაგვცემდა. საზოგადოდ, ჩემი აზრით, ჩვენ იოლად გადავრჩით. ნეტავ რა მხეცი იყო?

ჩვენმა სწავლულებმაგაუბედავად გადახედეს ერთმანეთს.

- მე ვერ გავბედავ ზუსტად განვსაზღვრო ეს სულდგმული, - თქვა სამერლიმ, რომელც ჩიბუხს აბოლებდა.

- ასეთი სიფრთხილე ახასიათებს ადამიანებს, რომელთაც აზროვნება ჭეშმარიტად მეცნიერული აქვთ, - ჩელენჯერმა

ქათინაურისათვისაც კი დაიმდაბლა თავი! - მეც ზოგადი განმარტებით უნდა შემოვფარგლო ჩემი რწმენა, რომ ახლა ჩვენ შევეჭახეთ ხორცის მჭამელ დინოზავრის ერთ-ერთ სახეობას. ზეგანზე მათი არსებობის შესაძლებლობის შესახებ თქვენ უკვე მოსმენილი გაქვთ ჩემი აზრი.

- მრავალ წინოისტორიულ სახეობათა შესახებ არ მოუღწევია ჩვენამდე ცნობებს, - თქვა სამერლიმ - ჩვენი მხრივ ზერელე საქციელი იქნება, ყოველ ცოცხალ არსებას, რომელიც კი ჩვენ აქ შეგვხვდება, სახელი შევარქვათ.

- სავსებით მართალი ხართ. ჩვენი შესაძლებლობა განისაზღვრება მხოლოდ დაახლოებითი კლასიფიკაციით. დავიცადოთ ხვალამდე, მაშინ უკეთ გამოჩნდება, ახლა კი ჭობს ძილს დავუბრუნდეთ.

- მხოლოდ ერთი პირობით: ერთი ჩვენგანი საგუშაგოზე დარჩება, - გადაჭრით განაცხადა ლორდ ჯონმა, - ასეთ ქვეყანაში ხუმრობა მიუტევებელია, მეგობრებო. ამიერიდან წინადადებას ვიძლევი, ღამის მორიგეობა შემოვიღოთ, ორ-ორი საათით თითო ცვლაში.

- მაშ, პირველი გუშგი მე ვიქნები, სწორედ ჩიბუხის გამოცლაც მინდა, - თქვა პროფესორმა სამერლიმ.

იქედან მოყოლებული, უგუშაგოდ ჩვენ აღარ ვწვებოდით დასაძინებლად.

დილით გამოირკვა მიზეზი იმ შემზარავი ყვირილისა, რომელმაც ჩვენ გამოგვალვიდა. ახო, სადაც ჩვენ იგუანოდონები ვნახეთ, ნამდვილ ბრძოლის ველად გადაქცეულიყო. როცა დავხედეთ სისხლის გუბებს და ხორცის უშველებელ ნაფლეთებს, რომლებიც მიმოზნეული იყო მწვანე ბალახზე, შეგვეძლო წარმოგვედგინა, რომ აქ ბლომად იყვნენ

დახოცილი მხეცები. მაგრამ როცა ახლოს გავსინჯეთ ყველა ეს ნაგლეჯი, აღმოჩნდა მხოლოდ ერთი იგუანოდონის ტანის ნაწილები, პირდაპირ ნაკუნ-ნაკუნ დაგლეჯილი მეორე მხეცისაგან, რომელიც თუ უფრო ძლიერი არა, უფრო მძვინვარე მაინც იქნებოდა.

ორი პროფესორი სამეცნიერო პაეჯრობაში ჩაება. ისინი განსაკუთრებული დაკვირვებით ათვალიერებდნენ ყოველ ნაჭერს, რომელთაც ემჩნეოდათ ნიშანი შეუბრალებელი ეშვებისა და ვეებერთელა ჭანგებისა.

- ახლავე რაიმე დასკვნების გამოტანა ნაადრევი იქნებოდა, - თქვა პროფესორმა ჩელენჯერმა, როცა მუხლებზე დადებულ მოთეთრო ხორცის ნაჭერს სინჯავდა, - ზოგიერთ მონაცემთა მიხედვით, თავდასხმა მოუხდენია ხმალკბილა ვეფხვს. ასეთი ვეფხვების ჩონჩხებს პოულობენ გამოქვაბულებში კონგლომერატთა შორის. მაგრამ მხეცი, რომელიც ჩვენი თვალით ვნახეთ, გაცილებით დიდია და უფრო ქვენარმავალს ჰგავს. პირადად მე იმ აზრის ვარ, რომ ეს ალოზავრი იყო.

- ან მეგალოზავრი, - თქვა სამერლიმ.

- შესაძლებელია. ერთი სიტყვით, რომელიმე ხორციჭამია დიდ დინოზავრთაგანი იყო. მათ შორის გვხვდება უსაშინლესი ურჩხულები, რომლებიც კი ოდელაც ან ბილწავდნენ დედამინის სფეროს, ან ამშვენებდნენ მუზეუმებს, - ჩელენჯერმა გადაიხარხარა თავისივე მახვილ სიტყვაზე. იუმორის გრძნობა მას მეტად პრიმიტიული ჰქონდა და ყოველთვის ახარებდა თავისი ყოველი, თუნდაც მეტად უკბილო ხუმრობა.

- რაც უფრო ხაკლებად ვიხმაურებთ, მით უმჯობესია! - მკვახედ შეაჩერა იგი ლორდ ჯონმა. - რა ვიცით, ვინ დაეხეტება ჩვენ მახლობლად? თუ იმ მხეცს კიდევ მოეპრიანება აქ დაბრუნება საუზმისათვის და ჩვენ წაგვანყდა, მაშინ გვექნება სასაცილო საქმე. მაგრამ ეს რა არის?

იგუანოდონის ფარფლიან, შავ ტყავზე, ბეჭემით ცხადლივ მოჩანდა ბნელი ნატყეპი, რომელიც ფერით ასფალტს მიაგავდა.

ვერც ერთმა ჩვენგანმა ვერ განმარტა ეს ნიშნები, თუმცა სამერლის მოაგონდა, რომ ორი დღის წინ დაინახა სწორედ ამგვარივე ნიშანი ერთ-ერთ ახალგაზრდა იგუანოდონზე. ჩელენჯერი შემომწყრალი იჭდა, მრავალმნიშვნელოვან სიჩუმეს იცავდა და მთელი თავისი გამომეტყველებით ამბობდა: „აი, მე ვიცი, მაგრამ არ გეტყვი!“ ლორდ ჯონს სხვა აღარა დარჩენოდა, რომ იმავე კითხვით უშუალოდ მისთვის მიემართა.

- თუ თქვენი მონყალება მომცემს ნებას, რომ ხმა ამოვიღო, ბედნიერი ვიქნები გამოვთქვა ჩემი აზრი, - საგანგებო სარკაზმით დაიწყო ჩელენჯერმა, - ჩემს სიცოცხლეში პირველად მოვისმინე ასეთი საყვედურები. განა არ ვიცოდი, რომ თქვენს ნებადაურთველად უბრალო ხუმრობა და გაცინებაც კი არ შეიძლებოდა?!

მხოლოდ მის შემდეგ, როცა ლორდ ჯონმა ბოდიში მოიხადა ჩვენი ფხუკიანი მეგობრის წინაშე, მან კეთილი ინება, თავისი მრისხანება მონყალებად შეეცვალა. როცა მისი მღელვარება სრულებით დაშოშმინდა, იგი ავიდა წაქცეულ ხის შტამბზე და მოგვმართა გრძელი და, როგორც ყოველთვის, არაჩვეულებრივი საზეიმო სიტყვით,

თითქოს მის წინაშე არა ჩვენი - სამი კაცისაგან შემდგარი ჯგუფი, არამედ ათასობით მსმენელთაგან შემდგარი აუდიტორია ყოფილიყო, რომელიც პროფესორისაგან უძვირფასეს ცნობებს ელის.

- რაც შეეხება ზემოაღნიშნულ ნიშნებს, - დაიწყო ჩელენჯერმა, - მე მზად ვარ მივემხრო ჩემი მეგობრისა და კოლეგის, პროფესორ სამერლის აზრს, რომელიც ირწმუნება, რომ ეს ასფალტია. მეპლუაიტის ქვეყანა აშკარად ვულკანური წარმოშობისაა. ასფალტი კი, როგორც ცნობილია, ეკუთვნის სიღრმის წარმონაქმნათაგანს და, უჭველია, აქაც იქნება თხევად მდგომარეობაში. მაშასადამე, შესაძლოა იგუანოდონის კანსაც მოსცხებოდა იგი. სხვათაშორის, ჩვენ წინ დგას მეორე საკითხი, გაცილებით უფრო მნიშვნელოვანი: რანაირად შეუძლიათ აქ არსებობა ხორციჭამია მტაცებლებს, რომელთგან ერთმა უკვე ინახულა ეს ახო და ზედ ასეთი საშინელი კვალი დატოვა? ჩვენ ვიცით, რომ ზეგანი თავისი სივრცით არ აღემატება ინგლისის საშუალო საგრაფოს. ამ, ყოველი მხრით შემოზღუდულ სივრცეში, მრავალ საუკუნეთა განმავლობაში ცხოვრობდნენ ზოგიერთი სახეობანი, რომელნიც დიდი ხანია გადაშენდნენ დედამიწის ზურგიდან.

მე მეგონა, და ეს ჩემთვის ეჭვგარეშეა, ხორციჭამია ცხოველებს, დაუბრკოლებლივ გამრავლების გამო, დიდი ხნით ადრე უნდა მოესპოთ მათთვის ბუნების მიერ ბოძებული საზრდოს მარაგი და ან შიმშილით უნდა დახოცილიყვნენ, ან სხვა რომელიმე საკვებზე გადასულიყვნენ. როგორც ვხედავთ, არც ერთი მომხდარა და არც მეორე. მაშასადამე, უნდა წარმოვიდგინოთ, რომ შემცირება ამ

მძვინვარე მტაცებელთა რაოდენობისა, ურომლისოდაც წარმოუდგენელია წონასწორობა ბუნებაში, აქ მიღწეულია რაღაც სხვა გზებით. როგორია ეს გზები? აი, ერთი მრავალ, ფრიად საინტერესო პრობლემათაგანი, რომელიც ელოდება ახსნას. ჩემს თავს ნებას ვაძლევ ვიმედოვნებდე, რომ ჩვენ კიდევ გვექნება შემთხვევა, თვალი ვადევნოთ ამ ხორციჭამია დინოზავრებს უფრო ახლო მანძილიდან.

- მე კი ნებას ვაძლევ ჩემს თავს, იმედი ვიქონიო, რომ ამგვარი შემთხვევა აღარასოდეს გვექნება, - ვთქვი მე.

პასუხად პროფესორმა წარბები შეყარა, როგორც სკოლის მასწავლებელმა, რომელიც არაფრად ჩააგდება ხოლმე უტიფარი მონაფის უადგილო შენიშვნას.

- იქნებ პროფესორმა სამერლიმ ინებოს თვით მოსაზრებათა გამოთქმა ამ საკითხის შესახებ! - შესთავაზა ჩელენჯერმა.

და ორივე მეცნიერი აფრინდა მეცნიერების მწვერვალებზე, რომელთა გაზავებულ ატმოსფეროში შეიძლებოდა მხოლოდ ისეთ პრობლემათა განსჯა, როგორიცაა კავშირი არსებობისათვის ბრძოლისა და დაბადებათა ოდენობის კლებას შორის, საკვების მტკიცე შემცირების დროს.

იმ დილით გავემგზავრეთ ღელიდან აღმოსავლეთისაკენ, რომ კიდევ არ ნავენყდომოდით პტეროდაქტილების ჭაობს და ზეგანის მცირე ნაწილი რუკაზე გადავიტანეთ. ამ მხარეში ბუჩქნარი ისეთი ხშირი იყო, რომ დაგვჭირდა პირდაპირ ძრომით სვლა. აქამდე მე მოგიტხოვრებით მხოლოდ საშინელებაზე მეკლ-უაიტის ქონების შესახებ, მაგრამ ეს უსამართლობაა, ვინაიდან მთელი ის დილა ჩვენ დავეხეტებოდით

უმშვენიერეს ყვავილთა შორის, უმთავრესად ორი ელფერისა - თეთრისა და ყვითლისა. ჩელენჯერისა და სამერლის სიტყვებით პირველყოფილი სამყარო ამ ორი ფერით შემოისაზღვრება. ბევრ ალაგას მინა მთლიანად დაფარული იყო ყვავილებით და ფეხები კოჭებამდე გვეფლობოდა ამ საუცხოო რბილ ხალიჩებში, რომლებიც ირგვლივ ისეთ ძლიერსა და ტკბილ კეთილსურნელებას ფენდა, რომ მისგან თავბრუც მეხვეოდა. ყველგან ბზუოდნენ ფუტკრები, სწორედ ისეთები, როგორიც ჩვენში, ინგლისშია. ხის ტოტები ძირს იხრებოდა ხილის სიმძიმისაგან, რომელთაგან ზოგი ნაცნობი იყო, ზოგი კი სრულიად უცნობი. ჩვენ ვარჩევდით ფრინველთაგან ნაკენკს და რადგან მოშხამვის შიში აღარ გვქონდა, საამო მრავალფეროვნება შეგვექონდა ჩვენს მენიუში. შამბნარის ამ ნაწილში ყოველი მიმართულებით მიიმართებოდა გარეულ ნადირთაგან გათელილი ბილიკები; ჭაობიანი დაბლობები კი აჭრელებული იყო უამრავი კვალისგან. მათ შორის გვხვდებოდა იგუანოდონის კვალიც. ერთგან ტყის ახლოში ამ ბუმბერაზთა მცირე ჯოგი ბალახობდა და ლორდ ჯონმა ბინოკლით გაარჩია, რომ მათაც ჰქონდათ ტანზე ასფალტის ნიშნები, თუმცა არა იმ ადგილებზე, სადაც გაგლეჯილ იგუანოდონს. ახსნა ამ ახირებული მოვლენისა ვერც ერთმა ჩვენგანმა ვერ შეძლო.

გზაში ხშირად გვხვდებოდნენ წვრილფეხა ცხოველები - მაჩვ-ზღარბი, ქიცვიანი ჭიანჭველაჭამია, გვიმრისფერი ტახი - გრძელი, ზევით აკაუჭებული ეშვებით. ერთხელ ხეებს იქით კარგა მოშორებით, დავინახეთ მწვანე გორაკის ფერდობი, რომელზეც გამალებით არბოდა რუხ-მიხაკისფერი რალაც მსხვილი ნადირი. მან ისეთი

სიმარდით გაირბინა, რომ კარგად ვერც კი გავარჩიეთ. მაგრამ თუ ის ირემი იყო, როგორც ლორდ ჯონი გვარნმუნებდა, მაშინ ტანად იგი არ ჩამოუვარდებოდა იმ გიგანტურ დომბას, რომლის ჩონჩხს აქამდე კიდევ პოულობენ ჩემი მშობლიური ირლანდიის ტაობებში.

იმ იდუმალი სტუმრობის შემდეგ ჩვენ სიფრთხილით ვბრუნდებოდით ხოლმე ბანაკში, მაგრამ იმგვარი რამ აღარ განმეორებულა. იმ საღამოს ცხარე კამათი გაიმართა მომავლის გეგმების შესახებ. ამას უფრო დაწვრილებით მოგიტხრობთ, რადგან მან გავლენა იქონია ჩვენს შემდგომ მოქმედებაზე და ხელი შეგვიწყო, რამდენიმე დღის განმავლობაში გავცნობოდით მეპლ-უაიტის ქვეყანას გაცილებით უკეთ, ვიდრე ამას მოვახერხებდით მრავალი კვირის განმავლობაში.

კამათი გახსნა სამერლიმ. მას ჯერ კიდევ დილიდანვე ემჩნეოდა რაღაც გულნაწყენობა და, როცა ლორდ ჯონმა წამოიწყო ლაპარაკი ხვალინდელი დღის გეგმების შესახებ, პროფესორი აენტო.

- დღესაც, ხვალაც და ზეგაც ჩვენ უნდა ვეძიოთ გასასვლელი ამ ხაფანგიდან, - თქვა მან, - თქვენ სულ იმაზე იმტვრევთ თავს, თუ როგორ შეაღწიოთ ქვეყნის გულში, მე კი მგონია, ჩვენ უნდა ვფიქრობდეთ მხოლოდ იმაზე, თუ როგორ დავაღწიოთ თავი აქაურობას.

- სწორედ განცვიფრებას ვარ, სერ, რომ მეცნიერს შეუძლია სულით ასე დაცემა! - დაიგუგუნა ჩელენჯერმა და თავის მშვენიერ წვერზე ხელიჩამოისვა.

- თქვენ მოხვდით ქვეყანაში, რომელიც აღსავსეა ცნობისმოყვარე

ბუნებისმეტყველისათვის ისეთი ნიმუშებით, რომელთაც ტოლი არცა აქვთ და არცა ჰქონიათ მას შემდეგ, რაც სამყარო არსებობს! და თქვენ წინადადებას იძლევიტ, დავტოვოტ ეს ნაკრძალი? გვირჩევტ ვიკმაროტ მხოლოდ ზერელე გაცნობა მისი და მისი ბინადრებისა! თქვენგან არ მოველოდი ამას, პროფესორო სამერლი!

- ნუ ივინყებტ, თუ შეიძლებოდეს, - ნყრომით დაინყო სამერლიმ, - რომ ლონდონში მელოდება სტუდენტთა დიდი ჯგუფი, რომელიც მიტოვებულია ჩემი გამოთავყვანებული მოადგილის ანაბარა. ჩემი მდგომარეობა ცოტათი განსხვავდება თქვენგან, პროფესორო ჩელენჯერ, ვინაიდან, რამდენადაც ვიცი, თქვენთვის არავის არასდროს მოუნდვია ესოდენ საპასუხისმგებლო სამუშაო, როგორიცაა ახალგაზრდობის განსწავლა.

- სრული სიმართლეა, - დაეთანხმა ჩელენჯერი, - რად უნდა დაიტვირთო კაცმა ფუჯი რამეებით თავი, როცა უფრო დიდი შემოქმედებითი ძიებისთვის ვართ მოწოდებული?! აი რატომაა, რომ ასეთ წინადადებაზე სულ მუდამ კატეგორიულ უარს ვამბობ ხოლმე.

- როგორ წინადადებაზე? - გესლიანი დაცინვით შეეკითხა სამერლი მაგრამ ამ დროს ლორდ ჯონმა მოასწრო საუბრის გადატანა სხვა თემაზე.

- უნდა მოგახსენოტ, - დაინყო მან, - რომ ჰირდაპირ თავის მოჭრად მიმაჩნია ლონდონში დაბრუნება, სანამ საფუძვლიანად არ გავეცნობი ამ მხარეს.

- მე კი გამბედაობა არ მეყოფა, რედაქციის კარი შევადლო და ჩვენს მცოვან მაკ-არდლის დავენახვო. თქვენ ხომ არ გამინყრებით, სერ?

იგი არ მაპატიებს, ასეთი მასალა რომ უგულვებლყო. მაგრამ, ჩემი აზრით, ეს კამათი სულ ზედმეტია: ძალიანაც რომ მოვინდომოთ, ჩვენ ხომ ძირს ჩასვლა არ შეგვიძლია!

- პრიმიტიული ფხიზელი აზრი ჩვენს ჭაბუკ მეგობარს რამდენადმე უნაზღაურებს გონებრივი განვითარების ნაკლოვანებას, - თქვა ჩელენჯერმა, - ცხადია, ჩვენ არავითარი საქმე არა გვაქვს მაგის საზიზღარ პროფესიულ ინტერესებთან, მაგრამ რაც მართალია, მართალია: ძირს ვერ ჩავალთ, მაშასადამე, ტყუილად ვხარჯავთ ძალას უაზრო კამათზე.

- მე კი ვფიქრობ, რომ ყოველივე, რაც თქვენ მოისაზრეთ, ძალღონის უაზრო ხარჯვა იქნება, - დაიწუნუნა სამერლიმ პირიდან ყალიონის გამოუღებლად, - ნება მომეცით, მოგაგონოთ, რომ ჩვენ აქ მოვედით სრულიად გარკვეული მიზნით, რომელიც ჩვენ დაგვისახა ლონდონის ზოოლოგიური ინსტიტუტის სამეცნიერო კრებამ. ეს მიზანია - პროფესორ ჩელენჯერის მტკიცებათა შემოწმება. უნდა მოგახსენოთ, რომ ჩვენ უკვე სავსებით შეგვიძლია მისი სისწორის დადასტურება. მაშასადამე, ჩვენი მისია დამთავრებულია. რაც შეეხება ტაფობისა და მისი ბინადრების დეტალურად შესწავლას, ამ უშველებელი ამოცანის შესრულებას შეძლებს მხოლოდ დიდი, სპეციალურად აღჭურვილი ექსპედიცია. თუ ამას ჩვენ მოვკიდეთ ხელი, მაშინ ვინღა მიიტანს ინგლისში ჩვენი გარჯით მოპოვებულ ცნობებს, რომლებიც წარმოადგენს უძვირფასეს განძს მეცნიერებისათვის? პროფესორმა ჩელენჯერმა გამოიგონა ამ გარეგნულად მიუვალ ზეგანზე ასვლის საშუალება. მოდი, მასვე ვთხოვოთ, კიდევ აამოძრაოს

მისთვის ჩვეული გამომგონებლობა და დაგვაბრუნოს იმავე ქვეყანაში, საიდანაც მოვედით.

სამერლის მოსაზრებანი უალრესად გონივრული მეჩვენა. ჩელენჯერიც შეფიქრიანდა, ვინაიდან გაითვალისწინა, რომ თავის მტერთა შერცხვენას ვერ შეძლებდა, თუკი მისი სიმართლის დადასტურება ვერ მიაღწევდა იქამდე.

- ტაფობიდან ჩასვლის პრობლემა, პირველი შეხედვით გადაუწყვეტლად გვეჩვენება, - თქვა მან, - მაგრამ ეჭვი არ მეპარება, რომ ადამიანის გონება ამ მდგომარეობიდანაც იპოვის გამოსავალს. პატივცემული კოლეგავ, როგორც ჩანს, მართალია, ჩვენ არ უნდა გავაჭიანუროთ მეპლ-უაიტის ქვეყანაში ყოფნა. დროა მოვისაზროთ, თუ როგორ დავბრუნდეთ შინ. მაგრამ კატეგორიულად ვაცხადებ უარს ზეგნის დატოვებაზე, ვიდრე მას გამოვიკვლევდეთ და რაიმე რუკას მაინც შევადგენდეთ.

პროფესორმა სამერლიმ მოუთმენლად დაიფრუტუნა.

- ორი დღე უკვე მოვანდომეთ კვლევა-ზვერვას, - თქვა მან, - მაგრამ თითქმის ამაოდ. ჩვენ კვლავინდებურად, არავითარი წარმოდგენა არ გვაქვს ზეგანის მდებარეობაზე. მხოლოდ ერთი რამ გამოირკვა: მეპლ-უაიტის ქვეყანა დაფარულია ხშირი ტყეებით. უფრო დაწვრილებით კვლევისათვის ხომ თვეები მოგვინდება! სხვა საქმეა, აქ რომ რაიმე მაღლობი იყოს, მაგრამ ზეგანს დაქანება ცენტრისაკენ აქვს, მაშასადამე, რამდენიც უნდა ნავილოთ სიღრმისაკენ, მისი საერთო ხედი, სულერთია, ჩვენს წინ არ გადაიშლება.

სწორედ ამ დროს მომეფლინა ზემთაგონება. შემთხვევით ერთმა

უზარმაზარმა, კვანძებიანმა ხემ გინგკომ, რომელიც გვფარავდა თავისი ძლიერი ტოტებით, მიიპყრო ჩემი ყურადღება. ასეთი ძლიერი შტამბი არ ჰქონდა ახლომახლო არც ერთ ხეს. მაშასადამე, ეს ხე უფრო მალლაც უნდა ყოფილიყო სხვებზე. თუ ზეგანი თავისი განაპირებიდან მართლა დაქანებული ცენტრისაკენ, მაშინ ეს გიგანტი რატომ არ გამოგვადგება სათვალთვალ კოშკად, მეპლ-უაიტის მთელი ქვეყნის დასათვალთვალად? ჯერ კიდევ პატარაობიდან ვიყავით დაჩვეული ხეზე ასვლას. ჩემი თანამგზავრები ჩემზე უკეთ დაცოცავენ კლდეებზე, მაგრამ აქ კი ისინი ვერ მომწვდებიან. ოღონდ ფეხი მოვიკიდო ქვედა ტოტზე, სხვა ყველაფერი ადვილია - კენწერომდეც მივალწევ!

ჩემი აზრი აღტაცებით გაიზიარეს.

- ჩვენს ახალგაზრდა მეგობარს შეუძლია ჩაატაროს ჯამბაზური ოინები, - თქვა ჩელენჯერმა დამისი ლოყები ნითელი ვაშლებივით გამოიბერა, - მე მივესალმები ასეთ გადანწყვეტილებას.

- ჯაბუკო, თქვენ პირდაპირ გენიალური ვინმე ყოფილხართ! - ნამოიძახა ლორდ ჯონმა და ბეჭებზე ხელი დამკრა. - არ მესმის, რატომ არ მოგვივიდა თავში ეს აზრი უფრო ადრე! მზის ჩასვლამდე მხოლოდ ერთი საათიღა დარჩა, მაგრამ თქვენ მაინც მოასწრებთ ადგილმდებარეობის მოხაზვას, სრულიად მარტივს მაინც. აცოცდით ზევით ბლოკნოტით. ხის ძირში ჩვენ ახლავე მივდგამთ სამ ყუთს ერთმანეთზე და როგორმე შეგსვამთ ზედ.

ლორდ ჯონი შედგა ყუთებზე და სიფრთხილით დამინყო დახმარება, მაგრამ ამ დროს საქმეში ჩაერია ჩელენჯერი. მან მოიბრინა ჩვენთან

და თავისი ძლიერი ხელის ერთი მოძრაობით პირდაპირ შემისროლა გვეით. მე ხელი ვტაცე მსხვილ ტოტს და დავინყე ფეხების გადანაცვლება შტამბზე ასაცოცებლად. ჯერ ავინიე ხელებზე და ტანის ნახევარი ავიტანე, მერე მუხლებით დავდექი რტოზე. სამი ქვედა ტოტი საფეხურებად გამოვიყენე, სხვებით, უფრო ნვრილებით, ვისარგებლე გვეით ასასვლელად და ისეთი სისწრაფით ავედი მაღლა, რომ მალე მიწას ვეღრ ვხედავდი.

დროგამოშვებით შეჩერებაც მიხდებოდა. ერთხელ მომიხდა ლიანაზე აცოცება, რომელიც ათ ფუტამდე იყო სიგრძით. საერთოდ ყოველივე კარგად მიდიოდა. მე უკვე მეგონა, რომ ჩელენჯერის ბოხი ხმა მალე ვეღარც კი ამოაღწევდა ჩემამდე. ხე სწორედ გიგანტური სიმაღლის იყო. ვიყურებოდი მწვანე ფოთლებში, მაგრამ მათ შეთხელება სრულადაც არ ემჩნეოდა. მალე შემხვდა ტოტი, რომელზედაც იჯდა მკვრივი მწვანე დათვიმსხალა - ალბათ, რამე პარაზიტი მცენარისა. კისერი წავიგრძელე, რომ გადამეხედა, და თავზარდაცემული იმით, რაც მოულოდნელად თვალწინ წარმომიდგა, კინალამ ხიდან ჩამოვვარდი. ვიღაცის სახე მომჩერებოდა - ორი ფუტის მანძილზე ვიყავით ერთმანეთისაგან. სულდგმული, რომელსაც ეს სახე ეკუთვნოდა, მწვანე დათვიმსხალას ეფარებოდა და იქიდან ამოყო თავი. სახე ადამიანის ჰქონდა, ყოველ შემთხვევაში, მაიმუნისაზე უფრო ადამიანისას ჰგავდა. გრძელი, მოთეთრო, სულ დასიებული, ცხვირმიჭეჭყილი, მასიური ქვედა ყბა, ნიკაპსა და ყბებს მსხვილი ჭაგარი უმოსავდა, როგორც ნამდვილი ბაკენბარდები. ურჩხულმა პირი დაალო და ბრდღვინვა დაიწყო, თითქოს წყევლა-კრულვას ანთხევდა

ჩემ მიმართ. მხოლოდ მაშინ შევნიშნე მისი მკერდი, ძირს დახრილი ძაღლის ღრჭოლები. ნარბეებიდან შემომანათა სიძულვილით და მუქარით აღსავსე მძვინვარე თვალებმა, მაგრამ ისინი უეცრად ჩაქრნენ განუსაზღვრელი შიშის გამო. ურჩხული ქვასავით დაეშვა ძირს. გაისმა ხმამაღალი ტკაცატკუცი დამტვრეული ტოტების. ღორივით ჟღალმა ჯაგრიანმა ტანმა ერთი წამით გაიელვა ჩემ თვალწინ და ფოთლებში გაქრა.

- რა ამბავია? - მომესმა ქვემოდან ლორდ როქსტონის ხმა. - მოხდა რამე?

- დაინახეთ? - დავუყვირე მე აღელვებისგან ცახცახით. ხელი მაგრად მქონდა ჩაკიდებული ტოტისათვის.

- გავიგონეთ რაღაც ხმაური. გვეგონა, რომ თქვენ ფეხი მოგისხლტდათ. მაინც რა მოხდა?

ამ საოცარი კაცმაცუნის უეცარმა გამოჩენამ ისე ამაღელვა, რომ მინდოდა უკვე ძირს ჩავსულიყავი და თანამგზავრებისათვის მეამბნა, რაც მოხდა, მაგრამ კენწერომდე სულ ცოტაღა მანძილი იყო და მრცხვენოდა ძირს ჩასვლა, სანამ დავალებას არ მოვათავებდი.

ამიტომ კარგა ხანს შევისვენე, სული მოვითქვი და გავწიე ზევით. ერთხელ როგორღაც დამჰალ ტოტს დავაბიჯე ფეხი და მხოლოდ ხელებითღა შევიკავე თავი. საზოგადოდ კი ასვლა ძნელი არ იყო. ფოთლები თანდათან შეთხელდა, სახეზე სიომ მომბერა, ეს კი იმის მომასწავებელი იყო, რომ გინგკო უკვე ასცილდა გარშემორტყმულ ხეებს.

მაგრამ მე სულ ზევით და ზევით მივცოცავდი და გადანყვეტილი

მეონდა, სანამ კენწეროს არ მივალწვედი, აქეთ-იქით არც კი მიმეხედა. ბოლოს ტოტები უკვე იზნიქებოდა ჩემი სიმძიმის გამო. მაშინ ავირჩიე საიმედო ორკაპი, მოვენყე შიგ ჩინებულად და გადავხედე იმ იდუმალებით მოცულ ქვეყნის საოცნებო პანორამას, სადაც ჩვენ ბედმა გადმოგვტყორცნა.

მზე უკვე ჰორიზონტის ხაზამდე იყო დასული, მაგრამ სადამო იყო იმდენად მშვიდი და მონმენდილი, რომ ჩემ ქვემოთ გადაჭიმული ზეგანი მთლიანად მოჩანდა კიდით კიდემდე. იგი წარმოადგენდა ოვალს, ოცდაათ მილს სიგრძითა და ოცს სიგანით; ფორმით ძაბრისებრი, მხოლოდ არა ღრმა, რადგან კედლებიდან დაქანება ცენტრისაკენ ჰქონდა, სადაც კარგა მოზრდილი ტბა იყო ათი მილი საერთო ფართობის. ამ მშვენიერი ტბის გარშემო ხშირი ლელიანი იყო. მომწვანო წყლიდან აქა-იქ მოჩანდა მოყვითალო სილიანი მეჩეჩი, რომელიც ოქროსფრად ელავდა მზის მოალერსე სხივებში. ამ მეჩეჩებზე იჭდა უამრავი რაღაც შავი საგანი. ალიგატორებთან შედარებით ისინი დიდები იყვნენ, ნავებთან შედარებით - მეტად გრძელები. ბინოკლით დავუწყე თვალიერება და ცოცხალი ცხოველები აღმოჩნდნენ, მაგრამ სახელდობრ რა, ვერ გამოვიცანი. იმ მხრიდან, სადაც ჩვენი ბანაკი იყო, აქა-იქ გაქაჩლებული ტყიანი ფერდობები მოჰყვებოდა ექვს მილამდე ცენტრალურ ტბასთან. თითქმის ჩემს ფეხებთან გავარჩიე იგუანოდონების ეხო და ცოტა მოშორებით, შეთხელებულ ხეებს შორის მოჩანდა მისასვლელი პტეროდაქტილების ჭაობისაკენ. სამაგიეროდ, ტბის მეორე მხარის გარემოცულობა მკვეთრად იცვლებოდა. იქამართული იყო ისეთი მონითლო ბაზალტის

კედლები, როგორებიც ჩვენ ძირს ვნახეთ. ეს მთაგრეხილისიმაღლით ორას ფუტამდე იქნებოდა, მისი ძირი კი ტყიანი იყო. მონითალო კედლების ქვედა ნაწილში, მინიდან ცოტა ზემოთ, ბინოკლით გავარჩიე მთელი რიგი ხვრეტილებისა, რომელნიც გამოქვაბულში შესასვლელები უნდა ყოფილიყო. ერთ-ერთ ამ გამოქვაბულთან რაღაც თეთრად კიაფობდა, მაგრამ რა იყო იგი, ვერ შევძელი გამოცნობა.

მუშაობა შევწყვიტე მხოლოდ მზის ჩასვლისას, როცა აღარაფერი მოჩანდა, და ჩამოვედი ამხანაგებთან, რომელნიც მოუთმენლად მელოდნენ ხის ძირში. აი, როდის გავხდი ნამდვილი გმირი! ეს განზრახვა მე მეკუთვნოდა და მევე მოვიყვანე იგი სისრულეში. აი, ის რუკა, რომელიც მთელ ერთ თვეს მოგვაგებინებს და აგვაცილებს ბრმასავით ხეტიალს უცნობ ქვეყანაში. ამას მოჰყვა საზეიმო ხელის ჩამორთმევა. მაგრამ, სანამ რუკას ვაჩვენებდი ამხანაგებს, უნდა მეამბნა მათთვის ჩემს შეხვედრაზე კაც-მაიმუნთან.

- იგი სულ იქ იყო, - ვთქვი მე.

- საიდან იცით? - მკითხა ლორდ ჯონმა.

- მე არ მცილდებოდა შეგრძნება, რომ ჩვენ ვიღაცის ბოროტი თვალები გვიყურებდა. გახსოვთ, პროფესორო ჩელენჯერ? მე თქვენ ამაზე გელაპარაკეთ.

- სინამდვილეა, რაღაც მაგდაგვარი გამიგონია. ჩვენს ჭაბუკ მეგობარს აქვს შთაბეჭდილების ის უნარი, რომლითაც განირჩევიან კეტლის ჭილაგის წარმომადგენელნი.

- ტელეპათიის თეორია... - წამოიწყო სამერლიმ და თანაც ჩიბუხს ტენიდა.

- ეგ მეტად რთული პრობლემაა, ნუ შევუდგებით ახლა მის გარჩევას,
- გადაჭრით მოუჭრა სიტყვა ჩელენჯერმა, - უკეთესი იქნება მითხარით,
- მომმართა მე მედიდურად, როგორც ეპისკოპოსმა იცის საკვირაო
სკოლის მონაფის გამოცდის დროს: - ხომ არ შეგინიშნავთ, შეუძლია
თუ არა იმ ცხოველს ცერის დაჭერა ხელისგულზე?

- ეს კი არ შემიმჩნევია.

- კუდი აქვს?

- არა.

- უკანა კიდურებით რამის დაჭერა შეუძლია თუ არა?

- ასე რომ არ ყოფილიყო, ხომ ვერ შეძლებდა ისეთი სისწრაფით
ტოტიდან ტოტზე ხტომას?!

- თუ მეხსიერება არ მღალატობს, სამხრეთ ამერიკაში მაიმუნების
ოცდათექვსმეტ სახეობას ანგარიშობენ... პროფესორო სამერლი,
გთხოვთ თავი შეიკავოთ შენიშვნების მოცემისაგან... მხოლოდ
კაცისმაგვარნი მათ შორის არ არიან. ახლა ეჭვგარეშეა, რომ ისინი აქ
ცხოვრობენ, მაგრამ ეს რაღაც სხვა ნაირსახეობაა და არა ის
ბანჯგვლიანი გორილისმაგვარი მაიმუნები, რომელნიც გვხვდებიან
მხოლოდ აფრიკასა და აღმოსავლეთში (მე კინალამ წამომცდა, რომ ამ
გორილის მსგავსთა ნათესავი კენსინგტონშიც მინახავს). აქაური
ნაირსახეობის მაჩვენებელია სახეზე ბალნიანობა და ტყავის თეთრი
ფერი. ეს უკანასკნელი კი მით აიხსნება, რომ ეს მაიმუნები ხეებზე
ცხოვრობენ ხშირ ფოთლებს შორის. ჩვენ წინაშე დგას საკითხი: ვის
უფრო უახლოვდება აქაური ნაირსახეობა - მაიმუნს თუ ადამიანს?
უკანასკნელ შემთხვევაში, იგი წარმოადგენს იმას, რასაც უბრალოდ

ენოდება „ ნაკლისი რგოლი “ . ჩვენი მოვალეობაა დაუყონებლივ შეუდგეთ ამ პრობლემის გადანყვეტას.

- წინააღმდეგი ვარ! - მკეთრად გაანყვეტინა სიტყვა სამერლიმ. - ახლა, როცა უკვე გვაქვს რუკა, ამით კი დავალებული ვართ მისტერ მელოუნის ენერგიული მოქმედებისა და მოსაზრებისაგან (იძულებული ვარ მოვიყვანო მისი სიტყვები), ჩვენი ერთადერთი მოვალეობაა - მივიღოთ ყველა ზომა, რათა დაუყონებლივ გავცილდეთ ამ საშინელ ადგილს.

- ცივილიზაციის სიკეთე მოსვენებას არ გაძლევთ! - ამოიკვნესა ჩელენჯერმა.

- დიახ, სერ! ცივილიზაციის უდიდეს სიკეთედ მელანი მიმაჩნია, სერ! ჩვენ ანგარიში უნდა ჩავაბაროთ ყველაფრის, რაც აქ ვნახეთ. შემდგომ გამოკვლევებს სხვებმა მოჰკიდონ ხელი. თქვენ ხომ თვითონაც თანახმა იყავით ამისა, სანამ მისტერ მელოუნმა არ წარმოგიდგინათ თავისი რუკა.

- კარგი, - თქვა ჩელენჯერმა, - მეც ხომ ერთბაშად მომეფონება გულზე, როცა საბოლოოდ დავრწმუნდები, რომ ექსპედიციის შედეგები მიაღწევს ჩვენს მეგობრებამდე? მაგრამ ჭერჯერობით წარმოდგენაც კი არა მაქვს, როგორ გავაღწიოთ თავი აქედან. თუმცა ჭორჭ ედუარდ ჩელენჯერს არ შეხვედრია შეჭახება ისეთ პრობლემასთან, რომელიც ვერ დაეძლიოს მის ჭკუას, და ის გპირდებათ, რომ ხვალ ჭეროვნად შეუდგება ამ საკითხს...

კამათი ამით დასრულდა. იმ საღამოსვე კოცონისა და ერთადერთი სანთლის სინათლეზე ჩვენ ჩემი მონახაზის მიხედვით დავხატეთ

მივიწყებული სამყაროს პირველი რუკა. ჩემ მიერ ხის კენწეროდან აღნიშნული დეტალები შევითანეთ შესაფერის ადგილებზე. ჩელენჯერის ფიქრი შეჩერდა დიდ თეთრ ნიშანზე, რომელიც ტბას აღნიშნავდა.

- რა სახელი ვუნოდოთ? - იკითხა მან.

- რატომ არ უნდა ისარგებლოთ შემთხვევით, რომ უკვდავყოთ თქვენი სახელი? - ჩვეულებრივ გესლიანობით თქვა სამერლიმ.

- დარწმუნებული ვარ, სერ, შთამომავლობას დარჩება უფრო ძლიერი საფუძველი, რომ ჩელენჯერის სახელი შეინახოს, და ეს საფუძველი დამყარებული იქნება მის პირად დამსახურებაზე, პირქუშად უპასუხა პროფესორმა, - ყოველ უმეცარს შეუძლია მიატმასნოს თავისი სახელი რომელიმე მდინარეს ან მთის მწვერვალს. მე ასეთი ძეგლები არ მესაჭიროება.

სამერლიმ კვლავჩაიციხა და ახალ შეტევას აპირებდა, მაგრამ ლორდ ჯონი შეეცადა მოკამათეთა დაოკებას.

- ძვირფასო ჭაბუკო, ტბა თქვენ უნდა მონათლოთ, - თქვა მან, - თქვენ პირველმა დაინახეთ იგი და, თუ მოისურვებთ აღნიშნოთ რუკაზე „მელოუნის ტბა“, იცოდეთ არავინ შეგეცილებათ.

- დიახ, დიახ! ჩვენმა ჭაბუკმა მეგობარმა უნდა მისცეს სახელი ტბას, - მხარი დაუჭირა ჩელენჯერმა.

- თუ ასეა, - ვთქვი მე და თანაც ვიგრძენი, რომ გავწითლდი, - ეწოდოს მას „გლედისის ტბა“.

- როგორ ფიქრობთ, „ცენტრალური“ უფრო არ ნათელყოფს მის ადგილმდებარეობას? - მკითხა სამერლიმ.

- არა, იყოს „ გლედისის ტბა “ .

ჩელენჯერმა თანაგრძნობით გადმომხედა და მეგობრული საყვედურით თავი ჩაიქნია.

- ეჰ, სიყმანვილევ, სიყმანვილევ! - თქვა მან. - რა გაეწყობა, გლედისი იყოს, გლედისი!

თავი მეთორმეტე

„ რა საშინელება იყო ტყეში “

წინა წერილში უკვე მოვიხსენიე... იქნებ არა? - ბოლო დროს მესხიერება როგორღაც მღალატობს, - რომ სიამაყით ჩემს ტყავში აღარ ვეტეოდი, როცა სამმა ისეთმა რჩეულმა ვაცმა, როგორებიც ჩემი თანამგზავრები არიან, მაღლობით ჩამომართვეს ხელი. მათი სიტყვით, თუ არ გადავარჩინე, მეტად გავაადვილე მაინც ჩვენი მდგომარეობა. რადგან ყველაზე უმცროსი წევრი ვიყავი ექსპედიციისა და, რაც გამოცდილებასა და ხასიათის სიმტკიცეს ეხებოდა, ყველაფერში ისინი მჭობნიდნენ, - მე ჩვენი მოგზაურობის პირველი დღიდანვე შეუმჩნეველი ვიყავი. მაგრამ ახლა მეც დრო დამიდგა. ვაი, ზვიადობას სიკეთე არ მოაქვს. თვითმოწონების გრძნობამ და ჩემი ძალებით ახალმა დაიმედებამ იმავე ღამეს ისეთი რამ განმაცდევინა, რომლის მოგონებაც კი აქამდე შიშის ზარს მგვრის.

აი, როგორ მოხდა ეს: გინგკოს ხის წვერზე ჩემი მარჯვე ასვლით

ყოველ საზღვარს გადააჭარბა ჩემმა სულიერმა აფორიაქებამ და თვალი ვეღარ მოვხუჭე. იმ დამეს პირველი მორიგეობა სამერლის ხვდა. კოცონის მკრთალ სინათლეზე მისი მოუქნელი ფიგურა მოჩანდა. იგი მხოლოდ იჭდა, შაშხანა მუხლებზე დაედო და ისე ყვინთავდა, რომ მისი ცანცარა წვერი სულ თრთოდა. ლორდ ჯონი თავის სამხრეთ-ამერიკულ საბან-პონჩოში გახვეული ინვა და მისგან არა ისმოდა რა. სამაგიეროდ, ჩელენჯერის ბოხი და მაღალი ხვრინვა მთელ ტყეს ედებოდა.

გაბადრული მთვარე კაშკაშებდა; ღამის ჰაერმა, ცოტა არ იყოს, შეგვაცივა. რა ღამეა გასასეირნებლად! უეცრად აზრმა გამიელვა - რატომ არ უნდა გავისეირნო? რა მოხდება, რომ ჩუმად გავიდე ბანაკიდან, ვნახო გზა ცენტრალური ტბისაკენ და დილით დავბრუნდე აუარებელი ცხელ-ცხელი ამბით? მაშინ ხომ ჩემი აქციები უფრო მაღლა აიწევს! და თუ სამერლი გვაიძულებს აქედან თავის დასაღწევად მივმართოთ რაიმე ხერხს, ლონდონში დავბრუნდებით უზუსტესი ცნობებით მეკლ-უაიტის ქვეყნის ცენტრალური ნაწილის შესახებ, სადაც ჩემ მეტს ფეხი არავის დაუდგამს. მომაგონდა გლედისი... „ ადამიანი თავად მოიხვეჭს დედებას “ , თითქოს ახლაც აჟღერდა ჩემს ყურებში; მომაგონდა მაკ-არდლიც. რა მასალაა გაზეთისათვის - მთელი გვერდის! რა კარიერა მელოდება წინ! დაიწყება ომი და შეიძლება გამგზავნონ კორესპოდენტად სამხედრო მოქმედებათა ასპარეზზე. ვტაცე ხელი შაშხანას, რომელიც ხელში მომხვდა. ვაზნები ხომ ჭიბეში მეყარა. გადავაბიჯე შესასვლელს და გავძვერი გარეთ. უკან რომ მოვიხედე, თვალი მოვკარი ჩვენს ვაგლახ

გუმბავს სამერლის, რომელიც წინანდებურად თვლემდა მომქრალ კოცონთან და მწყობრად, ჩინური კერპივით აკატუნებდა თავს.

პირველი ასი იარდის გავლის შემდეგ ჩემთვის უკვე აშკარა შეიქნა, თუ რაოდენი უგუნურება იყო ჩემი საქციელი. ვგონებ უკვე მოვიხსენიე ამ ქრონიკის ფურცლებზე; წარმოდგენის მგზნებარება მიშლის ხელს, რომ ჭეშმარიტად გამბედავი კაცი გავხდე. ისიც მოვიხსენიე, რომ ყველაფერზე უფრო მეშინია, ლაჩრის სახელი არ დამერქვას. სწორედ ამ შიშს მივყავდი წინ. ერთი სიტყვით, ხელცარიელი ბანაკში ვეღარ დავბრუნდებოდი. ამხანაგებსაც რომ არ დაენყოთ ჩემი ძებნა და არ გაეგოთ ჩემი სიმხდალე, სულერთია, ჩემთვის ადგილს ვეღარ ვპოვებდი მწვავე სირცხვილისაგან. ამავე დროს უკვე კანკალი დამანყებინა და მზად ვიყავი ყველაფერზე ხელი ამეღო. ოღონდ კი ღირსეული გამოსავალი მეპოვა ამ უხერხული მდგომარეობიდან.

რა საშინელება იყო ტყეში! ხეები იდგნენ ისე მჭიდროდ, როგორც კედელი. ფოთლებით ისე იყო დაბურული ტყე, რომ მთვარის შუქი თითქმის შიგ ვერ ატანდა და მხოლოდ სულ ზევითა შტოები იხატებოდა ვარსკვლავებით მოჭედილ ცის ფონზე. სიბნელეს რომ თანდათანობით თვალი შევაჩვიე, ზოგიერთ რამეს უკვე ვარჩევდი. ზოგ ხეს ვარჩევდი ამ სიბნელეში, სხვები კი ქრებოდნენ შავბნელ კატაბარდებში, რომელთაგან მე განზე ვხტებოდი შიშისაგან თავზარდაცემული, რადგან ისინი ხანდახან გამოქვაბულის შესასვლელად მელანდებოდნენ. მომაგონდა სასონარკვეთილი ღრიალი სასიკვდილოდ განწირული იგუანოდონისა, რომელიც მთელ ტყეში გაისმოდა. მომაგონდა მეჭეჭიანი გასისხლიანებული დრუნჩი,

რომელმაც ჩემს თვალწინ გაიელვა, როცა ლორდ ჯონმა მიანათა თავისი ჩირაღდანი. საშინელი უსახელო ურჩხული სწორედ ამ ადგილებში ნადირობს. მას შეუძლია ყოველ ნუთში მეტაკოს ტყის სიბნელეში. შევჩერდი, ამოვიღე ჭიბიდან ვაზნა და გადავხსენი შაშხანის ჩახმახი. და უეცრად გულისცემა შეწყდა ჩემს მკერდში: ეს შაშხანა კი არა, საფანტის თოფი აღმოჩნდა.

ხელახლა გავიფიქრე: „ არა ჯობია, დავბრუნდე? “ საბაბი სრულიად საკმარისია; ვერავინ გაბედავს ეჭვის შეტანას ჩემი მარცხის მიზეზებში. მაგრამ უგუნური ზვიადობა წინ აღუდგა თვით ამ სიტყვასაც კი. არა, მე არა მსურდა გაფიქრებაც კი, რომ ხიფათს შევეყრებოდი. თუ საქმე ამაზე მიდგება, მაშინ ალბათ ასეთ საშინელ ადგილას შაშხანაც ისევე გამოუსადეგარი იქნება, როგორც უბრალო სანადირო თოფი. ბანაკში დაბრუნებას და შეცდომის გამოსწორებას აზრი არა აქვს - მეორედ შეუმჩნევლად იქიდან წამოსვლას ველარ მოვახერხებ. დამჭირდება ჩემი განზრახვის განმარტება, მაშინ კი ინიციატივა ხელიდან წამივა. მცირე ჭოჭმანის შემდეგ მაინც გავბედე და უარგისი თოფით იღლიაში გავწიე წინ. ტყის სიბნელე მაშინებდა, მაგრამ იგუანოდონების ახობე რომელსაც მთვარის შუქი დაჰქათქათებდა, კიდევ უფრო შემეშინდა. ჩირგვებში მიმალულმა დაკვირვებით მიმოვაავლე თვალი. ურჩხულები არ ჩანდნენ. იმ ტრაგედიაში, რომლის შავდღიან გმირად შეიქნა ერთი იგუანოდონი, აიძულა დანარჩენები ამ საძოვარს გასცლოდნენ. ნისლიანი ვერცხლისებური ღამე მდუმარე იყო - არც შრიალი, არც ხმაური. მოვიკრიბე სიმამაცე და სწრაფად გადავირბინე ბილიკი. ისევ იმ ღელესთან გავედი, რომელიც გზის მაჩვენებელი ძაფის სამსახურს

მინევდა. ეს მხიარული თანამგზავრი მირბოდა, ბუტბუტებდა და რაკრაკებდა ისე, როგორც ჩემი გულით საყვარელი ღელე, სადაც პატარაობისას ჩემს მშობლიურ ქვეყანაში კალმახზე ვთევზაობდი ხოლმე ღამდამობით. თუ ამის მდინარებას მივყევი, ტბასთან გამიყვანს, ზევით თუ შევყევი - უკანვე ბანაკში ამოვყოფ თავს. ღელე ხშირად იკარგებოდა ხოლმე ჩირგვნარში, მაგრამ მისი განუწყვეტელი ჩუხჩუხი სულ მესმოდა.

რაც უფრო დაქანებისაკენ მიდიოდა, მით უფრო თხელდებოდა ტყე და თავის ადგილს ბუჩქნარსა და შამბანარს უთმობდა, რომელთა შორის აქა-იქ მოჩანდა მაღალი ხე. სიარული გამიადვილდა და ახლა უკვე შემეძლო აქეთ-იქითც გამეხედა და თვითონ კი შეუმჩნეველი დავრჩენილიყავი. ჩემი გზა პტეროდაქტილთა ტბის მახლობლად გადიოდა. იქიდან ჩემკენ შრიალითა და სტვენით წამოფრინდა ერთი ამ გიგანტთაგანი, რომლის გაშლილი ფრთა ოცი ფუტი მაინც იქნებოდა. აი, კიდევ დაფარა მან მთვარის დისკო და თვალისმომჭრელი თეთრი ტროპიკული ელვარებით გამსჭვალული აპკისებური ფრთები ჩონჩხის ბნელი მოხაზულობით წამომადგა ზედ თავზე. მე ჩირგვნარში ვდურთე თავი, რადგან გამოცდილებით ვიცოდი, რომ საკმარისია ამისგან ერთი ხმის მიცემა და კალიასავით მომესევთან მისი თანამოძმენი. მხოლოდ მას შემდეგ, რაც პტეროდაქტილი შამბნარში დაეშვა, ფრთხილად გავუდექი გზას.

ღამე მეტად წყნარი იყო, მაგრამ ეს სინყნარე დაარღვია ყრუ თანაბარმა გრგვინვამ, რომელიც ყოველი ნაბიჯის გადადგმაზე სულ უფრო და უფრო ხმამაღალი ხდებოდა. ბოლოს შევჩერდი წყაროსთან,

საიდანაც მოისმოდა ეს ხმა, რომელიც ქვაბში ადუღებული წყლის ხაფხაფს მოგაგონებდათ. მაშინ გავიგე, რაშიც იყო საქმე. პატარა მინდვრის შუა ადგილზე მოჩანდა ტბა, ან უკეთ რომ ვთქვათ, დიდი ტბორი, ვინაიდან დიამეტრით იგი არ აღემატებოდა ტრაფალგარ-სკვერის წყალსაცავს. მისი კუპრივით შავი ზედაპირი განუწყვეტლივ თუხთუხებდა, ბუშტები სკდებოდა და გაზს გამოყოფდა. ტბორის ზედაპირი სიცხისაგან ვარვარებდა, გარშემო მიწა კი იმდენად გაცხელებულიყო, რომ ხელისგული შევახე და სიმწვავისაგან სასწრაფოდ უკან გამოვნიე. ჩანს, მძლავრი ვულკანური პროცესი, რომელსაც მრავალ საუკუნეთა წინათ ეს ზეგანი აუწევია დედამიწის პირიდან, ჯერ არაა დამთავრებული. ჩვენ აქ უკვე შეგვხვდრია საუცხოო მცენარეთა შორის კლდის შავი ნამტვრევები და გაცივებული ნიაღვარი, მაგრამ ეს თხევადი ასფალტის რეზერვუარი იყო პირველი უდავო დამამტკიცებელი იმისა, რომ ძველი ვულკანი აქამდე განაგრძობდა მოქმედებას. სამწუხაროდ, მე მეჩქარებოდა, ბანაკში გათენებამდე უნდა დავბრუნებულიყავი და ვეღარ მოვიცადე.

სანამ სული მიდგას, ამ საშინელ გზას ვერ დავივინყებ. მთვარის შუქით განათებულ ბილიკებს სულ ნაპირ-ნაპირ ვუვლიდი და ვცდილობდი რაც შეიძლება სიბნელეში მევლო. შიშისაგან გული მეკუმშებოდა, როცა შამბნარში მესმოდა მტვრევა ტოტებისა, რაც მოასწავებდა რომელიმე მხეცის გავლას. ვეებერთელა ჩეროები აიმართებოდნენ ჩემს წინაშე და მალე ქრებოდნენ, რადგან ისინი უხმაუროდ დაცურავდნენ თავიანთი რბილი თათებით. ხშირად შევჩერდებოდი ხოლმე მტკიცე გადაწყვეტილებით, რომ უკანვე

დავბრუნებულიყავი და ყოველთვის სიამაყე სძლევდა შიშსა და წინ - ნიშანში ამოღებული მიზნისაკენ მერეკებოდა.

ბოლოს (ჩემს საათში მეორე იყო დანყებული) ხეებს შორის წყლის ზედაპირი გამოკრთა და ათი წუთის შემდეგ მე უკვე ლელიანში ვიდექი, ცენტრალური ტბის ნაპირად. დიდი ხანია წყურვილი მკლავდა, გულაღმა დავწექი და წყალს დავენაფე, ცივი და მეტად სასიამოვნო აღმოჩნდა. ამ ადგილს ნაპირისაკენ მიჰყვებოდა ფართო, მრავალი კვალით აჭრელებული ბილიკი - ცხადია, ნადირი ეტანებოდა წყალს. ზედწყლის პირად ლავის ვეებერთელა ბელტი ამობურცულიყო და გაცივებულიყო. ზედ შევცოცდი, წამოვწექი და გარშემო მიმოვიხედე.

თავიდან რაც თვალში მეცა, თავისი მოულოდნელობით გამაოცა. გინკოს კენწეროდან გადაშლილი სანახაობის აღწერისას, მოვიხსენიე კლდოვან ქედზე შავი ნიშნები, რომლებიც შეიძლებოდა მიგველო გამოქვაბულში შესავალ ხვეულებად. ახლა როცა გავიხედე იქით, დავინახე მრავალი მრგვალი ხვრელი, რომლებიც კაშკაშა წითელი ცეცხლით ანათებდნენ, როგორც ოკეანეს გემის ილუმინატორები ბნელ ღამეში. ჯერ ვიფიქრე, - ეს ალბათ, ანარეკლია ლავისა, რომელიც განუქრობელ ვულკანში ბობოქრობს-მეთქი, მაგრამ მაშინვე უარყავი ასეთი ვარაუდი. ლავის ბობოქრობა შესაძლებელია სადმე ძირს და არა ამ სიმაღლეზე, კლდეთა შორის. მაშ ეს რას ნიშნავს? წარმოუდგენელია, მაგრამ სხვა განმარტებას ვერ მივუყენებ. ეს მონიღლო ნიშნები სხვა არა არის რა, გარდა იმ კოცონთა ანარეკლისა, რომლებიც გამოქვაბულში ანთია; იმ კოცონთა, რომელთა ანთება მხოლოდ ადამიანის ხელს შეეძლო. მაშასადამე,

ზეგანზე ადამიანები ყოფილან. რა ბრწყინვალე შედეგები მოიტანა ჩემმა ღამის გასეირნებამ! ასეთი ცნობებით უკვე აღარ შეგრცხვება ლონდონში დაბრუნება.

დიდხანს შევყურებდი ამ წითლად მოციმციმე ნათელს. ათი მილი მაინც მაშორებდა მათგან, მაგრამ ამოდენა მანძილზეც კი შეიძლებოდა გარჩევა, რომ ხან მიქრებოდა ცეცხლი, ხან ისევ იფეთქებდა ცხოველი სინათლით, ხან სრულიადაც ქრებოდა, ალბათ, როცა ვინმე ჩამოეფარებოდა. არაფერს ქვეყნად არ დავიშურებდი, რომ შემძლებოდა ამ გამოქვაბულებთან მისვლა და შიგ შეხედვა. მერე კი როგორ ავუნერდი ჩემს თანამგზავრებს, გარეგნულად როგორები არიან და რა ცხოვრებას ეწევიან ის ადამიანები, რომელთაც ბინა დაუდვიათ დედამიწის სფეროს ამ იდუმალ კუთხეში. ახლა ამაზე ფიქრიც კი ზედმეტია, მაგრამ არა მგონია, ვინმე ჩვენგანმა მოისურვოს ზეგანის დატოვება, ვიდრე დანამდვილებით არ შეიტყობს, რა იმალება ამ გამოქვაბულებში.

გლედისის ტბა - ჩემი ტბა! - ლაპლაპებდა ჩემ წინაშე, როგორც სინდიცი, მის ცენტრში კი ციმციმებდა მთვარის ნათელი სახე. იგი ღრმა არ იყო: წყლიდან ზოგ-ზოგან მოჩანდა სილის მეჩჩები. გლუვი ზედაპირი ტბისა საკუთარი სიცოცხლითა ცხოვრობდა; ხან წრეები გაჩნდებოდა ზედ, ხან - მცირე ციმციმი. უცებ თევზმა იელვა თავისი ვერცხლოვანი ქაცვებით. აი, გამოჩნდა ასპიდურ-შავი ზურგი რაღაც ურჩხულისა. ვეებერთელა გედის მსგავსმა, გრძელ მოქნილკისრიანმა საოცარმა სულდგმულმა გაიარა ყოველი მეჩჩის გასწვრივ. მერე მძიმედ მოიღო ზღართანი ტბაში და გაცურა. მისი მოხრილი კისერი და

მკვირცხლი თავი დიდხანს მოჩანდა წყალზე. მერე ჩაყურყუმალავდა და მეტად აღარც ამოუყვია თავი.

მთელი ჩემი ყურადღება იმან მიიქცია, რაც თითქმის ჩემს ფეხებთან ხდებოდა. ნაპირზე ჩამოჭდა ორი მხეცი, რომლებიც დიდ არმალიდებს ჰგავდნენ. ისინი დაენაფნენ წყალს და მალე აამუშავეს თავიანთი ენის გრძელი წითელი ბაფთები. მათ კვალდაკვალ მოჰყვა უზარმაზარი რქაბორჯღალა ირემი, ფურირმითა და ორი ნუკრით. ასეთ მეფურ არსებას, ალბათ, სხვაგან ვერსად იპოვი. ცხენირემიცა და ამერიკული ირემიც ბეჭზე თუ შემოსწვდებოდნენ მათ. იგი მთელი ჯალაბობით წყნარად შეექცეოდა წყალს, მაგრამ ხარირემმა უეცრად გამაფრთხილებლად დაიფრუტუნა და ყველანი მყისვე შთაინთქნენ ლელიანში. არმადილებმაც ბაჭბაჭით გასწიეს. ბილიკზე გამოჩნდა რაღაც ახალი ცხოველი - ნამდვილი ურჩხული.

თავში რაღაცამ გამკრა: სად მინახავს ეს მახინჯი მრუდი ზურგით, რომელიც სამკუთხა კბილებით იყო შეჭვდილი, ფრინველის პატარა თავით თითქმის მიწამდე დაშვებული? და უეცრად მომაგონდა. ეს ხომ სტეგობავრია, რომელიც მეპლ-უაიტმა აღბეჭდა ალბომის ფურცლებზე ცხოველი რომელმაც პირველ ყოვლისა დააინტერესა ჩელენჯერი. აი იგი ჩემ წინაშეა - შეიძლება სწორედ ის იყოს, რომელიც შეხვდა ამერიკელ მხატვარს. მისი სიმძიმისაგან მიწას განზარი გაჰქონდა. წყალს ისეთი ხმაურით სვლევდა, რომ გეგონებოდათ, ეს ხმა ღამეს აღვიძებსო. ხუთიოდე წამს სტეგობავრი ჩემ გვერდით იდგა. ხელი რომ გამენია, შევეხებოდი მის საზიზღარ კბილებს, რომლებიც მისი ყოველი მოძრაობის დროს კრთებოდნენ. წყლის სმას რომ მორჩა, ურჩხული

ლოდებს მოეფარა.

საათი ამოვიღე - სამის ნახევარი იყო, სწორედ ის დრო, როცა ბანაკში უნდა დავბრუნებულიყავი. უკან დასაბრუნებელი გზა არავითარ ეჭვს არ იწვევდა ჩემში, რადგან აქედან წამოსვლისას ღელის მარცხენა ნაპირს მოვდევდი, ღელე კი უერთდებოდა ცენტრალურ ტბას ჩემი სათვალთვალო პუნქტიდან რამდენიმე ნაბიჯის დაშორებით. ამგვარად, მშვენიერ გუნებაზე ვიყავი, როცა ბანაკისაკენ ვყენი პირი, თავმოწონებულმა ღამის გასეირნების შედეგებით და იმ აუარებელი ახალი ამბით, რომელთაც ამხანაგებს წარვუდგენ. რასაკვირველია, უმნიშვნელოვანესი ახალი ამბავი - შიგნიდან განათებული გამოქვაბულებია. ტროგლოდიტების რომელიღაც ჯილაგი უნდა ცხოვრობდეს იქ. ცოტა რამ ღირებულებას ჩემ მიერ ცენტრალურ ტბაზე მოხდენილი დაკვირვებანიც წარმოადგენდა. შემიძლია დავადასტურო, რომ აქაურობა სავსეა ცოცხალი არსებით, და გარდა ამისა, ავწერ წინაისტორიული ხმელეთის მცხოვრებთა რამდენიმე ახალ სახეობას, რომელნიც ჩვენ აქამდე არ შეგვხვედრიან. ქვეყნიერებაზე ბევრი არ აღმოჩნდა ისეთი ადამიანი, - ასე ვფიქრობდი, - რომლებიც ერთ ღამეში (თანროგორ წარმოუდგენელ ღამეში), შეძლებდნენ კაცობრიობის ცოდნათა საუნჯეში ესოდენ ძვირფასი განძის შეტანას.

ფიქრებში წასული ნელ-ნელა მივდიოდი შეღმართით და უკვე დაახლოებით ნახევარი გზა მქონდა ბანაკამდე გავლილი, რომ უკნიდან რაღაც უცნაური ხმა შემომესმა და გამომათხიზლა. ეს იყო რაღაც საშუალო, ხვრინვასა და ღრიალს შორის - ყრუ, დაბალი და არაჩვეულებრივად მრისხანე. ეტყობა, მახლობლად რაღაც მხეცი

გაჩნდა, მაგრამ სიბნელეში ვერაფერს გაარჩევდი: ნაბიჯს მოვუმატე და ნახევარი მილი კიდევ გავიარე, ხელახლა მომესმა იგივე ხმა. ახლა უფრო ძლიერი და უფრო შემადრწუნებელი. გული ჩამიკვდა მკერდში იმის გაფიქრებაზე, რომ ვიღაც უკან დამედევნა, სიცივემ ამიტანა და ვიგრძენი, რომ თმა ყალფზე დამიდგა. ერთმანეთიც კი დაუფლეთიათ ამ ურჩხულებს, მაგრამ ისინი რომ თავს დაესხნენ თანამედროვე ადამიანს, ინადირონ სამყაროს მეუფეზე - ამ საშინელ აბრს ვერ ვურიგდებოდი. ჩემ წინაშე ისევ წარმოიშვა ის საშინელი სანახაობა დანტეს „ ჭოჭოხეთიდან “ - ლორდ ჭონის მიერ მუგუბლით განათებული, სისხლით მოთხუპნილი დრუნჩი. ვიდექი და თვალდახუჭული ვიმზირებოდი უკან, მთვარით გაბრწყინებული ბილიკისაკენ, თანაც შიშით მუხლები მეკვეთებოდა. ასეთი რამ შეიძლება მხოლოდ სიზმარში გვგზანოს. მყუდროება, ვერცხლოვანი მთვარით გაშუქებული ბილიკი, ბუჩქების ჩრდილები შავად და უეცრად ეს მრისხანე სიწყნარე ისევ გაკვეთა იმავე დაბალმა ხორხისმიერმა გრგვინვამ. მისი ხმიანობა უფრო მძაფრდებოდა და ახლოვდებოდა. საეჭვო აღარ იყო: ვიღაც კვალდაკვალ მომდევდა და მანძილი ჩემსა და ჩემს მდევარს შორის ყოველ წუთს მცირდებოდა.

გაქვავებული ვიდექი და თვალს ვერ ვაშორებდი ბილიკს. უეცრად ისიც გამოჩნდა. ბილიკის შორეულ ბოლოში, რომელიც ახლახან გამოვიარე, ბუჩქები შეირხნენ. რაღაც დიდი, ბნელი მოსცილდა მათ და ერთის ნახტომით გამოიჭირა მთვარის შუქით განათებულ ბილიკზე. მე განზრახ ვამბობ ნახტომს, ვინაიდან ურჩხული ერთი ადგილიდან მეორეზე გადასასვლელად მთელი სიმაღლით აიმართება ხოლმე,

როგორც კენგურუ, და მეტად განვითარებული უკანა ფეხების მიწინადად უკუბიძგებით გადადის მეორე ადგილზე. წინა ფეხები მუცელზე აქვს ხოლმე მიჭერილი. ამ მხეცის ახოვანებამ და ძლიერებამ გამოაცხად - ნამდვილი სპილოა, ყალფზე შემდგარი და ამასთან ერთად, როგორ არაჩვეულებრივად მოძრავი! პირველ წამს მე კიდევ იმედმა გამიელვა თავში: იქნებ, ეს უწყინარი იგუანოდონია-მეთქი? მაგრამ, მიუხედავად ჩემი სრული უმეცრებისა, მაინც მივხვდი, რომ ვცდებოდი, სამთითა ბალახიჭამია იგუანოდონს თავი ფურირემივით პატარა ჰქონდა, ამ საშინელებას კი - ფართო და ბრტყელი. ერთი სიტყვით, ნამდვილი პირი იყო გომბეშოს დრუნჩისა, რომლის პატრონმაც ისე შეგვაშინა წინა ღამეს. გააფთრებული ღრიალი და უჭიათობა, რომლითაც იგი მე დამედევნა, მონმობდა, რომ ეს იყო ხორციჭამია, უსაშინელესი მხეცთაგანი, რომელიც ოდესმე ყოფილა დედამიწაზე. ურჩხული ხშირად დავარდებოდა ხოლმე წინა ფეხზე და ცხვირით მიწას სუნავდა, რომ ჩემი კვალი ეყნოსა. ხანდახან კვალი ეკარგებოდა. მაგრამ დინოზავრი მაინც მიაგნებდა ხოლმე და გააფთრებული, უშველებელი ნახტომებით კვლავ დამედევნებოდა ბილიკით. ახლაც კი, ამ საშინელების მართო მოგონებაზეც ცივ ოფლს მასხამს ხოლმე. რა უნდა მექნა? ხელში მექონდა მხოლოდ საფანტის თოფი, მაგრამ ახლა რაში გამომადგებოდა? სასონარკვეთილებით მიმოვიხედე. თვალებით ვეძებდი რაიმე საფარს - კლდეს ან ხეს, მაგრამ აქ, ბუჩქნარის ტევრში, მხოლოდ ნორჩი ხეები იყო. ჩემს მდევარს სრულიადაც არ გაუჭირდებოდა, არათუ ნორჩი, დიდი ხეც კი წვირივით გადაემტვრია. უნდა გავქცეულიყავი, სხვა რაღა უნდა მექნა?! მაგრამ როგორ

გავქცეულიყავი უსწორმასწორო ქვიან შეღმართზე? ბედად დროზე შევნიშნე კარგად გატკეპნილი ბილიკი. დაზვერვისას შევნიშნე, რომ ბლომად იყო ასეთი ბილიკი, ნადირთა მიერ გატკეპნილი. თუ ამას მივაშურე, შეიძლება დავაღწიო თავი ჩემს მდევარს. მით უმეტეს, რომ სირბილი კარგად ვიცი და ახლა ფორმაშიც ვარ. გადავისროლე გვერდზე უმაქნისი თოფი და ისეთი სიმკვირცხლე გამოვიჩინე სირბილში, რომელიც არც წინათ და არც ამ დამის შემდეგ აღარ გამომიჩენია. ფეხები მეკეცებოდა, გული მისკდებოდა, სუნთქვა მეხუთებოდა, მაგრამ მაინც გავრბოდი, რადგან შიში მერეკებოდა. ბოლოს, როცა არაქათი გამიწყდა, შევდექი. ერთი წუთით მომეჩვენა, რომ მხეცმა თავი დამანება. ბილიკზე აღარავინ იყო და უეცრად ისევ მოისმა ფიჩხის ლაწუნი, მძლავრი ფილტვების მსტვინავი ქშენა... მხეცი მენეოდა. იგი ახლოვდებოდა! ხსნა აღარსად იყო! უგუნურო! რად ყოყმანობდი ისე ხანგრძლივ, მაშინვე ვერ გაიქეცი? დინობავრი პირველად მათო ყნოსვას ემყარებოდა, ამით კი უკან დადევნება ბრკოლდებოდა. მაგრამ როგორც კი გავიქეცი, მან შემნიშნა და იმ წუთიდან თვალთაგან აღარ მიშორებდა. კიდევ რამდენიმე ნახტომი - და ურჩხული უკვე მოსახვევში გამოჩნდა. მთვარის კაშკაშა სინათლეზე გამოჩნდნენ ვეებერთელა გადმოკარკლული თვალეები, დაღრენილი ხახა, ორწყება საშინელი კბილებით და ნანვეტებული ბრჭყალები. მხეცივით დავიღრიალე, უკანმიუხედავად მოვკურცხლე. წყვეტილი, ხრინწიანი ქშენა სულ უფრო და უფრო მიახლოვდებოდა. მძიმე ფეხის ბრაგუნი მენეოდა. ერთი წამიც კიდევ და, ურჩხულიზურგზე ჩამჭიდებდა პირს. მაგრამ უეცრად - დამარეტიანებელი ტკაცანი... უფსკრულში

მივფრინავ; მერე კი სიბნელე, გონმიხდილობია და დავინყების სიცარიელე.

როცა გონს მოვედი, - ალბათ, ეს მოხდა სულ რამდენიმე წუთში, - ცხვირში მეცა უსაშინელესი, სრულიად აუტანელი სიმყრალე. სიბნელეში ხელი მოვაფათურე და მაშინვე წავანყდი რაღაც უშველებელ ხორცის ნაჭერს, მეორე ხელით ვეებერთელა ძვალი ვიპოვე. ზევით, ოვალში, ვარსკვლავები ანათებდა. მაშასადამე, მე ვგგდე რაღაც ღრმა ხაროს ძირში. ძლივს ავდექი და ყველაფერი გავსინჯე. მთელი სხეული მტეხდა, მაგრამ ძვლები მთელი მქონდა, ვერავითარი დაზიანება ვერ აღმოვაჩინე. როცა ჩემს დანისლულ ტვინში ამოტივტივდა ჩემი თხრილში ჩავარდნის წინამორბედი გარემოებანი, თავზარდაცემით ავიხედე ზემოთ, სრულიად დარწმუნებულმა, რომ დინოზავრის ბნელი თავი აი აგერ გამოჩნდებოდა მიმკრთალებულ ცის ფონზე, მაგრამ ყოველივე წყნარად და მშვიდად იყო. მაშინ მე ხელის ცეცებით მოვაირე ორმოს ძირი, რათა გამეგო, თუ სად ჩამაგდო ბედნიერმა შემთხვევამ. ორმო ღრმა აღმოჩნდა შვეული ნაპრალებით და სწორი ფსკერით, სიგრძე-სიგანით ოც ფუტამდე. ფსკერზე ეყარა სრულიად გახრწნილი ხორცის ნაგლეჯები, რომელთაგანაც აუტანელი სიმყრალე იდგა. ამ ლეშზე რომ ვაბიჯებდი და ხშირად ვფრთხილობდი კიდეც, უცბად რაღაც მაგარ საგანს წავანყდი, - ეს აღმოჩნდა ხის მარგილი, ორმოს შუაგულში ჩასობილი. ხელი მოვუსვი და ზედ რაღაც ნებოვანი ვიგრძენი, მაგრამ მარგლის წვერამდე მაინც ვერ ავწვდი.

მაშინვე გამახსენდა, რომ ჭიბეში ცვილიანი ასანთები მქონდა:

როგორც კი გავკარი ერთი ასანთი მაშინვე გავიგე, რა დანიშნულება ჰქონდა ამ ორმოს. საეჭვო არა იყო რა. ეს იყო კაცის ხელით ნაკეთი სარეგვავი. შუაში ჩასობილი წამახვილებული მარგილი, სიმაღლით ცხრა ფუტამდე, სულ გაშავებული იყო იმ ცხოველთა სისხლით, რომლებიც ზედ ჩამოეცმოდნენ ხოლმე. ძირს მიმოფანტული მყრალი ლეშის ნაჭრები უნდა ყოფილიყო მარგილიდან ჩამოშორებული, რომ მომავალი მსხვერპლისათვის გაეთავისუფლებინათ ადგილი.

მომავონდა ჩელენჯერი, რომელიც ირწმუნებოდა, რომ ადამიანს, რომელსაც თავდაცვისათვის მხოლოდ სუსტი საშუალებანი გააჩნია, არ შეუძლია იარსებოს ასეთი ურჩხულებით დასახლებულ ზეგანზე. მაგრამ ახლა ცხადია ჩემთვის კაცის მხეცებთან ბრძოლის საშუალებანი. გამოქვაბულები საიმედო თავშესაფარს წარმოადგენს მობინადრეთათვის, ვინც არ უნდა იყვნენ ისინი. ამ ადამიანთა მოდგმას გონებრივი უპირატესობა ვეებერთელა ჯოჯოებზე, ეტყობა იმდენად დიდი ყოფილა, რომ ნებას აძლევდა მხეცებს, ბილიკებზე მოეწყოთ ფოთლებით დაფარული ხაფანგები, რომლებშიც, მიუხედავად მათი ძლიერებისა და სიმარდისა, მხეცები იღუპებოდნენ ადამიანი აქაც მბრძანებლობდა ბუნებაზე. ზევით ამოსვლა მაინცდამაინც დიდ სიმარჯვეს არ მოითხოვდა, მაგრამ მე დიდხანს ვერ ვბედავდი ამას იმის შიშით, რომ არ ჩავვარდნილიყავი ურჩხულის თათებში, რომლებმაც კინალამ დამგლიჯეს. ვინ იცის, იქნებ დინობავრი ბუჩქებშია მიმალული და თავის მსხვერპლს უდარაჯებს? მაგრამ მე მომავონდა ჩელენჯერისა და სამერლის ბაასი ამ გიგანტური ქვემძრომების ჩვეულებათა შესახებ და ცოტათი დავმშვიდდი. ორივე

პროფესორი შეთანხმდა იმაზე, რომ დინოზავრის ერთ ნამცეცა თავის ქალაში ტვინის ადგილი არ არის და არსებითად სწორედ ეს იყო მიზეზი, რომ ეს სრულიად უტვინო ცხოველები აღიგავნენ პირისაგან მიწისა, რადგან ვერ მოახერხეს შეგუება არსებობის პირობათა ცვალებადობასთან.

სანამ მე დამიდარაჯდებოდა, დინოზავრს უნდა მოესაზრებინა, თუ რა დამემართა, მაგრამ ამისათვის საჭირო იყო მიზეზსა და შედეგს შორის კავშირის დადგენის უნარი. გაცილებით უფრო შესაძლებელია, რომ უტვინო ცხოველი, რომელიც მხოლოდ მტაცებლური ინსტინქტის ბრძანებით მოქმედებს, ჯერ გაშტერდა შეცბუნებული, მერე კი ნავიდა ახალი მსხვერპლის საძებნელად. ორმოს კიდურამდე ავძვერი და აქეთ-იქით მომოვიხედე: ვარსკვლავები კრთებოდა, ცას სიმკრთალე დაჰკარგოდა; დილის ნიავმა საამო სიგრილით მომიქროლა სახეში. ჩემი მტერი აღარსად ჩანდა. ნელა ამოვძვერი ორმოდან და მიწაზე ჩამოვჯექი, თან მზად ვიყავი, უმცირესი განგაშისთანავე ჩემს თავშესაფარში ჩავმხტარიყავი. შემდეგ დილის მოახლოებითა და გამეფებული სიჩუმით რამდენადმე დამშვიდებულმა გავბედე მალულად უკანვე წასვლა იმავე ბილიკით. რამდენიმე წუთის შემდეგ ჩემი თოფი დავინახე, ავიღე იგი, გამოვედი ღელესთან, რომელიც გზის მაჩვენებლად მემსახურებოდა და ჩქარი ნაბიჯით ბანაკისაკენ გავნიე; ხშირად კი ვიმზირებოდი უკან და აქეთ-იქით შეშინებული ვიყურებოდი. უეცრად ქარმა მომბერა მოგონება ჩემს ამხანაგებზე. წყნარი დილის სიმშვიდე გაარღვია თოფის სროლის შორეულმა ხმამ. შევჩერდი და ყური მივუგდე - ყოველივე დუმდა. „ ხომ არ მოსვლიათ ჩვენებს რაიმე?

გამიელვა თავში, მაგრამ მაშინვე დავმშვიდდი, რადგან უფრო საღი და უფრო ბუნებრივი განმარტება მოვნახე. უკვე ინათა. ჩემი არყოფნა, რასაკვირველია, შენიშნეს ამხანაგებმა, ალბათ, გადანყვიტეს, რომ მე ტყეში გზა დამებნა, და თოფი ისროლეს, რომ დამხმარებოდნენ ბანაკისაკენ გზის გაკვლევაში. მართალია, თოფის სროლა აკრძალული გვქონდა, მაგრამ თუ ისინი ფიქრობდნენ, რომ მე საფრთხე მელოდა, არა მგონია ამას ისინი შეეფერხებინა. საჭიროა, რაც შეიძლება მალე დაბრუნება ბანაკში, რომ განგაში დაშოშმინდეს.

დავიქანცე, გავიტანჯე და თუმცა ძალიანვცდილობდი, - სიარული აღარ შემეძლო. აი, თანდათან გამოჩნდება იგუანოდონების ბილიკიც. ახლა ტყიანი ვინრო ზოლიდა მყოფდა ჩელენჯერის სიმაგრისაგან. მხიარულად დავიყვირე, რომ მალე დამემშვიდებინა ამხანაგები. პასუხი არ გამცეს. ირგვლივ ავისმომასწავებელი სიჩუმე იდგა. გული შემეკუმშა. ნაბიჯს ავუჩქარე, მერე გავიქეცი. აი, ზღუდეც, იგი მთელია, მაგრამ ხერგი აღარაა. შევვარდი შიგ. საშინელი სანახაობა წარმომიდა თვალწინ ადრიანი დილის მკრთალ სინათლეზე: ჩვენი ნივთები უნესოდ გაბნეულიყო მთელ მინდორზე. თანამგზავრები აღარსად ჩანდნენ, მიმქრალ კოცონთან კი წითლად მოჩანდა ბალახზე სისხლის დიდი გუბე.

იმდენად შემადრწუნა ამ მოულოდნელობამ, რომ უცებ მოსაზრების უნარიც კი დავკარგე. მაგონდებოდა მხოლოდ, როგორც მძიმე კოშმარი, როგორ ვანყდებოდი ტყეში დაცარიელებული ბანაკის ირგვლივ, სასონარკვეთილი ვეძახდი ამხანაგებს, მაგრამ ტყის ტევრი მდუმარებდა. ჭკუიდან მშლიდა საშინელი აზრები. რა მეშველება, თუ

მათ მეტად ვეღარ ვიხილავ? რა მეშველება, თუ მარტოდ დავრჩი ამ საშინელ ადგილას და ვერასოდეს ველირსები ქვეყნად დაბრუნებას? რა მეშველება, თუ ბედმა გამწირა აქ საცხოვრებლად და სასიკვდილოდ? მინდოდა თმა დამეგლიჯა და თავი მინისათვის მეხალა თავგანწირული მღელვარებით. მხოლოდ ახლა გავიგე, რა საყრდენი ყოფილან ჩემთვის ამხანაგები - ჩელენჯერიც მისი უშფოთველი გულდაჭერებულობით; მბრძანებელი, აუღელვებელი ლორდი როქსტონი, რომელიც იუმორის გრძნობას არასოდეს კარგავდა. უიმათოდ მე ვიყავი, როგორც სუსტი, უძლური ბავშვი, ნყვდიადში კენტად დარჩენილი. საით მივცე თავი, რა ვქნა, საიდან დავინყო?

რამდენიმე ხანს სრულიად დათრგუნვილი ვიჯექი, შემდეგ თანდათან გამოვერკვიე და დავინყე იმაზე ფიქრი, თუ რა მწარე ბედი ეწია ჩემს თანამგზავრებს. ბანაკის აკლება იმას მოასწავებდა, რომ მათ თავს დაესხნენ - ალბათ იმ დროს, როცა სროლა გავიგონე. მაგრამ გაისროლეს მხოლოდ ერთხელ, მაშასადამე, ყველაფერი უცებ გათავდა. შაშხანები აქვე მინაზე ეყარა. ერთი მათგანის საკეტში, რომელიც ლორდ ჯონს ეკუთვნოდა, დაცლილი ვაზნა იყო. კოცონთან მიყრილი საბნების მიხედვით, რომლებიც ჩელენჯერსა და სამერლის ეკუთვნოდა, უბედურება თავს დასტეხიათ ძილის დროს. ვაზნებისა და სანოვაგის ყუთები მთელ მინდორზე იყო მიმობნეული. აქვე დავინახე ჩვენი ფოტოაპარატი და ფირფიტებიანი კოლოფები. ეს ყოველივე მთელი იყო, სამაგიეროდ ყუთებიდან ამოდებული სანოვაგის მარაგი გაქრა, ის კი, როგორც ვიცი, ბლომდაც იყო, მაშასადამე, ბანაკზე

თავდასხმა მოუხდენიათ არა ადამიანებს, არამედ მხეცებს, თორემ, წინააღმდეგ შემთხვევაში, აქ, ალბათ, აღარაფერს დატოვებდნენ.

ეგეცაა, თუ ეს მართლა მხეცები იყვნენ, ან ერთი რომელიმე ურჩხული, რაღა მოუვიდოდათ ჩემს თანამგზავრებს? ხორციჭამია მხეცები, რასაკვირველია, მათ დაგლეჯდნენ, მაგრამ ნეშტი მაინც რა იქნა?

მართალია, სისხლის გუბე მეტყველებდა იმაზე, რაც მოხდა; დინოზავრი კი, რომელიც მე დამედევნა ღამით, თავის მსხვერპლს ასე ადვილად წაიღებდა, როგორც თავის კატა (ამ შემთხვევაში ორი დანარჩენი ალბათ დაედევნებოდა), მაგრამ რატომ თან არ წაუღიათ შაშხანები? ჩემი დაღლილი, დატანჯული ტვინი უარს ამბობდა ამ ამოცანის ამოხსნაზე. ტყეში ძებნამაც ვერაფერი მომცა. გზა დავკარგე და მხოლოდ ბედნიერი შემთხვევის წყალობით ისევ მივაგენი ბანაკს, თუმცა საათზე მეტი კი დავკარგე ამისათვის.

ამ დროს თავში გამიელვა ერთმა ფიქრმა, რომელშიც ზოგი რამ სანუგეშო იყო. აქ მე სულ მართო არ ვარ მაინც. კლდის ძირთან დარჩა ჩვენი ერთგული სამბო, იგი გაიგონებს ჩემს ხმას. მივედი რამთან და ძირს ჩავიხედე. აბა, რასაკვირველია. ის საბანზე მის კოცონთან! მაგრამ იქ კიდევ ვიღაც არის. ნეტა ვინ იქნება? სიხარულისაგან გული შემიფრთხილდა. იქნებ ერთ-ერთმა ჩემმა ამხანაგთაგანმა რამენაირად მოახერხა ძირს ჩასვლა? მაგრამ, როგორც კი დაკვირვებით დავაშტერდი, ეს იმედიც ჩამიქრა. სამბოს პირდაპირ მჭდომარე კაცის კანს ამომავალი მზის სხივებში სინითლე გადაჰკრავდა - ეს ინდიელი იყო. ხმამაღლა დავიყვირე და

ცხვირსახოციც დავუქნიე. სამბომ თავი ასწია, პასუხად ხელი დამიქნია და ფრიალოსაკენ გაიქცა. რამდენიმე წუთის შემდეგ ის უკვე მის მწვერვალზე იდგა, სულ ახლოს ჩემგან, და მწუხარე დუმილით უგდებდა ყურს ჩემს მოთხრობას.

- ისინი ეშმაკს წაუყვანია, მისტერ მელოუნ, - თქვა სამბომ, - თქვენ მოხვედით ეშმაკის ქვეყანაში და ყველას წაგიყვანთ იგი. ისმინეთ, რასაც სამბო გეუბნებათ, სერ: მალე ჩამოდით ძირს, თორემ უბედურება მოგელთ.

- როგორ ჩამოვიდე, სამბო?

- ჩამოჭერთ ლიანები ხეებიდან, მისტერ მელოუნ, გადმომიყარეთ აქ. მე მივაბამ ლიანებს გადანაჭერ ხის ძირზე და ხიდი გაკეთდება.

- ჩვენც ეგრე ვფიქრობთ, მაგრამ ვერ დაგვიმაგრებენ.

- გაგზავნეთ თოკებისათვის, მისტერ მელოუნ.

- ვინლა გავგზავნო და სად?

- გაგზავნეთ ინდიელთა სოფელში, სერ. ინდიელთა სოფელში ბევრი ტყავის ბაგირი. ინდიელი ძირს არის. გაგზავნეთ იგი.

- საიდან გაჩნდა?

- ეს ჩვენი ინდიელია. მისთვის ყველაფერი წაურთმევიათ, თავადაც უცემიათ, ის დაბრუნდა. ახლა წერილს წაიღებს, თოკებსაც მოიტანს - ყველაფერს გააკეთებს.

წერილს წაიღებს...სწორედ კარგი აზრია! შეიძლება ჩვენს საშველადაც მოვიდეს ვინმე? თუ არა და, აღმოჩენები მაინც, რომლებითაც ჩვენ გავამდიდრეთ მეცნიერება, მიაღწევს ჩვენს მეგობრებამდე და ქვეყნიერება გაიგებს, რომ ჩვენ ტყუილუბრალოდ

არ დავლუპულვართ. ორი წერილი უკვე მზად მქონდა. დღეს კიდევ მოვასწრებ მესამესაც, რომელშიც ამბავთა მსვლელობა უკანასკნელ წუთამდე იქნება აღწერილი.

სამბოს ვუბრძანე, საღამო ჟამს კიდევ ამოსულიყო ციცაბოზე და მთელი ეს სევდიანი დღე მოვანდომე იმის აღწერას, რაც წინა ღამეს შემემთხვა. წერილებს თან დავურთე მცირე ბარათიც, რომელიც ინდიელს უნდა გადაეცა პირველსავე შემხვედრი თეთრკანიანისათვის - ვაჭრისათვის ან რომელიმე გემის კაპიტნისთვის. ბარათში იყო ნათქვამი, რომ ჩვენი სიცოცხლე იმაზეა დამოკიდებული, მოგვანვდიან თუ არა ბაგირებს. საღმოს სამბოს გადავეცი ყველა წერილი და ჩემი ქისა სამი გირვანქა სტერლინგით. ეს ფული ინდიელისათვის იყო განკუთვნილი. ბაგირებისათვის კი ორჯერ მეტს ვპირდებოდი. ახლა, ძვირფასო მისტერ მაკ-არდლ, თქვენ მიხვდებით, თუ როგორ მოაღწია თქვენამდე ჩვენმა წერილებმა და გაიგებთ მთელ სიმართლეს თქვენი ბედკრული კორესპონდენტის შესახებ, იმ შემთხვევაში, თუ იგი ამის შემდეგ ერთ სტრიქონსაც ვეღარ მოგანვდით. ახლა ისე ქანცგანყვეტილი და დათრგუნვილი ვარ, რომ გეგმის დანყოფილება აღარ შემიძლია. ხვალიდან ვიფიქრებ მომავალზე და ბანაკთან კავშირის განუწყვეტლად შევუდგები ჩემი უბედური ამხანაგების ძებნას.

თავი მეცამეტე

„ეს სანახაობა მე არასოდეს დამავინყდება“

იმ სევდიან დღეს, მზის ჩასვლისას დავინახე ქვევით მიმავალი ინდიელი - უკანასკნელი იმედი ჩვენი გადარჩენისა, თვალი გავაყოლე მის პანანინა ფიგურას, სანამ არ გაუჩინარდა საღამოს ვარდისფერ ნისლში, რომელიც ჩემსა და ამაზონს შორის ჩამონოლილიყო.

უკვე სრულიად ბნელოდა, როდესაც ჩვენს გაცამტვერებულ ბანაკს მივაშურე. სამბოს კოცონს კიდევ ერთხელ შევაგლე თვალი, ამ ერთადერთ სხივს სინათლისას, იმ ვეებერთელა ქვეყნიდან მოღწეულს და ისევე მოაღერსეს, როგორც ერთგული ზანგის სიახლოვე უაღერსებდა ჩემს დარდიან სულს. ახლა ამდენი უბედურების გადამტანი მხნედ ვგრძნობდი თავს და ის აზრი მამშვიდებდა, რომ მთელი მსოფლიო შეიტყობდა ამ აღმოჩენების ამბავს და სამუდამოდ შეინახავდა ჩვენს სახელებს.

მე შიშის ზარს მგვრიდა კვლავ ამ ბედუკუდმართ ბანაკში ღამის გათევა, ჭუნგლების კი კიდევ უფრო მეშინოდა. სხვა გზა არ იყო, ამ ორში ერთ-ერთი უნდა ამერჩია. კეთილგონიერება მოითხოვდა, რომ ფხიზლად ვყოფილიყავი, დაქანცული სხეული კი ძილს ვეღარ ებრძოდა. ავცოცდი გინკოს ხეზე, გულმოდგინედ დავუნყე ძებნა მის ქვედა ტოტებში ისეთ ადგილს, სადაც დაძინებაც მოხერხდებოდა და ძირს ჩამოვარდნისას, რაც მე არ ამცდებოდა, კისერი ნაკლებად დამიზიანდებოდა.

ძირს ჩამოსვლა მომიხდა, რადგან უნდა გადამენყვიტა, თუ შემდეგში როგორ მოვექცეულიყავი. დიდი ხნის ფიქრის შემდეგ ბლომად დავყარე ტოტები ბანაკის შემოსასვლელთან, სამგან

გავაჩაღე კოცონი და სამკუთხედად მოვათავსე ისინი, მაღიანად ვივახშმე და დავიძინე. უთენია სრულიად მოულოდნელად და სასიამოვნოდ დაირღვა ჩემი მოსვენება.

ვიღაცის ხელი შემეხო ბეჭებზე. წამოვხტი, კანკალმა ამიტანა, სწრაფად შაშხანას ვტაცე ხელი და გახარებულმა შევძახე მყისვე, განთიადის ბინდბუნდში შევიცანი რა ჩემკენ დახრილი ლორდ ჯონი.

დიახ, იგი იყო, მაგრამ როგორი შეცვლილი! ლორდ ჯონი მე დავტოვე მშვიდი, თავდაჭერილი, სუფთა თეთრ ტანსაცმელში გამონყობილი. ახლა იგი ჩემ წინ იდგა გაფითრებული, ნადირივით აქეთ-იქით აცეცებდა თვალებს და სულს ძლივს ითქვამდა, ეტყობოდა, ბევრი ერბინა. ქუდი არ ეხურა, სახე მთლიანად დაკანრული და სისხლიანი ჰქონდა, ტანსაცმელი ნაფლეთებად ჰქცეოდა. ამ სანახაობით გაოცებული შევცქეროდი მას, მაგრამ მან ხმის ამოღებაც არ მაცალა და იქვე გაბნეული ნივთების მოგროვებას შეუდგა. თან მოკლე და ნაწყვეტ-ნაწყვეტ ფრაზებს მესროდა:

- სწრაფად, ყმანვილო, დააჩქარეთ! ყოველი წუთი ძვირფასია, ორივე შაშხანა წამოიღეთ, დანარჩენი მე მაქვს. ვაზნები რაც შეიძლება ბლომად იქონიეთ, მაგრად გაიტენეთ ჯიბეები. ახლა სურსათი, ექვსი ქილა საკმარისია. ეგრე, ნურას შემეკითხებით, ნურც ილაპარაკებთ. აბა, გავიქცეთ, თორემ გვიანლა იქნება.

ჯერ კიდევ კარგად გამოფხიზლებული არ ვიყავი და გონს ვერ მოვსულიყავი, თუ რას ნიშნავდა ყოველივე ეს. იღლიაში ამოჩრილი ორი შაშხანითა და ექვსი კონსერვით ხელში გამალეებული გამოვუდექი ლორდ ჯონს. იგი საგანგებოდ, რაც შეიძლება გაუვალ შამბნარს

არჩევდა და ბოლოს მაღალ ბუჩქებთან გამოიყვანა. ჩვენ შევეცვივდით შიგ, მიუხედავად ეკალბარდისა. ლორდი ჯონი მინაზე პირქვე დაემხო და მეც თან მიმიყოლა.

- მაშ ასე! - ძლივს წარმოთქვა მან. - ახლა ვგონებ, ჩვენ სამშვიდობოს ვართ. ისინი უეჭველად თავს დაესხმიან ჩვენს ბანაკს, მაგრამ ანგარიშში მოტყუვდებიან.

- რა მოხდა? - შევეკითხე მე, უკვე მოსულიერებულმა. - სად არიან ჩვენი პროფესორები? ან ვინ ნადირობს ჩვენზე?

- კაცმაიმუნები! - ოდნავ გასაგონად მითხრა ლორდ ჯონმა. - ღმერთო ჩემო, ეს რა საოცრებანი ვნახე! ხმადაბლაილაპარაკეთ. მათ მახვილი სმენა აქვთ, მხედველობაც ღმერთმა ყველას მისცეს ისეთი, ოღონდ ყნოსვისა კი რა მოგახსენოთ. რამდენადაც მე დავაკვირდი, ნაკვალევზე ვერ მოგვაგნებენ. სად დაიკარგეთ, ჭაბუკო? ბედი გენიათ! უმადლეთ თქვენს გამჩენს, რომ არ მოხვდით ამ ალიაქოთში.

მე ჩურჩულით ვამცნე ჩემი თავგადასავალი.

- დიახ, ჩვენი საქმე ცუდადაა! - თქვა ლორდ ჯონმა, გაიგო რა დინოზავრისა და მახის ამბავი. - აქ აგარაკი ხომ არ გეგონათ?! მაგრამ მთელი „ბედნიერება“ იმნუთას ვიგრძენი, როდესაც ეს წყეულები თავს დაგვესხნენ. მე ერთხელ მოვხვდი კაციჭამია პაპუასების თათებში, მაგრამ ისინი მართლაც ანგელოზები არიან ამ საოცრებებთან შედარებით.

- მიაბზეთ, რა მოხდა? - შევეხვეწე მე.

- ეს მოხდა გათენებისას. ჩვენმა სწავლულმა მეგობრებმა გააჭყიტეს თუ არა თვალი, ჯერ კინკლაობაც ვერ მოესწროთ, რომ ერთბაშად

საიდანღაც გაჩნდნენ მაიმუნები. ვაშლის ხიდან ჩამოცვენილი ნაყოფივით დაგვაცვივდნენ თავზე. ისინი, ეტყობა, ჯერ კიდევ ბინდისას შემოეტმასნენ მაღალ ხეს, რომელზეც თქვენ აძვერით. ერთს მე იქვე ვაძგერე ტყვია მუცელში და ამის მეტი ვერც მოვახერხე, მათ იმნამსვე დაგვიპყრეს, მე მაიმუნებს ვუნოდებ ამ წყეულებს, მაგრამ მათ დაგვიშინეს კეტები, ქვები, რაღაცას ლაქლაქებდნენ თავიანთ ენაზე და საბოლოოდ ლიანებით ხელები შეგვიბოჭეს. ეს კაცმაიმუნები განვითარებითაც უფრო მაღლა დგანან ყველა იმ მხეცებზე, რომლებიც მე მინახავს ჩემი მოგზაურობისას. მე კი, მდღობა ღმერთს, ბევრი მიხეტიალია ამ ქვეყანაზე. მერე მათ ხელი სტაცეს თავიანთ თვისტომებს, რომლებსაც დაჭრილი ღორივით სდიოდათ სისხლი, და სადღაც წაათრიეს. შემდეგ კი ჩაცუცქდნენ ჩვენ ირგვლივ ყველანი, გააფთრებული დრუნჩებით თითქოს უნდა გავეგლიჯეთ. სიმაღლით დაახლოებით ადამიანის ტოლი არიან, მაგრამ ბევრად უფრო ჩასკვნილები. სხედან, გვიმზერენ და გვიმზერენ... წითური ჩამოფხატული ნარბები, რაღაც უცნაური თვალები, თითქოს ბუნდოვანი შუშისააო. ჩელენტერი ხომ უშიშარია, მასაც კი არ ესიამოვნა მათი ნახვა. წამოვარდა და დაიღრიალა: „გაგვათავეთ, ნუ აყოვნებთ!“ ყოველივე ამან ისე იმოქმედა მასზე, რომ ჩანს გონება დაუბნელდა - ძალიან ბრაზობდა. ვგონებ, მაიმუნების მაგივრად მისი დაუძინებელი მტერი - რეპორტიორები რომ ყოფილიყვნენ, ასე არ იმოქმედებდა მასზე.

- მაიმუნები რაღას აკეთებენ?

მე გატაცებით ვისმენდი ლორდ ჯონის ჩურჩულს, თვითონ კი

გულმოდგინედ აცეცებდა თვალებს აქეთ-იქით და ხელს არ აშორებდა შაშხანის შემართულ ჩახმახს.

- მე უკვე მეგონა, ყველაფერი გათავდა-მეთქი, მაგრამ არც ეგრე იყო საქმე. მაიმუნებმა ილაქლაქეს, იყვირეს, შემდეგ ერთი ჩელენჯერთან მივიდა და გვერდში ამოუდგა. თქვენ ახლა გაგეცინებათ, ყმანვილო, როგორი მსგავსება აღმოჩნდა მათ შორის! ახლობელი ნათესავები გვეგონებოდათ... მე თვითონ არ დავიჯერებდი, მაგრამ თვალი ხომ არ მომატყუებდა. ეს ბებერი კაცმაიმუნი, როგორც ჩანს, ხელმძღვანელი ამ ტომისა, პირწავარდნილი ასლი აღმოჩნდა ჩელენჯერისა, მხოლოდ იგი სხვა ყაიდისა იყო - უფრო წითური. სხვა მომაჯადოებელი ნიშნები ჩვენი მეგობრისა, ჩვენ თვალწინ იყო, თუმცა ოდნავ გადაჭარბებულ ფორმებში: კვადრატული ტანი, განიერი ბეჭები, ბორბალივით მკერდი, კისერწავარდნილი, გრძელი წითური წვერი, დაფანჩული წარბები და ისეთივე უტიფარი გამომეტყველება - ეშმაკსაც წაუღიღართო თქვენ ყველანი! ერთი სიტყვით, ისეთივე! როდესაც ეს საოცრება ჩელენჯერს გვერდით ამოუდგა და თავისი თათი ბეჭებზე დაადო, ეფექტი თავზარდამცემი იყო. ცოტა არ იყოს ისტერიკულად განწყობილი სამერლი ხარხარებდა მათ შემხედვარე, სანამ ცრემლები არ მოადგა. დასაწყისში მაიმუნებიც იცინოდნენ, თუ შეიძლება ასეთ ტკარცალს სიცილი ვუნოდოთ. შემდეგ მოგვცვივდნენ და ტყეში წაგვასხეს. შაშხანებსა და სხვა ამისთანებს ხელი არ ახლეს, ყუთებიდან ამოღებული სანოვაგე კი მთლიანად წაიღეს. გზაში მე და სამერლის კარგა ბლომად მოგვხვდა მათგან - აბა, დატკბით ჩემი ცქერით და შეხედეთ ამ ნაფლეთებს. ბარდებში მიგვათრევდნენ, უგვზო-უკვლოდ,

მათთვის ეს არაფერს ნიშნავდა, რადგან ტყავი მოთრიმლული აქვთ. სამაგიეროდ, ჩელენჯერს არა გასჭირვებია რა. ოთხმა მაიმუნმა შეისვა იგი მხრებზე და რომაელი ტრიუმფატორით წააბრძანეს. ჩუ, ეს რაღაა?

სადღაც შორიდან მოისმოდა საოცარი ტკაცუნი, რომელიც ჭიმჭიმების წვრილ ყრილს ჩამოგავდა.

- ისინი არიან! - მიჩურჩულა მეგობარმა და ჩააწყო ვაზნები მეორე „ექსპრესის“ ორლულიანში. - გატენეთ ორივე შაშხანა, ჭაბუკო, ცოცხლები არ დავნებდეთ, ამაზე ნურც იოცნებებთ. გესმით, როგორ ჭყვიან? მაშასადამე, რაღაცამ ააღელვა ისინი. მომითმინეთ, ძვირფასო, აბა გაბედეთ აქ მოსვლა და ვნახოთ, როგორ აგათამაშებთ.

- სადღაც ძალინ შორს არიან ჩვენგან.

- ეს ხროვა ჩვენამდე ვერ მოაღწევს, მაგრამ მათ ეტყობა, მთელ ტყეში ჰყავთ მზვერავები დაქსაქსული. მაშ კარგი, დავუბრუნდეთ ჩემს სამწუხარო ამბავს. ჰო, მიგვათრიეს ვეებერთელა ხეივანში, ზედ უფსკრულთან. მათ იქ ხეებზე ნამდვილი ქალაქი აქვთ მოწყობილი - ათას ქოხამდე, რომელიც ტოტებისა და ფოთლებისაგანაა გაკეთებული. ეს ოთხი-ხუთი მილითაა დაშორებული ჩვენგან. საბარელიქმნილებანი! ალბათ, ვერასოდეს განვიბანები მათი სიბინძურისაგან. მთლიანად გამჩხრიკეს თავისი ბინძური თათებით. ქალაქში უკვე ხელ-ფეხი შეგვიკრეს, მე ისეთი მარდი მაიმუნის ხელში მოვხვდი, რომ მასთან ბოცმანსაც კი მიუქარავს. მაშ ასე, შეგვბოჭეს და ხის ძირში დაგვყარეს, სადარაჯოდ ვეებერთელა მაიმუნი დაგვიყენეს

ვერტი ხელში. მე რომ ვამბობ, „ ჩვენ და ჩვენ-მეთქი “ , ეს მხოლოდ მე და სამერლის გვეხება. ჩელენჯერი კი ხეზე ჩამოსკუპებული, ხილს მიირთმევდა და ტკბებოდა ცხოვრებით. თუმცა ჩვენც შეგვხვდა მისგან ცოტა რამ. მთავარი კი ისაა, რომ მან მოახერხა, ჩვენი ხლართები ოდნავ მოეშვა. თქვენ ალბათ, სიცილს ვერ შეიმაგრებდით, რომ დაგენახათ ხეზე წამოსკუპებული ჩვენი პროფესორი. იგი თითქმის გადახვევოდა თავის ორეულს და დაბალი ბინით დიღინებდა: „ ო, ჟღაურნა ზარო! “ მუსიკა მაიმუნებს ამშვიდებდა. დიახ, თქვენ გაგეცინებთა, მაგრამ ჩვენ არ გვექონდა სიცილის თავი. ჩელენჯერს უფლება ჰქონდა, ყველაფერი გაეკეთებინა, რასაც კი მოისურვებდა, რა თქმა უნდა განსაზღვრულ ფარგლებში. ჩვენთვის კი ბევრად მკაცრი რეჟიმი დაამყარეს. ერთდერთი, რაც ჩვენ გვაიმედებდა, ეს იყო ის აზრი, რომ თქვენ თავისუფალი გვეგულებოდით და მოუვლიდით ჩვენს ქონებასა და ჩანანერებს.

ახლა კი, ძვირფასო ჭაბუკო! ისმინეთ და განცვიფრდით. თქვენ ამტკიცებთ, რომ ზოგიერთი მაჩვენებლის მიხედვით - კოცონების, მახეებისა და მისთანების მიხედვით, - ზეგანზე ადამიანები ცხოვრობენ ჩვენ თვითონ ვნახეთ ეს ადამიანები და უნდა მოგახსენოთ, რომ ეს უბადრუკნი საცოდავ სანახაობას წარმოადგენენ. შესაბრალისი, დაშინებული ხალხი! და ეს როდია საკვირველი? როგორც ჩანს, ადამიანთა მოდგმას ზეგანის ის ნაწილი უკავია, სადაც გამოქვაბულებია; მაიმუნებს კი - მეორე მხარე; და ამ ორ მოდგმას შორის სამკვდრო-სასიცოცხლო ბრძოლა წარმოებს. აი ასეთი ვითარებაა აქაური ამბებისა, თუ შევძელი მათში სწორად გარკვევა.

გუშინ კაცმაიმუნებმა ტყვედ ჩაიგდეს თორმეტი ინდიელი და თავიანთ ქალაქში მოათრიეს. ამას ისეთი ყვირილი და წივილი მოჰყვა, რომ ყურებს არ ვუჭერებდი. წითელკანიანი ინდიელები დაბალი ტანისანი არიან. გზაში ამ მხეცებმა ისე დაჩხვლიტეს და დაკბინეს ისინი, რომ ფეხებს ძლივს მოათრევდნენ. ორი იქვე მოსპეს, ერთს კინალამ ხელი წასწყვიტეს. ერთი სიტყვით შემზარავი სანახაობა იყო. იმ უბედურებს ყოჩაღად ეჭირათ თავი, ხმაც არ ამოუღიათ, ჩვენ კი აღარ შეგვეძლო მათი ყურება. სამერლის გული შეუწუხდა. ჩელენჯერმაც კი ძლივს გადაიტანა... მგონი წავიდნენ არა?

დიდხანს ვუგდებდით ყურს მდუმარე ტყეს, მაგრამ არა რა არღვევდა მის მყუდროებას, გარდა ფრინველთა ჭიკჭიკისა. ლორდ ჯონი კვლავ თავის ამბავს დაუბრუნდა:

- თქვენ ბედმა გაგიღიმათ, ჭაბუკო! მაიმუნები ისე გაიტაცეს ინდიელებმა, რომ ჩვენზე აღარ ფიქრობდნენ. ასე რომ არ მომხდარიყო, ისინი აუცილებლად თავს დაესხმოდნენ ჩვენს ბანაკს ხელმეორედ. თქვენ მართლი აღმოჩნდით: ისინი ჩვენ განუწყვეტლივ გვათვალიერებდნენ ხეებიდან და კარგადაც მიხვდნენ, რომ ერთ კაცი გვაკლდა. თუმცა, შემდეგში მათ თქვენთვის აღარ ეცალათ.

აი, სწორედ ამიტომ მოხდა, რომ თქვენ მაიმუნების ხროვას კი არ გაუღვიძებიათ, არამედ მე გაგაღვიძეთ. ღმერთო ჩემო, რა არ გადავიტანეთ ჩვენ შემდეგში! ლერწმის შამბნარი გახსოვთ, სადაც ამერიკელის ჩონჩხი ვიპოვეთ? იგი ზუსტად მაიმუნების ქალაქის ქვემოთ მდებარეობს; მაიმუნები კი თავის ტყვეებს იმ კლდიდან აგდებენ ძირს. მე დარწმუნებული ვარ, რომ იქ მთელი გორებია ამ

ჩონჩხებისა, მხოლოდ კარგად უნდა მოძებნოს კაცმა.

ზედ უსკრულთნ მათ საგანგებოდ დასუფთავებული აქვთ მოედანი სათანადო ცერემონიისათვის. საცოდავ ტყვეებს სათითაოდ ახტუნავენ უფსკრულში და მთელი ინტერესი იმაში გამოიხატება, დაილენებიან ისინი მთლიანად თუ ლერწამზე ჩამოეცობიან. მაიმუნები გამწკრივდნენ უფსკრულთან, ჩვენც წაგვათრიეს, რათა დავმტკბარიყავით ამ სანახაობით. პირველი ხუთი ინდიელი გადახტა ქვევით. საცოდავად წამოეგნენ წამახვილებულ ლერწმებს. მე ახლა აღარ მაოცებს, უბედურ იანკის ჩონჩხს რომ ვიგონებ. დიახ, სანახაობა საშინელია... მაგრამ ამასთან ერთად გიტაცებს კიდევ . ჩვენ მოჭადოებულნი ვუყურებდით ამ ხტომას, თუმცა თითოეული ჩვენგანი ფიქრობდა: ახლა ჩემი ჯერი დადგებაო.

მადლობა ღმერთს, ჩვენამდე არ მოუღწევიათ. ხუთი ინდიელი დღეისათვის შემოინახეს. მაგრამ ამ სანახაობაში მე და სამერლი ვიქნებით ბენეფიციანტები. როგორცა ჩანს, ჩელენჯერი გადაურჩება. მაიმუნების გაგება არც ისე ძნელია, რადგან ისინი უმთავრესად, ნიშნებით გამოხატავენ თავიანთ სურვილებს. და სწორედ მათი გასაუბრების შედეგად მე გადავწყვიტე: დროა ვიმოქმედოთ-მეთქი.

ზოგი რამ უკვე მოფიქრებული მქონდა, მაგრამ მე მხოლოდ თავის იმედი უნდა მქონდეს, რადგან სამერლისთან ვერას გავხდი, არც ჩელენჯერია დიდად უკეთესი. ისინი რამდენიმე წუთით შეთანხმდნენ. მერე კი ატეხეს სასტიკი კამათი ამ წითური წყეულების მეცნიერული კლასიფიკაციის გამო, რომელთაც დაპყრობილი ვყავდით. ერთი ამტკიცებდა, რომ ისინი იავანის დრიოპითეკია, მეორე კი მათ

პითეჯანტროპებს უნოდებდა. ჭკუიდან შეცდნენ ორივენი! მე სულ სხვა რამ მანუხებდა. უპირველეს ყოვლისა შევნიშნე, რომ ისინი სწორ გზაზე ადამიანზე უფრო ცუდად დარბოდნენ, რადგან მოკლე ფეხები აქვთ, დაგრეხილი; ტანი კი - მძიმე. თვით ჩელენჯერიც კი ქვას ასროლინებდა მათ საუკეთესო მორბენალს. მე და თქვენ კი ნამდვილი ჩემპიონები ვიქნებოდით მათთან შედარებით. გარდა ამისა, კიდევ ერთი მნიშვნელოვანი რამ: მათ წარმოდგენაც არა აქვთ ცეცხლსასროლ იარაღზე, ჩემი აზრით, ისინი ვერც მიხვდნენ, თუ რა დაემართა ჩემ მიერ დაჭრილ მაიმუნს. ერთი სიტყვით, მთავარი იყო იარაღებთან მიღწევა. ახლა ვაჩვენებ მათ სეირს.

დღეს დილაადრიან ერთი მაგრად ჩავცხე ხელი ჩემს დარაჯს მუცელში, მოვირბინე ბანაკში, გიპოვეთ თქვენ, შაშხანები... და სხვა ყოველივე თქვენც კარგად მოგეხსენებათ.

- ჩვენს პროფესორებს რა ეშველებათ? - შეძრწუნებულმა ნამოვიძახე მე.

- უნდა გადავარჩინოთ. მათ არ შეეძლოთ ჩემთან ერთად გამოქცევა - ჩელენჯერი ხეზე იჯდა, სამერლის კი ღონე აღარა ჰქონდა, ამიტომ მე გადავწყვიტე, უწინარეს ყოვლისა, შაშხანების მოძებნა, - შემდეგ - ამახანაგების გადარჩენა. მართალია, გაბოროტებულ; მაიმუნებს შეეძლოთ მათი ჩაძაღვლება. ჩელენჯერს არა მგონია ხელი ახლონ, მაგრამ სამერლის იმედი აღარა მაქვს. თუმცა მას, ასე თუ ისე, სიკვდილი მაინც მოელოდა. ამაში სრულიად დარწმუნებული ვარ. ასე რომ, ჩემი გამოქცევით მდგომარეობა არ გაუარესდებოდა. ახლა სინდისი გვავალებს, ამხანაგები ვნახოთ ანდა გავიზიაროთ მათი ბედი.

ამიტომაც, ჩემო ვაბუკო, მოიგონეთ ცოდვები, განიწმინდეთ სული, რადგან საღმოსთვის გადანყდება ჩვენი ბედი.

მე არ ვიცი, შევძელი თუ არა გადმოცემა ლორდ როქსტონის გამოთქმის მანერისა, - ნაწყვეტ-ნაწყვეტ ლაპარაკი, ფრაზების გასხაპულობა, მქირდავი უდარდელობა. ეს კაცი იყო ბელადად დაბადებული. რაც უფრო ახლოვდებოდა ხიფათი, მით უფრო მჭევრმეტყველი ხდებოდა, უფრო მეტად ენთებოდა მისი ცივი თვალები, უფრო და უფრო ებურძგნებოდა დონ-კიხოტივით გრძელი უღვაშები. მას უყვარდა რისკზე წასვლა, დრამატული მომენტებით დატკბობა, ის, რაც თან ახლავს ნამდვილ ხიფათს, განსაკუთრებით, როცა ეს თავად მას ეხებოდა. როქსტონის აზრით, ყოველ განსაცდელში არსებობს აგრეთვე ერთგვარი სპორტული ინტერესები, - ინტერესი სასტიკი თამაშისა ადამიანსა და ბედისწერას შორის, სადაც სანაძლეოდ თავად სიცოცხლეა დადებული.

ყოველივე ამის წყალობით, ლორდ ჯონი უბადლო ამხანაგი იყო ცხოვრების უმძიმეს წუთებში. ჩემი მეგობრის დარდი მქონდა, თორემ მე სიხარულის მეტს არაფერს ვგრძნობდი ასეთი კაცის გვერდით ხიფათში ჩავარდნისას.

ის იყო, ბუნაგი უნდა დაგვეტოვებინა, რომ ლორდ ჯონმა მკლავში წამატანა ხელი.

- დახეთ, დახეთ! მოდიან, - მიჩურჩულა მან.

იმ ადგილიდან, სადაც ჩვენ ვიმყოფებოდით, მოჩანდა ვინრო ოლე ხეებშორის, რომლის ზევით მწვანე შტოები თაღისდარად იყვნენ ურთიერთში გადაბარდნილი.

ამ ოლეში მოდიოდნენ კაცმაიმუნების მთელი რაზმი, ნელში მოკუზულნი. ფეხებდაღვარჭილნი, მოძუნძულებდნენ ისინი აქეთ-იქით თვალების ცეცებით, თავიანთ გრძელ ხელებზე დაყრდნობილნი. მკერდჩაზნეწილობა ამცირებდა მათ სიმაღლეს. დაახლოებით ხუთიოდე ფუტის სიმაღლისა იყო ყოველი მათგანი. ბევრი შეიარაღებული იყო კეტებით, ერთ ნუთს მათ სრულიად გარკვეულად ვუცქერდი. მერე გაუჩინარდნენ ჩირგვებში.

- არადა, ჯერ ადრეა, - თქვა ლორდ ჯონმა და შაშხანა ძირს ჩამოიღო, - ჯობს ვიყუჩოთ, ვიდრე ისინი არ მიატოვებენ ტყეში ბორიალს. მერე ვნახოთ, ეგებ მოულოდნელად დავესხათ მათ ქალაქს თავს. ჯერ ვაცალოთ ცოტა ხანს და მერე ვნახოთ.

ამ შესვენებით ვისარგებლეთ, თან წამოდებული ერთი ქილა გავხსენით და საუზმეს შევუდექით. ლორდ როქსტონს არაფერი ეჭამა დილიდან, გარდა ხის ორიოდე ნაყოფისა, ამიტომაც ხარბად დაენათა საჭმელს. საუზმე რომ მოთავდა, ხელში შაშხანები ავიღეთ, ვაზნებით ჭიბეები გამოვიტენეთ და ნავედით მეგობრების დასახმარებლად.

ვიდრე ტყიდან გამოვიდოდით, ლორდ ჯონმა რამდენიმე ნიშანი გააკეთა ხეებზე, რათა დაგვემახსოვრებინა, თუ რომელ მხარეს იმყოფებოდა ჩელენჯერის ბანაკი და საჭირო შემთხვევაში მაშინვე მოგვეძებნა ეს ადგილი. ჩუმად გავიარეთ ტყე და გამოვედით იმ ქარაფის კიდეზე, რომელიც იმყოფებოდა ჩვენი პირველი ბანაკის მახლობლად. აქ ლორდ ჯონი შედგა და მამცნო თავისი გეგმები:

- ხშირ ტყეში ეს მხეცები ადვილად დაგვესხმიან თავს, - თქვა მან, - რადგან თვალში ვეყოლებით, ჩვენ კი ვერ დავინახავთ მათ. შიშველ

ადგილს სულ სხვა ამბავია. იქ ჩვენ უფრო ჩქარა მოვახერხებთ სირბილს. ამიტომაც უნდა ვეცადოთ, სანამ ეს შესაძლებელია, ღია ადგილებში ვიაროთ ზეგანის კიდესთან. ტყე მეჩხერია, ამიტომ აქედან დავინწყებთ შეტევას. იარეთ დინჯად, თოფები მზად გქონდეთ. რაც უმთავრესია, გახსოვდეთ: ცოცხალი ნუ დანებდებით, ესროლეთ უკანასკნელ ვაზნამდე. აი, უკანასკნელი რჩევა, ჩემო ჭაბუკო!

ქარაფთან რომ გამოვედით, ქვევით გავიხედეთ და დავინახეთ ჩვენი კეთილი ზანგი, რომელიც ქვებზე დაცუცქული იყო და ყალიონს ეწეოდა. როგორ მინდოდა დამეძახა მისთვის და მეცნობებინა, რაც თავს გადაგვხდა! მაგრამ ეს სახიფათო იყო - ჩვენ ხმას გაიგონებდნენ ტყეში მოფუსფუსე კაცმაიმუნები. მათი გნიასი ჩვენამდე აღწევდა.

ჩვენ ჩირგვებშიჩავნექით და ხმა გავიკმიდეთ, ვიდრე ეს გნიასი არ შეწყდა. ყოველივე ეს აბრკოლებდა ჩვენს ნასვლას, ამიტომაც ლამის ორი საათი დაგვჭირდა მაიმუნთა ქალაქამდე მისაღწევად. ახლა იგი უკვე ახლოს იყო -ამას მე მივხვდი იმ სიფრთხილის გამო, რომელსაც იჩენდა ლორდ ჯონი. აჰა, მან ხელი დამიქნია. დანექიო, მიბრძანა. ჯერ წინ გადმოხტა, მაგრამ მალევე უკან დაბრუნდა. სახის კუნთები უტოკავდა მღელვარებისაგან.

- ჩქარა! - მიჩურჩულა მან. - ჩქარა! არ დაგვიანდეს.

მე ვცახცახებდი, მივხობდი მასთან და გავხედე ჩირგვებს, რომლის გადაღმა ველი იწყებოდა.

ეს სანახაობა მე არასოდეს დამავინყდება. იგი ისეთი ფანტასტიკური და დაუჭერებელი იყო, არ ვიცი, როგორ ავწერო, რომ თქვენ დაგაჭეროთ. ვინ იცის, იქნებ როგორმე დავაღწიოთ

განსაცდელს თავი, წლები გაივლის... მე ძველებურად ვიჭდები კლუბ „ველურის“ დარბაზში ფანჯარასთან, დავუნყებ მზერას ტემზის სანაპიროს...

მე კი დავიჭერებ მაშინ, რაც ახლა ჩემ თვალწინ ხდება?! განა მაშინ ეს საშინელ კოშმარად არ მომეჩვენება? აი, ამიტომ ვჩქარობ, ყოველივე ჩავინერო, ვიდრე შთაბეჭდილებანი ახალია ჩემს გონებაში, სანამ თუნდაც ერთი კაცი - აგერ ჩემ გვერდით ბალახში მწოლიარე - დამიმონმებს ამ ამბავს.

ჩვენ წინ ასი იარდის სიგანეზე მოედანი იშლებოდა უფსკრულის კიდემდე, ხშირი მწვანე ბალახითა და დაბალი გვიმრებით მოფენილი. ამ მოედანს ნახევარწრედ შემორტყმოდა ხეები, რომლებშიც რამდენიმე იარუსად ტოტებისა და ფოთლებისაგან დანნილი უცნაური სახლები იყო ჩადგმული. თქვენ წარმოიდგინეთ, ჭილყავთა სამფლობელო, სადაც ბუდის ნაცვლად პატარა სახლებია, და მაშინ მიხვდებით ყველაფერს. მათ შესასვლელთან და მახლობელ ტოტებზე მაიმუნები ჩამომსხდარიყვნენ. ზომის მიხედვით ადვილად შეიცნობდით - დედასა და პატარა შვილებს. ისინი ცნობისმოყვარეობით ადევნებდნენ თვალყურს, თუ ქვევით რა ხდებოდა და რისგანაც თვალის მოშორება ჩვენც არ შეგვეძლო.

ღია ადგილას, ზეგნის კიდის მახლობლად, თავი მოეყარა რამდენიმე ასეულ ამ წითურ არსებას. მათ შორის გამოირჩეოდნენ ნამდვილი გიგანტები. ყველანი საზიზღრები იყვნენ. მაიმუნები ერთმანეთს არ შორდებოდნენ, ჩანს რაღაც წესრიგს იცავდნენ. მათ წინ იდგა რამდენიმე დაბალტანიანი ინდიელი, ძლიერ პროპორციული

აღნაგობისა, რომელთა კანიც ბრინჯაოსაგან ბრწყინავდა მზის ნათელ სხივზე. ამ პატარა გროვაში გამოირჩეოდა მაღლი და გამხდარი თეთრი ადამიანი, თავჩაქინდრული, გლხელდაკრეფილი, რაც საშინელებასა და სრულ სასონარკვეთილებას გამოხატავდა. ჩვენ მაშინვე შევიცანით: ეს პროფესორი სამერლი იყო.

საცოდავ ტყვეებს ირგვლივ რამდენიმე კაცმაიმუნი შემორტყმოდა. ისინი გულმოდგინედ მიშტერებოდნენ მათ, რათა გაქცევის შემთხვევაში წინააღმდეგობა გაენიათ. მარჯვნივ, ტაფობის განაპირას კიდევ ორი ფიგურა იდგა განკერძოებით, ისეთი შეუსაბამო - სხვა შემთხვევაში მათ კომიკურსაც კი უნოდებდა კაცი, - და დავინახე თუ არა ეს წყვილი, მე უკვე ვეღარ მოვაშორე მათ თვალი. ერთი მათგანი ჩვენი მეგობარი ჩელენჯერი იყო. ნაცვლად ქურთუკისა, საცოდავი ძონძები მოსავდა მას. პერანგი სადღაც გამქრალიყო, თითქოს არასოდეს სცმიაო. მისი წვერი კი უერთდებოდა მკერდზე სქლად გაბანჯგვლულ ბალანს. ჩვენი მოგზაურობის განმავლობაში მას თმა საგრძნობლად გაზრდოდა და შავი ფაფარივით იშლებოდა ქარში. საკმარისი იყო კიდევ ერთი დღე, რომ ეს უმაღლესი პროდუქტი თანამედროვე ცხოველიზაციისა, სამხრეთ-ამერიკის უკანასკნელ ველურად გადაქვეულიყო.

ჩელენჯერის გვერდით იდგა მისი ბატონი - მეფე კაცმაიმუნების მოდგმისა. ლორდ ჯონი არ აზვიადებდა: ეს იყო ზუსტი ასლი ჩვენი პროფესორისა, მხოლოდ იმ განსხვავებით, რომ იგი წითური იყო: ისეთივე ტანდაბალი, ისეთივე მკვრივი ბეჭებითა და გრძელი მკლავებით; ისეთივე გაბურძგნილი წვერი სცემდა ბანჯგვლიან

მკერდზე.

განსხვავება მხოლოდ შემდეგი იყო: დაბალი მიტყეპილი შუბლი კაცმაიმუნისა წარმოადგენდა სრულ კონტრასტს ევროპელის საუცხოო თავის ქალასთან შედარებით. სხვა მხრივ კი მაიმუნების მეფე პროფესორის ნამდვილი კარიკატურა იყო.

ქალაქდღე ამ აღწერილობას ბევრი დრო სჭირდება, ისე კი მე ერთი წამით გადავაგლე თვალი ამ სანახაობას და აქვე სულ სხვა ამბავმა მიმიზიდა: ჩვენ თვალწინ გათამაშებულმა დრამამ. ორმა კაცმაიმუნმა ხელი სტაცა ერთ ინდიელს და უფსკრულთან მიათრია საცოდავი. მეფემ ხელი დაუქნია, - მაიმუნებმა აიყვანეს იგი, გააქანეს და უფსკრულში გადააგდეს. გაქანების ძალა იმდენად დიდი აღმოჩნდა, რომ უბედურმა წრე მოხაზა ჰაერში, ვიდრე ქვასავით დაეშვებოდა ძირს. მთელი მაიმუნთა ბრბო, გარდა გუშაგებისა, უფსკრულს მისცვივდა. გაინაბნენ და უცბად გაისმა გამაყრუებელი ყიჟინა. მაიმუნები დახტოდნენ, როგორც შეპყრობილნი, აქეთ-იქით. აქნევდნენ ბანჯგვლიან მკლავებს და სიხარულისაგან იკლაკნებოდნენ. მერე მოსცილდნენ უფსკრულს და შემდეგი მსხვერპლის მოლოდინში ძველებურად გამწკრივდნენ.

ამჯერად სამერლის რიგი დადგა. ორმა გუშაგმა სტაცა მას ხელი. უხეშად გაიგდეს წინ. იგი ფართხალებდა და იბრძოდა, ფართხალებდა როგორც წინილა, რომელსაც საქათმიდან მოათრევენ. სასონარკვეთილმა ჩელენჯერმა ხელების ქნევა ატეხა. ამ გზით მიმართავდა მაიმუნების მეფეს, ემუდარებოდა, ევედრებოდა, - შეიბრაღე ჩემი ამხანაგიო. მაგრამ მაიმუნმა უხეშად ბლიკვი ჰკრა

თავის ორეულსდა თავი დააქნია. ეს იყო მისი უკანასკნელი ცნობიერი მოძრაობა, გავარდა შაშხანა და „წითური მეფე“ ტომარასავით დაეცა მიწაზე.

- ჭიქურ ესროლე ბრბოს! ნუ ზოგავ ვაზნებს, შვილო! - დამიყვირა ლორდ ჭონმა.

ყოველი კაცის, თეთრი ჩვეულებრივი ადამიანის სულში, უცნობი უფსკრულები იმალება. მე ყოველთვის გამოვირჩეოდი უცნაური გულმონწყალებით. დაკოდილი კურდღლის კვნესას არაერთხელ გამოუნვევია ჩემს თვალებზე ცრემლი, მაგრამ ახლა სისხლის წყურვილმა ამიტაცა. წამოვხტი ფეხზე, ტყვიას ტყვიაზე ვცლიდი. ჯერ ერთი თოფიდან ვისროდი, მერე მეორიდან. ვაჩხაკუნებდი საკეტს, ხელახლა ვტენიდი თოფს და ვყვიროდი მძვინვარე აღტაცებისაგან გონებადაკარგული. ორნი ვისროდით ოთხ შაშხანას და ჩვენ საგრძნობლად გავანადგურეთ მაიმუნების ბრბო. სამერლის ორივე მცველი უკვე უსულოდ ეგდო, ხოლო თავად სამერლი მთვრალივით ქანაობდა, არც კი გრძნობდა, რომ უკვე თავისუფალი იყო. ჩვენი მტრები თავგზააბნეული დარბოდნენ მინდორზე და არ იცოდნენ, სიკვდილის გრიგალისათვის თავი როგორ დაეღწიათ. ხელებს აქნევდნენ, ყვიროდნენ, ბორძიკობდნენ და ძირს ეცემოდნენ. ბოლოს თავდაცვის ინსტინქტს მოჰყვნენ, ისაფრეს ხეები და უცებ დაცარიელდა მაიმუნების ცხედრებით მოფენილი ველი, ხოლო შუაგულში კიდევ მოჩანდა მცირე ჭგუფი დატყვევებულებისა.

ჩელენჯერის მახვილმა ჭკუამ ანაზდად შეათასა მდგომარეობა, მან ხელი წაავლო გაოგნებულ სამერლის და ჩვენკენ წამოათრია.

ამხანაგო. მაგრამ მაიმუნმა უხეშად ბლიკვი ჰკრა თავის ორეულსდა თავი დააქნია. ეს იყო მისი უკანასკნელი ცნობიერი მოძრაობა, გავარდა შაშხანა და „წითური მეფე“ ტომარასავით დაეცა მიწაზე.

- ჭიქურ ესროლე ბრბოს! ნუ ზოგავ ვაზნებს, შვილო! - დამიყვირა ლორდ ჭონმა.

ყოველი კაცის, თეთრი ჩვეულებრივი ადამიანის სულში, უცნობი უფსკრულები იმალება. მე ყოველთვის გამოვირჩეოდი უცნაური გულმონწყალებით. დაკოდილი კურდღლის კვნესას არაერთხელ გამოუნვევია ჩემს თვალებზე ცრემლი, მაგრამ ახლა სისხლის წყურვილმა ამიტაცა. წამოვხტი ფეხზე, ტყვიას ტყვიაზე ვცლიდი. ჯერ ერთი თოფიდან ვისროდი, მერე მეორიდან. ვაჩხაკუნებდი საკეტს, ხელახლა ვტენიდი თოფს და ვყვიროდი მძვინვარე აღტაცებისაგან გონებადაკარგული. ორნი ვისროდით ოთხ შაშხანას და ჩვენ საგრძნობლად გავანადგურეთ მაიმუნების ბრბო. სამერლის ორივე მცველი უკვე უსულოდ ეგდო, ხოლო თავად სამერლი მთვრალივით ქანაობდა, არც კი გრძნობდა, რომ უკვე თავისუფალი იყო. ჩვენი მტრები თავგზააბნეული დარბოდნენ მინდორზე და არ იცოდნენ, სიკვდილის გრიგალისათვის თავი როგორ დაეღწიათ. ხელებს აქნევდნენ, ყვიროდნენ, ბორძიკობდნენ და ძირს ეცემოდნენ. ბოლოს თავდაცვის ინსტინქტს მოჰყვნენ, ისაფრეს ხეები და უცებ დაცარიელდა მაიმუნების ცხედრებით მოფენილი ველი, ხოლო შუაგულში კიდევ მოჩანდა მცირე ჭგუფი დატყვევებულებისა.

ჩელენჯერის მახვილმა ჭკუამ ანაზდად შეათასა მდგომარეობა, მან ხელი წაავლო გაოგნებულ სამერლის და ჩვენკენ წამოათრია.

ორი გუშაგი უკან გამოუდგა მას, მაგრამ ლორდ ჯონმა ჯერ ერთი დაანვინა ტყვიით და შემდეგ მეორე.

ჩვენ გამოვცვივდით ბუჩქებიდან, ჩვენს მეგობრებს შევეგებეთ და დატენილი თოფები შევაჩერეთ ხელში. სამერლის უცებ გამოელა და ღონე, ძლივძლივობით ადგამდა ფეხს. ამასობაში კაცმაიმუნებმა მოასწრეს გონს მოსვლა, ისინი გაიფანტნენ ჩირგვებში. ეტყობოდა, ჩვენთვის გზის გადაჭრას აპირებდნენ.

მე და ჩელენჯერმა ხელი ვტაცეთ სამერლის, ხოლო ლორდ ჯონი და დევნებულ მაიმუნებს იგერიებდა, ტყვიას ტყვიაზე ესროდა ჩირგვებიდან გამოყოფილ დრუნჩებს. დაახლოებით ერთი მილის მანძილზე კვალდაკვალ მოგვდევდნენ ეს საზიზღარი არსებანი თავიანთი გამაყრუებელი გნიასით.

ბოლოს, როცა დარწმუნდნენ ჩვენს უპირატესობაში, უკვე აღარ მოისურვეს ლორდ ჯონის მიერ გასროლილი ტყვიებისათვის შეეშვირათ თავი. ბანაკს რომ მივალნიეთ, უკან მოვიხედეთ და დავრწმუნდით, რომ მაიმუნებმა თავი დაგვანებეს.

მაშინ ასე მოგვეჩვენა, მაგრამ ეს შეცდომა აღმოჩნდა.

შევედით თუ არა ბანაკში, ერთმანეთს ხელი ჩამოვართვით. დაქანცულები წყაროს პირას მივეგდეთ, რომ უცებ მოგვესმა აჩქარებული ნაბიჯები და შესაბრალისი ზღუქუნი. ლორდ ჯონმა მაშხანას დაავლო ხელი, ღობის გადაღმა გადაიხედა და ნახა მინაზე გართხმული ოთხი ფიგურა სპილენძისფერი ინდიელებისა. ისინი შიშისაგან ცახცახებდნენ, მაგრამ ეს ხელს არ უშლიდათ, ჩვენთვის მფარველობა ეთხოვათ.

ერთი მათგანი წამოდგა, ხელები გაასავსავა და ამგვარად გვამცნო, რომ ტყეში, ჩვენ გარშემო მრავალი საფრთხე გვიდარაჯებდა.

მერე ფერხით დაუვარდა ლორდ ჯონს და ლოყა მის მუხლებს მიადო.

- რა მოხდა? - წამოიძახა ჩვენმა ბელადმა და აღელვებით დაუნყო უღვაშებს გრეხა. - მართლაც რა ვუყოთ ამ ხალხს?

- ადექი, ადექი, მეგობარო, მოეშვი ჩემს ფეხსაცმელებს.

- ამათზეც უნდა ვიზრუნოთ, - თქვა სამერლიმ და ყალიონი დატენა, - თქვენ გამოგვტაცეთ სიკვდილს ხელიდან, მე პირდაპირ აღტაცებული ვარ.

- უცნაურია, უცნაური! - წამოიძახა ჩელენჯერმა. - არა მართო ჩვენ, მთელი განათლებული კაცობრიობა ევროპისა ვალმოუხდელი დარჩება თქვენ წინაშე, - პირდაპირ ვიტყვი, რომ პროფესორი სამერლისა და პროფესორი ჩელენჯერის სიკვდილი აუნაზღაურებელ ხარვეზს დატოვებდა თანამედროვე მეცნიერებაში. თქვენ და ჩვენი ახალგაზრდა მეგობარი ყოველგვარი ქების ღირსნი ხართ.

მამობრივმა ღიმილმა გაუელვა ჩელენჯერის ტუჩებს, მაგრამ როგორ გაოცდებოდა განათლებული კაცობრიობა ევროპისა, თვალით რომ ეხილა თავისი საყვარელი იმედი და პირმშო: გაბურძენილი თმა, შიშველი მკერდი და ნაფლეთბად ქცეული ტანსაცმელი.

მეცნიერების საყრდენი იჭდა, მუხლებშორის მოემწყვდია კონსერვის ქილა და თითებით იტენიდა პირში ავსტრიული ცხვრის ხორცის ნაჭრებს. ინდიელმა შეხედა მას, წამოიყვირა და ისევ

დავარდა ლორდ ჯონის ფერხთით.

- ნუ გეშინია, ყმანვილო! - თქვა ჩვენმა წინამძღოლმა, თანაც ხელი მოუცაცუნა ინდიელს შავ თმაზე, - ჩელენჯერ, თქვენმა გამომეტყველებამ შეაკრთო ინდიელი და მე აქ გასაოცარს ვერაფერს ვხედავ. დამშვიდდი, მეგობარო, ესეც ისეთივე კაცია, როგორიც ყველა ჩვენ.

- მაინც, სერ! - წამოიძახა ჩელენჯერმა.

- არაფერია, პროფესორო, თქვენ ბედს უნდა უმადლოდეთ, რომ ბუნებამ დაგაჭილდოვათ არაჩვეულებრივი გარეგნობით, რომ არა თქვენი მსგავსება მაიმუნების მეფესთან...

- კმარა, ლორდ ჯონ როქსტონ! თქვენ მომეტებულ უფლებებს აძლევთ თავს!

- ფაქტი ფაქტად რჩება.

- მე გთხოვთ, სერ, სხვა რამეზე ილაპარაკეთ. თქვენი შენიშვნები სავსებით უადგილოა და საქმეს არ ეხება. ჩვენ ახლა უნდა გადავწყვიტოთ, თუ რა ვუყოთ ამ ინდიელებს. ალბათ მოგვიხდება მათი შინ მიცილება. მაგრამ სად ცხოვრობენ ისინი, აი ესაა საკითხავი.

- არხეინად ბრძანდებოდეთ, - ვთქვი მე, - ინდიელები ცხოვრობენ ცენტრალური ტბის გადაღმა, გამოქვაბულებში.

- აჰა! ჩვენს ახალგაზრდა მეგობარს სცოდნია, თუ სად არის მათი საცხოვრებელი. ალბათ, არც ისე ახლოსაა...

- ოციოდე მილი, თუ მეტი არა, - ვუპასუხე მე.

სამარლიმ დაიკვნესა:

- მე ყოველ შემთხვევაში მანამდე ვერ მივაღწიე, ხომ გესმით? ეს

ქმნილებები კიდევ დაბორილებენ და მოგვდევნ უკან. მართლაც, უსიერ ტყიდან მოისმოდა შორეული გნიასი კაცმაიმუნებისა. ინდიელები კვლავ აყმუვლდნენ შიშისაგან.

- უნდა გავეცალოთ აქაურობას, რაც შეიძლება ჩქარა, - თქვა ლორდ ჯონმა, - ყმანვილო! თქვენ დაეხმარეთ სამერლის, ინდიელები ნაათრევენ ნივთებს. მაშ ვიაროთ, მანამ თვალი მოუკრავთ ჩვენთვის.

ნახევარი საათი არც კი მოგვინდა ჩირგვებთან მისვლამდე. იქ დავიმაღეთ. ამაღელვებელი ყიჟინა კაცმაიმუნებისა მთელი დღე გვესმოდა ჩვენი ბანაკიდან, მაგრამ ჩვენამდე არავის მიუღწევია. ასე რომ, დაქანცულმა თეთრებმა და წითელკანიანებმა ხანგრძლივსა და უდტრვინველ ძილს მივეცი თავი.

სალამოთი ისე მეძინა, როცა ვიღაცამ მკლავზე წამავლო ხელი. თვალი გავახილეთ და ჩელენჯერი დავინახე.

- მისტერ მელოუნ! რამდენადაც ვიცი, თქვენ დღიურს აწარმოებდით და ალბათ, განზრახული გაქვთ, მოკლეთ ხანში გამოაქვეყნოთ იგი, - დაიწყო მან პათეტიკურად.

- მე აქ გამოგზავნილი ვარ რეპორტიორად, - მივუგე მე.

- ჰო, რა თქმა უნდა. თქვენ, ალბათ, გაიგონეთ სულელური შენიშვნები ლორდ ჯონ როქსტონისა - თითქოს... თითქოს ერთგვარი მსგავსება იყო ჩემსა და...

- დიახ, გავიგონე.

- ალბათ, არ დამჭირდება მოგაგონოთ, რომ ასეთი სისულელის გამოაქვეყნება და საერთოდ მოვლენათა აღწერის უმართებულო გაშუქება მე დიდ შეურაცხყოფას მომაცენებს.

- ადგიტყვამთ, არ ვუღალატო ფაქტებს.

- ლორდ ჯონი ფანტაზიორია და მისთვის ადვილია, თავისებურად ახსნას ის პატივისცემა, რომელსაც იჩენენ ყველაზე უკულტურო რასებიც კი ადამიანური ღირსების მიმართ. თქვენთვის გასაგებია, რაც მოგახსენეთ, არა?

- სავსებით.

- მაშ მე დავენდობი თქვენს ტექსტს, - თქვა ჯენტლმენმა და დიდი ხნის პაუზის შემდეგ დაუმატა: - ეს მაიმუნების მეფე არ იყო ჩვეულებრივი არსება, მას საკმარისად შთამაგონებელი გარეგნობა ჰქონდა. გონიერი იყო. ხომ ასეა, არა?

- დიდად პატივცემული პიროვნება იყო, - მივუგე მე.

ეტყობოდა, პროფესორი დამშვიდდა და ხელახლა ძილს მისცა თავი.

თავი მეთოთხმეტე

„ ეს იყო ნამდვილი გამარჯვება “

ჩვენ გვეგონა, რომ ჩვენს მდევრებს - კაცმაიმუნებს ეჭვიც კი არ ჰქონდათ ბუჩქნარში ამ თავშესაფრის არსებობის გამო, თუმცა მალე დავრწმუნდით, რომ ეს შეცდომა იყო. ტყეში სრული დუმილი ჩამოვარდნილიყო - არც ჩამიჩუმი ისმოდა და არც ფოთოლთა შრიალი. წინა დღეების გამოცდილებას მაინც უნდა ეკარნახებინა ჩვენთვის, თუ რა გულდასმითა და ეშმაკურად უთვალთვალეზდნენ ეს პირუტყვნი თავიანთ მსხვერპლს და თავდასხმისთვის მოხერხებულ შემთხვევას ელოდნენ. არ ვიცი, მომავალში ბედი რას მიქადდა,

მაგრამ არა მგონია, ოდესმე ასე ახლოს ვყოფილიყავი სიკვდილთან, როგორც იმ დღით. ახლა ყოველივეს დაწვრილებით მოგიტხრობთ.

წინა დღის საშინელი მღელვარებისა და შიმშილის შემდეგ ძილმაც ვერ გვიშველა აღგვედგინა ძალ-ღონე. სამერლი ისე დასუსტდა, რომ ფეხზე ძლივსდა იდგა, მაგრამ მისთვის ჩვეული ჭიუტობისა და ვაჟკაცობის გამო არ უნდოდა ამაში გამომტყდარიყო. ჩვენ მოვინვიეთ სამხედრო საბჭო და გადავწყვიტეთ, კიდევ ორ საათს დავრჩენილიყავი ამ ადგილას, საუბრით მოვმაგრებულიყავით, რაც მეტისმეტად გვესაჭიროებოდა, შემდეგ კი გავდგომოდით გზას, გადაგვეჭრა ზეგანი და ცენტრალური ტბის მეორე მხარეს გამოქვაბულებთან გავსულიყავით, სადაც ჩემი დაკვირვებით ადამიანები ცხოვრობდნენ. ვიმედოვნებდით, რომ ჩვენ მიერ გადარჩენილი ინდიელები ტკბილ სიტყვას მაინც შეგვანევდნენ და ვვარაუდობდით, რომ მათი თვისტომნი კარგად შეგვხვდებოდნენ.

ამგვარი მოგზაურობის შემდეგ მეპლ-უაიტის ქვეყანა უფრო მეტად გაგვიხსნის თავის საიდუმლოებებს და, შევასრულებთ რა ჩვენს დაკისრებულ მისიას, მთელ ჩვენს განზრახვებს მივმართავთ იქითკენ, თუ როგორ დავაღწიოთ თავი აქაურობას და კვლავ დავუბრუნდეთ ჩვენს ქვეყანას. თვით ჩელენჯერიც კი აღიარებდა, რომ მიზანი ჩვენი ექსპედიციისა მიღწეული იქნება ამით. ამის შემდეგ კი მოვალენი ვიქნებით, რაც შეიძლება სწრაფად ვამცნოთ მთელ ცივილიზებულ ქვეყანას ჩვენ მიერ მოპოვებული საოცარი აღმოჩენები.

ახლა ჩვენთვის შესაძლებელი გახდა უფრო ყურადღებით დავკვირვებოდით გადარჩენილ ინდიელებს. ისინი საშუალო ტანისანი

იყვნენ, ძარღვმაგარნი, მარდი და უბოროტო შესახედაობისა. სწორედ მოხაზული სახე სრულიად მოკლებული იყო ყოველგვარ ბალანს და სწორი შავი თმა კეფაზე შავი ღელით ჰქონდათ შეკრული. მათ ტანსაცმელს წარმოადგენდა მხოლოდ თეძოებზე შემოხვეული ტყავი. დაფლეთილი და დასისხლიანებული ყურის ბიბილოები იმას მონწობდა, რომ მათ ყურებს რაღაც სამკაულები ამკობდა, რომელიც კაცმაიმუნების თათებში დარჩენილიყო. ინდიელები ცოცხლად ესაუბრებოდნენ ერთმანეთს ჩვენთვის უცნობ ენაზე, მაგრამ მაინც გავიგეთ ერთი რამ - მათ ტომს „აკალა“ ერქვა, რადგან ამ სიტყვას რამდენჯერმე ზედიზედ წარმოთქვამდნენ ხოლმე, ერთმანეთს მიუთითებდნენ, შემდეგ შეკუმშულ მუშტებს ტყისაკენ იღერებდნენ და შიშისა დასიძულვილისაგან აკანკალებულნი ყვიროდნენ:

„დოდა! დოდა!“ - ეტყობა ასე უწოდებდნენ ისინი კაცმაიმუნებს.

- რას იტყვით თქვენ მაგათზე, ჩელენჯერ? - შეეკითხა ლორდ ჯონი. - ჩემთვის ნათელია მხოლოდ ერთი რამ: აგერ ის ახალგაზრდა გაპარსულშუბლიანი - მაგათი ბელადია.

და მართლაც, ამ ინდიელს განკერძოებულად ეჭირა თავი დანარჩენები მას დიდი მონინებით მიმართავდნენ, მიუხედავად იმისა, რომ ის ყველაზე უფრო ახალგაზრდა იყო. სიამაყე და დამოუკიდებლობა გამოკრთოდა ამ ყმანვილის ყოველ მოძრაობაში და, როდესაც ჩელენჯერმა მას თავისი ვეებერთელა თათი დაადო თავზე, იგი დებნაკრავი რაშივით გადახტა გვერდზე და სიბრაბემ გაიელვა მის შავ თვალებში. შემდეგ ხელისგული მკერდზე მიიღო და მთლიანად ღირსებით აღვსილმა რამდენჯერმე გაიმეორა სიტყვა „

მარეტას“ .

პროფესორი საერთოდ არ დაბნეულა ამ ამბით; სტაცა სხვა ინდიელს მხარში ხელი, დაუნყო აქეთ-იქით ტრიალი და, თითქოს თვალსაჩინო ხელსაწყო იყო, დაგვიწყო ლექციის კითხვა.

- განვითარებული თავის ქალა, პირისახის მოყვანილობა და ზოგიერთი სხვა ნიშანი იმას გვეუბნება, რომ ეს ტომი შეუძლებელია დაბალ რასას მივაკუთვნოთ, - დაიგუგუნა მან თავისი ხმოვანი ბანით. - რასიულ სკალაში მათი ადგილი მრავალ სამხრეთამერიკელ ტომზე ნინ უნდა მოვათავსოთ. მე ღრმად ვარ დარწმუნებული, რომ აქ, ამ ტაფობზე, ამ ტომის წარმოშობა და განვითარება შეუძლებელი იქნებოდა. მაგრამ კაცმა იმუნებსაც ხომ ვეებერთელა უფსკრული აცალკევებს აქ შემორჩენილი წინაისტორიულ ცხოველებისაგან! აქედან ჩანს, რომ მათ არ შეეძლოთ გაჩენილიყვნენ და განვითარებულიყვნენ მეპლ-უაიტის ქვეყანაში.

- მაშ როგორ გაჩნდნენ? ციდან ხომ არ ჩამოსულან? - იკითხა ლორდ ჯონმა.

- ეს საკითხი უდავოდ დიდ კამათს გამოიწვევს ევროპისა და ამერიკის სწავლულთა შორის, - უპასუხა პროფესორმა, - ჩემი საკუთარი მსჯელობა მათზე - სწორია თუ არა იგი (როდესაც მან ეს უკანასკნელი სიტყვები წარმოთქვა, არაჩვეულებრივი თავმომწონებით გამობზიკა მკერდი და ირგვლივ გადახედა ყველას) შემდეგში მდგომარეობს: აქაურ, სრულიად თავისებურ პირობებში ევოლუციამ მიაღწია ხერხემლიანების სტადიას და ამასთან ერთად ძველი ფორმებიც განაგრძობდა არსებობას. აი რატომ მოხდა, რომ იურიული

პერიოდის ფორმებთან ერთად აქ ცხოვრობს აგრეთვე თანამედროვე ტაპირი, დიდი ირემი და ჭიანჭველაჭამია. ჯერჯერობით ყველაფერი ნათელია, მაგრამ თქვენ, ალბათ, შემეკითხებით, - აბა კაცმაიმუნები და ინდიელები საიდან გაჩნდნენო, როგორ უნდა განსაზღვროს მეცნიერულმა აზრმა მათი არსებობა ტაფობზე? ჩემი შეხედულებით განმარტება ამისა მხოლოდ ერთია: ისინი აქ გარედან შემოიჭრნენ. ადვილად შესაძლებელია, სამხრეთ ამერიკაში არსებული რომელიღაც კაცის მსგავსი მაიმუნები ჯერ კიდევ უხსოვარი დროიდან გადმოიხიზნნენ აქ და ეს კაცმაიმუნები მათი ევოლუციის სახეობა გახლავთ, რომელთა ცალკეული წარმომადგენლებიც (ამ დროს ჩელენჯერმა მე გადმოიხედა) იმდენად სასიამოვნო და წარმოსადეგი გარეგნობისანი არიან, რომ გონიერებაც რომ ჰქონდეთ მათ, ადამიანთა მოდგმასაც დაამშვენებდნენ უთუოდ. რაც შეეხება ინდიელებს, ეს ტომი ცოტა უფრო დაგვიანებით არის შემოჭრილი; ბარიდან გამოქცეულია ან შიმშილის, ან არა და მტრისაგან დევნის გამო. აქ ისინი მაშინვე შეეჩხენ ჯერ არნახულ საოცრებებს და მაშინვე მიაშურეს გამოქვაბულებს, რომელთა შესახებ ჩვენი ჭაბუკი მეგობარი ამბობს. უეჭველია, მათ სამკვდრო-სასიცოცხლო შეტაკება ექნებოდათ გარეულ მხეცებთან, კერძოდ კი მაიმუნებთან, რომლებსაც არ სურდათ აქ ადამიანთა შემოჭრა და დაუზოგავად ეომებოდნენ. მიმართავდნენ მთელ თავიანთ ეშმაკობას, რითაც მათ შეუძლიათ დაიქადონ მათზე ბევრად დიდ ცხოველთა შორის. ჩემი აზრით, ამით აიხსნება ინდიელი ტომის მცირერიცხოვნობა. მაშ ასე, ჯენტლმენებო, ახლა თქვენ რაღას მიბრძანებთ? სწორედ განვმარტე მე ეს გამოცანა?

იქნებ თქვენ გაქვთ რაიმე არსებითი შენიშვნები?

მაგრამ პროფესორ სამერლის აღარ ჰქონდა კამათის თავი, მან მხოლოდ პროტესტის ნიშნად სასონარკვეთილებით ჩაიქნია ხელი. ლორდ ჯონმა მოიფხანა თავისი გამელოტებული თავი და ჩელენჯერის გამონწვევაზე უარი განაცხადა იმ მოტივით, რომ იგი სხვა კატეგორიისა და წონის მებრძოლი იყო. მე თავს არ ვუღალატე და საუბარს უფრო პრობაული მიმართულება მივეცი, განვაცხადე რა, რომ ერთ-ერთი ინდიელი სადღაც გამქრალიყო.

- ის ნავიდა, - თქვა ლორდ როქსტონმა. - ჩვენ მას კონსერვის ქილა მივეცით და წყლის მოსატანად გავგზავნეთ.

- ძველ ბანაკში? - ვკითხე მე.

- არა, ნაკადულთან. ეს ახლოსაა, აი იმ ხეების მიღმა, რაღაც ასი იარდის მანძილზე. მაგრამ იმ ახალგაზრდას, ეტყობა, არ ეჩქარება დაბრუნება.

- ნავალ, ვნახავ, რას აკეთებს იქ, - ვთქვი მე, და შაშხანიანად მივაშურე ტყეს. ჩემი მეგობრები კი მცირე საუზმის სამზადისს შეუდგნენ.

ალბათ, ჩემი მხრივ წინდაუხედავად მოგეჩენებათ, რომ მე, თუ გინდ ცოტა ხნით მაინც, გავბედე და დავტოვე ჩვენი საიმედო თავშესაფარი ბუჩქნარში. მაგრამ მაიმუნების ქალაქი ჩვენგან შორს იყო, მტრებმა კი ჩვენი კვალი დაკარგეს. გარდა ამისა, მე შაშხანა მქონდა თან, მაგრამ როგორც შემდეგში გამოირკვა, სათანადოდ ვერ შევაფასე კაცმაიმუნების მუხანათობა და ღონე.

სადღაც სულ ახლოს მოჩუხჩუხებდა ნაკადული, მაგრამ ხშირი ტყე და ბუჩქნარი ფარავდა მას ჩემგან.

მე უკვე ვარგად დაშორებული ვიყავი ამხანაგებს, როდესაც რაღაც ნითელი მომხვდა თვალში. ჩემდა სამწუხაროდ, ეს აღმოჩნდა გვამი იმ ინდიელისა, რომელიც წყალზე გავგზავნეთ. უბედური მოკრუნჩხული იწვა. თავი ისე მოღრეცოდა, თითქოს სადღაც იყურებო. მე დავიყვირე, ამით ვამცნე მეგობრებს საშიშროება, მივვარდი ინდიელს და დავიხარე მის ცხედართან... ეტყობა, ჩემი მფარველი ანგელოზი სულ ახლოს იყო ამ წუთში, ანდა ინსტინქტმა გამაფრთხილა და ფოთლების შრიალზე ზევით ავიხედე. სწორედ ჩემს თავთან ხშირი მწვანე ფოთლებიდან ჩემკენ ნელ-ნელა მოიწევდა ორი მკვრივი, გრძელი ნითელი მკლავი. კიდევ წუთი და ხარბი თითები ყელზე შემომეჭდობოდა. სწრაფად დავიხიე უკან, მაგრამ ეს ხელები უფრო სწრაფი აღმოჩნდა. მართალია ნახტომმა მე სასიკვდილო შებმას გადამარჩინა, მაგრამ ერთი თათი კეფაში მომხვდა, მეორე კი - სახეში, ხოლო შემდეგ, როდესაც მე ყელი ხელისგულებით დავიფარე, ვიგრძენი, რომ მიწას ვშორდებოდი. ვიღაცამ საოცარი ძალით თავი უკან გადამიწია. კიდევ ერთი წამი და, ალბათ, ხერხემალი ვეღარ აიტანდა. გონება დამიბნელდა, მაგრამ არ ვუშვებდი ამ საშინელ ხელს და ბოლოს მოვიწყვიტე იგი ნიკაპიდან. ჩემს სხეულთან საზიზღარი დრუნჩი დახრილიყო, ცივი ლურჯი თვალებით, რომელთა დაუნდობელი გამოხედვაც მსუსხავდა. საბრძოლველად ღონე აღარ მქონდა. როგორც კი მიხვდა საოცრება, რომ მე ვსუსტდებოდი, მის საშინელ პირში გაიელვა ორმა თეთრმა ეშვმა და მან უფრო ღონივრად შეკუმშა თათი, უფრო და უფრო მიგრეხდა კისერს უკან. თვალთ დამიბნელდა და ყურებში ვერცხლის ფუნებივით დაიწკრილა

რადღაცამ. სადღაც შორს სროლა გაისმა, მე მინაზე დავნარცხე, მაგრამ თითქმის ტკივილი არ მიგრძნია. გონება დავკარგე.

გონს რომ მოვედი, ვნახე, რომ ჩვენს საფარში ვიჭექი ბალახზე, ბუჩქებს შორის. ვიღაცას უკვე მოეტანა წყალი და ლორდ ჯონი თავს წყლით მისველებდა. ჩელენჯერს და სამერლის კი მზრუნველად ვეჭირე ორივე მხრიდან. დავინახე, რა მათი შენუხებული სახეები, მე პირველად მივხვდი, რომ ჩვენი პროფესორები მარტო მეცნიერები კი არ იყვნენ, არამედ ადამიანებიც, რომელთაც გააჩნდათ ადამიანური გრძნობები. არავითარი სერიოზული დაზიანება არ მქონდა. როგორც ჩანს, ჩემი გულის შენუხება დიდმა შეძრწუნებამ გამოიწვია, რადგან ნახევარი საათის შემდეგ უკვე სრულიად მოვსულიერდი, თუ არ ჩავთვლი კეფისა და კისრის ტკივილს.

- აბა, ჩემო ძვირფასო ჭაბუკო, ამჯერად თქვენი სიცოცხლე ბენჯზე ეკიდა, - წარმოთქვა ლორდ ჯონმა, - როდესაც მე გამოვიქეცი თქვენს ყვირილზე და ვნახე, თუ როგორ გიგრეხდათ კისერს ის საოცრება, თქვენი საქმე წასული იყო. მე უცბად გამიელვა აზრმა: „ცუდადაა საქმე, მოკლეს!“ ისე დავიბენი, რომ კიდევ ავაცილე ტყვია, მაგრამ მაინც იმ საზიზღარმა უცბად დაგანება თავი და გაიქცა. ეჰ, ეშმაკსაც წაულია! მყავდეს აქ ორმოცდაათი შეიარაღებული კაცი, უცბად დავამყარებდი წესრიგს, კვალსაც კი გავაქრობდი სიბინძურისას.

ახლა სრულიად ნათელი იყო, რომ კაცმაცუნებს როგორღაც მიეკვლიათ ჩვენი საფრისათვის და თვალსაც არ აშორებდნენ მას. დღეს ისინი საშიშნი არ იყვნენ, მაგრამ ღამე რა მოხდება, ვინ იცის? ისინი უთუოდ თავს დაგვესხმოდნენ, ამიტომ უნდა წავიდეთ აქედან და,

რაც უფრო მალე წავალთ, მით უკეთესი. სამივე მხრიდან ტყის უღრანი შემოგვრტყმოდა, სადაც მოსალოდნელი იყო, ყოველ ნაბიჯზე წავწყდომოდით ჩასაფრებულთ, ხოლო მეოთხე მხარეს დამრეცილი ფერდობი იწყებოდა, რომელიც ცენტრალური ტბისკენ ეშვებოდა და იქ დაბალი ბუჩქნარი იზრდებოდა იშვიათი ხეებით, აქა-იქ განაკაფებით გამიჭნული.

ამ ფერდობით მარტო მოვდიოდი მე სწორედ იმ ღამეს, ის კი პირდაპირ ინდიელების გამოქვაბულებთან ეშვებოდა. მაშასადამე, ჩვენ სწორედ ამ გზით უნდა გვევლო.

ერთადერთი, რაზედაც მწყდებოდა გული, ეს იყო ჩვენი ბანაკი. იქ დარჩენილი მარაგი იმდენად არ გვენანებოდა, როგორც ბანგი სამბო, უკანასკნელი დამაკავშირებელი რგოლი ჩვენსა და გარე სამყაროს შორის. თუმცაღა შაშხანებიც თან გვქონდა, ვაზნების ნაკლებობასაც არ განვიცდიდი; ასე რომ, დროებით ამითაც თავს გავიტანდით როგორმე, შემდეგში კი უნდა გვეფიქრა, რომ მოგვეცემოდა შემთხვევა, ძველ ადგილს დავბრუნებოდით კვლავ და ჩვენს ბანგთან აღგვედგინა კავშირი. სამბო დანამდვილებით შეგვპირდა, რომ არ მიგვატოვებდა და ჩვენც ამაში ეჭვი არ გვეპარებოდა.

დილაადრიან ჩვენი ჯგუფი გაემგზავრა. წინამძღოლად ახალგაზრდა ბელადი მიდიოდა - მან აღშფოთებულმა, უარი განაცხადა ყოველგვარი ტვირთის წაღებაზე. უკან მოჰყვებოდა ორი გადარჩენილი ინდიელი; ზურგზე მოედოთ ჩვენი მცირეოდენი ქონება. ჩვენ ოთხნი კი თოფებმომარჯვებულნი მივდევდით. როგორც კი გამოვედით ბუჩქნარიდან, აქამდე მდუმარე უღრან ტყეში უცებ გაისმა

კაცმაიმუნების შემზარავი ყმუილი, რომელთაც ან ზემი ჰქონდათ, ან არა და, ჩვენი ნასვლა გაუხარდათ. უკან მიხედვისას ჩვენ ვერაფერს ვხედავდით, ხოლო ეს გაბმული ყმუილი ნათლად გვეუბნებოდა, თუ რამდენი მტერი უნდა ყოფილიყო დამალული იმ მთლიანი მწვანე კედლის მიღმა, რომელიც ყოველ მხრივ შემოგვრტყმოდა. როგორც ჩანს, მაიმუნები გამოდევნებას არ აპირებდნენ და გავედით თუ არა უფრო ღია ადგილას, სრულიად დავკარგეთ მათი შიში.

მე მივდიოდი ყველაზე უკან და უნებურად მეღიმებოდა ჩემი ამხანაგების დანახვისას. ნუთუ ეს ის ბრწყინვალე ლორდ ჯონ როქსტონია, რომელმაც არც ისე დიდი ხანია ოლბენში თავის შესანიშნავ ვარდისფერ აპარტამენტში მიმიღო, სპარსული ნოხებით მოფენილსა და სურათებით მორთულ დარბაზში? ნუთუ ეს ის პროფესორია, რომელიც ისე მედიდურად იჭდა თავის სანერ მაგიდასთან ენმორ-პარკში? და ბოლოს, სად გაქრა ის მკაცრი და ქედმაღალი მეცნიერი, რომელიც ზოოლოგიური ინსტიტუტის სხდომაზე გამოვიდა? ნუთუ მანანნალებს, რომელნიც ინგლისის სასოფლო გზაზე გვხვდებიან, უფრო განამებული და საცოდავი სახე აქვთ? ჩვენ ზეგანზე ერთი კვირა გავიტარეთ, მაგრამ ჩვენი შემონახული ტანსაცმელი ქვევით დარჩა, ხოლო ეს ერთი კვირა არც ისე ადვილი გადასატანი იყო. მე მაინცდამაინც ჩივილი არ მმართებს, რადგან იმ ღამეს მაიმუნების თათებში არ მოვხვედრილვარ. უქუდოდ დარჩენილმა ჩემმა ამხანაგებმა თავზე ცხვირსახოცი წაიკრეს. ტანსაცმელი ძონძებად დაჰკიდებოდათ, ჭუჭყი და გაუპარსავი წვერი სრულიად შეუცნობს ხდიდა მათ. სამერლი და ჩელენჯერი მაგრად

კოჭლობდნენ, მეც ძლივს მოვათრევდი ფეხებს, ჯერ კიდევ არ გაევლო დილანდელ შიშს. ძლივს ვატრიალებდი კისერს, რომელიც გამიშემდა სამკვდრო-სასიცოცხლო შებმის შემდეგ. დიახ, ჩვენ საცოდავი სანახავები ვიყავით და სრულიადაც არ მიკვირდა, როდესაც ჩვენი თანამგზავრი ინდიელები ხშირად იხედებოდნენ უკან, შეცბუნებულნი და შეშფოთებულნი შემოგვყურებდნენ.

შუადღე კარგა ხნის გადასული იყო, როცა ჩვენ თავი დავაღწიეთ ბუჩქნარს და ტბასთან მოვედით. დაინახეს თუ არა ინდიელებმა მისი გადაშლილი ზედაპირი, მხიარული შეძახილებით დაიწყეს ხელების ქნევა, - წყალზე მიგვითითებდნენ. სანახაობა მართლაც გასაოცარი იყო. სწორედ იმ ადგილისაკენ, სადაც ჩვენ ვიდევით, მოქროდა მთელი ფლოტილია მსუბუქი ნავებისა. ისინი ჩვენგან შორს იყვნენ, რამდენიმე მილის დაშორებით, მაგრამ იმდენად სწრაფად მოცურავდნენ, რომ მენიჩბებმა მალე შეიცნეს, თუ ვინ იყვნენ ნაპირზე. გამაყრუებელი ღაღადი მეხივით გავარდა ტბის ზედაპირზე. ადგილებიდან ნამოცვენილმა ინდიელებმა დაიწყეს ნიჩბებისა და შუბების ქნევა. შემდეგ კვლავ მოუსვეს ნიჩბებს და თვალის დახამხამებაში გაიარეს დარჩენილი მანძილი. ნავები დამრეცილ ქვიშიან ნაპირზე გამოათრიეს და მისასალმებელი ყვირილით პირქვე დაემხნენ ახალგაზრდა ბელადის წინაშე. ამის შემდეგ ბრბოს ერთი ხანში შესული ინდიელი გამოეყო, შუბის მახვილი ბრჭყვიალა სამკაულებით ჰქონდა მორთული; მხრებზე მოგდებული ჰქონდა შესანიშნავი მოსასხამი, ტალებიანი ქარვისფერი ტყავისა. მან ჭაბუკთან მიირბინა, ნაზად მიუალერსა, შემდეგ ჩვენკენ გამოიხედა და რაღაც შეეკითხა.

მოვიდა ჩვენთან და ყოველგვარი პირმოთნეობის გარეშე, დიდი პატივისცემით გადაგვეხვია ყველას სათითაოდ. ერთი მისი სიტყვა და დანარჩენი ინდიელებიც ჩვენ წინაშე დაემხნენ მინაზე, ნიშნად პატივისცემისა. მე პირადად უხერხულად ვიგრძენი თავი ასეთი მონური მორჩილების გამო. ლორდ ჯონი და სამერლიც შეაკრთო, ვგონებ, ამ ამბავმა. სამაგიეროდ, ჩელენჯერი მზისაგან გამთბარი ყვავილივით გაიფურჩქნა.

- შესაძლებელია, ეს ინდიელები დიდად განვითარებულნი არ არიან, - თქვა მან და ნვერებზე ხელები მოისვა, მის წინ გართხმულ სხეულს ათვალიერებდა, - მაგრამ ზოგიერთ განათლებულ ევროპელს უნდა ესწავლა ამათგან, როგორ უნდა მოიქცნენ ისინი უმაღლეს არსებათა წინაშე. თქვენ წარმოიდგინეთ, რამდენად სწორია პირველყოფილი ადამიანის ინსტინქტი!

როგორც ჩანს, ინდიელები საომრად გამოცხადებულიყვნენ. გარდა გრძელი ლერწმისტარიანი შუშებისა, თითოეული მათგანი შეიარაღებული იყო მშვილდ-ისრებით; ჯოხი ან ქვის ნაჯახი ქამარში ჰქონდათ გარჯობილი. მათი დამნუხრებული და ბოროტი გამოხედვა მიმართული იყო იმ ტყისაკენ, საიდანაც ჩვენ გამოვედით, და ხშირი განმეორება სიტყვისა „დოდა“ იმას მოწმობდა, რომ მათი ლაშქრობის მიზანი იყო ძველი ბელადის შვილი გადარჩენა (ჩვენ გამოვიცანით მათი ნათესაური კავშირი), ან არა და, სამაგიეროს გადახდა, თუკი ის მოკლული აღმოჩნდებოდა. ახლა ისინი ირგვლივ ჩაცუცქდნენ და სამხედრო ბჭობა გამართეს. ჩვენ კი შორიახლოს ბაზალტის ბელტებზე მოვეწყვეთ და თვალს ვადევნებდით მათ. პირველად ილაპარაკეს

მეომრებმა, შემდეგ კი აღგზნებული სიტყვით მიმართა თავის ტომს ჩვენმა ახალგაზრდა მეგობარმა. მის სიტყვას თან ახლდა იმდენად მჭევრმეტყველური მიმიკა და ჟესტიკულაცია, რომ ჩვენ იგი მთლიანად გავიგეთ, თითქოს ეს ჩვენთვის ნაცნობი ყოფილიყო.

- განა ღირს ახლა ჩვენი სახლში დაბრუნება? - ამბობდა იგი. - ადრე თუ გვიან ჩვენ ეს უნდა გავაკეთოთ. ჩვენი მოძმენი დახოცეს. მერე რა, რომ მე ცოცხალი და უვნებელი დავბრუნდი, სხვები ხომ დაიღუპნენ! რომელ თქვენგანს შეუძლია დამშვიდებული იყოს საკუთარი სიკეთის გამო? ახლა ჩვენ შეკრებილნი ვართ ერთად, - მან ჩვენზე მიუთითა, - ეს ჩამოსულებიც ჩვენი მეგობრები არიან. დიდი მეგობრები არიან დამათაც ჩვენსავით სძულთ მაიმუნები. მაგათ ემორჩილებიან ელვა და ქუხილი, -აქ მან ზეცისაკენ აღმართა ხელები, - განა კიდევ გვექნება ოდესმე მეორე ასეთი შემთხვევა? გავწიოთ წინ! ან სიკვდილი, ანდა მოვიპოვოთ წყნარი, დამშვიდებული ცხოვრება და მაშინ აღარ შეგვრცხვება ჩვენს ქალებთან დაბრუნება.

პატარა წითელკანიანი მეომრები ხარბად უსმენდნენ თავიანთ ბელადს და, როდესაც მან დაამთავრა საუბარი, გაისმა აღფრთოვანებული ყვირილი და ყველამ ერთად ჰაერში აღმართა შუბები. მამამისმა რაღაც გვკითხა, ტყისაკენ მიგვითითებდა. ლორდ ჯონმა ანიშნა მას, მოეცადა და ჩვენ მოგვმართა:

- აბა, გადაწყვიტეთ თითოეულმა თქვენგანმა, - თქვა მან, - მე პირადად არ ვარ წინააღმდეგი. ანგარიშები გავუსწორო იმ მაიმუნებს და, თუ საქმე იმით დამთავრდება, რომ ისინი აღმოიფხვრებიან პირისაგან მიწისა, მაშინ ეს მიწა მხოლოდ გამშვენიერდება ასეთი

ოპერაციის შედეგად. მე წავყვები ჩვენს ახალ მეგობრებს და არც მივატოვებ მათ ჩვენს საბოლოო გამარჯვებამდე. თქვენ რაღას იტყვით, ყმანვილო?

- მე თქვენთან ვიქნები!

- თქვენ, ჩელენჯერ?

- მეც თქვენ მოგემველებით, უეჭველად.

- თქვენ კი რას ფიქრობთ, სამერლი?

- ჩვენ სრულიად დავშორდით ჩვენი ექსპედიციის მიზანს, ლორდ ჯონ. მე თქვენ გარწმუნებთ, ლონდონის საპროფესორო კათედრა იმისათვის არ მიმიტოვებია, რომ ვუხელმძღვანელო წითელკანიანების თავდასხმას ადამიანის მსგავსი მაიმუნების წინააღმდეგ.

- დიახ, მართლაც როგორ დავეცით ჩვენ ყველანი! - ღიმილით წარმოთქვა ლორდ ჯონმა. - მაგრამ, რა გაენწყობა, მაშ ასე, ჩვენ ველით თქვენს პასუხს.

- ეს ძლიერ საეჭვო ამბავია, - არ ცხრებოდა სამერლი, - მაგრამ რა გაენწყობა, თუ თქვენ ნახვალთ, მე სხვა რაღა დამრჩენია, უნდა გამოგყვეთ.

- მაშ გადაწყდა, - თქვა ლორდ ჯონმა და მიუბრუნდა ძველ ბელადს, ნიშნად თანხმობისა თავი დაუკრა და შაშხანას ხელი დაჰკრა.

მოხუცმა ხელი ჩამოგვართვა ყველას სათითაოდ, მისი აღტაცებული მოძმენი კი უფრო ძლიერ აყიჟინდნენ.

საომრად გალაშქრება უკვე დაგვიანებული იყო, ამიტომ ინდიელებმა კარვები გამართეს, კოცონები გააჩაღეს ყველგან. ინდიელების პატარა ჯგუფი ჯუნგლებში წავიდა და მალე დაბრუნდა:

ნინ მიერეკვებოდნენ ახალგაზრდა იგუანოდონს, რომელსაც აგრეთვე ასფალტისფერი ნიშანი აჩნდა. ერთი ინდიელი მივიდა მასთან და განკარგულება გასცა მისი დაკვლის შესახებ. ჩვენ მხოლოდ მაშინ მივხვდით, რომ უზარმაზარი იგუანოდონები ინდიელების საკუთრებას წარმოადგენდნენ, ისევე როგორც ჩვენთან რქიანი საქონელი. გამოირკვა, რომ ეს საოცარი ასფალტის ტალები იყო დაღის მაგვარი რაღაც. ეს ბლაგვი ბალახის მჭამელი არსებანი, პანანინა ტვინის მქონენი, საოცარი უმწეობით გამოირჩევიან. მიუხედავად სიდიდისა, მათ ბავშვიც კი მოერეოდა. რამდენიმე წუთის შემდეგ, იგუანოდონი გაასუფთავეს და ხორცის ნაჭერს უკვე ბრანავდნენ კოცონზე რომელიღაც მსხვილქერქიან თევზთან ერთად, რომელიც ინდიელებმა ბარჯის ნაცვლად შუბით დაიჭირეს.

სამერლი ქვიშაზე წამოწვა და ჩაეძინა, ჩვენ სამნი კი ნავედით ტბის ნაპირას სახეტილოდ. სურვილი გვახრჩობდა, რაც შეიძლება მეტი რამ გაგვეგო ამ საოცარი ქვეყნის შესახებ. რამდენჯერ შეგვხვდა გზაზე ორმოები ისეთივე ლურჯი თიხისაგან, როგორც პტეროდაქტილების ჭაობში. ეს უმოქმედო ვულკანის ყელი ძლიერ აინტერესებდა ლორდ ჯონს. ჩელენჯერმაც იპოვა რაღაც ღირსშესანიშნავი - ძლიერ მფეთქავი ტალახის გეიზერი, რომლის ნაკადი პატარა ბურთულებივით დუღდა და რაღაც ჩვენთვის შეუცნობ გაზს გამოყოფდა.

ჩელენჯერმა ჩაყო ბამბუკის ჯოხი, შემდეგ ასანთი მიიტანა მასთან და მონაფესავით გახარებულმა წამოიყვირა, როდესაც ცეცხლმოდებული აირი აფეთქდა და ლურჯი ალი გაჩაღდა. შემდეგ მან ჯოხს მოარგო პატარა ჭიქა, გაავსო აირი და ჰაერში გაუშვა. ამ

ექსპერიმენტმა პროფესორი დიდად აღაფრთოვანა.

- სანვაკი გაზი! მერე როგორი - ჰაერზე უფრო მსუბუქი! ახლა მე დარწმუნებული ვარ, რომ იგი შეიცავს წყალბადის მნიშვნელოვან რაოდენობას. მომითმინეთ, ჩემო მეგობრებო! - ჯორჯ ედუარდ ჩელენჯერს ჯერ კიდევ არ ამოუნურავს მთელი თავისი შესაძლებლობები. ადამიანის გენია მუდამ იმსახურებს ბუნებას. თქვენ კიდევ დარწმუნდებით ამაში! - იგი ამაყად გაიჭვიმა, მაგრამ მაინც არ გაგვიზიარა თავისი იდუმალი ზრახვები.

პირველად მე ტბის ნაპირი ნაკლებად საინტერესო მიმაჩნდა თვით ტბასთან შედარებით. ინდიელების გამოჩენამ და ჩვენმა ხმაურმა დააფრთხო ცოცხალი არსებანი ამ შემოგარენში და არარა არღვევდა ჩვენი ბანაკის ირგვლივ გამეფებულ სიჩუმეს, თუ არ ჩავთვლით რამდენიმე პტეროდაქტილს, რომლებიც მალლა ცაში ნავარდობდნენ და მძორს ათვალიერებდნენ. მაგრამ ცენტრალური ტბის ვარდისფერი წყალი განაგრძობდა ცხოვრებას. რაღაცის ვეებერთელა ასპიტივით შავი დაკბილული ფარფლები ხშირად აშხაპუნებდა ვერცხლისებურ შხეფებს წყლის ზედაპირზე და კვლავ სიღრმეში იმალებოდა. ქვიშიანი მეჩეჩი სავსე იყო რაღაც ვეებერთელა კუსმაგვარი თუ ხელკეტების მსგავსი მახინჯი არსებებით. მათ შორის ჩვენი განსაკუთრებული ყურადღება მიიპყრო ერთმა საოცრებამ იგი იყო ბრტყელი, თითქოს ტყავის ნაკუნი, პრიალი გაჰქონდა და ნელ-ნელა დახოხავდა ქვიშაზე. ხანგამოშვებით წყლის ზედაპირზე თავს ამოყოფდნენ ხოლმე გველის მაგვარი არსებანი, რომელნიც კოხტად იკლაკნებოდნენ, თითქოს ქაფის საყელო უკეთიათო, მიცურავდნენ და კუდთანაც ასეთივე

აქაფებულ შლეიფებს აჩენდნენ. მაგრამ, როგორც გამოირკვა, ეს გველი არ იყო. ერთმა ასეთმა არსებამ გამოცურა ქვიშიან თავთხელზე ჩვენ მახლობლად და დავინახეთ, რომ მისი გრძელი ყელი გადადიოდა ცილინდრისებურ ტანში, ვეებერთელა აპკისებური ფარფლებით. ჩელენჯერი და სამერლი უკვე შემოგვეერთებოდნენ და თავი აღარ ახსოვდათ სიხარულისა და აღტაცებისაგან.

- პტეზიოზავრი! ნამდვილი წყლის პტეზიოზავრი! - ნამოიძახა სამერლიმ. - მე მას საკუთარი თვალით ვხედავ, ჩემო ძვირფასო ჩელენჯერ. განა რომელიმე ბოლოლოგს შეუძლია ასეთი ბედნიერებით იამაყოს?

დადგა ღამე. უკვე გაჩაღდა ჩვენი ნითელკანიანების კოცონები სიბნელეში, როდესაც ძლივს მოვახერხეთ პროფესორების ნამოყვანა პირველყოფილი ტბის მომაჯადოებელი ნაპირებიდან.

მაგრამ ნაპირზე მწოლიარენიც, წყლიდან კარგა მოშორებით, განვაგრძობდით ამ გოლიათურ საოცრებათა ჭყუმპალაობისა და ფრუტუნის მოსმენას.

მზის პირველ სხივებთან ერთად მთელი ბანაკი უკვე ფეხზე იდგა ერთი საათის შემდეგ ჩვენ შევუდექით უმაგალითო ლაშქრობას. მე ხშირად ვოცნებობდი, მიმელნია იმ დღემდე, როდესაც ფრონტზე ომის კორესპოდენტად გამგზავნიდნენ. მაგრამ რომელ მეოცნებეს შეეძლო წარმოედგინა ამის მსგავსი კომპანია, რომელიც მე ბედმა მარგუნა?! მაშ ასე, ვინცებ ჩემს პირველ პატაკს საომარ მოქმედებათა ასპარეზიდან.

ღამის განმავლობაში ჩვენი რიგები შეივსო ადგილობრივ

მკვიდრთაგან შემდგარ ახალ-ახალი რაზმებით - ისე, რომ დილისათვის უკვე ხუთასიოდე მეომარი გვყავდა. წინ მზვერავები წარვგზავნეთ, მათ უკან კი მიჭრილი რიგებით დაიძრა მთავარი ძალები. ავედით ბუჩქნარით დაფარულ დამრეც ფერდობებზე და ჭუნგლებში გავედით. შუბოსნები და მოისარნი არათანაბრად გაიფანტნენ ტყის პირას. როქსტონმა და ჩელენჯერმა პირველ ფრთასთან დაიკავეს ადგილები, მე და სამერლიმ - მარცხნივ. მაშ ასე, ჩვენ, შეიარაღებულნი ტექნიკის უკანასკნელი სიტყვით, საომრად მოვერეკებოდით ქვის ხანის გარეულ ურდოებს.

მონინაალმდეგემ დიდხანს არ გვალოდინა. ტყის უღრანში გაისმა ხმა გამაყრუებელი ყმუილისა და კეტებითა და ქვებით შეიარაღებული ხროვა კაცმაიმუნებისა, მოიერიშე ინდიელთა ლაშქრის გულს მოაწყდა. ეს იყო გაბედული, მაგრამ უაზრო ხერხი, რადგან მოუხეშავი, ფეხმოჩვართული პირუტყვნი ვერ გაუმკლავდებოდნენ კატასავით სწრაფად, მოხერხებულ ინდიელებს.

საშინელი სანახაობა წარმოგვიდგა თვალწინ: გაოგნებული მაიმუნები პირზე ქაფმორეულნი, გაცოფებულნი ატრიალებდნენ თვალის თეთრონებს; ეძგერებოდნენ თავიანთ მამაც მონინაალმდეგეებს, რომელნიც მათ მშვილდ-ისრებით უმასპინძლებოდნენ. ჩემ სიახლოვეს ბღავილით გაირბინა ვეებერთელა საოცრებამ, გული და გვერდები მთლიანად იარებით ჰქონდა დასერილი. მე შემეცოდა და ვესროლე. იგი უსულოდ დაეცა ალოეს ბუჩქებთან. მაგრამ მეტი აღარ დამჭირვებია სროლა, რადგან იერიში თვით ცენტრში იყო მიტანილი და ინდიელებმა ისინი უჩვენოდ

მოიგერიეს. იმ მაიმუნებიდან, რომლებიც ამ თავდასხმის მონაწილენი იყვნენ, ვეჭვობ, ერთს მაინც შეესწრო ტყეში.

მაგრამ როდესაც ტყეს მივაღებთ, საქმემ უფრო სერიოზული ხასიათი მიიღო. სასტიკი ბრძოლა ერთ საათზე მეტხანს გრძელდებოდა და ზოგჯერ მე მეჩვენებოდა, რომ ჩვენი საქმე წასული იყო. მაიმუნები გამოცვივდებოდნენ უღრანიდან და თავიანთი კეტებით სამ-ოთხ კაცს ერთად აწვენდნენ ხოლმე - ისე, რომ შუბის მოღერებასაც აღარ აცლიდნენ. დარტყმა მათი მძიმე კეტებისა შემმუსვრელი იყო. ერთი მათგანი სამერლის შაშხანას მოხვდა და ნაფოტებად აქცია იგი. კიდევ ერთი წუთი და იგივე დაემართებოდა მის თავსაც, მაგრამ დროზე განგმირა მაიმუნი ინდიელის შუბმა. ხეებზე შემძვრალი მაიმუნები გვიშენდნენ ქვებსა და ვეებერთელა ტოტებს, ზოგიერთნი გადმოხტებოდნენ ძირს და ჩხუბის შუაგულში გააფთრებულნი შეიჭრებოდნენ, უკანასკნელ სისხლის წვეთამდე იბრძოდნენ. ინდიელები შეკრთნენ და შაშხანები რომ არ გვექონოდა, რამაც უდიდესი ზარალი მიაყენა მონინაალმდეგეს, ინდიელებს ვერ შევაკავებდით გაქცევისაგან. მაგრამ ბელადმა ხელახლა მოუყარა თავი მეომრებს და ისეთი სისწრაფით წაიყვანა იერიში, რომ ახლა კაცმაიმუნებს მოუხდათ უკან დახევა. სამერლი განიარაღებული იყო, სამაგიეროდ - მე ტყვიას ტყვიაზე ვისროდი. მარჯვენა გვერდიდანაც განუწყვეტელი სროლა მოისმოდა.

და ბოლოს მაიმუნები შიშის ზარმა შეიპყრო, ისინი ყმუილითა და წრიპინით აქეთ-იქით გაიფანტნენ, ჩვენი მოკავშირენი კი ველური ყიჟინით გამოუდგნენ მათ.

როგორ მიქროდნენ ძღუეულნი, მაგრამ ვერაფერი შველოდათ! ტყის უღრანში წარამარა გაისმოდა გამარჯვებულთა შეძახილები, მშვილდის მოზიდვის ხმა და ყრუ ხმაური ხეებიდან ჩამოცვენილი სხეულებისა. მე მათ მივდევდი ფეხდაფეხ, როდესაც უეცრად ლორდ ჯონსა და ჩელენჯერს შევეჩეხე. ისინი თურმე ჩვენ დაგვეძებდნენ.

- რა თქმა უნდა! - თქვა ლორდ ჯონმა. - ამ საქმის დაბოლოება ინდიელებს უნდა მოვანდოთ. არც ისე საამური სანახაობაა. რაც უფრო მოვარიდებთ თვალს, მით უფრო კარგად დაგვეძინება ამაღამ.

ჩელენჯერის თვალეში საოცარი ცეცხლი გიზგიზებდა.

- ჩემო მეგობარო! თქვენ წილად გხვდათ, იყოთ მონაწილე ერთი ისეთი ბრძოლის, რომელიც განსაზღვრავს ისტორიის შემდგომ სვლას, გადანყვეტს ქვეყნის ბედს! - განაცხადა ჩვენ წინაშე ამაყად მოსიარულე ჩელენჯერმა. - რას ნიშნავს ერთი ხალხის მეორეზე გამარჯვება? სრულიად არაფერს. ის როდი ცვლის საქმეს. მაგრამადრინდელი გააფთრებული ომები, როდესაც გამოქვაბულის მცხოვრებნი ვეფხვებს მოერეოდნენ, ანდა როდესაც სპილომ პირველად გაიგო, რომ მას მბრძანებელი ჰყავს, - აი ეს იყო ნამდვილი მოპოვება, ნამდვილი გამარჯვება და ამით დატოვეს კვალი ისტორიაში.

როგორი რწმენა უნდა ჰქონოდა მას ამ ხოცვა-ჟლეტის საბოლოო მიზანშეწონილობისა, რომ ასეთი სიმკაცრე გაემართლებინა!

ტყეში ჩვენ ყოველ ნაბიჯზე ვხვდებოდით ინდიელების შუბებითა და ისრებით განგმირული მაიმუნების ცხედრებს. დამახინჯებულ ადამიანთა სხეულები მიგვანიშნებდა განსაკუთრებით გააფთრებული ბრძოლის ადგილებზე, როდესაც მტერი ძვირად ყიდდა თავის

სიცოცხლეს. წინ განუწყვეტლივ მოისმოდა ყვირილი და ბღავილი და მათი მიხედვით ვადევნებდით თვალს დადევნებულთა მიმართულებას. კაცმაიმუნები ქალაქთან მიიმწყვდიეს. იქ მაიმუნებმა უკანასკნელი ძალები მოიკრიბეს, მაგრამ მაინც დამარცხდნენ და ჩვენ მივუსწარით იმ საშინელი ბრძოლის სცენას. სწორედ იმ მოედანზე უფსკრულის ქარაფთან, რომელიც ორი დღის წინ ჩვენი გამარჯვებების მოწმე იყო, ინდიელებმა გამორეკეს ასამდე გადარჩენილი მაიმუნი. ჩვენ მაშინ მივუსწარით, როდესაც გამარჯვებულებმა შუბებით ერთ რგოლში მოუყარეს მათ თავი. ყოველივე რამდენიმე წამში დამთავრდა. ოცდაათიოდე მაიმუნი იქვე ადგილზე წაანვინეს, დანარჩენები ყვიროდნენ, წრიპინებდნენ, მაგრამ ამან ვერაფერი უშველა. ისინი უფსკრულში გადაყარეს და გააზიარებინეს ადრინდელ მსხვერპლთა ბედი. ისინი იმ ლერწმებზე ჩამოეგნენ, რომელიც ქვევით იზრდებოდა, ექვსასი ფუტის სიღრმეზე.

ამიერიდან ადამიანი სამუდამოდ გაბატონდა მეპლ-უაიტის ქვეყანაში. ხვადნი მაიმუნთა მოდგმაში სრულიად განადგურებულნი იყვნენ, მაიმუნთა ქალაქი კი - დანგრეული. ძუნი და პატარები ტყვეობაში გარეკეს. ამ უკანასკნელმა სისხლიანმა შებრძოლებამ ბოლო მოუღო ადამიანთა და მაიმუნთა საუკუნოებრივ შუღლს.

ეს გამარჯვება ჩვენთვის ძალზე ხელსაყრელი იყო. დავბრუნდით ბანაკში მიტოვებულ მარაგთან და აღვადგინეთ კავშირი ჩვენს ზანგთან, რომელიც საოცრად დაშინებული იყო საშინელი სანახაობით, როდესაც მაიმუნები სეტყვასავით დაემვნენ უფსკრულში.

- ნადით მანდედან, ნადით! - ყვიროდა იგი და შიშისაგან თვალები

გადმოჰკარკლოდა. იქ ეშმაკია დაბუდებული, ის თქვენც დაგლუპავთ!

ზანგის პირიდან ჭეშმარიტება ღაღადებს, - თქვა სამერლიმ, - საკმარისია ამდენი თავგადასავალი, მით უმეტეს, რომ თავისი შინაარსით ეგ სრულიად არ შეეფერება ჩვენს მდგომარეობას. ჩელენჯერ, თქვენ მოგაგონებთ თქვენსავე სიტყვებს: ამიერიდან უნდა ვიფიქროთ მხოლოდ იმაზე, თუ როგორ დავაღწიოთ თავი ამ საშინელ მხარეს და დავბრუნდეთ ცივილიზებულ სამყაროში.

თავი მეთხუთმეტე

„ჩვენი თვალები მუდმივ განცვიფრებაში იყო“

დღიურს ყოველდღე ვანარმოებ და ველოდები იმ წამს, როცა მომეცემა საშუალება, მოგწეროთ, რომ ჩვენს თავზე ჩამოწოლილი ღრუბლები გაიფანტა და იქიდან მზემ გამოანათა-მეთქი. კიდევ არ ვიცი, როგორ დავაღწევთ თავს აქაურობას და ჩვენს მწარე ბედს ვემუდრებით. მე მაინც სრული სიცხადით მაქვს წარმოდგენილი, რომ ოდესმე დიდი მადლობით მოვიგონებთ ამ იძულებით დაყოვნებას ზეგანზე, რომელმაც მოგვცა საშუალება, გვენარმოებინა დაკვირვებანი მეპლ-უაიტის ქვეყნის სულ ახალ-ახალ საკვირველებებსა და მის ბინადრებზე.

ინდიელების გამარჯვებამ კაცმაიმუნთა მოდგმაზე, მკვეთრად შეცვალა მდგომარეობა. მას შემდეგ ჩვენ სრული ბატონ-პატრონები

გავხდით ამ ზეგნისა, ვინაიდან ადგილობრივი მკვიდრნი შიშითა და მადლობით შემოგვცქეროდნენ, რაკი ახსოვდათ, რომ ჩვენმა სასწაულმოქმედმა ძალამ მოუპოვა მათ გამარჯვება, ძლევამოსილ დაუძლეველ მტრებზე. მათ, ალბათ, სანინაალმდეგო არა ექნებოდათ რა, რომ ასეთ ძლიერსა და უცნაურ სულდგმულებს სულაც მიეტოვებინათ ზეგანი, მაგრამ ზეგნიდან ჩასასვლელი, როგორც ეტყობოდა, არც მათ იცოდნენ, რამდენადაც ჩვენ შევძელით მათი ნიშნების გამოცნობა. ზეგანი უნინ უერთდებოდა ვაკეს გვირაბით, რომლის ქვედა გასასვლელი ჩვენც ვნახეთ, როცა გარს ვუვლიდით ქვიან უღელტეხილს. უხსოვარი დროიდან ამ გზით ასულან ზეგანზე კაცმაიმუნები და ინდიელები, უკანასკნელად ამითვე უსარგებლია მეპლ-უაიტსა და მის ამხანაგს. მაგრამ ერთი წლის წინ აქ მომხდარა მძლავრი მიწისძვრა, რომელსაც გვირაბის ზედა ნაწილი სრულიად ჩაუხერგავს და დაუხშია კლდის ნამსხვრევებით. როცა ქვევით ჩასვლის სურვილს გამოვთქვამდით, ინდიელები მხოლოდ მხრებს აიჩეჩდნენ და თავს უარყოფის ნიშნად აქნევდნენ. მართლა არ შეეძლოთ ჩვენი დახმარება თუ არ უნდოდათ, ძნელი სათქმელია.

ძლევამოსილი ლაშქრობის შემდეგ გადარჩენილი მაიმუნები ინდიელებმა ზეგნის მეორე ნაწილში გადარეკეს (ოჰ, ღმერთო, როგორ ღმუოდნენ ისინი გზაში!) და დააბინავეს თავიანთი გამოქვაბულების მახლობლად. ამ დღიდან მაიმუნთა ჯიში გადავიდა ადამიანთა სრულ მონობაში.

ღამის სიჩუმეში ხშირად გაისმოდა გაბმული გმინვა რომელიმე პირველყოფილი იეზუკასი, რომელიც მოთქვამდა მაიმუნთა მოდგმის

ნარსულ სახელს და დიდებას. დაპყრობილი მაიმუნები ამიერიდან უნდა დაკმაყოფილებულიყვნენ წყლის მზიდავთა და შემის მჭრელთა მდაბიური როლით, თავისი მბრძანებლის - ადამიანის წინაშე.

ბრძოლის შემდეგ ორი დღე გავიდა. ჩვენ ისევ გადავჭერთ ტაფობი და დავბანაკდით წითელ კლდეთა ძირში. ინდიელები გვთავაზობდნენ თავიან გამოქვაბულებში მოწყობას, მაგრამ ლორდ ჯონმა უარი განაცხადა იმ ანგარიშით, რომ, თუ ისინი ჩვენ წინააღმდეგ რამეს გაიფიქრებდნენ, მთლიანად მათ ხელში ჩაცვივდებოდით.

ამიტომაც ვამჯობინეთ დამოუკიდებლობის შენარჩუნება. მართალია, ჩვენს მოკავშირეებთან საუკეთესო დამოკიდებულებას განვაგრძობდით, მაგრამ იარაღი მაინც მომარჯვებული გვექონდა. ხშირად ვესტუმრებოდით ხოლმე მათ გამოქვაბულებში და მაინც გაურკვეველი დარჩა, ვისგან იყვნენ ისინი დავალებულნი ამ შესანიშნავი საცხოვრებლით: თავისივე თავისა თუ ბუნებისაგან. გამოქვაბულები გამოკვეთილი იყო ერთს დონეზე რაღაც ფხვიერ ქანში. ეს უკანასკნელი ჩანოლილი იყო ვულკანური წარმოშობის მონითლო ბაზალტსა და მაგარ გრანიტს შორის, რომელიც ფუძედ ჰქონდა კედელს.

მათი შესასვლელისაკენ, რომელიც დაახლოებით მიწისპირიდან ოთხმოცი ფუტის სიმაღლეზე იყო, ქვის საფეხურები მიემართებოდა - იმდენად ვიწრონი, რომ მათზე ასვლა არც ერთ მსხვილ ნადირს არ შეეძლო. შიგნით სიმშრალე იყო, თბილოდა. გამოქვაბულები კედლის სისქეში სხვადასხვა სიღრმით იყო შეჭრილი. სწორი, ნაცრისფერი კედლები დანახშირებული ჯოხებით იყო მოხატული - ჩინებული

გამოსახულებანი ზეგანზე მობინადრე ცხოველებისა. მეპლ-უაიტის ქვეყანაში რომ ერთი სულდგმულიც არ დარჩენილიყო. მომავალი მკვლევარი გამოქვაბულთა კედლებზე ნახავდა ამომწურავ ცნობებს მისი საოცარი ფაუნის შესახებ. აქ ყველა იყო წარმოდგენილი - დინოზავრიც, იგუანოდონიც და ნაირ-ნაირი ჭოჭოც. როცა გავიგეთ, რომ ვეებერთელა იგუანოდონები ინდიელებს მიაჩნდათ მოშინაურებულ პირუტყვად, ანუ უფრო სწორად რომ ვთქვათ, რაღაც მოსიარულე სახორცე საკუჭნაოდ, წარმოვიდგინეთ, ვითომც ადამიანმა ესოდენ უბრალო შეიარაღებითაც კი, როგორიცაა მშვილდი და შუბი, სავსებით განამტკიცა თავისი ბატონობა ზეგანზე. მაგრამ მალე დავრწმუნდით, რომ ეს ასე არ იყო.

დრამა გათამაშდა მესამე დღეს - მას შემდეგ, რაც ჩვენ გამოქვაბულებთან დავბანაკდით. ჩელენჯერი და სამერლი დილიდანვე ტბისკენ წავიდნენ, სადაც ადგილობრივი მკვიდრნი მათთვის ხვლიკებს იჭერდნენ. მე და ლორდ ჯონი ბანაკში დავრჩით. ჩვენ მახლობლად ბალახოვან ფერდობზე, გამოქვაბულთა წინ, შემოდითდნენ თავიანთი საქმით გართული ინდიელები. უეცრად შემოგვესმა ერთობლივი ყვირილი: „სტოა! სტოა!“ დიდმა და პატარამ ყოველი მხრივ მიაშურა გამოქვაბულს და ერთმანეთზე გადაბოტებით იწყეს ზევით, ქვის საფეხურებით ასვლა.

როცა თავიანთ თავშესაფარში შეცვივდნენ, ხელს გვიქნევდნენ, გვიხმობდნენ, სასწრაფოდ იქ მივსულიყავით. წამოვავლეთ ხელი შაშხანებს და გავიქეციით იმის გამოსარკვევად, თუ რა მოხდა. ამავე დროს ენერიდან ჩვენკენ, რაც ძალა და ღონე ჰქონდა, გამოიბოდა

ათი-თხუთმეტი ინდიელი, რომელთაც ფეხდაფეხ მოსდევდა ორი ურჩხული - სწორედ ისეთი, როგორიც ჩვენ დაუპატიჟებლად გვეწვია ძველ ბანაკში და მე ღამით გამომიდგა. ისინი ხტრომით მოდიოდნენ და უსაზიზღრეს, წარმოუდგენელი სიდიდის გომბეშოებს ჰგავდნენ. აქამდე მხოლოდ ღამით გვინახავს ეს ბუმბერაზები, რადგან მათ ღამით იციან ნადირობა, დღისით კი თავიანთი ბუნაგებიდან მხოლოდ იმ შემთხვევაში გამოდიან, თუ ვინმემ შეაწუხა, როგორც ამჯერად მოხდა. ჩვენ გავჩერდით გაოცებულნი იმ სანახაობით, რომელიც თვალწინ წარმოგვიდგა. ამ ურჩხულთა ლაქიანი, დაბღმურტლული ტყავი ცისარტყელას ყველა ფერად ელვარებდა მზეზე და თევზის ქერქივით ბზინავდა. მაგრამ ხანგრძლივი დაკვირვება აღარ დაგვცალდა, ვინაიდან ეს ვეებერთელა გომბეშოები რამდენიმე ნახტომით დაენივნენ საბრალო ინდიელებს... და აქ მოხდა რაღაც საშინელება. ისინი ასეთ ხერხს მიმართავდნენ: მთელი სიმძიმით დააცხრებოდნენ ხოლმე თავიანთ მსხვერპლს, გასრესდნენ, დაამახინჯებდნენ, იქვე დატოვებდნენ და ახლა შემდეგს დაეტაკებოდნენ. შეშინებული ინდიელები ყვირილით გამორბოდნენ გადმოქვაბულებისაკენ, მაგრამ გამოსწრებას ვერ ახერხებდნენ. ისინი ერთიმეორის მიყოლებით იღუპებოდნენ და იმ დროს, როცა მე და ლორდ ჯონმა საშველად მივასწარით, სულ ხუთი-ექვსი კაციღა თუ დარჩენილიყო მთელი ჯგუფიდან. მაგრამ ჩვენ არამცთუ ვერ მოვეხმარეთ მათ, კინაღამ ჩვენც დავიღუპეთ. ტყვია ტყვიაზე ხვდებოდა ამ მხეცებს, მაგრამ ისეთი შთაბეჭდილება რჩებოდა, თითქოს ჩვენი შაშხანები ქალაქის ბურთულებით ყოფილიყო გატენილი. სროლა

ნარმოებდა რაღაც ორასი იარდის მანძილზე. ვეება ქვემძრომების ორგანიზმს არ ეშინოდა ჭრილობის - ტვინის ცენტრალური აპარატის უქონლობის გამო. თვით საუკეთესო თანამედროვე იარაღიც კი სრულიად ფუჭი იქნებოდა მათთან ბრძოლაში. ერთადერთი, რაც ჩვენ მოვახერხეთ, ეს იყო სროლისგან გამოწვეული ხმაურითა და ცეცხლის ფეთქებით მათი ყურადღების მიპყრობა, რის წყალობითაც ჩვენცა და ინდიელებსაც მოგვეცა საშუალება მიგვერბინა ჩვენს მხსნელ საფეხურამდე.

მაგრამ იქ, სადაც მეოცე საუკუნის კონუსური სასკდომი ფინთიხიც კი უღონო აღმოჩნდა. ჩვენ ვიყენებდით ველურების ისრებს, რომელნიც ამოვლებული იყვნენ სტროფანტის წვენიში და სუძორის შხამი ჰქონდათ წვეტებზე წასმული. ასეთი ისრები გამოუსადეგარია ნადირობაში, ვინაიდან წინაისტორიულ ურჩხულებს სისხლის მიმოქცევა იმდენად დუნე აქვთ, რომ ისინი ჩვეულებრივ გლეჯენ თავიანთ მსხვერპლს, სანამ შხამის მოქმედებას იგრძნობენ. მაგრამ ახლა მდგომარეობა სხვანაირი იყო: როგორც კი ჩვენი მდევრები მიუახლოვდნენ ქვის საფეხურებს, გამოქვაბულებთან, მთაგრეხილის ყოველი ნაპრალიდან ბუზუნით წამოვიდა ისრები. ურჩხულები, როგორც ჩანს, პირველად ტკივილს ვერ გრძნობდნენ, ვინაიდან გააფთრებით განაგრძობდნენ საფეხურებით მალლა აცოცებას, რათა მსხვერპლი არ გაეშვათ ხელიდან, მაგრამ რამდენიმე იარდს რომ გაივლიდნენ, მაშინვე ძირს ცვიოდნენ. აი, შხამმაც დაიწყო მოქმედება. ერთმა მხეცმა ყრუდ დაიღრიალა და უშველებელი გაბრტყელებული თავი მიწაში ჩარგო. მეორემ გამგმირავი ყმუილი მორთო, პირველის გვერდით

დავარდა და მალე იმანაც გაკმინდა ხმა. მაშინ ინდიელები ჯოგით გამოცვივდნენ გარეთ და მხიარული ყიჟინით იწყეს ამ მძორთა გარშემო ტრიალი, რადგან დღესასწაულობდნენ ამ ორ უსაშინელეს მტერზე გამარჯვებას.

მათი ხორცის ჭამა არ შეიძლებოდა, ვინაიდან შხამი განაგრძობდა მოქმედებას. ინდიელებმა იმ ღამესვე დაჭრეს ნაწილ-ნაწილ ორივე მხეცი და ტყეში გაათრიეს, რომ იქ ჰაერი არ მონამლულიყო. გამოქვაბულთან დარჩა მხოლოდ ორი უშველებელი, ბალიშისოდენა გული. მათ დამოუკიდებლად განაგრძეს სიცოცხლე, ნელი და რიტმული შეკუმშვითა და გაფართოებით. ეს საზიზღარი პულსაცია გაგრძელდა იმ დღეს, მეორე დღესაც და მხოლოდ მესამე დღეს შეწყდა.

ოდესმე, როცა მექნება ნამდვილი მაგიდა და არა მისი მაგიერობის გამწევი კონსერვის ქილა, როცა უკეთესი საწერი მონყობილობანი მექნება, ვიდრე ფანქრის ნამუსრევი და ერთადერთი გაცრეცილი ბლოკნოტი, დაწვრილებით ავწერ აკალას მოდგმის ინდიელებს, ავწერ ჩვენს ცხოვრებას მათ შორის და მეპლ-უაიტის ჯადოქრულ მხარეს, რომელმაც თანდათანობით გადაშალა ჩვენ წინაშე თავისი საოცრებანი. მეხსიერება არ მიღალატებს. ბავშვობის პირველი შთაბეჭდილებების გვერდით ჩემი სიცოცხლის უკანასკნელ წუთამდე აღდგება ყოველი წუთი, ყოველი საათი, რომელიც ზეგანზე გამიტარებია, და ვერაფერი აღმოფხრავს ამ მოგონებებს. დადგება დრო და მე ავწერ იმ უცხო მთვარიან ღამეს ცენტრალურ ტბაზე, როცა ინდიელებმა ბადით დაიჭირეს ახალგაზრდა იქთიოზავრი -

სულდგმული, რომელიც არ ჰგავდა არც სელაჰს, არც სამთვალა თევზს. ამას მესამე თვალი ზედ კეფაზე ჰქონდა, ორი დანარჩენი კი დაცული იყო ძვლის ფირფიტებით. იმავე ღამეს წყლის მწვანე გველი ისარივით გვეცა ლელიანიდან, თავისი რგოლები შემოუჭირა ჩვენი ნავის მესაჭე ჩელენჯერს და საჩქაროდ წყალში მიიმალა.

არ დამავინწყდეს მოგიტხროთ იმ საოცარი თეთრი არსების შესახებაც - ჩვენ აქამდე არ ვიცით, ეს რა იყო: ქვენარმავალი თუ მხეცი, რომელიც ბინადრობდა დამყაყებულ ჭაობში, ცენტრალური ტბის აღმოსავლეთით. ღამით დაძვრებოდა ბუჩქებში და გამოასხივებდა ხოლმე ძაბუნ ფოსფორისებრ ელვარებას. ინდიელებს ისე ეშინოდათ მისი, რომ თვით ჭაობის სიახლოვესაც კი ვერ გაივლიდნენ ხოლმე, ჩვენ კი ორჯერ ვიყავით აქ, დავინახეთ ეს მხეცი შორიდან, მაგრამ ვერ მივედით მასთან ჭაობის გამო. შემიძლია მხოლოდ ვთქვა, რომ იგი სიდიდით ძროხაზე უფრო დიდია და თავის გარშემო ავრცელებს უსიამოვნო სუნს.

ჩემს მომავალ წერილებში თქვენ შეხვდებით აგრეთვე მოგონებას გიგანტურ ფეხმარდ ფრინველზე, რომლის შიშით ერთხელ ჩელენჯერმა მოკურცხლა და კლდეს შეეფარა. იგი სირაქლემაზე უფრო მაღალია და წაგრძელებულ ტიტველ კისერზე უფრო მახინჯი თავი აქვს. როცა ჩელენჯერი ზევით, ქვებზე მიფორთხავდა, მან თავისი საშინელი ნისკარტის ერთი დაკვრით, როგორც საჭრეთელი, ქუსლი მოჰგლიჯა მას, მაგრამ ამ შემთხვევაში თანამედროვე იარაღმა ისახელა თავი. უშველებელი ფორორაკოსი, სიმაღლით თორმეტ ფუტამდე (მოზეიმე პროფესორმა, რომელსაც ჯერ კიდევ ამოსუნთქვაც

ვერ მოვესწრო, უკვე გვამცნო მისი სახელი) მინაზე დაეცა, ლორდ ჯონის ტყვიით განგმირული. კრუნჩხვით აფართხალებდა ფეხებს და ბუმბულის კორიანტელს აყენებდა, თანაც მძვინვარებით მოელვარე ცეცხლისმფრქვეველ ყვითელ თვალებს არ გვაშორებდა. როგორ ვნატრობ იმ დღეს მოვესწრო, რომ ეს მძვინვარე, მიჭყეყილი თავი დაიჭერდეს თავის შესაფერ ადგილს და დაამშვენებდეს ოლბენის კაბინეტს.

დასასრულ, აუცილებლად უნდა მოვიხსენიოთ ტოქსოდონიც, უზარმაზარი ზღვის ღორი - ორიოდე ფუტი სიმაღლისა, წინ გამოშვერილი ბასრი კბილებით. იგი ჩვენ მოვკალით განთიადზე, წყლის სასმელად ჩამოსული.

თავის დროზე ყველაფერს უფრო დანვრილებით მოგიტხრობთ და ჩვენს თავგადასავალთან ერთად სიამოვნებით აღვწერთ იმ იშვიათ ბაფხულის საღამოსაც, როცა ჩვენ, ოთხი მეგობარი, სადმე ტყის პირად წამონოლილნი ჩვენთვის უცნობ საუცხოოფეროვან ყვავილებში, შვეცქეროდით ნაყოფით დამძიმებულ რტოებს.

გაკვირვებით შევყურებდით ფირუზისფერ ცის სივრცეში მონავარდე უცხო ფრინველებს, მერე თვალს გავაყოლებდით მობიბინე მწვანეს და თვალყურს ვადევნებდით იმ ახირებულ სულდგმულებს, რომლებიც თავიანთი პანანინა სოროებიდან გამოძვრებოდნენ ხოლმე და გვითვალთვალებდნენ. ავწერ გრძელ, მთვარიან ღამეებს, როცა ნავებით შევცურდებოდით ხოლმე შუაგულ ტბაში და შიშით დავყურებდით მის კაშკაშა ზედაპირს: აი, რომელიღაც ფანტასტიკური ურჩხული წყლიდან ამოვიდა და ფართო წრეები გაჩნდა ტბაზე... ტბის

ბნელი სიღრმე გაბრწყინდა მომწვანო სინათლით, რომელიც აღნიშნავდა ჩვენთვის უცნობი ცხოველის გზას. დანვრილებით დავიხსომებ ამ სურათებს და ოდესმე ჩემი მეხსიერება და ჩემი კალამი ღირსეულ შეფასებას მისცემს.

თქვენ, ალბათ, იკითხავთ, როგორღა შეგვეძლო ასეთი დაკვირვების ჩატარება, როცა ჩვენ დღე და ღამე უნდა გვეძებნა საშუალება განათლებულ ქვეყანაში დასაბრუნებლად?! აი, რა მოგახსენოთ: ჩვენ ყველანი თავს ვიტყვით ამის გამო, მაგრამ ამაოდ. მხოლოდ ერთი რამ გამოირკვა: ინდიელებისაგან დახმარების მოლოდინი ფუჭი იყო; ისინი ჩვენი მეგობრები იყვნენ და თითქმის მონური ერთგულებითაც გვექცეოდნენ, მაგრამ როგორც კი დახმარებაზე დავძრავდით კრინტს, ვეტყოდით გრძელი რამ ფიცარი გადაეთრიათ უფსკრულისაკენ, ან ტყავის თასმებისა და ლიანებისაგანბაგირი დაენნათ, მაშინვე თავაზიანი, მაგრამ გადამჭრელი უარით შეგვაჩერებდნენ. ისინი გვიღიმოდნენ, თვალსაც ჩაგვიკრავდნენ, მაგრამ ამის მეტი არა გამოდიოდა რა. ძველი ბელადიც კი არ გემორჩილებოდა, მხოლოდ მისი შვილი, მარეტასი, დაღვრემილი შემოგვყურებდა და მუნჯური ნიშნებით გვიხატავდა თავის გულწრფელ თანაგრძნობას.

მაიმუნებთან ბრძოლის შემდეგ ინდიელები შემოგვცქეროდნენ როგორც ზეადამიანებს, რომელნიც გამარჯვების საწინდარს ატარებენ თავიანთ საიდუმლო, სიკვდილის მფრქვეველ მილებში და ფიქრობდნენ, რომ სანამ ჩვენ მათთან ვიყავით, ბედი არ უღალატებდათ. წინადადებას გვაძლვდნენ, წითელკანიანი ცოლები

მეგვერთო და საკუთარი გამოქვაბულები მოგვეწყო, ოღონდ კი ჩვენი ხალხი დაგვევიწყებინა და სამუდამოდ მათთან დავრჩენილიყავით ზეგანზე. ჯერ ყველაფერი წესიერად მიდიოდა, მაგრამ ვიცოდით, რომ ჩვენი გეგმები საიდუმლოდ უნდა შეგვენახა, ვინაიდან თუ ინდიელები გაგვიგებდნენ, შეეძლოთ ჩვენი დაკავება ძალდატანებით.

მიუხედავად იმისა, რომ შეიძლებოდა, დინოზავრებს შევხებოდით (სხვათა შორის, ეს ისეთ საშიშროებას აღარ წარმოადგენდა, ვინაიდან, როგორც აღნიშნული გვექონდა, ისინი უმთავრესად ღამით ნადირობენ), უკანასკნელი სამი კვირის განმავლობაში ორჯერ ვიყავი ჩვენს ძველ ბანაკში სამბოს სანახავად. იგი ადრინდებურად არ სცილდებოდა თავის საგუშაგოს მთის ქედის ძირში. თვალებს გაფაციცებით მივაშტერებდი ხოლმე განუსაზღვრელ ვაკეს იმ იმედით, ეგებ იქიდან გამოჩნდეს-მეთქი დიდი ხნის ნანატრი ხსნა. მაგრამ კაკტუსებით დაფარული სივრცე უკაცრიელი იყო და მათ ერთფეროვნებას არაფერი არღვევდა ბამბუკის ტევრის კედლამდე, რომელიც ძლივძლივობით მოჩანდა.

- ისინი მალე მოვლენ, მისტერ მელოუნ. ერთი კვირაც კიდევ მოიცადეთ. ინდიელები ბაგირებით მოვლენ და თქვენ მანდედან ჩამოგიყვანენ! - ასე მამხნევებდა ჩვენი შესანიშნავი სამბო.

მეორედ ჩვენს ძველ ბანაკში გავათიეთ ღამე. დილით, უკან რომ ვბრუნდებოდი, გზაში მოულოდნელი რამ შემემთხვა. კარგად ნაცნობი გზით ვბრუნდებოდი და პტეროდაქტილების ჭაობს ვუახლოვდებოდი, როცა ჩემ წინ ბუჩქებიდან აღიმართა რაღაც უცნაური საგანი.

როცა დავაკვირდი, აღმოჩნდა ადამიანი, რომელსაც თავზე

ჩამოფხატული ჰქონდა ლერწმის გალიის მაგვარი რამ, რომელიც ყოველმხრივ იცავდა მას. წარმოიდგინეთ, რა განვიცადე, როცა ამ ადამიანში ლორდ ჯონ როქსტონი ვიცანი! დამინახა თუ არა, მაშინვე გამოძვრა ამ უცნაური წნულიდან და გაიცინა, მხოლოდ სახეზე დარცხვენილობა ემჩნეოდა.

- ეს თქვენ ხართ, ჭაბუკო? - თქვა ლორდ ჯონმა. - არ ველოდი სწორედ ასეთ შეხვედრას.

- აქ რას აკეთებთ? - შევეკითხე მე.

- მოვინახულე ჩემი მეგობრები, - პტეროდაქტილები, - მიპასუხა მან წყნარად.

- რად გინდოდათ?

- საყურადღებო მხეცები არიან, ოღონდ არასტუმართმოყვარენი! თქვენ კარგად იცით, როგორ ხვდებიან ხოლმე დაუპატიჟებელ მნახველებს. აი, ამისათვის დავნენი ეს კალათი, რათა თავი დავიცვა მათი თავაზიანობისაგან.

- მერე რა გინდოდათ მაინც ამ ჭაობში?

ლორდ ჯონმა გამოცდილი თვალით შემომხედა და მივხვდი, რომ მას რაღაც ეჭვები აბრკოლებდა.

- თქვენი აზრით, ცნობისმოყვარეობა ახასიათებს მხოლოდ იმ ადამიანებს, რომელთაც პროფესორის წოდება აქვთ? - თქვა მან ბოლოს. - მე ამ საყვარელ არსებათა შესწავლა მინდა, მეტი არაფერი. ხომ საკმარისია ეს განმარტება?

- უკაცრავად, - მივუგე მე.

მაგრამ გულკეთილობამ ამ შემთხვევაში არ უღალატა ლორდ ჯონს

და გაიცინა.

- ნუ იწყებ, ჭაბუკო, მე მინდა დავიჭირო პანანინა წინილი ჩელენჯერისათვის. ესაა ჩემი უმთავრესი ამოცანა. არა, გმადლობთ, თქვენი დახმარება არ მესაჭიროება. ამ კალათაში აღარავისი მეშინია, თქვენ კი საფარი არ გაქვთ. აბა, ნახვამდის, საღამოს მელოდეთ.

ჩამოიფხატა თავისი ულაზათო კალათა, გაბრუნდა და გასწია ტყისკენ.

თუ ლორდ ჯონის საქციელი ამ დღეებში ახირებული იყო, რაღა უნდა ითქვას ჩელენჯერზე? უნდა აღინიშნოს, რომ ჩვენი პროფესორი მოსწონდათ ინდიელ ქალებს და ამიტომაც მუდამ პალმის ტოტს ატარებდა, რომლითაც თავის თაყვანისმცემლებს იგერიებდა, როგორც ბუზებს, როცა ისინი თავისი გადაჭარბებული ყურადღებით გასაქანს აღარ აძლევდნენ მას. წარმოგიდგენიათ, რა სანახაობა იქნებოდა ეს ყოველივე? ალბათ, ყველაზე უფრო კომიკური, რაც კი მეპლ-უაიტის ქვეყანაში მინახავს. წარმოიდგინეთ ჩელენჯერი, რომელსაც სიარულის დროს ფეხის წვერები განზე დაჰქონდა. მას ხელთ ეპყრა ძალაუფლების სიმბოლოები, როგორც ოპერეტის შავწვერა სულთანს, უკან მისდევდა მთელი ამაღა ინდიელი ქალებისა, რომელთაც ტანზე მცენარეული წმინდა ბოჭკოსაგან შემზადებული სამოსი ეცვათ.

რაც შეეხება სამერლის, იგი გატაცებული იყო მეპლ-უაიტის ქვეყნის მწერთა და ფრთოსანთა სამყაროს შესწავლით და მთელ დროს ანდომებდა შეძენილ ეგზემპლართა პრეპარატების კეთებას, თუ იმ საათებს არ მივიღებთ მხედველობაში, როცა იგი ჩელენჯერთან

კინკლაობდა.

ჩელენჯერი ყოველ დღით სადღაც ქრებოდა და მხოლოდ შუადღისას ბრუნდებოდა ისეთი საზეიმო სახით, თითქოს წელში ყოფილიყო განყვეტილი პასუხისმგებლობის უმძიმესი ტვირთით, რაღაც არაჩვეულებრივად სერიოზული საქმის გამო.

ერთ მშვენიერ დღეს პალმის ტოტით ხელში თან წაგვიყვანა და გაგვაცნო თავისი საიდუმლო გეგმები.

ჩვენ გვერდით, პატარა მინდორზე, პალმის ჭილის შუა ალაგას დავინახეთ ერთი იმ ტალახის გეიზერთაგანი, რომლისშესახებაც მე უკვე მქონდა ლაპარაკი. გარშემო ყვარა უამრავი ღვედი, იგუანოდონის დაჭრილი ტყავები, იქვე ეგდო დიდი ნაჭერი აპკისებური გარსისა - შემდეგ გამოირკვა, რომ ეს სხვა არაფერია, გარდა გამოფხევილი და გამომშრალი თევზისებრი ხვლიკის კუჭისა. ამ ნაპირებზე გაკერილ გარსში დატოვებული იყო პატარა ნახვრეტი ბამბუკის რამდენიმე ნაჭრისაგან. მათი მოპირდაპირე ბოლოები უერთდებოდა თიხის ძაბრებს, რომლებიც იკრეფდნენ გეიზერის ცხელი ნაკადის მიერ გამონაყოფ ბუშტებს. დაჩუტულმა აპკმა წელ-წელა ინყო ბერვა და გამოიჩინა ჰაერში აფრენის მისწრაფება, რის გამოც ჩელენჯერი იძულებული იქნა ხეზე მიემაგრებინა ის ღვედები, რომლებიც მას თვითონ ჰქონდა ტანზე შემორტყმული, საჰაერო ბურთის დასამაგრებლად. ნახევარი საათის შემდეგ იგი გადაიქცა ნამდვილ საჰაერო ბურთად და იმის მიხედვით, თუ ეს ბურთი როგორ ჭიმავდა ღვედებს და ზევით ინევდა, მისი ამწევი ძალა დიდი უნდა ყოფილიყო. ჩელენჯერი მდუმარედ შესცქეროდა მისი გენიის

ქმნილებას და თავმოწონებით წვერზე ხელს ისვამდა. არც მეტი, არც ნაკლები, ნამდვილი ბედნიერი მამა იყო, რომელიც თავის პირმშოს შეხაროდა.

გაჭიანურებული სიჩუმე სამერლიმ დაარღვია.

- ნუთუ თქვენ მართლა აპირებთ ამ მანქანით ზევით აფრენას? - ცივად იკითხა მან.

- ჯერჯერობით მინდა დაგანახვოთ მისი ძალა, ძვირფასო სამერლი, რათა თქვენ არავითარი ეჭვი არ დაგებადოთ.

- მაშ, გირჩევთ დაუყოვნებლივ მოიშოროთ თავიდან ეს სისულელე, - გადაჭრით განაცხადა სამერლიმ, - ვერასგზით ვერ მაიძულებთ ასეთ სიგიჟეზე დაგეთანხმოთ. ლორდ ჯონ, ვიმედოვნებ, თქვენ მხარს არ დაუჭერთ ასეთ ავანტიურას...

- გონებამახვილად გამოგონილი რამაა! - თქვა ჩვენმა წინამშღლოლმა.

- ახლავე ნახავთ, - თქვა ჩელენჯერმა, - ამ უკანასკნელ დღეებში მთელი ჩემი გონების დაძაბვით შევუდექი იმ ამოცანის გადაჭრას, თუ როგორ დავაღწიოთ თავი აქაურობას. ჩვენ უკვე დავრწმუნდით, რომ ციცაბო კლდეზე ჩასვლა შეუძლებელია, გვირაბი კი აღარ არსებობს, ხიდის გადება იქით კლდეზე არასგზით არ ხერხდება. მაშ რაღა უნდა ვქნათ? ამას წინათ ლაპარაკი მქონდა ჩვენს ჭაბუკ მეგობართან იმის შესახებ, რომ ამ გეიზერებიდან გამოიყოფა წყალბადი, თავისუფალ მდგომარეობაში. აქედან კი ლოგიკურად გამომდინარეობდა აზრი საჰაერო ბურთის შესახებ. უნდა გამოვტყდე, მე რამდენადმე მაშფოთებდა საკითხი, სადღა ვიშოვოთ მისთვის გარსი, მაგრამ როცა

თვალწინ დამხვდა ვეებერთელა შიგნეული ადგილობრივი ქვემძრომისა, მე ეჭვი უკვე აღარაფრის მქონდა... და აი ჩემი შრომის შედეგები.

მან ერთი ხელი თვის დახეულ ქურთუკში ჩაიდო, მეორე კი მედიდურად წინ გაიშვირა.

ამ ხნის განმავლობაში ბურთი სავსებით გაიბუშტა და ღვედები ძლვსლა იმაგრებდნენ მას.

- ბოდვაა! ნამდვილი ბოდვა! - დაიფრუტუნა სამერლიმ. მაგრამ ლორდი ჯონი აღტაცებული იყო ჩელენჯერის ამ აზრით.

- აი, რა გოგრა ჰქონია ჩვენს ბებრუცუნას! - ნამჩურჩულა მან. მერე ხმამაღლა განაცხადა. - კალათის შესახებ რაღას ფიქრობთ? - ახლა კალათზეც ვფიქრობ. მე უკვე მაქვს მცირეოდენი მოსაზრებანი ამის შესახებ. ახლა კი გიჩვენებთ, რომ ჩემს აპარატს შეუძლია ასწიოს ყოველი თქვენგანი.

- თქვენ გინდათ თქვათ, - ყველანი ერთად?

- არა, ჩვენ მორიგეობით ჩავალთ ქვევით, ამოსასვლელი მონყობილობა გაკეთებული არაა. თუ ჩვენი აპარატი გაუძლებს ერთი კაცის სიმძიმეს და ფრთხილად დაუშვებს მას მიწაზე, ეს იმას მოასწავებს, რომ ყოველივე თავის რიგზეა, ახლავე გამოვცდით.

მან მოათრია კაი მოზრდილი ნამტვრევი ბაზალტისა და გარშემო თოკი შემოუჭირა - სწორედ ის თოკი, რომლის შემწეობითაც პირამიდულ ციცაბოზე ასვლა შევძელით. იგი 100 ფუტამდე იქნებოდა სიგრძით და, თუმცა არც ისე მსხვილი იყო, მაგრამ მეტად მაგარი. მერე გვაჩვენა რაღაც ტყავის საყელურის მაგვარი გრძელი ბაგირები.

ჩელენჯერმა აღმართა ეს საყელური საჰაერო ბურთზე, კარგად შეკრიბა ძირს დაკიდებული ბაგირები, ისე რომ ტვირთის სიმძიმე განანთლებული ყოფილიყო თანაბრად მთელ ზედაპირზე, მიაბა ზედ ბაზალტის ნამტვრევი და თოკის ბოლო ხელზე დაიხვია.

- ახლა განახვებთ ტვირთის ატანის უნარს ჩემი აპარატისას, - განაცხადა მან და წინდანინვე ტკბებოდა თავისი გამარჯვებით. ამ სიტყვებით გადაჭრა მან მძლავრად დაჭიმული ღვედები.

არასოდეს ჩვენი ექსპედიცია არ ყოფილა ამაზე უფრო ახლოს დაღუპვასთან, და ისიც - მთელი შემადგენლობით! გაზით გავსებულმა ბურთმა მკვეთრი სისწრაფით გასწია ზევით და თან ჩელენჯერიც გაიყოლა. მე ძლივს მოვასწარი მისთვის ნელზე შემომეხვია ხელები და მეც ავფრინდი ჰაერში. ლორდ ჯონმა მარწუხივით ჩამჭიდა ფეხებში ხელი და თან გამოგვყვა. ერთი წუთით ჩემს თვალებს წარმოუდგა ახირებული სანახაობა, ოთხი გამბედავი მოგზაური წვრილი ძენკვის გირლანდსავით ჩაბმული, ზევიდან გადმოჰკიდებოდა იმ ქვეყანას, რომლის საიდუმლოებათა გამოცნობასაც ისინი ცდილობდნენ. მაგრამ ბედად, თოკის სიმტკიცესაც საზღვარი ჰქონდა, რაც არ შეიძლება ითქვას ამ ეშმაკური აპარატის ამნევ ძალაზე. გაისმა ტკაცანი და ჩვენ - ოთხივენი ტყვიასავით დავეშვით ძირს. ნაწყვეტ თოკში გახლართულებმა ძლივს შევძელით ფეხზე დადგომა და დავინახეთ, თუ როგორი სისწრაფით მიდიოდა ზევით ბაზალტის ნამსხვრევი, რომელიც მეტად შეუმჩნეველი შავი წერტილივით მოჩანდა მოკაშკაშე ლაჟვარდოვან ცაზე.

- ბრწყინვალეა! - წამოიძახა გულგაუტეხელმა ჩელენჯერმა და

თანაც ნატკენ ხელს ისრესდა. - ცდამსაუცხოოდ ჩაიარა. თვითონაც არ მეგონა, თუ ასეთ გამარჯვებას მივალწევდი. გპირდებით, ჯენტლმენებო, რომ ახალი ბურთი მზად იქნება ერთი კვირის შემდეგ და სრულიად დამშვიდებულნი ჩავატარებთ სამშობლოში დაბრუნების პირველ ეტაპს.

აქამდე ჩემი დღიურის ჩანაწერებს ვანარმოებდი შემთხვევიდან შემთხვევამდე. ახლა კი, როცა აღარაფერი გვემუქრებოდა, როცა ყველა უბედურებამ უკვე სიზმარივით გადაგვიარა, ჩემს თხრობას ვამთავრებ იმ ბანაკში, წითელ კლდეთა ძირში, სადაც ჩვენი სამბო გველოდებოდა.

ძირს დაშვებას არავითარი გართულება არ გამოუნწევია. ვინ მოიფიქრებდა, რომ ყოველივე სწორედ ასე მოხდებოდა? თვე-ნახევრის თუ ორი თვის შემდეგ უკვე ლონდონში ვიქნებით და შეიძლება, ჩემმა წერილმა ბევრით ველარც კი დამასწროს. მთელი ჩვენი გრძნობებითა და აზრებით უკვე შინ ვართ, მშობლიურ ქალაქში, სადაც ყოველ ჩვენგანს ამდენი ძვირფასი და საყვარელი მოგონება დარჩა.

გარდატეხა ჩვენს ბედში იმ დღიდან დაიწყო, როცა ჩელენჯერმა თავისი გაბედული ექსპერიმენტი მოახდინა საჰაერო ბურთზე. უკვე გიამბეთ, რომ ერთადერთი ადამიანი, რომელიც ჩვენს ტაფობიდან თავის დაღწევას თანაუგრძნობდა, იყო ჩვენ მიერ გადარჩენილი ინდიელი ჭაბუკი, შვილი ძველი ბელადისა. ჩვენ მივხვდით მისი მეტყველი ჟესტიკულაციის მიხედვით, რომ მას არ სურდა ჩვენი დატოვება ამ უცხო ქვეყანაში.

იმ საღამოს, როცა შეღამდა, მარეტასი შეუმჩნევლად შემოიპარა ბანაკში, გამომიწოდა მცირე გრაგნილი ხის ქერქისა (იგი ყოველთვის ცდილობდა, ჩემთან დაეჭირა საქმე, ალბათ, იმიტომ, რომ წლოვანებითაც უფრო შევეფერებოდით ერთმანეთს, - დაახლოებით ერთი ხნის ვიყავით), მერე მედიდურად გაიშვირა ხელი გამოქვაბულისაკენ, დაიდო თითი ბაგეზე და ისევ შეუმჩნევლად წავიდა თავისიანებთან.

კოცონს ახლოს მივუსხედით და დაკვირვებით გავსინჯეთ გადმოცემული გრაგნილი. ამ ხის ქერქის კვადრატული ნაჭერი, რომელიც ერთი კვადრატული ფუტის თუ იქნებოდა, შიგნითა მხარეს ნახშირით დახაზული აღმოჩნდა. ისინი პრიმიტიული ნახატების ჩანანერს მიაგავდა.

- თქვენ მიაქციეთ ყურადღება, რა მრავალმნიშვნელოვანი გამომეტყველება ჰქონდა? - შევეკითხე ამხანაგებს. - ეს რაღაც დიდმნიშვნელოვანი უნდა იყოს ჩვენთვის.

- შეიძლება ამ ველურმა ჩვენთან გახუმრება მოინდომა, - თქვა სამერლიმ.

- ასეთი ელემენტარული გასართობებით იწყება ალბათ ადამიანის განვითარება.

- ეს რაღაც შიფრია, - თქვა ჩელენჯერმა.

- ან რებუსი, - დასძინა ლორდ ჯონმა და უცბად გამომტაცა ხელიდან ეს ქერქი, - პატიოსან სიტყვას ვიძლევ, რომ მე ვგონებ უკვე გამოვიცანი იგი! ჭაბუკი მართალია. დახედეთ, რამდენი ჩხირია აქ! თვრამეტი. რამდენი გამოქვაბულია ფერდობის იქითა მხარეს? - იგივე

თვრამეტი.

- მართლაცდა, მან ხომ გამოქვაბულებზე მიგვითითა?! - დავძინე მე.

- მაშასადამე, სწორია! ეს გამოქვაბულთა გეგმაა. დახედეთ, სულ თვრამეტი ჩხირია.

- სულ თვრამეტი ჩხირია, არის მოკლეებიც. არის გრძელი, ზოგიც კიდევ ორ გზად გამოყოფილი. ერთი ჯვრითაა დანიშნული. რისთვის? ალბათ, იმისათვის, რომ გამოვყოთ ერთი გამოქვაბული, რომელიც სხვებზე უფრო ღრმაა?

- გამჭოლი? - ნამოვიძახე მე.

- ჩვენი ჭაბუკი მეგობარი, როგორც ჩანს, მართალია, - დამიჭირა მხარი ჩელენჯერმა, - ასე რომ არ იყოს, რისთვის დასჭირდებოდა ინდიელს იმ გამოქვაბულის ჯვრით აღნიშვნა. ბოლოს და ბოლოს, ჩვენგან დიდად არის დავალებული და გასაკვირი არ არის, რომ კარგად გვექცეოდეს. მართლაც და, ის გამოქვაბული თუ ნამდვილად გამჭოლია და იქითა მხარეზე იმავე დონეზე გადის, დედამინამდე ასი ფუტიღა დარჩება.

- ასი ფუტი სრულიად უმნიშვნელო რამაა! - ნაიბუზღუნა სამერლიმ.

- ჩვენი თოკი ხომ უგრძესია! - ნამოვიძახე მე. - ისე ჩავალთ, რომ ჭაფაც არ დაგვადგეს.

- ინდიელები დაგავინწყდათ? - არ ცხრებოდა სამერლი.

- ეს გამოქვაბულები ცარიელია, - ვთქვი მე, - ისინი სანყობებად და ბელლებად აქვთ. აბა, ერთი ავიდეთ ბარემ ახლავე და დაზვერვა მოვახდინოთ.

ზეგანზე ერთი მაგარი, გეთიანი ხე ხარობს, ჩვენი ბატონი კოსის

სიტყვით, პრაუკარიის სახეობაა, რომლის შტოებს ინდიელები მაშხალად იყენებდნენ. ჩვენ ყველამ მისი ტოტები ნავილეთ და ხავსმოდებული საფეხურებით იმ გამოქვაბულში ავედით, რომელიც ჭვრით იყო აღნიშნული. როგორც ვივარაუდებ, იგი უკაცრიელი აღმოჩნდა, თუ მხედველობაში არ მივიღებთ უამრავ დამურას, რომლებმაც ჩვენ ზემოთ ფრენა მორთეს. ინდიელთა ყურადღება რომ არ მიგვეპყრო, ჩვენ კარგა ხანს ბნელში ვეხეტებოდით და ხელის ფათურით ვეძებდით მოსახვევებს, კუთხეებს და როცა კარგა მანძილზე გავშორდით შესასვლელს, ჩირაღდნებიც გავაჩაღეთ. ჩვენ თვალწინ აღმოჩნდა მშრალი, თეთრი ხრეშით მოფენილი გვირაბი თალიანი ჭვრით და სწორი, ნაცრისფერი კედლებით, რომელნიც ცხოველთა გამოსახულებით იყო დაფარული. წინ მივიჩქაროდით, მაგრამ უცბად გულგატეხილებმა შევყვირეთ: ჩვენ წინ მთელი ქვის კედელი აღიმართა - არსად იყო არც ნახვრეტი, არც ნაპრალი, თავიც კი ვერსად გაძვრებოდა.

ნაღვლიანად შევცქეროდით მოულოდნელ დაბრკოლებას, რომელიც წინ გადაგვედგა. ეს კედელი არაფრით გამოირჩეოდა გვირაბის გვერდითი კედლებისაგან. მაშასადამე, აქ ჩამოზვავება არ ყოფილა, როგორც იმ ცნობილ მინისქვეშა სავალში, ეს იყო ნამდვილი ჩიხი და სხვა არაფერი.

- ნუ შეწუხდებით, მეგობრებო, - თქვა შეუდრეკელმა ჩელენჯერმა, - ხომ დაგპირდით მეორე საჰაერო ბურთის გაკეთებას!

სამერლიმ დაიკვნესა.

- შესაძლოა, გამოქვაბული შეგვეშალა? - ვთქვი მე.

- კარგია, ერთი, ჯაბუკო! - ლორდ ჯონმა თითი გააყოლა გეგმას. მეჩვიდმეტე გამოქვაბული მარჯვნიდან, იგივე მეორეა მარცხნიდან. არა, შეცდომა არ მოგვსვლია.

დავხედე ჯვარს და უეცრად სიხარულით აგზნებულმა წამოვიძახე:

- ვიცი! ვიცი! მომყევით! - ამასთანავე ჩირაღდანი მალლა ავნიე და უკანვე გავექანე. - აი, იქ, - მივუთითე ასანთის ნამწვავებზე, რომლებიც ხრეშზე ეყარა, - ჩვენ ჩირაღდნები აქ ავანთეთ.

- სრული ჭეშმარიტებაა.

- ნახატზე ხომ სრულიად გარკვევითაა, რომ გამოქვაბულში განშტოებაა. მაშ, ჩვენ ეს ალაგი სიბნელეში ვერ შეგვინიშნავს. მარჯვენა მხარეს გავყვით და დარწმუნებული ვარ, გასასვლელს მივაგნებთ.

როგორც ვამბობდი, ისეც მოხდა. ოცდაათი იარდის შემდეგ, კედელში შავად გამოჩნდა დიდი ღრუ. იქით შევუხვიეთ და გაცილებით უფრო ვრცელ გვირაბში ამოვყავით თავი. მოუთმენლობა წინ გვერეკებოდა. ერთი ასეული იარდი, მეორე, მესამე... და უცბად გამოკრთა მონითალო შუქი. ნეტავ, ეს რა უნდა ყოფილიყო? თანაბარი, უციმციმო ალი გზაზე გვეღობებოდა. ფეხს ავუჩქარეთ. ამ ცეცხლით მოყენებულ სიცხეს ვერ ვგრძნობდით. ყოველივე დუმდა. არც ფაჩუნი, არც ხმა... ამავე დროს ცეცხლის ფარდა არ ქრებოდა და მისი შუქი ვერცხლივით აელვარებდა მთელ გვირაბს და თეთრ სილას ბრჭყვიალა ალმასებად ხდიდა. კიდევ უფრო მივუახლოვდით და ფერადის კიდური უფრო გარკვეულად მომრგვალდა ჩვენ თვალწინ.

- ეს მთვარეა, გეფიცებით! - წამოიძახა ლორდ ჯონსმა. - ჩვენ

თავისუფლები ვართ, მეგობრებო! თავისუფლები!

მართლაც, იმ გამონგრეულში, რომელიც გამოდიოდა მთის ქედის იქითა მხარეზე, გაბადრული მთვარე კაშკაშებდა. გამონგრეული დიდი არ აღმოჩნდა, ფანჯრისხელა იქნებოდა, მაგრამ ჩვენთვის ესეც საკმარისი იყო. გავიხედეთ იქით და დავინახეთ, რომ ჩასვლა არც ისე ძნელი იქნებოდა და მინაც შორს აღარ იყო. ამ საძრომელ ზეგანზე შემოვლის დროს ჩვენ, რასაკვირველია, ვერ შევნიშნეთ. აბა ვის მოუვიდოდა აზრად, რომ სწორედ აქ ეძებნა ზევით ასასვლელი ადგილი, ამ ქვევით გადმონოლილ კლდეებში? დავრწმუნდით, რომ აქედან თოკით შეიძლებოდა ჩასვლა. გახარებულნი დავბრუნდით ბანაკში, რათა ხვალინდელ სადამოსათვის სამზადისს შევდგომოდით.

საჭირო იყო გვემოქმედა საიდუმლოდ და დაუყოვნებლივ, ვინაიდან ინდიელებს შეეძლოთ ჩვენი დაკავება სულ უკანასკნელ ნუთშიც. გადავწყვიტეთ, დაგვეტოვებინა მთელი ჩვენი მონყობილობა, გარდა იარაღისა და ვაზნებისა, თუმცა ჩელენჯერს ჰქონდა რამდენიმე ვეებერთელა ნივთი, რომლის ნამოდებაც უნდოდა, ყოველ მიზეზგარეშე. ერთმა მათგანმა მაინც ბევრი საზრუნავი გაგვიჩინა, მაგრამ ამაზე ჯერჯერობით სიტყვას არ გავაგრძელებ.

დღე მეტად გაჭიანურდა, მაგრამ, აი ბინდიც ჩამოწვა. ყველაფერი მზად გვქონდა. დიდი სიფრთხილით ავიტანეთ ჩვენი ბარგი-ბარხანა ზევით, კიბეზე შევდექით გამოქვაბულის შესასვლელთან, უკანასკნელად გადავაავლეთ თვალი ამ გაუგებარ, ჩვენთვის რომანტიკული ნისლის საბურველით მოცულ ქვეყანას, რომელსაც მოედებინა მონადირენი და ყოველგვარი მკვლევრები; იმ ქვეყანას,

სადაც ჩვენ ბევრს ვბედავდით, სადაც ბევრი რამ განვიცადეთ და ბევრიც შევისწავლეთ - ჩვენს ქვეყანას, როგორც ჩვენ მას ყოველთვის სიყვარულით ვუნოდებთ ხოლმე.

ჩვენ მარცხნივ მდებარე გამოქვაბულები კოცონთა მხიარულ, მონითალო შუქს აბნევენ ნყვდიადში. ქვემოდან მოისმოდა ხმები. სიცილი და სიმღერა ინდიელებისა. შორს კედელივით ამართულიყო ტყიანი ტევრი, მასა და კლდოვან მთაგრეხილს შორის ელვარებდა დიდი ტბა - უცნაურ ურჩხულთა სავანე. აი, სიბნელეში ზარივით გაისმა გამგმირავი ძახილი რაღაცა მხეცის. ეს იყო ხმა მეპლ-უაიტის ქვეყნისა, რომელიც უკანასკნელ სალამს გვითვლიდა. ჩვენ მოვბრუნდით და იმ გამოქვაბულში შევედით, რომელსაც შინ მიმავალ გზაზე უნდა დავეყენებინეთ.

ორი საათის შემდეგ უკვე მთელი ბარგი-ბარხანით უკვე მთაგრეხილის ძირში ვიყავით. ჩასვლით იოლადა ჩავედით, თუ არ მივიღებთ მხედველობაში ჩელენჯერის ბარგით განამებას. მთელი ბარგი იქვე მივატოვეთ და მსუბუქად გავწიეთ სამბოს სადგომისაკენ. რა გაოცებულნი დავრჩით, როცა ჩვენ წინ განთიადზე გადაიშალა ვაკე, რომელზეც ერთი კოცონის ნაცვლად, სულ მცირე, ათი კოცონი მაინც გიზგიზებდა! მაშველი პარტია მოსულიყო. იგი შედგებოდა ოცი ამაზონელი ინჟინრისაგან, რომელთაც მოეტანათ თოკები, ბაგირები და ყოველივე, რაც საჭირო იყო უფსკრულზე ხიდის გასადებად.

აბა, ახლა კი აღარ დაგვადგება გასაჭირი ამაზონის ნაპირებამდე იმის გამო, ბარგის გადამტანი რომ არ გაგვაჩნია.

ბედის მადლიერი ამით ვამთავრებ ჩემს მოთხრობას. ჩვენ გაგვაოცა

საოცრებათა და საკვირველებათა ნახვამ. ჩვენი მძიმე განცდებით გამობრძმედილი სულები განიწმინდა, ჩვენ ყველანი, რასაკვირველია, თავისებურად გავხდით უკეთესნი, უფრო დინჯნი.

შესაძლოა, პარაში შეჩერება მოგვიხდეს, რადგან საჭირო იქნება მომარაგება ყველაფრით, რაც მოგვინდება მოგზაურობის გასაგრძელებლად. ამ შემთხვევაში ეს წერილი ერთი რეისით დამასწრებს. ხოლო, თუ პირდაპირ დავადექით გზას, იმ შემთხვევაში იგი ჩემთან ერთად მიაღწევს ლონდონს. ასე თუ ისე, ძვირფასო მისტერ მაკ-არდლ, იმედი მაქვს, მალე ჩამოგართმევთ ხელს.

თავი მეთექვსმეტე
„ქუჩაში! ქუჩაში!“

ჩემს მოვალეობად ვრაცხ, უღრმესი მადლობა მოვახსენო ჩვენს ამაზონელ მეგობრებს, რომელთაც ისე გულთბილად მიგვიღეს და უდიდესი ყურადღებით მოგვეპყრნენ. განსაკუთრებული მადლობა დაიმსახურეს სენიორ პენელოსმა და ბრაზილიის მთავრობის დანარჩენმა მოხელეებმა, რომელთა დახმარებამ უზრუნველყო ჩვენი შინ დაბრუნება, აგრეთვე სენიორ პერეირამ - აუცილებელი ტანსაცმლის წინდახედულად დამზადებით. ასე რომ, ახლა აღარ შემრცხვება განათლებულ ქვეყანაში გამოჩენის.

სამწუხაროდ, ვერ გადავუხადეთ ჩვენს კეთილისმყოფელებს მათი

სტუმართმოყვარეობისათვის, მაგრამ რა გაეწყობა! ვსარგებლობ შემთხვევით, დავარწმუნო ისინი, ვისაც აზრად მოუვა ჩვენი მიზანმიმართული მეპლ-უაიტის ქვეყნის მოვლა, რომ ეს მხოლოდ დროისა და ფულის დაკარგვა იქნება. ჩვენს მოთხოვნებში ყველა სახელი შევცვალეთ. როგორც უნდა შეისწავლოთ ექსპედიციის ანგარიშები, ახლოსაც ვერ მიუდგებით იმ ადგილებს.

ჩვენ ვფიქრობთ, რომ სამხრეთ ამერიკაში ჩვენამდე გამონვეულ დიდ ინტერესს მხოლოდ ადგილობრივი ხასიათი ჰქონდა, მაგრამ ვინ წარმოიდგენდა, თუ რა სენსაციას მოახდენდა ევროპაში პირველი ბუნდოვანი ხმები ჩვენი თავგადასავლის შესახებ. თურმე ჩვენი არა მარტო მეცნიერთა სამყარო, ფართო საზოგადოებაც კი იყო დაინტერესებული, თუმცა ჩვენ ეს შედარებით გვიან გავიგეთ.

როცა „იბერია“ ორმოცდაათი მილის მანძილზე მიუახლოვდა საუთჰემპტონს, უმავთულო ტელეგრაფი დეპეშას დეპეშაზე გვანვდიდა სხვადასხვა გაზეთისა და სააგენტოსაგან, რომლებიც დიდძალ გასამრჯელოს გვთავაზობდნენ ექსპედიციის შედეგთა შესახებ სულ მცირე ცნობისათვისაც კი. მაგრამ მოვალეობა გვავალებდა, უპირველეს ყოვლისა, ანგარიში ჩაგვებარებინა ზოოლოგიური ინსტიტუტისათვის, რომელმაც დაგვაავალა გამოძიების მოხდენა, და ერთმანეთთან მცირე მოლაპარაკების შემდეგ უარი განვაცხადეთ, რაიმე ცნობა მიგვეწოდებინა პრესისათვის. საუთჰემპტონი გაჭედული იყო რეპორტიორებით, მაგრამ ჩვენგან ვერაფერს ეღირსნენ და ამიტომ ადვილი წარმოსადგენია, რა ინტერესით მოელოდა საზოგადოება სხდომას, რომელიც 7 ნოემბრის საღამოს იყო

დანიშნული.

ზოოლოგიური ინსტიტუტის დარბაზი - სწორედ ის, სადაც არჩეულ იქნა თვით ჩვენი შემონახული კომისია, საკმარისი არ აღმოჩნდა და ამიტომ სხდომა დანიშნეს კუინს-ჰოლში, როჯენტსტრიტზე. ახლა უკვე აღარავის ჰქონდა ეჭვი, რომ სხდომის მომწყობლებს ალბერტ-ჰოლის რომ აეღოთ, ყველა მსურველებს ისიც კი ვერ დაიტევდა.

ეს შესანიშნავი სხდომა დაინიშნა ჩვენი ლონდონს ჩამოსვლის მეორე საღამოსვე. ნავარუდები იყო, რომ პირველ დღეს პირად საქმეებს მოვუნდებოდით. ჩემს საქმეებზე ჯერჯერობით ვდუმდით. გაივლის დრო და შეიძლება უფრო გამიადვილდეს ფიქრი და ლაპარაკიც ყველაფერზე. ჩემი მოთხოვნის დასაწყისში მე მკითხველს გადავუშალე, თუ რა ძალებით ვიყავი აღძრული სამოქმედოდ. ახლა კი თითქმის შესაძლოა გამომჟღავნება იმისა, თუ ეს ყოველივე რით გათავდა. ხომ დადგება დრო, როცა მე ჩემს თავს ვეტყვი, რომ დასანანებელი არაფერია. რაღაც ძალამ ნამაქვება ამ გზისაკენ და ამ ძალისაგან ვარ დავალებული.

ახლა კი გადავალ უკანასკნელ ამბავზე, რომელმაც დაამთავრა ჩვენი ეპოპეა. როცა თავისტეხაში ვიყავი, თუ როგორ ამენერა იგი საუკეთესოდ, თვალი მოვატანე „დეილი-გაზეთის“ 8 ნოემბრის ნომერს, რომელშიც მოთავსებული იყო სრული ანგარიში ზოოლოგიურ ინსტიტუტში დანიშნული სხდომისა, დანერილი ჩემი მეგობრისა და კოლეგის - მაკდონას მიერ. მოვიყვან ამ ანგარიშს მთლიანად, სათაურის ჩათვლით - სულერთია, უკეთესს ხომ ვერას მოიფიქრებ. რასაკვირველია, ჩვენმა „დეილმა“, იმით

თავმონონებულმა, რომ ექსპედიციაში მონაწილეობდა მისი საკუთარი კორესპოდენტი, განსაკუთრებით დიდი ადგილი დაუთმო ზოოლოგიურ ინსტიტუტში მომხდარ ამბებს, მაგრამ არც სხვა დიდმა გაზეთებმა დატოვეს იგი უყურადღებოდ.

მამ სიტყვას ვაძლევ ჩემს მეგობარ მაკდონას:

„ახალი სამყარო“

დიდი სხდომა კუინს-ჰოლში
მდეღვარე სცენები დარბაზში
არაჩვეულებრივი შემთხვევა
ეს რა მოხდა?

დამის დემონსტრაცია რიჯენ-სტრიტზე
(ჩვენი საკუთარი კორესპოდენტისაგან)

გუშინ კუინს-ჰოლში შედგა დიდი ხნის ნანატრი სხდომა ზოოლოგიური ინსტიტუტისა, რომელზედაც მოსმენილ იქნა ერთი წლის წინათ სამხრეთ ამერიკაში გაგზავნილი კომისიის ანგარიში. ამ კომისიას უნდა შეემონებინა პროფესორ ჩელენჯერის მიერ წარმოდგენილი ცნობები სამხრეთ ამერიკაში წინაისტორიული ცხოვრების ნიშნების შესახებ. თამამად შეგვიძლია ვთქვათ, რომ ეს დღე შევა მეცნიერების ისტორიაში, ვინაიდან ამ ამბებს იმდენად არაჩვეულებრივი და სენსაციური ხასიათი ჰქონდა, რომ არ მგონია,

დაძმნრეთა მესხიერებიდან ისინი ოდესმე ამოიშალნონ (ოჰ, ჩემო კალმის ამხანაგო მაკდონა! რა საშინლად გაგრძელებული შესავალია!).

ოფიციალურად მოსანვევი ბილეთები დარიგდა მხოლოდ ინსტიტუტის წევრთა და მათ მახლობელ პირთა შორის, მაგრამ როგორც ცნობილია, უკანასკნელი ცნება მეტად ტევადია, ამის გამო კუინს-ჰოლის დარბაზი გაცილებით ადრეიყო გაჭედილი, ვიდრე დაიწყებოდა სხდომა, რომელიც რვა საათზე იყო დანიშნული. ფართო საზოგადოებამ პოლიციასთან ხანგრძლივი შეტაკების შემდეგ იერიშით აიღო დარბაზის კარი, ამ დროს დაზიანდა რამდენიმე პირი, მათ შორის ინსპექტორი სკობლიც, რომელსაც ფეხი მოსტეხეს. ამ აჯანყებულთა ჩათვლით, რომელთაც გაავსეს არა მარტო ყველა გასასვლელი, არამედ პრესის წარმომადგენელთათვის მიჩნეული ადგილებიც, მოგზაურთა მოსვლას ელოდებოდა არანაკლებ ხუთი ათასი კაცი.

გამოჩნდნენ თუ არა ბოლოს ისინი, მაშინვე სცენაზე აიყვანეს, სადაც იმ დროისათვის თავმოყრილნი იყვნენ არა მარტო ინგლისის, არამედ საფრანგეთისა და გერმანიის უდიდესი მეცნიერებიც. შვედეთიც იყო წარმოდგენილი მისი სახელოვანი ზოოლოგის, უფსალის უნივერსიტეტის პროფესორ ერგიუსის სახით. ოთხი გმირის დანახვაზე ოვაცია გაიმართა. მთელი დარბაზი, როგორც ერთი კაცი, ზეზე წამოდგა და მიესალმა ყვირილით და ტაშის ცემით. თუმცა დაკვირვებული მეთვალყურე მგრგვინავ აღტაცებაში დისონანსის ჰანგსაც მოჰკრავდა ყურს და იმ დასკვნასაც გამოიტანდა აქედან, რომ

სხდომა მაინცდამაინც მშვიდობიანად ვერ ჩაივლიდა, მაგრამ რაც სინამდვილეში მოხდა, იმას ვერც ერთი დამსწრეთაგანი ვერ წარმოიდგენდა.

ჩვენი მოგზაურების გარეგნობის აღწერა აქ სრულებით არაა საჭირო, რადგან მათი სურათები მოთავსებულია ყველა გაზეთში. მძიმე განცდებს, რომელნიც, როგორც ამბობენ, მათ გადაუტანიათ, მაინცდამაინც ცუდად არ უმოქმედია მათზე. თუმცა, როცა აქედან მიემგზავრებოდნენ, ასე მზემოკიდებულები არ იყვნენ.

პროფესორ ჩელენჯერის წვერი თითქოს უფრო დიდებულად ელავს, პროფესორ სამერლის სახე - ცოტა უფრო გამხდარია. ლორდ ჯონ როქსტონი ოდნავ გამხდარა; მაგრამ საერთოდ მათი ჯანმრთელობის მდგომარეობა სავსებით დამაკმაყოფილებელია. რაც შეეხება ჩვენი გაზეთის წარმომადგენელს, ცნობილ სპორტ სმენსა და რაგბის საერთაშორისო კლასის მოთამაშეს ე.დ. მელონს, მას არა დაჰკლებია რა. მისი პატიოსანი, მაგრამ სილამაზით არც ისე მბრწყინავის სახე პირდაპირ სათნოების ღიმილს აფრქვევს. (დამაცა, მაკ, ერთი შეგხვდე!)

როცა სინყნარე ჩამოვარდა და ყველანი დასხდნენ თავ-თავიანთ ადგილებზე, თავმჯდომარემ, დარჰემის ჰერცოგმა, სიტყვით მიმართა კრებას. ჰერცოგმა პირდაპირ განაცხადა: რამდენადაც აუდიტორიას უშუალო შეხვედრა აქვს თვით მოგზაურებთან, იგი არ ცნობს საჭიროდ, შეაჩეროს აუდიტორიის ყურადღება და დაასწროს მოხსენება პროფესორ სამერლის, გამომკვლევ კომისიის თავმჯდომარეს, რომლის ნაშრომებიც, თანახმად მიღებული ცნობებისა, ბრწყინვალე

გამარჯვებით დაგვირგვინდა (ტაში). როგორც ჩანს, რომანტიკას თავისი დრო ჯერ კიდევ არ მოუჭამია და პოეტის მგზნებარე ფანტაზიას კიდევ შეუძლია დაეყრდნოს მეცნიერების მკვიდრ საფუძველს. ბოლოს ისღა დაგვრჩენია, რომ ჩვენი სიხარული გამოვთქვათ - ამაში უეჭველია, მხარს დაგვიჭერს ყველა აქ დამსწრე, - რომ ჯენტლმენები ჯანსაღად და უვნებლად დაბრუნდნენ თავიანთი მძიმე და სახიფათო მოგზაურობიდან, ვინაიდან ამ ექსპედიციის დაღუპვა თითქმის აუნაზღაურებელი დანაკლისი იქნებოდა მეცნიერებისათვის (მგზნებარე ტაში, რომელსაც პროფესორი ჩელენჯერიც უერთდება).

პროფესორ სამერლის კათედრაზე გამოჩენამ ხელახალი აღტაცება გამოიწვია. სიტყვას ნამდაუნუმ აწყვეტინებდნენ ტაშით. ჩვენ აქ არ მოვიყვანთ მას სიტყვასიტყვით, ვინაიდან ექსპედიციის მუშაობის სრული ანგარიში, რომელიც ეკუთვნის ჩვენი კორესპონდენტის კალამს, გამოშვებული იქნება „დეილი-გაზეთის“ მიერ სპეციალურ ბროშურად, ამიტომ დაგვკმაყოფილდეთ პროფესორ სამერლის მოხსენების მოკლე გადმოცემით.

პროფესორ სამერლიმ მოაგონა კრებას, თუ როგორ დაიბადა აზრი ექსპედიციის გაგზავნის შესახებ. მან ჯეროვანი შეფასება მიუზღო პროფესორ ჩელენჯერს და ბოდიში მოიხადა მის წინაშე, რომ წარსულში უნდობლობით მიეპყრო მის სიტყვებს, რომლებიც ახლა ბრწყინვალედ დადასტურდა. შემდეგ მან მოგზაურობის ზოგადი მარშრუტი მოხაზა, მხოლოდ ბეჭითად გაურბოდა ყოველგვარ ნიშანს, რომელნიც შეეძლოთ გამოეყენებინათ ცნობად ამ არაჩვეულებრივი ტაფობის გეოგრაფიულ მდებარეობის შესახებ. შემდეგ პროფესორმა

სამერლიმ მოკლედ აღწერა გზა ამაზონიდან იმ ამბის გადმოცემით, თუ რა განსაცდელი გამოიარა ექსპედიციამ ზეგანზე ასვლის მრავალჯერადი ცდის გამო, რამაც ბოლოს და ბოლოს მაინც შეინირა ორი ერთგული მეგზური მეტისის სიცოცხლე (ამ მოულოდნელი განმარტებით ჩვენ ვალი დაგვდო სამერლიმ, რომელსაც უნდოდა გვერდი აევლო ზოგიერთი საჩოთირო საკითხისათვის). როცა იგი ავიდა თავისი მსმენელებით უღელტეხილის მწვერვალზე და მათაც განაცდევინა, თუ რას ნიშნავდა ოთხი მოგზაურისათვის იმ ხიდის დანგრევა, - რომელიც ერთადერთი კავშირი იყო გარე სამყაროსთან, - პროფესორი შეუდგა ამ არაჩვეულებრივი ქვეყნის საშინელებათა და მშვენიერებათა აღწერას. საკუთარ განცდებზე იგი ცოტას ლაპარაკობდა, მაგრამ ცდილობდა ყოველნაირად გაესვა ხაზი იმისათვის, თუ რა უმდიდრესი განძი შესძინა მეცნიერებას ექსპედიციამ, რომელიც ანარმოებდა დაკვირვებებს ტაფობის ცხოველთა და მცენარეთა სამეფოზე. იქაური მწერთა სამყარო განსაკუთრებით მდიდარია ხემშფრთოვნებითა და ქერეჭფრთოვნებით და რამდენიმე კვირის განმავლობაში ექსპედიციამ შეძლო გამოერკვია ორმოცდაექვსი პირველი ოჯახის სახეობისა და ოთხმოცდაათოთხმეტი - მეორისა, მაგრამ რაც უფრო მოსალოდნელი იყო, საზოგადოებას აინტერესებდა მეტწილად მსხვილფეხა პირუტყვი, განსაკუთრებით ისინი, რომლებიც დიდი ხანია გადაშენებულად ითვლებოდნენ. პროფესორმა წარმოადგინა გრძელი სია ასეთი წინაისტორიული ურჩხულებისა და დაარწმუნა მსმენელები, რომ ეს სია შეიძლება საგრძნობლად შეივსოს ზეგანის გულმოდგინე შესწავლის

შემდეგ. მასა და მის თანამგზავრებს მოუხდათ საკუთარი თვალით ნახვა, თუმცა მეტწილად შორიახლოდან, სულ მცირე, ათიოდე ცხოველის მაინც, რომელთაც მეცნიერება აქამდე არ იცნობდა. მომავალში, რა თქმა უნდა, ისინი შესაფერისად იქნებიან შესწავლილნი და კლასიფიკაცირებულნი. მაგალითისათვის პროფესორმა დაასახელა მუქი წითელი გველი, სიგრძით ორმოცდათერთმეტი ფუტი; რაღაც თეთრი ცხოველი, სავარაუდოდ ძუძუმწოვარი, რომელიც სიბნელეში ფოსფორიან სინათლეს გამოაშუქებს ხოლმე და ვეებერთელა შავი პეპელა: ინდიელთა სიტყვით, ამ პეპლის ნაკბენი გესლიანია.

გარდა ცოცხალ ცხოველთა სრულიად ახალი სახეობებისა, ტაფობზე მრავლადაა მეცნიერებისათვის ცნობილი წინაისტორიული ცხოველი, რომელთა შორის ზოგიერთი უნდა მიეკუთვნოს იურის ადრეულ პერიოდს. აქ ნახსენები იყო ვეებერთელა სტეგობავრი, რომელიც მისტერ მელოუნს შეხვდა ტბაზე. სწორედ ასეთივე მხეცი იყო ჩახატული ალბომში იმ ამერიკელი მხატვრისა, რომელმაც შეაღწია ამ უცნობ ქვეყანაში ექსპედიციაზე უფრო ადრე. პროფესორმა სამერლიმ აღწერა აგრეთვე იგუანოდონი და პტეროდაქტილი - პირველი ორი ურჩხული, რომელიც მათ შეხვდა ტაფობზე და ჟრუანტელი მოჰგვარა მსმენელთ, როცა მოუთხრო უსაშინლეს მხეცებზე, რომლებიც ამ ქვეყანაში ბინადრობდნენ: დინობავრებზე, რომლებიც არაერთხელ დაედევნნენ ექსპედიციის ხან ერთსა და ხან მეორე წევრს. შემდეგ პროფესორმა დაწვრილებით ილაპარაკა უშველებელ მძვინვარე ფრინველ ფორორაკოსზე და ვეებერთელა ცხენ-ირემზე, რომლებიც

ჯერ კიდევ გვხვდებიან ჩვენი ქვეყნის ზეგნებზე.

მაგრამ აუდიტორიის აღტაცებამ მიაღწია უმაღლეს საზღვარს, როცა პროფესორმა მოუთხრო მას ცენტრალური ტბის საიდუმლოებანი. როცა ამ ფხიზელი მეცნიერის დინჯ ლაპარაკს უგდებდი ყურს, გინდოდა შენი თავისათვის გეჩქმიტა, რათა დარწმუნებულიყავი, რომ ეს სიზმარი კი არაა, არამედ ცხადლივ გესმის სიტყვები სამთვალა თევზისებრ ხვლიკებსა და გიგანტურ წყლის გველებზე, რომლებიც ამ იდუმალ სიღრმეებში ბინადრობენ.

შემდეგ იგი გადავიდა ადგილობრივ მკვიდრთა - კაცის მსგავს მაიმუნთა ჭილაგის აღწერაზე, რომლებიც, როგორც ეტყობა, წარმოადგენენ იავანის პიტეკანთროპის ევოლუციის შედეგს და, მაშასადამე, უფრო მეტად, ვიდრე სხვა რომელიმე სახეობა ცხოველთა სამყაროსი, უახლოვდებოდა იმ ჰიპოთეზურ არსებას, რომელიც ცნობილია „ ნაკლისი რგოლის “ სახელწოდებით ადამიანსა და მაიმუნს შორის.

დასასრულ, პროფესორმა გაამხიარულა აუდიტორია, როცა შეუდგა პროფესორ ჩელენჯერის მიერ გამოგონებულ ფრიად გონებამახვილურ, მაგრამ მეტად სახიფათო, ჰაერში მფრინავი აპარატის აღწერას და თავისი არაჩვეულებრივად საინტერესო მოხსენება დაასრულა იმის აღწერით, თუ როგორ მოახერხა ექსპედიციამ ცივილიზებულ სამყაროში დაბრუნება.

ვარაუდობდნენ, რომ კრება ამით დამთავრდებოდა და პროფესორ სერგიუსის მიერ წარმოდგენილ რეზოლუციას გამომკვლევი კომისიის წევრთათვის მადლობის გამოსაცხადებლად ჩვეულებრივი წესით კენჭს

უყრიდნენ და მიიღებდნენ. მაგრამ ყოველივე ისე წესიერად არ დამთავრდა, როგორც მოელოდნენ. ჯერ კიდევ კრების დასაწყისიდან მტრულად განწყობილი ნაწილი საზოგადოებისა, დროგამოშვებით ცდილობდა, დამსწრეთა ყურადღება მიეპყრო; ხოლო, როგორც კი დაამთავრა პროფესორმა სამერლიმ თავისი მოხსენება, მაშინვე წამოდგა ედინბურგელი დოქტორი ჯეიმს ილინგვორტი და მიმართა თავმჯდომარეს კითხვით:

- ხომ არ ცნობთ საჭიროდ, სანამ კენჭს ვუყრიდეთ, განვიხილოთ შემოტანილი შესწორება?

თავმჯდომარე: „ დიახ, სერ, თუკი გაქვთ შესწორება “ .

დოქტორი ილინგვორტი „ მაქვს, თქვენო უგანათლებულესობავ, მე მაქვს შესწორება “ .

თავმჯდომარე: „ მაშ, განაცხადეთ! “ .

პროფესორი სამერლი (წამოვარდება ადგილიდან): „ თქვენო უგანათლებულესობავ, ნება მიბოძეთ, საყოველთაოდ გამოვაცხადო, რომ ეს ვაცი ჩემი პირადი მტერია მას შემდეგ, რაც მასთან პოლემიკა მქონდა ჟურნალ „ სამეცნიერო მიმოხილვის “ ფურცლებზე.

თავმჯდომარე: „ პირადი ხასიათის საკითხები ჩვენ არ გვეხება. განაგრძეთ, დოქტორ ილინგვორტი! “ .

ჩვენი მოგზაურების მეგობრებმა ისეთი ხმაური ატეხეს, რომ დოქტორ ილინგვორტის ხმა ზოგჯერ არც კი ისმოდა. ზოგიერთმა კათედრიდან ჩამოთრევაც კი მოუწოდოდა, მაგრამ ძლიერი ღონისა და მძლავრი ხმის პატრონმა დოქტორ ილინგვორტმა სძლია ყოველგვარ დაბრკოლებას და თავისი სიტყვა ბოლომდე მიიყვანა. იმ წუთიდანვე,

როც იგი ფეხზე წამოდგა, ყველასათვის ცხადი შეიქნა, რომ მას ბლომად ჰყავდა მომხრე დარბაზში, თუმცა ისინი მაინც მსმენელთა უმცირესობას წარმოადგენდნენ. მნიშვნელოვანი ნაწილი საზოგადოებისა კი მოლოდინში იყო და ჭერჭერობით ნეიტრალიტეტს იცავდა.

დასაწიისათვის პროფესორმა ილინგვორტმა დაარწმუნა პროფესორი ჩელენჯერი და პროფესორი სამერლი მათი სამეცნიერო მოღვაწეობისადმი უღრმეს პატივისცემაში; მაგრამ შემდეგ მწუხარებით აღნიშნა, რომ მის გამოსვლას რეზოლუციის შესწორების მიზნით რაღაც პირადი მოტივებით სხნიან, მაშინ, როდესაც სინამდვილეში იგი ხელმძღვანელობს მხოლოდ და მხოლოდ ჭეშმარიტებისადმი მისწრაფებით; და რომ არსებითად მას უჭირავს იგივე პოზიცია, რომელიც წინა კრებაზე პროფესორ სამერლის ეკავა.

- მაშინ პროფესორმა ჩელენჯერმა წამოაყენა მთელი რიგი თეზისებისა, რომელთაც ეჭვის თვალით შეხედა მისმა კოლეგამ, - განაგრძო ილინგვორტმა, - ახლა იგივე კოლეგა გამოდის სწორედ ისეთივე რწმუნებით და იმედოვნებს, რომ არავინ შეედავება. განა ეს ლოგიკურია? (ძახილი „ დიახ! “ , „ არა “ ! იმ ლოჟიდან, რომელიც პრესის წარმომადგენლებს ჰქონდა დათმობილი, მოისმა ხმაპროფესორი ჩელენჯერისა, რომელიც სთხოვდა თავმჯდომარეს ნებართვას, დოქტორი ილინგვორტი გარეთ გაეგდოთ). - ერთი წლის წინ ერთი ადამიანი გვარწმუნებდა მეტად ახირებულ რამეებს. ახლა იმავეს და რამდენადმე მეტსაც სჩადის ოთხი კაცი. მაგრამ განა შეიძლება ეს გამოვიყენოთ გადამწყვეტ ფაქტორად იქ, სადაც

ლაპარაკია მეცხიერებაში მთელი გადატრიალების მოხდენის შესახებ?! ყველას ემახსოვრება ის შემთხვევა, როცა მოგზაურები ბრუნდებოდნენ მეტად შორეული, სრულიად უცნობი ქვეყნიდან და ავრცელებდნენ ყოველგვარ ზღაპარს. ნუთუ ლონდონის ბოლოლოგიური ინსტიტუტიც ასეთ გულუბრყვილო მდგომარეობაში უნდა ჩავარდეს? შემმოწმებელი კომისიის წევრები მეტად ღირსეული ხალხია, ამას არავინ უარყოფს, მაგრამ ადამიანის ბუნება მეტად რთულია. დანინაურების სურვილს შეუძლია, ჭეშმარიტების გზიდან გადაახვევინოს, როგორი პროფესორიც უნდა იყოს. ჩვენ ყველანი ფარვანასავით დიდების ცეცხლისაკენ ვისწრაფვით. დიდ ნადირზე მონადირენი ხშირად სცოდავენ ჭეშმარიტების წინააღმდეგ, ოღონდ კი გული მოუკლან თავიანთ მეტოქეებს; ჟურნალისტები ხომ ისეთი მოყვარულნი არიან სენსაციისა, რომ ფაქტებს ხშირად თავიანთი მდიდარი ფანტაზიითაც კი აზვიადებენ. კომისიის ყოველ წევრს, შესაძლოა, საკუთარი მოტივი ჰქონოდა, რომელთა ხელმძღვანელობით მათ გააბუქეს ექსპედიციის შედეგები („სირცხვილო! გრცხვენოდეთ!“). მას არ სურს ვინმე შეურაცხყოფს... („მაინც ხომ შეურაცხყოფს!“ - დარბაზში ხმაურია)... მაგრამ ყველა ამ საოცრებათა დასადასტურებლად წარმოდგენილი საბუთები მეტად სუსტია. რას წარმოადგენს ისინი? მხოლოდ რამდენიმე ფოტოგრაფიულ სურათს. მაგრამ ჩვენს ხანაში ფალსიფიკაციამ ისეთი ოსტატობის დონეს მიაღწია, რომ მარტო ფოტოგრაფიაზე დამყარება შეუძლებელია. კიდევ რით უნდა ჩვენი დაჯერება? აჩქარებით გამოქცევისა და ბაგირით ძირს ჩამოსვლის მოთხრობით, რამაც

ვითომდა ხელი შეუშალა ექსპედიციის წევრებს, თან წამოეღოთ უფრო დიდი ნიმუშები ფაუნისა იმ ზღაპრული ქვეყნიდან? გონებამახვილურადაა ნათქვამი, მაგრამ არც იმდენად დამაჯერებლად. ნათქვამი იყო, ლორდ როქსტონს ფორორაკოსის თავის ქალა აქვსო. მაგრამ სადაა იგი? საყურადღებო იქნებოდა მისი ნახვა.

ლორდ ჯონ როქსტონი: „ ეს ადამიანი, ვგონებ, სიცრუეს მნამებს! “ (დარბაზში ხმაურია).

თავმჯდომარე: „ სინყნარე! სინყნარე! დოქტორ ილინგვორტ, კეთილი ინებეთ და ჩამოაყალიბეთ თქვენს შესწორება “ .

დოქტორი ილინგვორტი: „ გემორჩილებით, თუმცა მინდოდა კიდევ რამე მეთქვა. ამრიგად ჩემი წინადადება ასეთია: მადლობა გამოეცხადოს პროფესორ სამერლის საყურადღებო მოხსენებისათვის, მაგრამ მის მიერ წარმოდგენილი ფაქტები არ ჩაითვალოს დამტკიცებულად და მათი შემონიშნება მიენდოს მეორე კომისიას, რომელიც უფრო დაიმსახურებს ჩვენს ნდობას “ .

ძნელი ასანერია, თუ რა ჩოჩქოლი გამოინვია დარბაზში ამ შესწორებამ. დამსწრეთა უმრავლესობა, რომელიც აღელვებული იყო ჩვენი მოგზაურებისადმი ამ ცილისწამებით, მოითხოვდა: „ ძირს შესწორება! “ „ მას კენჭი არ უყაროთ! “ „ გააგდეთ აქედან! “ ... ამავე დროს უკმაყოფილონი მხარს უჭერდნენ დოქტორ ილინგვორტს და გამაყრუებელი ხმით ყვიროდნენ: „ ეს უნამუსობაა “ , „ თავმჯდომარე, მოუწოდეთ წესრიგისაკენ! “ . უკანა მხარეს, სადაც მედიცინის ფაკულტეტთა სტუდენტები ისხდნენ, მუშტი-კრივიც გაიმართა. საერთო

ჩხუბი აღარ გაიმართა მხოლოდ იმის ნყალობით, რომ დამსწრეთა შორის მანდილოსნებიც იყვნენ. უეცრად ხმაური შეწყდა; დარბაზში სრული სიჩუმე ჩამოვარდა. ესტრადაზე პროფესორი ჩელენჯერი იდგა. თავისი გარეგნობითა და მიხრა-მოხრით ეს კაცი იმდენად დამაჯერებელ შთაბეჭდილებას ახდენდა, რომ მისი ხელის აწვევითანავე ყველანი თავ-თავიანთ ადგილებზე დასხდნენ და მოემზადნენ მოსასმენად.

- დამსწრეთა უმრავლესობას ალბათ ახსოვს, - დაიწყო პროფესორმა ჩელენჯერმა, - რომ ასეთივე უმართებულო სცენები გაიმართა ჩვენს პირველ სხდომაზეც. მაშინ მთავარი ჩემი შეურაცხმყოფელი პროფესორი სამერლი იყო. ახლა იგი გამოსწორდა და ცოდვებიც მოინანია, მაგრამ იმ ინციდენტის დავინყება მაინც არ შეიძლება. დღეს მე კიდევ მეტი შეურაცხყოფის ატანა მხვდა წილად იმ პიროვნებისაგან, რომელმაც სწორედ ახლა დატოვა ესტრადა. უდიდესი ძალდატანებით ვაიძულებ ჩემს თავს, თავი გავუყადრო ამ დაბალი გონების ადამიანს, მაგრამ ეს უნდა ჩავიდინო, რათა თავიდან მოვიშორო ეჭვი, რომელიც, შესაძლოა, კიდევ შერჩა ვინმე აქ დამსწრეთაგანს (სიცილი, ხმაური, ყვირილი უკანა რიგებიდან). პროფესორი სამერლი გამოვიდა აქ, როგორც გამომკვლევნი კომისიის ხელმძღვანელი, მაგრამ განა საჭიროა მოგაგონოთ, რომ ნამდვილი სულის ჩამდგმელი მთელი ამ საქმისა მე გახლავართ, ეს სამი ჯენტლმენი დანიშნულ ადგილას მე მივიყვანე, და როგორ უკვე თქვენ მოისმინეთ, კიდევ დავარწმუნე ისინი ჩემი მტკიცების სინამდვილეში. არ გვეგონა, თუ ჩვენი საერთო დასკვნები ისეთივე უმეცარ შედეგებს

გამოინვევდა. მაგრამ მწარე გამოცდილებამ მე ახლა უკვე შემაიარაღა ზოგიერთი დამამტკიცებელი საბუთით, რომელიც დაარწმუნებს ყოველი საღი გონების მქონეს, პროფესორმა სამერლიმ უკვე ილაპარაკა, რომ ჩვენი ფოტოკამერა იმ კაცმაიმუნების ხელში მოხვდა, რომელთაც გაანადგურეს მთელი ჩვენი ბანაკი. ამრიგად, უმეტესი ნაწილი ჩვენი ნეგატივებისა განადგურდა. (ხმაური, სიცილი, უკანარიგებიდან ვილაცის ხმა: „ ეგ ზღაპრები ბებიათქვენს უამბეთ “ !) ჰო, მართლა, კაცმაიმუნთა შესახებ! არ შემიძლიაარ ავლნიშნო, რომ ის ხმები, რომელიც სწორედ ახლა მომესმა, ცოცხლად მომაგონებს ჩვენს შეხვედრებს ამ საყურადღებო არსებებთან. (სიცილი).

მიუხედავად იმისა, რომ ბევრი ძვირფასი ნეგატივი განადურდა, მაინც დაგვრჩა ფოტოსურათების რაღაც ნაწილი და მათი დახმარებით შეგვიძლია ვიმსჯელოთ ზეგანზე ცხოვრების პირობების შესახებ. აქვს ვინმე აქ დამსწრეთაგანს რაიმე ეჭვი მათ სინამდვილეში? (ვილაცის ხმა: „ დიახ! “ ; საერთო მღელვარება, რომელიც იმით დასრულდა, რომ რამდენიმე კაცი დარბაზიდან გაიყვანეს). ნეგატივები ექსპერტს გადაეცა, კიდევ რაღა დამამტკიცებელი საბუთების წარმოდგენა გნებავთ კომისიისაგან? იგი იძულებული შეიქნა გამოქცეულიყო ტაფობიდან და ამიტომ არ შეეძლო რაიმე ტვირთით დაემძიმებინა თავი, მაგრამ პროფესორმა სამერლიმ მაინც მოახერხა გადაერჩინა თავისი პეპლებისა და ბუზანკალების კოლექცია, იქ ხომ მრავალი ახალი ნაირსახეობაა! ნუთუ არც ეს კმარა? (რამდენიმე ხმა: „ არა! არა! “). ვინ თქვა „ არა? “

დოქტორი ილინგვორტი (ადგილიდან დგება): „ ჩვენ გვგონია, რომ

კოლექციის შეგროვება, სადაც გნებავთ, იქ შეიძლებოდა და არა უჭველად თქვენს წინაისტორიულ ზეგანზე (ტაში). “

პროფესორი ჩელენჯერი: „ ეჭვგარეშეა, სერ, ისეთი დიდი მეცნიერის სიტყვა, როგორც თქვენ ბრძანდებით, ჩვენთვის კანონია! ბარემ მივანებოთ თავი ფოტოსურათებსა და ენტიმოლოგიურ კოლექციას და გადავიდეთ საკითხებზე, რომლებიც არავის არასოდეს გაუშუქებია. ჩვენ, მაგალითად, მოგვეპოვება სავსებით ზუსტი ცნობები პტეროდაქტილთა შესახებ, ამ ცხოველთა ცხოვრება. (ყვირილი: „ მიქარვაა! “ ; დარბაზში ხმაურია). მე ვამბობ, რომ ამ ცხოველთა ცხოვრება ახლა თქვენთვის სრულიად ნათელი გახდება. ჩემს პორტფელში გახლავთ სურათი, პირდაპირ ნატურიდან გადაღებული, რომლის საფუძველზე...

დოქტორი ილინგვორტი: „ სურათები ჩვენ ვერაფერში დაგვარწმუნებს! “

პროფესორი ჩელენჯერი: „ თქვენ გნებავთ ნატურის ნახვა? “

დოქტორი ილინგვორტი: „ უჭველად! “

პროფესორი ჩელენჯერი: „ მაშინ ხომ დამიჯერებდით? “

დოქტორი ილინგვორტი: „ (სიცილით) მაშინ? დიახაც! “

მაშინ ჩვენ მივედით ყველაზე უფრო ამაღელვებელსა და დრამატულ ეპიზოდამდე, რომლის ეფექტიც სამუდამოდ დარჩება როგორც სწორუპოვარი. პროფესორმა ჩელენჯერმა ასწია ხელი. ჩვენი კოლეგა მისტერ ე.დ. მელოუნი მაშინვე წამოდგა ადგილიდან და გაემართა სცენის სიღრმისაკენ. ერთი წუთის შემდეგ იგი ხელახლა გამოჩნდა გიგანტური აგებულების ზანგის თანხლებით. მათ

მოქონდათ დიდი ოთხკუთხედი ყუთი, ეტყობოდა, მეტად მძიმე იყო იგი. დადგეს ყუთი პროფესორის ფერხთით. ხალხი გაინაბა და დაძაბული ადევნებდა თვალყურს, რა მოხდებოდა, პროფესორმა ჩელენჯერმა ახადა ყუთს თავი, შიგ ჩაიხედა, რამდენჯერმე დაატკაცუნა თითები და საამო ხმით უთხრა (პრესის წარმომადგენელთა ლოჯაში მშვენივრად ისმოდა მისი სიტყვები): „ აბა გამოდი, ჩემო პატარავ, გამოდი! “ მოისმა ხმაური, ფხაჭუნი და თან გამოვიდა რაღაც წარმოუდგენლად საშიშარი, უსაზიზღრესი სულდგმული და ჩამოჭდა ყუთის კიდურზე. ჰერცოგი დარჰემის ორკესტრში მოულოდნელმა გადავარდნამაც კი ვერ მიიპყრო საშინელებისგან თავბარდაცემული საზოგადოების ყურადღება. ამ ურჩხულის ონავარმა თავმა, ნაკვერცხლებივით მგზნებარე პატარა თვალემა, უნებლიეთ მოგვაგონა საშინელი ქიმერები, რომლებიც მხოლოდ შუა საუკუნეების მხატვართა ოცნებაში თუ ჩაისახებოდნენ. მისი ნახევრად დაღებული გრძელი ნისკარტი გამოტყედილი იყო ორწყებად გაალმასებული კბილებით. აპრეხილი ბეჭები იმალებოდა რაღაც ჭუჭყიან-რუხი შალის ნაოჭებში. ერთი სიტყვით, ეს იყო სწორედ ის ეშმაკი, რომლითაც ჩვენ გვაშინებდნენ ბავშვობაში.

ხალხი შეძრწუნდა - ვიღაცამ იკივლა, პირველ რიგში მჯდომ ორ მანდილოსანს გული წაუვიდა, ესტრადაზე მსხდომ მეცნიერებს ცხადლივ ემჩნეოდათ მისწრაფება, თავმჯდომარეს მიჰყოლოდნენ ორკესტრში. კიდევ ერთი წამი და, საერთო შიშის ზარი მთელ დარბაზს მოედებოდა.

პროფესორმა ჩელენჯერმა ხელი ასწია, ხალხის დამშვიდებას

ცდილობდა, მაგრამ ამ მოძრაობამ დააფრთხო მის გვერდით მჭდომარე ურჩხული. მან გამართა რუხი შალი, რომელიც მისი აპკისებური ფრთები აღმოჩნდა; პროფესორმა ფეხებში ხელი სტაცა, მაგრამ ვერ დაიმაგრა, ურჩხული მალლა აფრინდა და დარბაზში ნელი ფრენით დაიწყო ირგვლივ ტრიალი. მშრალი შრიალით ამოძრავებდა ათფუტიან ფრთებს და ავრცელებდა თავის გარშემო ენით აუნერვლ სიმყრალეს, ქანდარაზე მყოფი ხალხის გოდებამ, რომელსაც შიშის ზაფრა მოჰგვარა მგზნებარე თვალებისა და საშინელი ნისკარტის სიახლოვემ, მეტად დააფრთხო ფრინველი. მან უფრო ჩქარა დაიწყო ფრენა და ფრთებით ხან კედლებს ეტაკა, ხან ჭალს და, ეტყობოდა, სულ გაგიჟდა შიშისაგან. „ ფანჯარა! ღვთის გულისათვის, მიხურეთ ფანჯარა! “ - ყვიროდა პროფესორი, რომელიც შიშისაგან ცქმუტავდა და ხელებს იმტვრევდა, მაგრამ გვიანდა იყო. ურჩხული კედლებს ეფართხუნებოდა, როგორც დიდი პეპელა ლამპის შუშას. გაუსწორდა თუ არა ფანჯარას, გაყო თავი, გაძვრა და... ამის შემდეგ აღარავის უნახავს.

პროფესორმა სახეზე მიიფარა ხელი და სავარძელში ჩაეშვა, დარბაზში კი, ყველამ როგორც ერთმა, თავისუფლად ამოისუნთქა, რადგან დარწმუნდნენ, რომ საშიშროება გაქრა.

და... მაგრამ შეიძლება აღწერა, თუ რა ხდებოდა დარბაზში, როცა ჩელენჯერის მომხრეთა აღტაცება და მისი მოპირდაპირეთა ძრწოლა გაერთიანდა დასაზვიამო მძლავრმა ტალღამ გადაიარა უკანა რიგებიდან ორკესტრამდე, ჩაითრია თვით ესტრადაც და ჩვენი გმირები თავის ქედზე ასწია! (ყოჩაღ, მაკ!) თუ აუდიტორია აქამდე

უსამართლობას იჩენდა ოთხი გამბედავი მოგზაურის მიმართ, ახლა იგი შეეცადა გამოესყიდა თავისი დანაშაული. ყველა ფეხზე წამოიჭრა. ყველა სცენისაკენ გაემართა ყიჟინით და ხელების ქნევით, გმირებს რკალივით შემოერთყნენ. “ ხელში აიყვანეთ, ხელში! “ - გაისმა ასობით ძახილი და ოთხი მოგზაური ხალხის თავზე მოექცა. ყოველმა ცდამ, რომ თავი დაეღწიათ, ამაოდ ჩაიარა. საპატიო ადგილი მათი იყო, ბევრიც რომ მოენდომებინათ, ძირს მაინც ვერ დაეშვებოდნენ, ვინაიდან ხალხი ესტრადაზე ერთმანეთზე კედელივით იყო მიჭრილი.

„ ქუჩაში! ქუჩაში! “ გაიძახოდნენ ირგვლივ.

ხალხი ამოძრავდა და მისი ნაკადი ხელში აყვანილი ოთხი გმირით ნელ-ნელა გაემართა კარისაკენ. ქუჩაზე რაღაც სრულიად წარმოუდგენელი რამ გაიმართა. თავი მოეყარა არანაკლებ ასი ათას კაცს. ხალხი იდგა ერთმანეთზე მიჭრილი ლენჰემოტელიდან ოქსფორდის მოედნამდე. როგორც კი ფარნების კაშკაშა სინათლემ მიაშუქა გამოსასვლელთან ოთხ გმირს, რომლებიც ხალხის თავზე მიცურავდნენ, ჰაერი შეზანზარდა მისალმებითა და ყიჟინით.

„ პროცესიით რიჯენტ სტრიტზე! “ - ერთხმად გაისმოდა ყველგან ქუჩა გაიჭედა, კინალამ გასნია წინ რიჯენტ-სტრიტით, პელმელსა, სენტ-ჯემს-სტრიტსა და პიკადილზე. ლონდონის ცენტრში მოძრაობა შეწყდა. ერთი მხრივ, დემონსტრანტთა და მეორე მხრივ პოლიციელთა და შოფერთა შორის მოხდა მთელი რიგი შეტაკებებისა. დასასრულ, ნაშუაღამევს ხალხმა გაათავისუფლა ოთხი მოგზაური, მიიყვანა ოლბენში ლორდ ჯონ როქსტონის ბინამდე, უმღერა გამომშვიდობებისას - „ ჩვენი კარგი ბიჭი “ და პროგრამა ჰიმნით

დასრულდა. ასე დასრულდა საღამო - ერთი უშესანიშნავესი საღამოთაგანი, რომელიც კი უნახავს ლონდონს უკანასკნელი ათი წლის განმავლობაში “ .

ასე წერდა ჩემი მეგობარი მაკდონა და მიუხედავად მისი ფერადოვანი სტილისა, ამბავთა მიმდინარეობა ამ ანგარიშში მოყვანილია თითქმის სიზუსტით. რაც შეეხება უმთავრეს სენსაციას, მან თავისი მოულოდნელობით მხოლოდ ხალხი გააოცა და არა ჩვენ - ექსპედიციის მონაწილენი. მკითხველს, ცხადია, არ დავინწყებია ჩემი შეხვედრა ლორდ ჯონ როქსტონთან, როცა იმას ჩამოეფხატა რაღაც დანწილი კალათა და მიდიოდა პანანა წინილის დასაჭერად პროფესორ ჩელენჯერისათვის. მოიგონეთ აგრეთვე გადაკრული სიტყვები იმ მძიმე ტვირთის შესახებ, რომლის ტარება ტაფობიდან ჩამოსვლისას მოგვიხდა.

რამდენიმე სიტყვა ლონდონელი პტეროდაქტილის ბედის შესახებ: რაიმე გარკვეულის დადგენა არ მოხერხდა. შიშით დაფეთებული ორი ქალი ირწმუნებოდა, ვითომც იგი ენახათ კუინს-ჰოლის სახურავზე, სადაც რამდენიმე საათი ყოფილიყო წამომჭდარი, როგორც საოცარი ძეგლი. მეორე დღეს საღამოს გაზეთებში დაიბეჭდა მოკლე შენიშვნა შემდეგი შინაარსისა: გვარდიელმა მაილსმა, რომელიც საგუშაგოზე იდგა მოლბორო-ჰაუზთან, დატოვა საგუშაგო და ამისათვის სამხედრო სამართალში მისცეს. სასამართლოში მაილსმა განაცხადა, რომ ღამის გუშაგობისას მან შემთხვევით აიხედა მაღლა და დაინახა ეშმაკი, რომელიც მთვარის შუქს ეფარებოდა, რის შემდეგაც მიატოვა შაშხანა და მოკურცხლა პელ-მეილის გზით. ბრალდებულის ჩვენება

მხედველობაში არ მიიღეს, მაშინ, როდესაც შესაძლებელია, მას პირდაპირი კავშირი ჰქონოდა ჩვენთვის საყურადღებო საკითხთან.

დავძენ კიდევ ერთ ცნობას, რომელიც ამოვკრიბე ამერიკა-პოლანდიის ხაზის გეში „ფრისლანდის“ საგემო ჟურნალიდან. იქ ჩანერილია, რომ დილის ცხრა საათზე მეორე დღეს, როცა სტარტ-პოინტი ათი მილის მანძილზე იმყოფებოდა შტირბორტიდან, გემს სამხრეთ-დასავლეთის მიმართულებით საოცარი სისწრაფით გადაუქროლა ფრთოსანი თხისა თუ ვეება ღამურას მსგავსმა რაღაც სულდგმულმა. თუ ინსტინქტმა სწორი გზა უჩვენა ჩვენს პტეროდაქტილს, ეჭვგარეშეა, რომ თავის აღსასრულს პოვებდა სადმე ატლანტის ოკეანის უფსკრულში.

ჩემი გლედისი? გლედისი, რომლის სახელიც ვუნოდე იდუმალ ტბას, რომელსაც ამიერიდან ეწოდება ცენტრალური ტბა, ვინაიდან აღარ მსურს მივანიჭო მას უკვდავება. განა წინათაც ვერ ვამჩნევდი უგულობას ამ ქალს? განა ვერ ვგრძნობდი, რომ სიამაყით ვემორჩილებოდი მის ბრძანებას? რომ დიდი არაფერია ის სიყვარული, რომელიც გვაიძულებს სიცოცხლე გავწიროთ? განა არ ვებრძოდი იმ აზრს, რომ ამ ქალში მშვენიერებაა მხოლოდ სახე და რომ მის სულს ჩრდილსა ჰფენს ლანდი თვითმოყვარეობისა და უპირობისა? ასე რად ხიბლავდა მას ყოველივე გმირული? იმიტომ ხომ არა, რომ კეთილშობილური საქციელის სიდიადე იმასაც მოეცხებოდა, სრულებით ძალდაუტანებლად, სრულიად უმსხვერპლოდ მისი მხრიდან? თუ ეს ყოველივე ფუჭი აზრებია? მე ჩემს ჭკუაზე აღარ ვიყავი ამ დღეებში, ამ დარტყმით სული მომენამლა.

მას შემდეგ ერთმა კვირამ განვლო და ამ ხნის განმავლობაში მე ლორდ ჯონ როქსტონთან მეტად მნიშვნელოვანი ბაასი მექონდა. თანდათან მეჩვენებოდა, რომ საქმეები არც ისე ცუდად იყო.

მოგიყვებით მოკლედ, როგორ მოხდა ყოველივე. საუთჰემპტონში ჩემს სახელზე არც ბარათი და არც დეპეშა არ მიმიღია და ამით შემფოთებული იმავე დღის საღამოს ათ საათზე უკვე პატარა ვილის კარებთან ვიდექი, სტრიტეში. შეიძლება ცოცხალიც აღარაა? განადიდი ხანია, რაც სიზმრადმელანდებოდა მკერდში ჩახუტება, მოღიმარი სახე, მხურვალე და უანგარიშო ქებისა და მონონების შესხმა გმირისათვის, რომელმაც სიცოცხლე განირა ძვირფასი სატრფოს ჟინისათვის! სინამდვილემ ზეციურ სიმაღლიდან მინაზე გადმომტყორცნა, მაგრამ ჩემთვის საკმარისი იქნება მხოლოდ ერთი სიტყვა, რომ მე ისევ ცას ვენიო ნეტარებით. და მე თავშეუკავებლად გავექანე ბალის ბილიკით, მივუკაკუნე კარს. მომესმა ჩემი გლედისის ხმა, ხელის კვრით გვერდზე მივაგდე მოსამსახურე გოგო და შევფრინდი სასტუმროში. იგი დივანზე იჯდა როიალთან. სამი ნაბიჯით გადავირბინე ოთახი და ვტაცე ხელებში ორივე ხელი.

- გლედის! - ნამოვიძახე მე. - გლედის!

გაკვირვებით შემომხედა. ჩვენი უკანასკნელი შეხვედრის შემდეგ მასში რაღაც შეუმჩნეველი ცვლილება მომხდარიყო. თვალების გამომეტყველება, ცივი გამოხედვა, მჭიდროდ მოკუმშული ბაგენი - ეს ყოველივე უცხოდ მეჩვენა. გლედისმა ხელები გაითავისუფლა.

- ეს რას ნიშნავს? - შემეკითხა იგი.

- გლედის! - ნამოვიძახე მე. - რა გემართებათ? თქვენ ხომ ჩემი

გლედის ხართ, ჩემი საყვარელი პანანა გლედის პანგერტონი!

- არა, - თქვა მან, - მე გლედის პოსტი ვარ. ნება მიბოძეთ, ნარმოგიდგინოთ ჩემი ქმარი.

რა უაზრო რამაა ცხოვრება! მე ვესალმები და ხელს ვართმევ პატარა ნითურ პიროვნებას, რომელიც მოხერხებულად მოთავსებულა სწორედ იმ ჩაღრმავებულ სავარძელში, რომელიც ოდესღაც მხოლოდ მე მეკუთვნოდა. ერთმანეთს თავს ვუკრავთ და სულელური ღიმილით შევცქერით!

- მამამ ნება დაგვრთო, რომ ჯერჯერობით აქ ვიცხოვროთ. ჩვენი სახლი ჯერ მზად არაა, - განმარტა გლედისმა.

- ოჰო! - ნარმოვთქვი მე.

- განა ჩემი ბარათი არ მიგიღიათ პარაში?

- არა, არავითარი ბარათი არ მიმიღია.

- რა სამწუხაროა! მაშინ თქვენთვის ყოველივე ცხადი იქნებოდა.

- ჩემთვის ისედაც ყოველივე ცხადია, - წავილულულე მე.

- მე თქვენზე მქონდა ლაპარაკი უილიამთან, - განაგრძო გლედისმა,

- ჩვენ ერთმანეთისგან საიდუმლო არა გვაქვს რა. ძალიან ვწუხვარ, რომ ასე მოხდა, მაგრამ თქვენ, ალბათ, იმდენად ღრმა გრძნობით არ იყავით გამსჭვალული, რაკი შეძელით ჩემი აქ მარტოდმარტო მიტოვება და სადღაც ცხრა მთას იქით გადაკარგვა. ხომ არ მებუტებით?

- არა, რას ბრძანებთ, რას ბრძანებთ! მაშ, ასე, ბარემ წავალ.

- არა, ჩაი დავლიოთ! - შემომთავაზა ამ ნითურმა პიროვნებამ და შემდეგ კონფიდენციალურად დაუმატა: - ყოველთვის ასე ხდება...

სხვას რას უნდა მოველოდე? ორ მეტოქეს შორის ყოველთვის ერთი იმარჯვებს.

მან იდიოტურად მორთო ხარხარი და მე წასვლა ვამჯობინე.

როგორც კი გამოვედი, სასტუმრო ოთახის კარი უკვე მოხურეს და უეცრად, თითქოს ვიღაცამ წამიბიძგაო, ამ გულისთქმით დამორჩილებული შევბრუნდი ჩემს ბედნიერ მეტოქესთან, რომელმაც შეშინებული თვალი მაშინვე ელექტრონის ბარს მიაპყრო.

- გეთაყვა, ერთ შეკითხვაზე მიპასუხეთ, - ვუთხარი მე.

- რატომაც არა, თუკი წესიერი შეკითხვა იქნება.

- როგორ მიაღწიეთ ამას? იპოვეთ რაიმე საუნჯე? აღმოაჩინეთ პოლუსი? იყავით მეკობრედ? გადაფრინდით არხზე? რა ჩაიდინეთ? სადაა ის რომანტიკა? როგორ მოახერხეთ?

მან გაოცებული თვალები დამაშტერა. მისი უბრალო, სულელური სახე სრულ შემფოთებას გამოხატავდა.

- თქვენ არ ფიქრობთ, რომ ეს ყოველივე მეტად პირადულ ხასიათს ატარებს? - ჩაილაპარაკა მან ბოლოს.

- კარგი! კიდევ ერთი კითხვა, ისიც უკანასკნელი! - წამოვიძახე მე. - თქვენ ვინ ხართ? რა პროფესიის?

- საქმის მწარმოებლად ვმუშაობ ჯონსონისა და მერივილის სანოტარო კანტორაში. მისამართი: ჩენსერი-ლიან, სახლი ორმოცდაერთი.

- კარგად ბრძანდებოდეთ! - მივაძახე და, როგორც შეჭფერის უნუგემო გმირს, ღამის წყვდიადში გავუჩინარდი ბრაზმორეული, ნაღვლიანი, თან კი მეცინებოდა.

კიდევ ერთი პატარა სცენა და ჩემი მოთხრობაც დამთავრდება.

გუშინ საღამოს ყველამ თავი მოვიყარეთ ლორდ ჯონ როქსტონთან. ნავახშმევს სიგარებს ვაბოლებდით, მეგობრული ბაასი გავაბით და დიდხანს გაგვიგრძელდა არაშორეულ ამბავთა მოგონებანი. ახირებულად მეჩვენებოდნენ ეს კარგად ნაცნობი სახეები და ამ უჩვეულო პირობებში. აი, ზის ჩელენჯერი - შემწყნარებლური ღიმილი კვლავინდებურად დაკრთის მის ტუჩებზე, თვალის ქუთუთოებს მქირდავად ჭუტავს, წვერი გაბურძგნილი აქვს, მკერდი - წინ გამოზნექილი; იფხორება და სამერლის არიგებს. ის კი თავის მოკლე ჩიბუხს აქშუტუნებს, თხისებრ წვერს აცანცარებს და გააფთრებით ედავება ჩელენჯერს ყოველ სიტყვას. და ბოლოს აი ჩვენი მასპინძელი - ხმელი სახე, ყინულივით ცივი გამოხედვა ცისფერი არწივისებური თვალებისა, რომელთა სიღრმიდან მუდამ გამოკრთის მიფერფლილი, მხიარული, ცბიერი ცეცხლი. სამივენი ასევე დიდხანს დარჩებიან ჩემს მესსიერებაში.

ნავახშმევს ჩვენ გადავედით ლორდ ჯონის წმინდათა წმინდაში - მის კაბინეტში, რომელიც ვარდისფრად იყო გაბრდღვიალებული და უამრავი ნადავლით დამშვენებული. ჩვენი ბაასიც შემდეგში იქ გავაგრძელეთ. მასპინძელმა პატარა კარადიდან სიგარის ძველი კოლოფი გამოიღო და მაგიდაზე დადო.

- ვგონებ, უფრო ადრე უნდა გამეცნო თქვენთვის ეს საქმე, - დაიწყომან, - მაგრამ ჯერ მინდოდა ყველაფერი ბოლომდე გამომერკვია. განა ღირს იმედების აღძვრა, რომ შემდეგში დარწმუნდნენ მათ შეუსრულებლობაში? მაგრამ ახლა ჩვენ წინაშე

ფაქტებია. თქვენ, უჭკველია, გემბახსოვრებათ ის დღე, როცა ჩვენ მივაგენით პტეროდაქტილების ბუნაგს. ჰოდა ასე: მე ვუცქირე, ვუცქირე ამ ჭაობს და ბოლოს ჩავფიქრდი. გეტყვით, რაშია საქმე, თუ თვითონ ვერ შენიშნეთ: ეს იყო ვულკანური ძაბრი ცისფერი თიხით.

ორივე პროფესორმა თავი დაუქნია ნიშნად თანხმობისა.

- ასეთივე ვულკანური ძაბრი ცისფერი თიხით მე მინახავს მხოლოდ ერთხელ ჩემს სიცოცხლეში - კიმბერლიში, ალმასის დიდ ქვიშრობებში. გესმით? ალმასები თავიდან აღარ გამოდიოდა. მე შევამზადე რაღაც კალათისებური ამ მყრალ ქვენარმავალთაგან თავდასაცავად, შევიარაღდი ნიჩბით და მათ ბუნაგში ჩინებულად გავატარე დრო. აი, რა გამოვიტანე იქიდან.

გახსნა სიგარის კოლოფი, გადმოაპირქვავა და მაგიდაზე დაყარა არანაკლებ ოცდაათი ცალი გაურანდავი ალმასისა, - ცერცვის მარცვლისა თუ ნაბლისხელა.

- შეიძლება თქვენ თქვათ, რომ არ უნდა გამეზიარებინა თქვენთვის ეს ჩემი აღმოჩენა. არ გედავებით, მაგრამ გამოუცდელმა კაცმა შეიძლება ნაიტეხოს ფეხი ამ ქვიშარზე. მათი ღირებულება ხომ სიდიდებზე არაა დამყარებული, არამედ სიმკვრივესა და წყლის სინმინდებზე. ერთი სიტყვით, ქვები აქ წამოვიღე. ჩამოსვლისთანავე გავნიე სპინკთან და ვთხოვე გაერანდა და შეეფასებინა ერთი ქვა, - ლორდ ჯონმა ამოიღო ჭიბიდან პტარა კოლოფი და გვიჩვენა საუკეთესოდ ბრწყინავი ბრილიანტი, რომლის მსგავსი რამ მე ჩემს დღეში არ მინახავს. - აი, ჩემი შრომის შედეგები, - თქვა მან, - იუველირმა ეს მცირე გროვა შეაფასა, სულ მცირე, ორასი ათას

გირვანქად და, რასაკვირველია, ჩვენ თანახმორად უნდა გავიყოთ იგი. არა, სხვაგვარად არ შეიძლება! აბა, ჩელენჯერ, თქვენ რას იზამთ თქვენი ორმოცდაათი ათასი გირვანქით?

- თუ თქვენ მაინცდამაინც მოითხოვთ შეასრულოთ თქვენი დიდსულოვანი გადაწყვეტილება, - თქვა პროფესორმა, - მე მთელ ჩემს თანხას მოვანდომებ კერძო მუზეუმის მონყობას, რაზეც დიდი ხანია ვოცნებობ.

- თქვენ, სამერლი?

- მე მივატოვებ მოსწავლეებს და მთელ ჩემს თავისუფალ დროს შევწირავ ჩემ მიერ შეკრებილ ცარცის პერიოდის ნამარხთა საბოლოო კლასიფიკაციას.

- მე კი, - თქვა ლორდ ჯონ როქსტონმა, - მთელ თანხას, რაც მერგება, დავხარჯავ ექსპედიციის მოსაწყობად და კიდევ მოვინახულებ ჩვენს გულით საყვარელ ზანგს. ხოლო თქვენ, ჭაბუკო, ფული თქვენც გამოგადგებათ. თქვენ ხომ ცოლს ირთავთ...

- არა, ჯერ არ ვაპირებ, - ვუპასუხე სევდიანი ღიმილით, - და თუ წინააღმდეგი არ იქნებით, თქვენ შემოგიერთდებით.

ლორდ როქსტონმა შემომხედა და უსიტყვოდ გამომიწოდა თავისი ღონიერი ხელი.